

1 § Meddelande om information från regeringen

Andre vice talmannen meddelade att *fredagen den 25 maj kl. 13.00* skulle statsminister Fredrik Reinfeldt (M) lämna information från Europeiska rådets möte den 23 maj.

2 § Anmälan om inkomna faktrapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktrapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2011/12:FPM141 Ändring av direktiv om hamnstatskontroll
KOM(2012)129 till trafikutskottet

2011/12:FPM142 Flaggstatens ansvar att verkställa direktiv om sjöarbetskonvention *KOM(2012)134* till trafikutskottet

3 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport inkommit från Riksrevisionen:

RiR 2012:12 Tandvårdsreformen 2008 – når den alla?

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

EU-dokument

KOM(2012)217 till finansutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 16 juli*.

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2011/12:SfU13
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2011/12:AU12
Justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU24
Utbildningsutskottets betänkanden 2011/12:UbU15 och UbU16

Soldatanställningar i Försvarmakten

6 § Soldatanställningar i Försvarmakten

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2011/12:FöU5
Soldatanställningar i Försvarmakten (prop. 2011/12:115).

Anf. 1 PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Den allmänna värnplikten var ett system som skapade en grundläggande förankring för försvaret hos svenska folket. Värnplikten blev grundbulten i folkförsvartanken. Det var ett system som också skapade ett brett underlag för rekrytering till Försvarmaktens olika yrken. Längre var värnplikten en oomtvistad grundpelare i den svenska försvarspolitik. Försvaret skulle vara hela svenska folkets angelägenhet. Det handlade om att bygga ett demokratiskt folkförsvaret.

När det kalla kriget tog slut och försvaret omriktades från en tydlig nationell uppgift till att betraktas vara ett insatsförsvaret med huvudsaklig inriktning på internationella insatser ifrågasattes värnplikten från vissa håll. I takt med att antalet inkallade minskade och de internationella missionerna ställdes i centrum krävde vissa ledande militärer en yrkesarmé och professionella soldater. Det svenska försvarets personalförsörjning skulle likna den i andra länder som har en helt annan militär och försvarspolitik. Värnplikten ströps långsamt med de fredsframtvingande insatserna inom EU och Nato som bräckjärn. Våra nordiska grannländer valde en annan väg. Där är värnplikten fortfarande grunden för försvarmakten.

Till sist tog den borgerliga regeringen det avgörande steget och med knapp majoritet – tre rösters övervikt – avskaffade man värnplikten och gjorde den formellt vilande. Detta gjorde man trots att det system som skulle ersätta värnplikten var synnerligen oprövat, saknade bred förankring hos svenska folket, byggde på osäkra antaganden, oklara förutsättningar och frånvaro av nödvändig lagstiftning och styrande regelverk. Grunden för reformen var svag och den var dåligt genomtänkt.

Detta mycket dyra personalsystem har redan satt djupa spår i Försvarmaktens ekonomi. För att finansiera det har viktiga materialsystem fått skjutas på framtiden. ÖB har nyligen i en skrivelse anmält att detta kommer att leda till behov av resurstillskott som uppgår till miljardbelopp.

När beslutet skulle fattas visade tyvärr den borgerliga regeringen ingen vilja till en politisk uppgörelse över blockgränsen. I historiens ljus är det att betrakta som anmärkningsvärt att man inte sökte samarbete över blockgränsen i denna för nationen så viktiga fråga. Det är att betrakta som ett icke konstruktivt agerande som ännu kastar sin mörka skugga

över både reformen och det fortsatta politiska beslutsfattandet när det gäller personalförsörjning.

Nu har det gått två år sedan riksdagens beslut. Uppbyggnaden av det nya systemet har inletts med omfattande rekryteringskampanjer. De företrädare för regeringsalliansen som klivit fram har i princip tävlat om att beskriva den nya personalförsörjningen som alltigenom lyckad. Detta trots att det har gått mycket kort tid sedan det svåra arbetet med rekrytering av soldater och uppbyggnad av den nya organisationen startade. I den blinda politiska propagandans värld tycks solen lysa från en klarblå molnfri himmel varje dag.

Verkligheten ute på förbanden är en annan. Efter att ha besökt förband i Arvidsjaur, Boden, Luleå, Halmstad, Revinge, Berga, Kungsängen och hemvärnet och fört samtal med soldater och officerare har jag fått en helt annan bild än den officiella. Den är mer nyanserad och mer verklighetsanpassad. Det är ett stort gap mellan den officiella bilden som Försvarsdepartementets ledning och andra borgerliga politiker spridit och den riktiga verkligheten på marken. Den som inte vill ta till sig signalerna från marknivå kommer inte att bli lyckosam när det gäller att lösa problemen.

Huvudproblemet är den stora risken för avhopp. Många soldater umgås med tankar om att avsluta sin tjänstgöring efter två till tre år. Detta trots att kontraktstiden är sex till åtta år. Orsaken är att villkoren i annat, civilt arbete är bättre. Soldater jag mött diskuterar allt från löner, bostäder, vidare studier, personlig utveckling och innehållet i tjänsten. Många ser en internationell mission som viktig för att efter den erfarenheten gå över till ett civilt yrke. Man kan fråga sig vad som händer om möjligheterna till internationella missioner minskar i framtiden; det finns mycket som talar för det.

Redan nu finns alltför många exempel på avhopp. Avhoppet kostar pengar i form av nyrekrytering och nya utbildningskostnader. Det finns också de som hotar att hoppa av för att de anser sig illa behandlade av Försvarsmakten och ytterst de politiskt ansvariga. Jag mötte detta häromdagen vid ett förbandsbesök där soldater redogjorde för att de inte skulle få bo kvar på logementet längre.

Deras problem var att de inte kunde få tag i en rimlig bostad dels på grund av bostadsbrist, dels på grund av att lönen inte räcker för de bostadskostnader som råder i Stockholmsområdet. Självklart är det ingen långsiktig lösning att bo på logement, men det är heller ingen lösning att hänvisa soldater till att bo i tältläger eller husvagn. Löser man inte denna fråga är det definitivt ingen bra reklam för vare sig Försvarsmakten eller den nya personalförsörjningen. Detta är ett exempel som kräver en akut och omedelbar lösning. Det måste vara en bättre lösning än att man kommer fram till att soldaterna får bo kvar på logementet. Det krävs långsiktiga åtgärder som löser problemet i grunden.

Från socialdemokratiskt håll anser vi att det behövs en bred översyn av soldaternas villkor. I uppgörelsen med regeringen om detta betänkande från försvarsutskottet har vi förhandlat fram följande resultat:

En särskild arbetsgivarfunktion inom Försvarsmakten ska inrättas.

En partsammansatt grupp på det statliga avtalsområdet ska ta upp frågor om sociala villkor för personalkategorierna soldater, sjömän och gruppbefäl. Bland annat löner, försäkringar och premier ska hanteras.

Arbetet med så kallat civilt meritvärde ska påbörjas genom att en central funktion för certifiering av erfarenhet och utbildning inrättas. Premier ska tas upp som en del av incitamentsstrukturen inom Försvarsmakten.

Ett försvarsmaktsråd inrättas, där försvarsmakt, kommuner, arbetsgivare, frivilligorganisationer och fackliga organisationer kan samverka för att lösa problem och ta vara på möjligheter vid personalrekrytering och utveckla folkförankringen. Då kan man också göra positiva insatser.

Från socialdemokratiskt håll vill vi bidra konstruktivt för att åtgärda svagheterna i den nya personalförsörjningen. Men den politiska uppgörelse som nu är ett faktum kräver också att regeringen levererar det vi är överens om. Vi kommer noga att följa utvecklingen och ställa krav på åtgärder som stabiliserar personalförsörjningen. Inledningen på reformen har varit för svag och det måste till en ordentlig insikt om problemen och om att ensidig politisk propaganda inte för saken framåt.

Men att från vår sida nu inte bidra till att skapa de regler och lagar som krävs för att de kontinuerligt och tidvis anställda soldaterna ska komma på plats skulle vara ett farligt spel. Det skulle försvaga trovärdigheten i den svenska försvars- och säkerhetspolitiken. Detta även om de nödvändiga besluten borde ha varit beredda och fattade för länge sedan. Trots vår grundläggande kritik mot det system som skapats väljer vi för stabiliteten den politiska uppgörelsens väg.

De tidvis anställda soldaterna som ska uppgå till sammanlagt 9 500 är ett av de två ben som den nya insatsorganisationen vilar på. Regelverket som vi nu ska besluta om är viktigt, men det som avgör om det kommer att fungera är dess relevans i förhållande till verkligheten. Kommer företagen, och då framför allt de små och medelstora, att släppa sina anställda till tjänstgöring i försvaret? Kommer det att gå helt friktionsfritt?

Vi har inte sett det praktiska utfallet av detta än. Jag tror inte att konfrontationen med verkligheten blir helt enkel. Ett omfattande och målmedvetet arbete måste läggas ned. Här kan nyinrättade försvarsmaktsråd spela en väsentlig roll som en viktig partner för dialog mellan Försvarsmakten och det lokala näringslivet.

En utveckling där det inom näringslivet betraktas som en negativ merit att vara tidvis anställd soldat inom Försvarsmakten får inte bli fallet. Men vi ska också vara medvetna om risken.

Från socialdemokratiskt håll vill vi också ge de tidvis anställda soldaterna en förankring i hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna.

Det återstår som bekant mycket arbete innan den nya personalförsörjningen är plats. Över 10 000 befattningar är obesatta, insatsorganisationen ska till viss del vara klar till 2014, men fullt utrustade och personalsatta krigsförband med enbart anställda soldater kommer vi inte att se förrän 2019. Detta är en process som riskerar att både försenas och fördröjas. Nu senast har ÖB pekat på behov av resurstillskott till personalförsörjningen, och han är inte ensam om denna bedömning.

Behovet av uppföljning när det gäller den nya personalförsörjningen är stort. Om denna reform misslyckas är skadan för Försvarsmakten och Sverige mycket stor. Eftersom personalförsörjningen är kärnan i Försvarsmakten måste den över tid bygga på kvalitet och stabilitet. Därför är det nödvändigt med ett flexibelt förhållningssätt. Beslut måste kunna förändras och korrigeras i takt med att tiden ger nya erfarenheter. Jag vill

därför varna för en blind tro på det nya systemets förträfflighet och vill också föranstalta om politisk beredskap för nödvändiga förändringar.

Solen lyser som bekant definitivt inte från en klarblå himmel varje dag över den nya personalförsörjningen. Nu gäller det att arbeta för att innehållet i uppgörelsen mellan Socialdemokraterna och regeringen faller ut i praktiskt resultat. Det är förpliktande. I praktiken är det inte ord utan resultat som räknas.

Med detta yrkar jag bifall till propositionen *Soldatanställningar i Försvarsmakten* och till förslaget i försvarsutskottets betänkande 5. I betänkandet finns också ett särskilt yttrande från Socialdemokraterna.

Anf. 2 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Förändringar i livet kan ske på många olika sätt. Ibland kommer de smygande så sakta att man knappt förstår vad det är som är på väg att hända, och i bästa fall förstår man först efteråt vad det är som har skett. Andra gånger blir förändringarna mer märkbara och ibland så tydliga att det just av den anledningen blir svårt att veta vad som har skett förrän det är över.

Min egen bekantskap med Försvarsmakten får nog sättas upp i den sistnämnda kategorin: omedelbart, chockartat, väldigt annorlunda.

Jag minns än i dag den där sommardagen då jag med ängslan men också med rätt mycket förväntan i kroppen klev ombord på ett tåg med så många vagnar att jag undrade om tåget ens hade något slut.

Det var tur att jag inte var ensam, för ensam var jag verkligen inte. Vi var flera hundra som satte oss på tåget. Eller rättare sagt: Vi var flera hundra killar och noll tjejer som satte oss på tåget. Under ett års tid var tjejerna i matbespisningen i stort sett de enda representanterna för halva befolkningen som jag kom att träffa på.

På de flesta ställen i Sverige gjorde man värnplikten av många olika skäl. Några gjorde den för att de ville det mer än något annat, andra för att de inte hade så mycket bättre för sig. Vissa ville absolut bara hem.

Men vad hade man egentligen för val? Värnplikt var värnplikt, ett lagfäst obligatorium där den som inte ville vara med snabbt kom på andra tankar med hot om att sättas i fängelse. Det gällde helt enkelt att gilla läget, och det lärde man sig snabbt.

Flera här inne har säkert liknande berättelser som min eller har kanske en familjemedlem som har det, förmodligen på en annan plats, vid en annan tidpunkt, men säkert med ungefär samma upplevelser.

Snart är det skolavslutning igen. En ny kull studenter står där på skolgården och funderar på vad livet har att erbjuda dem. Idéer om jobb trängs med idéer om utbildning eller drömmar att resa någonstans.

Ibland kan jag inte låta bli att fundera på hur deras reaktioner skulle bli om vi på något märkligt sätt kom över en apparat som möjliggjorde för oss att nollställa vår egen historia och hur vi med hjälp av den kunde skapa ett helt nytt personalförsörjningssystem som vi valde att kalla för värnplikt och att vi skapade en ny myndighet för att sköta denna process som naturligtvis skulle döpas till Pliktverket för att markera att detta inte är en möjlighet eller en framtida karriär utan först och främst faktiskt en plikt.

Där säger vi att den som inte vill delta ska dömas för brott mot totalförsvarsplikten och sättas i fängelse. Där väljer vi också aktivt bort halva

befolkningen från att medverka i försvaret av Sverige. Låt oss inte definiera människor utifrån vad de kan utan utifrån vilket kön de har. En soldat är så klart en kille på väg att bli man. Gärna tjejer, men inte just här.

Låt oss också se till att soldater och sjömän när de är som allra bäst – efter månader av utbildning, träning och samövning – får beskedet att det nu är dags att åka hem. Det är hög tid att ta av sig uniformen, tänka på något annat, räcka över vapnet till en nyinryckt soldat – en kille så klart – och sedan göra något annat. Och den nya soldaten får börja om från första början.

Herr talman! Så där kan man hålla på. Det finns fler exempel. Jag tror inte att det är någon högoddsare att säga att ett sådant system i dag i Sverige 2012 av de allra flesta skulle uppfattas som hopplöst gammalmodigt och helt apart jämfört med mycket av den övriga samhällsutvecklingen, skild från den strävan vi har att bedöma alla människor efter de hela personer som de är.

Min historia om tåget på väg till Norrland har bara 13 år på nacken. Det är egentligen inte jättelänge sedan. Men det hade kunnat vara för 30 år sedan, eller för den delen för 60 år sedan.

Mitt lilla tankeexperiment tjänar som illustration till hur snabbt utvecklingen i samhället kan gå, hur gamla sanningar som där och då tjänade detta land mycket väl inte sällan skulle framstå som hopplöst föråldrade i dagens värld, men också till hur stora förändringar som har genomförts i svensk försvarspolitik på kort tid liksom hur mycket av det som i dag tas för givet.

Låt oss nu blicka framåt. När vi skriver maj 2012 befinner sig Sveriges försvar mitt uppe i den största förändringen som har gjorts på mer än 100 år. Sedan snart två år tillbaka har värnplikten gjorts vilande och ersatts av en frivillig rekrytering. Man ska så klart inte underskatta konsekvenserna av denna reform för Försvarmakten men också för samhället i stort.

Jag är glad över att kunna stå i denna talarstol i dag och luta mig mot det faktum att det finns ett stort intresse bland killar och tjejer för att bli en del av det nya försvarets framtid.

I denna process har det sannerligen inte saknats olyckskorpar som har förklarat att rekryteringen inte kommer att gå vägen, och om den ändå skulle göra det kommer det säkert att brista på någon annan punkt, i alla fall någon gång.

Vi ska vara ärliga mot oss själva. Ingen har i dag facit på hur den här reformen kommer att utvecklas. Två år är för kort tid för det. Men vi kan i alla fall se tendenser.

Vi ser i dag att sedan den frivilliga rekryteringen startade har 42 000 personer sökt sig till Försvarmaktens 4 700 platser. Vi kan därmed konstatera att intresset för detta i alla fall håller i sig.

Jag är också glad över att kunna konstatera att 20 procent av sökandena i den senaste rekryteringsomgången var kvinnor. Det är faktiskt rekord, och denna andel har egentligen ökat från första början av denna reform, och vi ser en tydlig trend där.

Även om vi i denna sal kan tycka olika om mycket borde vi alla kunna glädjas åt detta, alltså att viljan är stor hos killar och tjejer för att bli en del av det nya försvaret.

Denna proposition är efterlängtat, framför allt av anställda i Försvarsmakten. Det är positivt att vi kan fatta beslut om den i dag i politisk enighet. Det är bra för våra soldater och sjömän, och det är bra för Sverige.

Med detta sagt vill jag vara tydlig på en punkt, och det är att det återstår mycket att göra. Det är naturligt. Utmaningarna är stora. Ett värnpliktssystem som skapades 1901 men med långt äldre anor än så ersätter man inte i alla dess bitar över en natt och inte på två år heller.

Om vi står här om fyra eller åtta år är jag helt övertygad om att det kommer att finnas saker som behöver utvecklas och förändras. Det är en logisk följd av att vi lämnar ett system där allting kunde placeras tryggt i olika mallar. Saknades det soldater var det bara att skicka efter fler.

Nu ser det annorlunda ut. Försvarets viktigaste uppgift under de kommande åren är att arbeta på sin attraktionskraft. Jag tänker inte främst på nya broschyrer, utan jag tänker på att erbjuda killar och tjejer en bra utbildning, färdigheter för livet, meningsfulla uppgifter och ett gott stöd för att efter avslutat kontrakt kunna komma vidare i karriären.

Som av en händelse är det här faktorer som också bygger en stark försvarsförmåga. Motiverade, välutbildade och trygga soldater och sjömän gör ett bra jobb.

Vissa vill nu stämpla det faktum att nya frågor ständigt dyker upp som ett tecken på att allt borde ha skett på ett annat sätt – fler utredningar, nya möten och ännu mer av väntande. Det är klart att det alltid finns något att vänta på. Men den som gör väntandet till främsta prioritet kommer till slut att bli omsprungen av verkligheten. Det skulle inte vara till fördel för våra soldater och sjömän och inte heller för Sveriges försvarsmakt.

Jag tror inte att svaret på de utmaningar vi ser i dag är vare sig nostalgi eller ojanden över att utredningar och möten inte varit tillräckligt många. Jag tror inte heller att det stämmer överens med medborgarnas bild av oss, oavsett parti.

I stället måste vi nu vårda den här reformen, skapa förutsättningar för att utveckla den. Vissa bitar måste skötas centralt – certifiering av utbildningar, program för karriärväxling och karriärutveckling samt strategiskt samarbete med högskolor och universitet. Men mycket kan och bör ske på den egna orten.

Planering för allt från bostäder till förskoleverksamhet och parkeringsplatser kan inte lösas av någon i denna kammare. Det är en lokal uppgift och en väldigt viktig sådan, precis som den allra viktigaste uppgiften av alla: rekryteringen. Det här underlättas av den tidiga kontakt med Försvarsmakten som vi kan få när det lokala arbetet fungerar som det ska.

I propositionen belyses vikten av att skapa försvarsmaktsråd i hela landet. Jag vet att vi har ett från Skaraborg med oss här i dag på besöksläktaren. Det är kul att ha er här. Jag hoppas att vi inom en inte alltför avlägsen framtid kan få se försvarsmaktsråd från Sveriges samtliga 21 län trängas uppe på besöksläktaren.

Reformen ska ses i sitt rätta sammanhang. Den är viktig för hela samhället, men hela Sverige behövs för att genomföra den.

Herr talman! Det går alltid nya tåg, både bokstavligt och bildligt. Snart börjar nya omgångar på den grundläggande militära utbildningen.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Soldatanställningar i
Försvarsmakten*

Rekryter från hela Sverige kommer att sätta sig på tåget och åka i väg för att anmäla sig i kasernvakten, precis som väldigt många före dem har gjort.

Vi i denna kammare har ett ansvar för att tillsammans skapa bästa möjliga förutsättningar för detta, för att göra yrkena som soldat, sjöman och gruppbefäl attraktiva och för att samhället visar såväl soldater som veteraner uppskattning.

Mycket har gjorts sedan starten för två år sedan. Intresset är stort. Måhända faller inte allt på plats vid första försöket. Men det ska vi tillsammans ändra på, för det går alltid, som sagt, nya tåg.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Stefan Caplan, Annicka Engblom och Anders Hansson (alla M).

Anf. 3 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag kan notera en viss nyansering i det resonemang som Forssell för. Från att ha haft en propagandistisk inriktning kring systemets förträfflighet erkänner man nu att det kan finnas problem och att det kan vara så att man är tvungen att göra förändringar.

Jag minns hur det var när vi från vår sida började peka på bristerna i systemet. Då fanns det inga sådana, utan solen lyste från en klarblå himmel. Huvudintrycket är att det är så också i dag.

Men om det är 10–30 procents avhopp ute på förbanden – det är det intryck jag får när jag åker runt i landet och pratar med soldater – är det ett så pass illavarslande tecken att man inte bara kan svepa över det i allmänna termer, utan det gäller att djupgående ta tag i detta. Man måste jobba över hela fältet, med alla bitar – med löner, försäkringar och premier och med framtida incitament, strukturer och vidarestudier. Det här har vi drivit in i uppgörelsen.

För oss socialdemokrater är det vi kommit överens om oerhört viktigt: att det med frenesi och intensitet jobbas med detta, att det levereras och att det blir resultat. Om inställningen är att det knappt finns några moln på himmelen kan det vara så att intensiteten i att från regerings- sidan göra det här till prioriterade frågor egentligen inte är lika stor som i det som står på papperet.

Jag skulle vilja försäkra mig om att ni kommer att lägga oerhörd kraft på att fullfölja den här överenskommelsen, dess innehåll och dess intentioner. Kan man se att det handlar om intervallet 10–30 procents avhopp då är det allvar. Nu vill jag höra vad du, Johan Forssell, har att säga på den punkten.

Anf. 4 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! Peter Hultqvist är en vän av vädermetaforer. Vi går mot ljusare tider. Jag gissar att det i Peter Hultqvists Borlänge nu är ljus ända in på småtimmarna.

Jag skulle önska att i alla fall en liten ljusstrimma någon gång kunde ha smittat av sig på Peter Hultqvists anförande. En opposition ska självklart kritisera, men det hela blir också lite märkligt. Vi debatterade det här före julen, så debatten är inte ny. Då hade jag med mig de senaste

siffrorna över antalet sökande. Men Peter Hultqvist menade att vi var sovjetiska i vår beskrivning av reformen.

Nu, ett halvår senare, står vi åter här. Ännu fler har nu sökt. Det är möjligt att detta i Peter Hultqvists öron kvalificerar mig att låta smått nordkoreansk, men jag tycker att det är viktigt att framföra detta. Siffrorna ljuger inte. Om du, Peter Hultqvist, inte tror på mig kan du väl tro på Försvarsmakten.

Grundläggande militär utbildning har genomförts enligt plan. Intresset och resultatet har hittills varit mycket gott. Det är inte mina ord, utan det är Försvarsmaktens ord. Men Peter Hultqvist ser aldrig detta utan gör det ena nattsvarta uttalandet efter det andra. I *Rapport* framkom att personalförsörjningen höll på att haverera. På en presskonferens senare var det katastrof. Ännu lite senare höll personalförsörjningen återigen på att haverera.

Nej, det är sällan muntert! Milt uttryckt är det svårt att hitta några som helst pressklipp där Peter Hultqvist talar om de nya möjligheter som övergången från plikt till frivillighet för med sig för killar och tjejer. Ändå skulle jag aldrig kalla Peter Hultqvist för sovjetisk. Jag tror att man ska vara försiktig med orden och fundera ett extra varv innan man inför debatter tar fram kvällstidningslexikonet – särskilt om man är utskottsordförande.

Anf. 5 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag tror att man ska ha viss känsla för realiteter när man sysslar med de här frågorna. Det kan vara så att realiteter bäst speglas i olika typer av kontaktnät ute på förband, i samtal direkt med officerare och soldater.

Det jag framfört i mitt anförande är en sammanfattning av en lång rad diskussioner som jag haft med representanter för olika nivåer inom Försvarsmakten om deras oro och funderingar och om deras realiteter, deras vardag. Om man skyggar för den vardagen och inte vill se de kanske obehagliga sakerna hamnar man vid sidan av verkligheten. I den här debatten är regeringens problem ofta, menar jag, att man inte har en känsla för realiteterna och att det inte finns ett tillräckligt driv när det gäller förmågan att göra något åt sakerna.

Därför är jag glad över att vi i den här uppgörelsen drivit in ett antal punkter som motsvarar den kritik vi haft. Vi har pekat på en rad svagheter i hela systemet, och ni har tvingats ta till er den typen av realism. Men nu vill jag försäkra mig om att detta är något som sitter i ryggmärgen på er och som gör att ni är beredda att verka, att agera, för att något görs åt situationen.

Betänk att ni gjort upp med ett parti som röstat mot ert system! Vi visar alltså på den konstruktiva linjen att utifrån rådande förhållanden försöka göra upp och bidra till förbättringar av systemet genom att peka på dess svagheter och genom att ange en hel del punkter – saker som man bör göra någonting åt. Det förpliktar för en regering som möjligen besitter någon form av ödmjukhet att agera och reagera. Därför är jag lite frågande.

Varför svarar du, Johan Forssell, inte på min fråga: Med vilken kraft avser ni nu att driva det här, och kommer ni att se till att de här sakerna åtgärdas med den fermitet som problembilden kräver?

Prot. 2011/12:116

23 maj

Soldatanställningar i
Försvarsmakten

Anf. 6 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! Det är väl ingen nyhet att Peter Hultqvist vill göra sig till främste uttolkare av vad som är sant och inte sant i personalförsörjningens historieberskrivning, liksom i många andra frågor. Det har inte alltid varit helt lätt för ledande socialdemokrater, inklusive partiledare, att beskriva hur processen har gått till och med stöd av vem.

Jag vill dock ge Peter Hultqvist rätt i att det återstår viktiga utmaningar. Du nämnde några här i dag, och jag nämnde några i mitt anförande. Inte minst gäller det, tror jag, detta kring civilt meritvärde och karriärutveckling – att soldatyrket inte blir en återvändsgränd utan en trampolin in i andra karriärer. Jag är glad att Peter Hultqvist uppenbarligen delar det intresset, men din historieberskrivning är fel.

Jag kan berätta för dig att jag började driva de här frågorna innan ordföranden satt i försvarsutskottet. Jag vet inte vilka besök du har gjort. Jag har besökt 18 förband och skolor under min tid i försvarsutskottet, och bilden jag får med mig därifrån är betydligt mer nyanserad än den du har med dig här i dag. Det tycker jag är viktigt att ha med sig.

Nu är Försvarsberedningen och vem som gjorde upp med vem ganska mycket historia. Vi borde väl i dag egentligen tala mer framtid – hur vi kan blicka framåt och åtgärda sådant som behöver åtgärdas. Anledningen är egentligen enkel: Det dyker hela tiden upp nya frågor och nya utmaningar. Det kommer att komma fler saker som behöver hanteras, och nya behov. Inte minst handlar det om det jag lyfte fram tidigare, att arbeta lokalt med reformer kring boendemöjligheterna, som du nämner. Det är en lokal fråga som måste skötas på den nivån.

Vi behöver vara mer anpassningsbara, för verkligheten där ute förändras hela tiden. Frågan är om Peter Hultqvist kan förändras.
(Applåder)

Anf. 7 PETER RÅDBERG (MP):

Fru talman! Jag ska säga någonting som smärtar mig i hjärtat – jag får gratulera regeringen till vinsten i fotboll i går med 5–2.

Fru talman! Regeringen föreslår i en proposition en ny lag om vissa försvarsmaktsanställningar. Jag välkomnar förslaget. Det är en viktig plattform för Försvarmakten att gå vidare från. Lagtexten är i stort sett bra, och jag tycker att det var nödvändigt att den kom till stånd. Lagen utgör en speciallag för Försvarmakten och omfattar arbetstagare som är anställda som gruppbefäl, soldater och sjömän i Försvarmakten.

Bakgrunden till lagförslaget är de senaste årens omstrukturering av Försvarmakten och de nya kraven på operativ förmåga, som bland annat har medfört genomförandet av insatser både här i Sverige och utanför landet. Systemet bygger på frivillighet och inte på tjänstgöring grundad på värnplikt. Med undantag av yrkesofficerare kommer den militära personalen i fortsättningen att tjänstgöra under en begränsad tid. För gruppbefäl, soldater och sjömän införs två nya anställningsformer: kontinuerlig respektive tidvis tjänstgörande.

Båda kategorierna kommer att anställas på längre, tidsbegränsade anställningar. Ett anställningsavtal ska omfatta minst sex och högst åtta år samt innehålla möjligheten att ingå ett nytt anställningsavtal alternativt förlänga anställningen. Den totala anställningstiden får uppgå till högst 16 år, varav högst 12 som kontinuerligt tjänstgörande. Detta tycker jag är

en mycket lång tid, och här finns en stor risk att man kan fastna som yrkessoldat.

Den stora frågan för många anställda inom Försvarsmakten är vad man ska göra efter till exempel tio år inom Försvarsmakten. Är man attraktiv på den övriga arbetsmarknaden efter alla dessa år inom Försvarsmakten? Detta är frågor jag tycker är av väsentlig art. Framför allt är det viktiga frågor för den enskilde, och här måste Försvarsmakten hjälpa till och ge möjligheter till vidareutbildning – precis det som den förra debatten lite grann antydde. Om inte detta görs är risken mycket stor att vi kan få minskad ansökning till Försvarsmakten.

Att plikten försvann och ersattes av frivillighet tycker vi inom Miljöpartiet var bra, och det var nödvändigt. Men nu kommer jag till de riktigt stora problemen för Försvarsmakten, nämligen att konkurrera på den öppna arbetsmarknaden och locka till sig soldater till Försvarsmakten. Konkurrensen handlar bland annat om löner, arbetsvillkor och bostäder. Jag tror faktiskt att lönen kommer att vara en av de viktiga parametrarna. Jag tror också att lönen kommer att vara det som avgör ifall man väljer bort soldatyrket eller inte.

Det är mycket viktigt att Försvarsmakten erbjuder bra och attraktiva arbetsplatser med goda utvecklingsmöjligheter för att människor ska stanna kvar under hela anställningsperioden. Vi kan se att avhoppet tyvärr blir fler och fler, så själva attraktionskraften tror jag är en otroligt viktig del.

Vi var på Folk och Försvars debatt för ungefär en månad sedan. Det var en tjej som var där och pratade lite grann om just sina anställningsvillkor. Hon hade en lön på ungefär 16 000 kronor, och hon beskrev att hennes kompisars löner låg på i runda slängar 23 000–26 000. Hon trivdes i och för sig väldigt bra inom Försvarsmakten, men hon erkände: Ska jag stanna kvar i det här yrket med den här lönen när jag vet att jag kan gå ut på arbetsmarknaden och kanske få mycket mer lön? Detta är ett jätteproblem som Försvarsmakten står inför – att kunna attrahera kvinnor och män och erbjuda en bra och konkurrenskraftig lön.

Ett annat stort problem är naturligtvis personalförsörjningen generellt sett. Detta kan leda till att för Försvarsmakten helt avgörande verksamheter måste utgå. Tyvärr har riksdagen fått väldigt lite information om ekonomin kring det nya personalförsörjningssystemet. Därför vill Miljöpartiet att regeringen presenterar en översyn av personalförsörjningen, för att klarlägga behovet och därmed kostnadsbilden framöver.

Fru talman! Regeringen och Försvarsmakten har höga ambitioner, och det tycker jag i grunden är väldigt bra. Men problemet är att ambitionerna och ekonomin inte går ihop. Försvarsmakten vill göra stora materielsatsningar de närmaste åren, med bland annat JAS som en stor kostnad. Till detta kommer, som vi har talat om, personalkostnader som skenar i väg och som vi i dag inte riktigt vet vad de kommer att landa på.

Jag anser att Försvarsmakten har tre alternativ: Antingen får man sänka ambitionerna, börja rationalisera eller helt enkelt öka anslagen. Man kanske ska göra alla tre sakerna. Vi måste ha ett personalförsörjningssystem som är robust över tid och som håller hög kvalitet oavsett säkerhetspolitisk och ekonomisk konjunktur.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Soldatanställningar i
Försvarsmakten*

Avslutningsvis, fru talman, markerar utskottet liksom regeringen att Försvarsmakten måste åstadkomma en jämnare könsfördelning bland sina anställda och att förändringstakten där ska öka. Jag kan bara hålla med om detta, men det har vi sagt väldigt många gånger i denna talarstol. Jag förväntar mig att regeringen tar ett krafttag när det gäller att jämna ut könsfördelningen, så att fler kvinnor kan och vill söka till Försvarsmakten.

Därmed yrkar jag bifall till propositionen. Vi har också ett särskilt yttrande.

Anf. 8 ALLAN WIDMAN (FP):

Fru talman! Peter Hultqvist uppehöll sig inledningsvis ganska länge vid den manliga totalförsvarsplikten och dess folkförankrande företräden. Det är klart att i en tid då i princip varje svensk man genomförde en tämligen lång militär grundutbildning kopplades med automatik starka band mellan samhället och Försvarsmakten. Men det tål också att påpekas att den tiden är nu sedan mycket länge förfluten. Vi kan konstatera att formellt avskaffades värnplikten i Sverige den 1 juli 2010, men decennier innan dess påbörjades den verkliga avvecklingen i det att vi minskade värnpliktsomgångarna ned till mindre än 10 procent av varje årskull.

Vi försvagade värnplikten genom att avskaffa krigsförbandsövningarna redan under 90-talet. När man väl var utbildad som soldat och var som allra bäst på det man skulle göra fick man aldrig mer återvända till Försvarsmakten, aldrig använda sina kompetenser och erfarenheter. På 00-talet avskaffades också utbildningarna för plutonsbefäl och kompanibefäl. Och jag kan konstatera att det var bara spillror kvar av totalförsvarsplikten år 2010.

Det beslut som vi i dag ska fatta handlar om att skapa de juridiska förutsättningarna och regelverket för tidvis tjänstgörande soldater. Det här är en utomordentligt viktig soldatkategori. Den representerar inte enbart ekonomisk effektivitet i den meningen att vi betalar för soldaterna när de tjänstgör men inte annars. Den representerar dessutom väldigt mycket av det som var positivt med den gamla värnplikten, nämligen att människor går mellan Försvarsmakten och det övriga samhället. De blir ambassadörer för vårt militära försvar när de är ute i samhället, och när de kommer in i Försvarsmakten tillför de civila kompetenser.

Det är sant att den politiska processen kunde ha varit snabbare. Men med det perspektiv jag har på försvarspolitik kan jag konstatera att det inte rådde någon större brådska från någon sida åren 2009–2010. I de förhandlingar som ledde till avtal mellan Officersförbundet och Försvarsmakten på senkvåren 2010 restes inte ens frågan om villkoren för tidvis anställda. Då var det bara heltidsanställda eller kontinuerligt tjänstgörande som var på tapeten.

Vi kan nu konstatera att snabbt fylls behovet av intresserade för tidvis tjänstgöring upp. Målet för 2011 var 2 400 intresseanmälningar, och nu rapporterar Försvarsmakten att man nådde upp till 4 600. Och det är min förhoppning, fru talman, att de som har tecknat intresseanmälningar nu inte har tappat sugen utan väntar in det regelverk som träder i kraft den 1 juli i år.

Jag har studerat oppositionens särskilda yttrande, och alla partier återkommer gång på gång till att det var en liten majoritet som införde

det nya frivilligförsvaret. Det är riktigt, men enligt min bedömning fanns det inte ett par månader före valet 2010 någon egentlig vilja från oppositionspartierna att nå en överenskommelse med regeringen. Jag är osäker på vad vi kunde ha gjort för att något sådant skulle inträffa. Samtidigt är det viktigt att konstatera att detta att det är en liten majoritet som avvecklat plikten och infört frivilligförsvaret inte är någon kritik i sak mot beslutet. Det är en kritik mot processen och ingenting annat.

Sverigedemokraterna skriver i sitt särskilda yttrande att man vill ha 30 procent yrkessoldater – jag uppfattar det som kontinuerligt tjänstgörande – i de framtida markstridskrafterna. Jag kan konstatera att det är en högre andel yrkessoldater än det som majoriteten i riksdagen har ställt sig bakom, nämligen att minst 75 procent av soldaterna i markstridskrafterna ska vara tidvis tjänstgörande.

Fru talman! Vi har de senaste dagarna haft en för försvaret i stort mycket besvärande debatt. Den har handlat om möjligheten att behålla den personal, de soldater, sjömän och gruppbefäl som rekryteras. I kvartalsrapporten för första kvartalet 2012 ser det oroande ut. Om tendensen i kvartalsrapporten står sig det här året kan avhoppet bli dubbelt så många som de Försvarsmakten har antagit. Det kommer att ge mycket långtgående återverkningar för hela försvarsekonomin och för möjligheten att fylla upp insatsorganisationen 2014.

Vi har också haft en diskussion om materielberget och att underskotten i materielbudgeten på sikt kommer att bli allt större. Den här debatten handlar också om, och det var Peter Rådberg inne på, att stora utvecklingsprojekt synes gå snabbt och därmed kosta långt fler miljarder än vad man från början hade tänkt sig.

De senaste veckornas nyhetsrapportering har också innehållit uppgifter om att reservdelsförsörjningen är mer eller mindre utslagen i delar av försvaret. Det är allvarligt och det tycks ta tid innan man är tillbaka i en normal situation. Dessa problem är kopplade till det stödsystem som kallas för PRIO, som också mötts av irritation bland Försvarsmaktens anställda som ett oerhört tungarbete, svårt och komplicerat personaladministrativt stöd.

Ovanpå dessa bekymmer ska också nämnas den så kallade madrassdebatten. Den handlar utåt sett om soldaters möjlighet att få logera sig på kaserner på våra regementen, men den har utvecklat sig till en rätt allvarlig förtroendefråga inom Försvarsmakten i stort. Visst finns det risker med att soldater bor år ut och år in på en kasern; jag är den förste att erkänna det. Men samtidigt måste man som skattebetalare ställa sig frågan: Om inte våra soldater kan bo i kasernerna, varför ska vi då ha dessa kaserner?

Fru talman! Alla partier har anledning att i denna svåra situation stötta Försvarsmakten. Men jag tillhör dem som tror att vi inte kan göra det om vi inte samtidigt är beredda att erkänna och diskutera de stora problem som vi i dag har.

Samtidigt vill jag säga att jag tror att nostalgi, tillbakablickande, inte heller är någon framkomlig väg. Jag delar Johan Forsells uppfattning. Tid har gått, och möjligheten att återvända finns inte längre i reella politiska termer. Nu gäller det att ta tag i de problem som vi ser och åtgärda dem så fort som möjligt. Men det, Peter Hultqvist, kräver ju också att någon får ställa frågan till dig: Är du nu med den här uppgörelsen beredd

att göra vad du kan för att supportera och bidra till konstruktiva lösningar?

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 9 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Till skillnad från andra ska jag svara på frågan.

Har vi träffat en uppgörelse står vi fast vid den. De delar som har kommit in när det gäller premier, försäkringar och annat är sådant som vi har fört fram därför att vi har sett att det är problem. Vi är beredda att göra det här, men grejen är ju den att det är ni som sitter i regeringsställning som nu har att leverera. Det är ni som nu har att se till att det blir verklighet av det som vi har talat om och det som vi har gjort upp. Vi bidrar konstruktivt med idéer. Vi är till och med beredda att träffa en uppgörelse om detta. Nu måste ni leverera.

Sedan får jag väl berömma Allan Widman lite grann, för till skillnad från andra företrädare för regeringsalliansen erkänner han de stora problemen. Om vi inte gör det kan vi inte hitta lösningar, och det är det som jag har sagt hela tiden. Man måste se realistiskt på hur verkligheten ser ut. Annars kommer man ingen vart. Annars hamnar man i det här blåskimret som inte leder till någonting konstruktivt. Det löser inga politiska problem.

Du pekar på att avhoppet är dubbelt så stora som man hade planerat. Du pekar på materielberget. Du pekar på reservdelsförsörjningen. Du pekar på den pinsamma madrassdebatten. Det är klart att det här är saker som måste åtgärdas, och vissa bitar av detta har då bäring på den uppgörelse som vi nu har träffat. Här har vi konstruktivt bidragit till någonting, trots att vi från början här i riksdagen har röstat emot systemet.

Jag hoppas att Allan Widman ser vårt ambitiösa försök att bidra. Vi tycker nämligen att Försvarmakten är viktig. Vi tycker att det krävs stabilitet, och det här är vårt sätt att stötta detta. Men det blå skimret måste bort. De som inte vill se problemen måste ned på jorden, och i det kanske Allan Widman kan bidra lite grann.

Tycker inte du också innerst inne att det var fel att driva det här för brutalt och att ni skulle ha tagit Mona Sahlins utsträckta hand och gjort en blocköverskridande lösning om värnplikten?

Anf. 10 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Det är min uppfattning att det inte fanns någon hand att fatta tag i månaderna före valet 2010. Hade det funnits skulle naturligtvis regeringen, ställd inför magnituden av en sådan här reform, ha tagit den handen.

Jag kan konstatera att i Förvarsberedningen rådde det enighet mellan Socialdemokraterna och de borgerliga partierna om vilken väg vi skulle gå, nämligen att det var frivilligförsvaret som var slutmålet. Inte heller i Pliktutredningen reserverade sig Socialdemokraterna mot de slutsatser som majoriteten hade.

Det tål att tilläggas att den senaste socialdemokratiska regeringen 2002–2006 också tog steg mot frivilligförsvaret. Men de stegen, fru talman, handlade bara om yrkessoldater som på heltid skulle tjänstgöra i

Försvarsmakten. Socialdemokraternas bidrag till 2004 års försvarsbeslut var att man skulle kunna vara heltidsanställd som soldat i upp till två år.

Jag delar i och för sig Peter Hultqvists uppfattning att vi, precis som Norge och Danmark, hade kunnat – missförstå mig rätt nu – rädda värnplikten om socialdemokratiska regeringar på 80- och 90-talen i tid hade varit beredda att vårda delar av plikten samtidigt som man försiktigt och successivt reformerade mot frivilliga och anställda soldater. Men den vägen gick vi inte. Det skulle vara antingen heltid eller plikt.

Jag vill verkligen bidra till att den här reformen går i mål, och jag tycker att Peter Hultqvist också måste besinna att ett mycket stort oppositionsparti har ett veritabelt ansvar, särskilt när det kanske inte så mycket handlar om reformer, juridik och lagstiftning.

Anf. 11 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Vi tar ett veritabelt ansvar genom att göra den här uppgörelsen med regeringen. Vi driver ju till och med fram frågor och förslag på vad man kan göra åt de brister och svagheter som jag tycker att regeringen inte tillräckligt har uppmärksammat. Jag tror till och med att vår debatt tvingar de mest blåskimrande i de här sammanhangen att förflytta sin position och ser till att man nyanserar diskussionen och ser problemen lite tydligare.

Allan Widman glider in här i talarstolen, drar bort skynket och pratar om att avhoppen har varit dubbelt så stora som Försvarsmakten har sagt. Det är bra.

Jag tycker inte att Norge, Danmark och Finland är omoderna eller ur tiden. Jag tror att de har bra försvar för sina omständigheter, och det skulle aldrig falla mig in att driva en kritisk debatt kring dessa även om vissa tycker att de kan antyda det.

Det är inte nostalgi jag har redovisat, utan jag har redovisat en bild av ett system som vi hade under många år och de, som jag tycker, eländiga formerna kring dess avskaffande.

Jag kan bara konstatera att Björn von Sydow in i det sista var motståndare till att avskaffa värnplikten. Jag kan konstatera att det är det som är vår partikongress beslut, och jag kan konstatera att det är det som har styrt vårt agerande i riksdagen. Jag kan också konstatera att nu försöker vi, utifrån det system vi har, att titta på hur folkförankringen ska se ut och stärkas i framtiden, för om vi inte jobbar med den frågan kanske vi får en armé och ett försvar som vi inte alls vill se i framtiden och som har rekryteringsunderlag som inte alls är de vi har tänkt oss.

Ni måste från er kant besinna er lite grann och se på hur vi kan upprätthålla folkförankringen i fem, tio eller femton år. Arvet efter värnplikten försvinner. Den problematiken måste ni ta till er och hantera. Därför krävs det kontinuerlig utvärdering av detta system och beredskap för förändringar.

Anf. 12 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Jag kan förstå ett grundläggande politiskt och taktiskt behov av att samtidigt som man gör uppgörelser förhålla sig kritisk, inte till det man har gjort upp om, men väl till regeringen. Det är just den här akrobatiken som Peter Hultqvist nu försöker att klara av.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Soldatanställningar i
Försvarsmakten*

Låt mig bara i den delen avslutningsvis säga att det inte räcker, Peter Hultqvist, att man sätter sitt namn under ett betänkande i utskottet. Du behöver också fundera på *hur* du formulerar dig, både kring det som har varit och kring det som ska komma. Du måste också fundera på vilken attityd som är behjälplig i den situation som vi nu befinner oss i.

Jag har inte sagt att avhoppen blir dubbelt så stora. Jag har redovisat siffror från en kvartalsrapport. Det är mycket möjligt att det har blivit många avhopp första kvartalet med anledning av att universitet och högskolor startar sina terminer, jag vet inte, men det är fullt tillräckligt att det uppstår ett frågetecken för att vi ska vara bekymrade. Övertolka inte det som jag säger!

Avslutningsvis tangerar Peter Hultqvist en otroligt viktig punkt. Jag hade med den i mitt anförande som ett av de stora problemen. Det är ett långsiktigt bekymmer, och det handlar just om folkförankringen. Peter Hultqvist säger att det är folkförankringen som avgör vilka vi rekryterar och vilket underlag vi får. Jag tror, fru talman, att det här med folkförankring är långt mycket större. Det handlar inte bara om personalpolitik. Det handlar om samhällets acceptans för försvaret, om viljan att försvara sig och om viljan att bidra till de resurser som försvaret kräver för att kunna lösa sina uppgifter.

Anf. 13 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Centerpartiet strävar alltid efter en så bred samsyn som möjligt i frågor kring vårt lands försvars- och säkerhetspolitik. Det gäller självfallet också i frågan om hur vårt reformerade försvar på bästa sätt ska försörjas med kunniga och engagerade soldater och officerare av båda könen.

I den här frågan har samsynen växlat över tid, måste man nog säga. Försvarsberedningen var, som Allan Widman sade, 2008 brett överens om att en personalförsörjning på frivillighetens grund skulle införas. Pliktutredningen utredde sedan detta.

Sedan valde Socialdemokraterna och de rödgröna, för man fick märkligt nog även med sig Miljöpartiet, att under senare delen av förra mandatperioden bedriva opposition genom att rösta nej till det nya systemet och i stället vilja genomföra en ny, tidsödande utredning. Därför var det tyvärr med knapp majoritet som riksdagen 2010 fattade sitt beslut om den nya personalförsörjningen.

I dag är det glädjande nog en mycket mer enig riksdag som ställer sig bakom försvarsutskottets betänkande *Soldatanställningar i Försvarsmakten*, utifrån regeringens proposition med samma namn.

Jag har förståelse för att Socialdemokraterna och kanske Miljöpartiet känner ett behov av att rättfärdiga sin linje från 2010.

Jag har läst den långa debatten som vi hade då en gång till inför den här debatten. Jag framhöll där att skillnaden mellan Alliansen och Socialdemokraterna och Miljöpartiet inte skulle överdrivas, utan den handlade mer om ett litet dike än om den ravin som Socialdemokraterna ville få det att verka som. Peter Hultqvist lade allt ansvar för att vi inte kunde ha en bred uppgörelse på Alliansen. Med våra glasögon är orsaken snarare den motsatta, nämligen att Socialdemokraterna gav olika besked, valde att byta fot och i skenet av det rödgröna samarbetet till och med

fick med Miljöpartiet att rösta emot det frivilligsystem som Miljöpartiet alltid har varit för.

Dagens betänkande reglerar alltså hur gruppbefäls, soldaters och sjömäns anställningar ska fungera, kontinuerligt och som tidvis tjänstgörande. Jag instämmer i det Allan Widman sade, att en mycket viktig bit är hur de tidvis tjänstgörande ska kunna arbeta både civilt i en anställning, plugga och arbeta inom försvaret. Dagens beslut handlar om maximitider och om växlingen mellan civilt arbete eller studier och tjänstgöring i försvaret.

Jag tycker att debatten hittills har varit belysande och ska bara lyfta fram några saker.

Det här är ju en mycket stor förändring och en reform som kräver mycket engagemang och insatser hos både Försvarsmakten och de nya soldaterna. Att allt är tryck-på-knappen-klart från dag ett låter sig svårigen göras, utan övergången sker successivt. Som Johan Forssell sade krävs ett ständigt arbete för att lösa de svårigheter och bekymmer som alltid uppstår vid en så stor reform.

Det är positivt att det hittills har gått så bra med rekryteringen, och jag vill gärna lyfta fram engagemanget och professionaliteten hos Försvarsmakten och de många som där jobbar med detta på olika nivåer. Tack för goda insatser över hela landet!

Vi hoppas alla att det ska fortsätta så, att Försvarsmaktens erbjudande till de nya soldaterna ska vara fortsatt attraktivt och att rullorna ska fyllas med soldatämnen och soldater av god kvalitet och med allt bättre könsfördelning. Men det vet vi inte. Det finns svårigheter längs vägen, och ingen är bättre än Peter Hultqvist på att måla upp dessa svårigheter på ett mycket belysande sätt, att beskriva hur galet det kan gå på alla möjliga sätt. Att det finns utmaningar inom försvaret, även i vår tid, kan jag tillstå. Så är det.

Det finns en uppenbar lust och vilja i riksdagen att ha rätt bestämda synpunkter på hur dessa risker ska förebyggas och på hur försvaret borde agera annorlunda. Till exempel borde löner och villkor vara väsentligt högre än de är, och erbjudanden om boende på garnisoner bör se ut på det ena eller andra sättet. Min inställning är att detta i första hand är en fråga för myndigheten Försvarsmakten och för de berörda parterna. Så brukar vi ha det på arbetsmarknaden, och även myndigheterna har här en frihet under ansvar.

Självfallet är den givna utgångspunkten, som det torde råda stor samstämmighet om, att dagens och framtidens soldater som anställs inom det nya systemet ska ha sjysta och konkurrenskraftiga villkor vad gäller lönenivåer, boendalternativ med mera.

En annan viktig fråga är att arbetsgivare positivt bejakar tidvis tjänstgörande soldater bland sina anställda. Jag är övertygad om att sådana tillför mervärden på sina arbetsplatser. Likaså har jag en stark tilltro till att det kommer att bli ett starkt civilt meritvärde att ha tjänstgjort i försvaret. Jag tror också att många kommande soldater kommer att kombinera tidvis tjänstgöring med högre studier, och det är bra.

Det är inte säkert att en stor andel av soldaterna kommer att kombinera tidvis tjänstgöring med arbete i små företag, men det får vi se. Det gäller verkligen för både försvaret och arbetsgivare i privat och offentlig sektor att tillsammans finna praktiska lösningar som möjliggör att i ge-

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Soldatanställningar i
Försvarsmakten*

mensamt intresse på ett bra sätt kombinera civilt arbete med tidvis tjänstgöring i försvaret. Jag tror att det finns goda förutsättningar för detta, men vi ska inte underskatta utmaningen i det.

Vid olika garnisoner har det redan inrättats försvarsmaktsråd för att i god samverkan mellan försvaret, myndigheter, kommuner, arbetsgivare, skolor och så vidare skapa goda förutsättningar för rekrytering av soldater och för deras fortsatta villkor både som kontinuerligt och som tidvis anställda. Det är, som understrukits tidigare, viktigt, och Försvarmaktsråd Skaraborg, med säte i Skövde, är här ett gott exempel.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 14 MIKAEL JANSSON (SD):

Fru talman! Betänkandet rymmer inga avvikande motioner. Däremot finns fyra särskilda yttranden. Detta förhållande är inte konstigt. En redan befintlig organisation som de kontrakterade soldaterna är behöver naturligtvis ett lagstöd. Alla partier är redo till en överenskommelse för att skapa ordnade förhållanden för försvarets personal i detta nu. Därför står vi också här och bifaller propositionen.

Men vi är inte överens om hur försvaret ska personalförsörjas eller ens varför det ska personalförsörjas. Beslutet i kammaren om att låta värnplikten bli en vilande funktion togs 2010 innan Sverigedemokraterna blev ett riksdagsparti. En svag majoritet i kammaren tog då beslut om att låta värnplikten bli vilande genom införande av ett försvar där alla soldater och sjömän ska vara kontrakterade.

Sedan dess har oppositionen oroat sig och våndats över utvecklingen. Oroat sig har de fyra oppositionspartierna gjort av olika skäl. Här kan det vara värdefullt att kort beskriva de olika partiernas huvudinriktningar. Det är tyvärr föga troligt att medborgarna känner till ens grunderna för hur partierna resonerar. De stora förändringarna som gjorts i försvaret har inte tydligt förmedlats till medborgarna.

Efter Socialdemokraternas stora förbandsnedläggelse och den så kallade strategiska pausen, när Sverige inte ens hade en försvarsinriktning, tog Alliansen vid. Som jag har förstått Alliansen har Alliansen fullt ut bejakat idén om att Sverige inte ska försvara Sverige utan att EU ska försvara EU genom internationella insatser. Sverige ska i enlighet med den politiken tillskjuta medel till EU:s gemensamma verksamheter och mål. När jag säger "EU:s gemensamma" är det mest i en Natokostym, än så länge.

Insatsen i Libyen, där en Natoled operation gav ena sidan i ett inbördeskrig fullt luftunderstöd och där andra sidan helt kapitulerade efter sex månader, är ett gott exempel på att Sverige börjar sakna egen utrikespolitik. Utrikesministern var före Natoinsatsen tydlig med att Sverige inte borde ta ställning i inbördeskriget i Libyen. Först när de större europeiska Natoländerna rörde på sig i frågan följde den svenska regeringen efter som om den vore ett mobiliserbart regemente för överstatliga ändamål.

Regeringen anpassar också försvaret efter denna inriktning. Regeringens mål är att år 2019 ha tolv manöverbataljoner om sammanlagt knappt 14 000 soldater. Dessa ska vara möjliga att sätta in i hela världen

med kort varsel. Detta mer än rimmar med de krav Nato ställer på oss. Vårt försvar är för dem intressant endast om det kan sättas in som delar i internationella Natoinsatser – långt bortom våra gränser.

Försvarets omställning och förvandling går snabbt, men debatten går långsamt. Det svenska försvarets internationalisering är inte förankrad i folkopinionen. Det finns, som jag tidigare nämnde, en mångfaldig opposition mot regeringens försvarspolitik.

Som jag har förstått Vänsterpartiet har Vänsterpartiet tydliga åsikter om att Sverige inte ska knytas militärt till EU och Nato. Vänsterpartiet förordar värnplikt och ett folkligt förankrat försvar.

Som jag har förstått Miljöpartiet är Miljöpartiet tydliga motståndare till en Natoanslutning. Miljöpartiet vill se ett folkligt förankrat försvar som inriktar sig mer på civila hot.

Mitt eget parti, Sverigedemokraterna, förordar ett existensförsvar som ytterst verkar för svensk territoriell integritet. Samarbetet med de nordiska grannländerna inom försvars- och säkerhetspolitiken är vi beredda att utveckla mycket långt, men först när vi har ett eget existensförsvar kan vi åter börja sätta upp mindre utlandsstyrkor för internationella insatser.

Fru talman! Vi har ett oppositionsparti kvar som jag inte nämnt, och det är Socialdemokraterna. Socialdemokraterna är i dag det mest otydliga partiet inom försvarspolitik. Socialdemokraterna markerar sin plats i en vågmästarriksdag genom att tydligt kritisera regeringens försvars- och säkerhetspolitik. När regeringen inte har majoritet i en försvarsfråga utnyttjar sedan Socialdemokraterna detta som en förhandlingsposition. Men i vilken mening skiljer sig Socialdemokraternas långsiktiga försvarsplanering från regeringens? Det är inte tydligt. I frågan om värnplikt har Socialdemokraterna dock uttryckt sig positivt om möjligheten att åter använda systemet.

En översyn av oppositionspartierna visar därför att det är tveksamt om regeringen har majoritet för att fortsätta med sin personalförsörjningsmodell. En kompromiss borde vara möjlig för att starta upp värnplikten igen.

Värnplikten i sverigedemokratisk tappning ska kunna försörja ett existensförsvar. Det är vårt förstahandsalternativ. Som en kompromiss är vi beredda att stödja öppnandet av ett eller flera regementen för värnpliktsutbildning i syfte att fylla på befintliga förband och vakanser. Det som saknas är ett socialdemokratiskt initiativ i frågan om värnplikt.

För att avrunda kan jag konstatera att vi inte har något emot det föreslagna lagstödet för de kontrakterades anställningar. Befintliga system måste ha godkända former. Vi är positivt inställda till att soldater och sjömän erhåller civila meritvärden för vidare karriärer, även om militär grundutbildning och än mer yrkesofficersutbildning alltid varit meriterande civilt.

Däremot anser vi inte att systemet med enbart kontrakterade räcker för att fylla förbanden. Vi anser också att systemet med enbart kontrakterade leder till att försvarets folkliga förankring förloras. I Finland, som har kvar värnplikten, är det en självklarhet att försvaret av landet är allas ansvar. Det var det i Sverige med för inte så länge sedan. Den folkliga förankringen av försvaret i Sverige har snabbt förlorats, och det är allvarligt och i sig ett hot inför framtiden.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Soldatanställningar i
Försvarsmakten*

För de partier som vill ha en annan personalförsörjning av försvaret har Sverigedemokraterna en utsträckt hand.

Jag vill också kommentera Allan Widmans granskning av procentsatserna i Sverigedemokraternas särskilda yttrande. 75 procent tidvis anställda i regeringens förslag är högre än 70 procent värnpliktiga i Sverigedemokraternas förslag. Men procent av vad? Det finns en skillnad där. Värnpliktssystemet är billigare än systemet med tidvis kontrakterade, och de kan därför inte jämföras. Sverigedemokraternas förslag om ett territoriellt försvar innebär en nominellt sett minst dubbelt så stor armé. Sverigedemokraterna har också större försvarsanslag, speciellt sett över mandatperioden.

Anf. 15 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Jag kan ändå konstatera att andelen heltidsanställda synes vara högre såväl numerärt som procentuellt i Sverigedemokraternas alternativ för en framtida insatsorganisation.

Anledningen till att jag begärde replik var att Mikael Jansson antydde att Sveriges agerande för ett år sedan i samband med operation Unified Protector i Libyen var en anpassning till de beslut som fattades av Nato och USA. Jag tror inte att det var så, fru talman. Svenska folket såg de fasansfulla bilderna från Benghazi, där man rullade fram artilleripjäser som sköt rakt in i sjukhusbyggnaden. Jag tror att det var de bilderna som mobiliserade opinionen i Sverige och fick oss att inse att också Sverige hade en skyldighet att bidra till en operation som skulle skydda civila oskyldiga människor.

Utfallet av operationen blev dessutom bra. Civila liv skyddades. De så kallade casual damages blev mycket begränsade. Frågan är om vi kan peka på några liknande operationer i modern tid som har varit så framgångsrika.

Jag kan också konstatera, oaktat Mikael Janssons kritik av den nuvarande regeringens planering för försvaret, att det är under denna regering som försvarsplaneringen är återupptagen, insatsorganisationen ökar, tillgängligheten till förbanden ökar – hoppas vi – regionala staber införs och militära resurser förs till Gotland.

Anf. 16 MIKAEL JANSSON (SD) replik:

Fru talman! På den sista punkten stämmer det att Alliansens försvarspolitik har en försvarsplanläggning och är bättre än den politik som Socialdemokraterna förde när de lade ned alla förbanden och vi hade en strategisk paus. Det är bättre än ingenting.

Det är klart att alla partier i kammaren vill motverka krigssituationer som den i Libyen och rädda så många liv som möjligt. Men jag måste konstatera att svängningen från den linje som utrikesministern först hade berodde på att vi följde med stora europeiska Natoländer. Jag är också lite kritisk till taktiken man använde i Libyen.

När man står inför dessa frågor är det väldigt svårt att veta vad som är bäst och vilka beslut man ska fatta – ja eller nej till internationella insatser med militärt bistånd. Men jag har definitivt en känsla av att den svenska regeringen följer efter, till skillnad från tidigare.

Anf. 17 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Låt oss inledningsvis konstatera att Sverige naturligtvis inte på långa vägar har de resurser som krävs för att genomföra en så omfattande och komplex operation som luftoperationen över Libyen. Därför är vi beroende av att andra länder deltar, som USA, Storbritannien och Frankrike. Vi klarar bara begränsade uppgifter i detta avseende.

Mikael Jansson försöker slingra sig lite, tycker jag. Först går han upp i sitt anförande och är oerhört kritisk mot Sveriges deltagande i operationen i Libyen. Nu säger Mikael Jansson att det är klart att vi ska bidra när människor riskerar att råka illa ut. Får jag då ställa den hoppas jag mycket tydliga frågan: Om vi hade kunnat förflytta oss ett år tillbaka i tiden, givet vad som nu har skett, skulle Mikael Jansson och Sverigedemokraterna då ha röstat för eller emot ett svenskt deltagande i Libyen? Det är en viktig fråga för Mikael Jansson att besvara.

Anf. 18 MIKAEL JANSSON (SD) replik:

Fru talman! Vi vet inte ännu var Libyen kommer att landa någonstans. Det är en fråga vi får bedöma.

Sverige hade en strategisk paus, då vi i princip avvecklade våra militära ambitioner att försvara vårt land. Nu är det dags att ta en paus i de internationella insatserna för att bygga upp vårt eget existensförsvar. Sedan kan vi tänka på internationella insatser. Med ett existensförsvar varmed vi kan ta ansvar för Sveriges territoriella integritet, eller kanske tillsammans med grannländerna Nordens territoriella integritet, kan vi återigen göra det som är vårt ansvar: hjälpa till att under FN-mandat verka för fred i världen. Men det är svåra beslut, och vi ska vara försiktiga att bara följa med Natoländerna, för många Natoländer agerar med helt andra bevekelsegrunder än vi gör i Sverige.

Anf. 19 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Fru talman! Det betänkande om soldatanställningar som vi nu debatterar innehåller egentligen mestadels redovisning av den lagstiftning som krävs på arbetsmarknadsområdet för att vi ska klara av övergången från värnplikt till heltidsanställda och kontraktsanställda soldater. Det är det som fyller ut betänkandet och propositionen. När det gäller de bitarna har vi i Vänsterpartiet inte sett så mycket av uppseendeväckande förslag som på något sätt skulle påverka vår syn på arbetsmarknadspolitiken på det området. Det är en beprövad lagstiftning. Vi kan ha synpunkter på den också, och det har vi naturligtvis på många sätt, men i det här fallet avviker det inte så mycket.

Det är ändå nytt på det sättet att det i princip är ett nytt yrkesområde som presenteras. Det blir en speciallagstiftning som vi inte haft erfarenhet av i Sverige förut, eftersom vi byggt vårt försvar på värnplikt. Jag menar att detta är något som vi måste hålla koll på. Det kommer att dyka upp problem; det är jag övertygad om. Vi har sett hur man bland annat från Lagrådets sida har haft vissa synpunkter på det här och kanske har noterat vissa saker som kan komma i framtiden. Speciallagen innebär egentligen ett regelsystem som är lite otydligt och svårt att överblicka på grund av att olika regelsystem är omfattande och griper in i varandra på ett svåröverskådligt sätt.

Dessutom ska speciallagen tillämpas tillsammans med LAS och kollektivavtal. Det kan också skapa en risk för gränsdragningar och tolkningsproblem. Vi måste hålla ögonen öppna. Jag vet inte riktigt när det första varslet om soldatstrejk kommer. Men det kan komma. Vi får se när det dyker upp. Det kan vara intressant att se vad man gör åt det då.

När det gäller förslagen till personalförsörjningssystem har vi från Vänsterpartiet desto fler synpunkter. Dem har vi också redovisat förut. Det handlar i väldigt hög grad om att få vår personalförsörjning att fungera i framtiden oavsett system.

Varje framtida personalförsörjningssystem måste klara av att förse Försvarsmakten med tillräckligt mycket personal av tillräckligt hög kvalitet oavsett vilken säkerhetspolitisk och ekonomisk konjunktur som finns. Systemet måste vara robust och långsiktigt uthålligt.

Vi menar att det system som regeringen i dag inrättat som bygger på en helt frivillig rekrytering och ett större antal heltidsanställda yrkessoldater kan komma att få svårt att uppfylla de kraven.

Vår synpunkt i botten är att det egentligen behövs ett värnpliktsystem för att klara av rekryteringsunderlaget och som en grund för personalförsörjningen på alla förband som vi ska sätta upp.

Det frivilliga system som nu träder i kraft måste vara så lockande att det kan konkurrera med andra jobb. Vi menar att det öppnar för till exempel en väldigt aggressiv marknadsföring.

Vi har redan sett exempel på det på gymnasieskolor där man på något sätt lyfter upp soldatyrket som ett yrke bland alla andra. Det till och med förhålligas ibland.

Vi kan se att det kan vara väldigt stora problem med det. Ska man kombinera det med samhällsinformation och information om vad det egentligen innebär att vara soldat blir det ett problem.

Rekryteringsunderlaget blir mindre när vi inte har ett värnpliktsystem som bygger på att vi utbildar människor till att vara i försvaret.

Att idka både försvarsinformation och marknadsföring är ett framtida problem som jag gärna vill se en lösning på från regeringens sida för att vi inte ska hamna i en situation där vi får de siffror som i dag redovisas med avhopp.

Vi lockar in unga människor i soldatyrket. När de upptäcker att det inte alls är det som var marknadsfört utan något annat som de kommer in i hoppar de av. Allan Widman har också pekat på att det finns olika risker med personalförsörjningssystemet.

En sak som vi definitivt behöver lyfta upp i det här sammanhanget är att vi från Vänsterpartiet förordar en mycket mer genomgripande och könsneutral mönstringsplikt. Det kan man genomföra oavsett vilket system man har när det gäller soldatförsörjning. Det gäller om man har värnplikt eller soldatanställningar på heltid. Det är en nyckel som man kan lyfta upp som en lösning på att få fram mer underlag till rekrytering till Försvarsmakten.

När det gäller kostnaderna finns det väldigt många undersökningar från andra länder som visar på att omstruktureringen av försvaret till heltidsyrkesförsvaret som bygger på frivillighet gör att det blir mycket dyrare.

Rekryteringsmyndigheten har påpekat att det kan komma att innebära att man till exempel har behov av ett rätt så omfattande premiesystem för

att få det att fungera. Man har ett slags premiesystem för att få ungdomar att vara kvar i soldatyrket. Ju längre de är kvar, desto mer pengar får de. En bra lön, arbetsmiljö och arbetsvillkor över huvud taget är något som kommer att kosta pengar.

FOI, Totalförsvarets forskningsinstitut, har i en rapport från november 2011 varnat för att det enligt deras beräkningar blir en sannolik fördyring på upp till 1 ½ miljard per år. Det är mycket pengar.

Vi menar att det finns rätt så mycket som talar för att vi behöver ha en genomgång av regeringens ekonomiska kalkyl för reformen. Där har man inte tagit med alla de saker som vi lyfter fram från Vänsterpartiets sida. Det är därför dags att man nu kommer med nya beräkningar. Det gäller både avhoppet och vilka saker som ska stryka på foten när det gäller materielförsörjning och sådant för att vi ska se vart kostnaden tar vägen för just personalförsörjningssystemet.

Johan Forssell och Allan Widman hade anföranden som var väldigt olika. Det visar också på hur bred debatten är och kanske på de svårigheter som regeringspartierna har att komma överens sinsemellan om detta.

När det gäller rekrytering menar jag att det finns större risk med detta system att vi får en inåtvänd och smal rekrytering till försvaret. Trots de positiva siffror som Johan Forssell tog fram kan det innebära att vi får färre kvinnor i försvaret. Det vore inte en katastrof men i varje fall beklagligt.

Vi måste hitta ett system där vi får fler kvinnor att söka till försvaret och sätt att forma verksamheten på ett sådant sätt att kvinnor attraheras av att vara med i försvaret. Den skeva könsfördelning som är i dag kan bli värre och måste på något sätt motverkas för att vi inte ska få ännu större problem med den snäva rekryteringen.

Det handlar kanske om en miljö inom det militära som förut har varit väldigt mansdominerad och i många fall väldigt grabbig. Jag vet själv hur det var när jag gjorde lumpen för väldigt länge sedan. Det var så på den tiden, och det är säkert så i dag med.

Vi tycker avslutningsvis att det kanske är dags för regeringen att komma med ett handlingsprogram också för de bitarna. Det handlar om hur vi faktiskt, på riktigt, får fram ett rekryteringsunderlag för att också få fler kvinnor att söka sig till försvaret.

Anf. 20 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Den här debatten blir mycket en strid om verkligheten. Jag kan konstatera att det har varit ett och annat hjärnspöke i debatten.

Som jag försökte göra gällande tror jag att man bör ha en nykter syn på var vi står i dag. Det har gått två år sedan reformen startades. Ingen av oss har i dag ultimata och slutgiltiga facit. Vi kommer att behöva följa reformen.

Det som är klart just nu är att det finns ett stort sökintresse. Det innebär inte att allting är i mål och att det inte kommer att dyka upp nya frågor. Men det har fått en bra start, och att det finns detta intresse är oomtvistat.

Jag uppskattar Torbjörn Björlund som försvarspolitik. Det är inga tveksamheter om var han och Vänsterpartiet står någonstans. Det är åter-

införd värnplikt, rejäla besparingar i försvarsbudgeten och ett strikt fokus på det nationella som gäller.

Det är förvisso en märklig politik, en kortsiktig politik och en isolationistisk politik. Den går på tvärs mot det som har byggt Sverige starkt, vår historiska roll och vår del i världen som ett solidariskt land som ställer upp till stöd för andra. Men det är i varje fall en ärlig politik. Det tycker jag är viktigt.

Torbjörn Björlund säger att det finns en bredd hos Alliansen. Ja, det finns säkert nyanser. Det är väl bra att det finns för fyra olika partier. Men det är ingenting mot de skillnader som finns hos oppositionen. Går det över huvud taget att få ett svar från er om ni vill ha frivillighet eller inte? Jag tycker att debatten har varit ganska klargörande om just den rörligheten.

Jag har en fråga till Torbjörn Björlund. Vi ser nu i vår omvärld att allt fler länder avskaffar värnplikten. I Nato är det väldigt tydligt, och även i Finland planerar man nu för stora nedskärningar. När du talar om värnplikten, var vill du att vi ska titta någonstans? Vilket land är er idé? Vad är det vi ska jämföra med?

Anf. 21 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Fru talman! Jag vill säga några saker innan jag kommer in på den specifika frågan.

När det gäller intresset för att söka till soldatyrket finns det många saker som påverkar. En sådan sak är den höga ungdomsarbetslösheten. När jag talar med ungdomar runt omkring får jag veta att många av dem söker allt som finns. Det gäller både utbildningar och jobb. De söker allt. De kan söka tio olika saker på en gång. Detta är ett område de går in på.

Jag tror att siffrorna på avhopp är ett tydligt tecken på att de söker sig dit men inte vet vad de får. När de hoppar av har de upptäckt: Det här är inte min sak. Den höga arbetslöshet som har skapats av denna regering är en orsak till att det är ett högt söktryck.

Hur man klarar av det och var man kommer i processen vet vi inte än, och vi har varit på Rekryteringsmyndigheten och sett hur det går till. Det är en framtida sak att komma fram till.

När det gäller det nationella och det internationella har vi i Sverige haft en tradition av väldigt många internationella insatser där Vänsterpartiet har stött väldigt många, faktiskt de allra flesta. Men det var med ett försvar byggt på värnplikt där vi rekryterade människor till internationella insatser med FN-mandat.

Vi är inte några nationalister på det sättet. Vi har väldigt starka rötter i Vänsterpartiet när det gäller internationella insatser och solidaritet med andra länder. Men det gäller inte med Nato och den typen av försvarsallianser. De behöver inte vår solidaritet. Det är andra länder i framför allt tredje världen som behöver det. Det är vår inriktning, och där är vi starka.

Jag tycker att det finns lika stor skillnad när det gäller nyanser i alliansregeringens politik, och nu tittar jag på Allan Widman, som det finns på vår, de rödgrönas, sida – om jag nu ska kalla den så. Vi kommer definitivt att ha ett alternativ även på detta område när vi bildar regering 2014; det är jag övertygad om.

När det gäller värnpliktssystem är det klart att det finns många saker att gå tillbaka till. Det går inte att hitta ett system som är likadant som det vi hade förut. Det måste förändras på olika sätt. Vi har klara förslag på detta. Bland annat är mönstringsplikten avgörande för hur det ser ut. Hur ska vi få tag på alla ungdomar och se vart de ska ta vägen någonstans? Det är en sådan sak som vi definitivt lyfter fram.

Anf. 22 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag återkommer till sökintresset. Man kan spekulera, men siffrorna ljuger inte. Vi har haft närmare tio gånger fler sökande per plats. Det kan finnas olika orsaker till det. Det kan vara ungdomsarbetslöshet. Men det kan också vara så att många är nyfikna på Försvarsmakten och tycker att detta verkar vara spännande arbeten, en spännande sysselsättning och en intressant framtid. Det är min bild när jag har rest runt på förband och skolor runt om i Sverige. Det finns personer som är där av olika skäl. Men det finns också en ganska stor optimism och, som sagt, en stor nyfikenhet. Den gäller det nu att vi försöker förvalta på olika sätt och med bästa intresse.

När jag lyssnar på Torbjörn Björlund blir det lite klivet. Det blir å ena sidan ett bifall till betänkandet i dag, å andra sidan hela tiden med reservationer för hur Försvarsmakten ska kunna rekrytera. Försvarsmakten ska rikta sig till unga människor, men de ska tydligen inte vara på skolor och så vidare. Tänk om det är så att unga människor blir intresserade? Jag tror att vi måste konstatera att om rekryteringen ska lyckas behöver Försvarsmakten vara ännu mer aktiv än i dag med att nå ut till unga människor. Jag ser inga problem med att vara på skolor. Jag tror att unga människor är fullt kapabla att fatta egna beslut själva. De kan ta ansvar för det. Det kommer inte att innebära att alla tar på sig uniformen – långt ifrån. Men jag tycker absolut att vi ska uppmuntra dem som vill och som känner att det är lämpligt att göra detta.

Jag ska säga något om historieber beskrivningen av det internationella. Torbjörn Björlund talar om FN-mandat, men flera av de insatser som vi har debatterat i denna kammare har varit med FN-mandat utan att Vänsterpartiet har stått och begärt bifall till det. Afghanistan är ett exempel och Libyen är ett annat. Jag tycker inte att historieber beskrivningen riktigt stämmer.

Återigen: Vad är alternativet? Vilket land är det vi ska titta på? Var finns det system med en allmän värnplikt som du propagerar för? Jag skulle bra gärna vilja veta det för att kunna jämföra systemet med det vi är på väg att bygga upp i dag. Men jag kan inte se att detta finns någonstans.

Anf. 23 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Fru talman! Debatten om söktryck och sådant kommer säkert att fortsätta. Jag tror inte att vi kommer att vara överens om detta, och jag är övertygad om att vi inte kommer att vara det i framtiden heller.

Visst är det bra med nyfikenhet, och jag hoppas verkligen att det blir så. Jag vill att vi ska ha ett försvar som befolkas av unga kvinnor och män som är intresserade av att göra en bra insats. Låt oss titta på de exempel som har funnits i dag när det gäller rekrytering där man vänder sig till gymnasieskolor som också har elever som är under 18 år – de är ju

barn i den bemärkelsen. Man försöker på något sätt att med ett slags kommersiellt budskap förhärliga soldatyrket, och jag anser att man då kan vara inne på en rätt farlig väg.

Vi måste ha en samhällsinformation. Förut, när vi hade värnplikten, var den rätt bra. Då visste man att så här gör vi. Man får en chans att komma in i detta ett tag efter det att man har fyllt 18 år, och man får veta vad det handlar om. Det handlar om att försvara landet och att vara med i internationella insatser. Men det finns inget förhärlikande av att vara soldat. Det är inget yrke som alla andra. Det är inget vanligt yrke, utan det går ut på att man ska ut i strid. Det ska man vara medveten om. Jag vet att detta är en diskussion som vi kommer att få fortsätta med. Jag hoppas verkligen att det finns ungdomar som är nyfikna och som söker sig till försvaret men att de gör det av rätt orsak.

Vi var med på Libyeninsatsen från början. Det var verkligen någonting som skedde med ett FN-mandat, och det var något som vi tyckte skyddade civilbefolkningen och som hade rätt ingångsvärde. Vi är inte rabiata när det gäller sådana saker. Däremot finns det andra insatser som inte alls motsvarar våra krav. Afghanistan är ett sådant exempel. Där har vi en insats som får motsatt effekt, och då ska vi inte vara med. Vänsterpartiet är tydligt med att det vi vill göra ska göras utifrån rätt utgångspunkter och med rätt insatser för att få rätt resultat. Det är inte några större hemligheter med det.

När det gäller värnpliktsystemet undrar jag om man måste ha ett land att jämföra sig med. Vi kan gå tillbaka till egna erfarenheter och även titta på andra länders erfarenheter. Men vi ska bilda ett eget system när det gäller värnpliktsförsvaret, och det är det vi tänker göra.

Anf. 24 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Det där sista som Torbjörn Björlund sade var rätt belysande: Måste man verkligen ha något land på vårt jordklot att jämföra sig med? Kan man inte välja en egen vänstermodell? Så kan man ju resonera. Jag tror att det är bra att vara förankrad i verkligheten.

Torbjörn Björlund uttrycker sig väl och vill säkert väl, som människor på de yttersta kanterna, både vänsterkanten och andra, genom tiderna alltid har velat. Men er politik förtjänar att granskas, och jag brukar vilja bidra till det – så även i denna replik. Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna talar delvis samma språk i försvarspolitiken. Det handlar om en återgång till invasionsförsvar och att Sverige ska klara sig på egen hand inom sina gränser och minska sitt militära samarbete med demokratierna i vår omvärld. Vårt deltagande i internationella fredsinsatser ska minska.

Om denna vänster-sverigedemokratiska politik skulle förverkligas skulle jag bli djupt betänksam och oroad – inte bara över den oheliga alliansen utan framför allt i sak. Jag är övertygad om att Sveriges säkerhet bäst främjas av att Sverige samarbetar om fred och säkerhet i Norden, Europa och världen med demokratierna i vår omvärld som vi nu gör. Det ska inte ske genom att vi isolerar oss med ett gammaldags försvar baserat på värnplikt och invasionshot. Det skulle bli väldigt dyrt. Vi skulle stå väldigt ensamma. Vänsterpartiet vill minska försvarsbudgeten med 2 miljarder. Torbjörn Björlund har sagt att det inte finns någon modell för

detta i världen i övrigt. Men ni vill ändå genomföra den. Vore det så lyckat, egentligen?

Prot. 2011/12:116
23 maj

Anf. 25 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Fru talman! Jag känner Staffan Danielsson. Vi bor i samma län, och jag vet att han är en rätt så trevlig person. Men han har en tendens att alltid på något sätt slå ihop oss med Sverigedemokraterna av något slags debattekniskt skäl. Jag avvisar detta direkt. Han talar om den yttersta kanten och så vidare.

Vi har vår politik i Vänsterpartiet, som vi är tydliga med. I vissa sammanhang sammanfaller den med Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och ibland med Sverigedemokraterna men mest med sossarna, tror jag. Det är dem som vi ligger närmast. Men det är klart att det ibland hamnar där när det gäller olika frågor. Det är inte så konstigt. Centerpartiet har också ett antal saker som sammanfaller med Sverigedemokraterna – kanske på invandringsområdet. Vi ska inte gå in på det nu, men det finns alltså olika aspekter på detta. Vi kan lämna det, tycker jag.

Vår modell av försvar är inget gammaldags invasionsförsvar eller existensförsvar, som SD säger. Vi vill ha ett insatsförsvar, men det går att bygga detta på värnplikten också. Det finns inget som motsäger att man skulle kunna bygga ett insatsförsvar på värnplikt. Det handlar bara om övning, om pengar till att öva och att se till att förbanden fungerar. Där finns det egentligen inga konflikter.

När det gäller internationella insatser finns det, som jag sade förut, inga konflikter där heller. Vi har starkt uttryckt att vi vill vara med på många fler insatser internationellt med svenskt försvar men med rätt ingång. Vi kan inte bara automatiskt följa USA och Nato in i olika insatser därför att de tycker att vi ska vara med. Vi måste ha vår egen vilja till att göra bra saker och rätt saker, framför allt i tredje världen, som skapar demokrati, skapar frihet och skapar förutsättningar för utveckling i dessa länder.

Afghanistan är ett exempel där det har gett precis motsatt effekt. Vi ska inte ta in Nato i diskussionen, men det finns en aspekt på detta just när det gäller att följa Nato hela tiden oavsett FN-mandat. Det finns alltså fler aspekter på detta än att bara följa Nato. Vi är inte alls främmande för att göra fler insatser, men de måste ha rätt ingångsvärden.

Anf. 26 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Sverige har en försvarsmakt vi kan vara stolta över. Jag tror att alla vi som möter dem som har sitt värv inom försvaret känner tilltro och tillit till dessa mäns och kvinnors förmågor. Vi känner stolthet.

När vi nu i dag ska debattera soldatanställningar finns det anledning att titta tillbaka på det system vi hade förut. Under 100 års tid hade vi värnplikt. Jag själv tillhörde de hundratusentals män som ryckte in. Det var 23 år sedan, 1989, samma år som Berlinmuren föll. Jag och de som ryckte in samtidigt blev aldrig kallade till någon repövning. Det var ett annat läge när min farfar ryckte in 50 år tidigare, 1939. David Oscarsson ryckte in utanför Ödeshög där han var inkallad under både första och andra världskriget. Tillsammans med alla andra gjorde han en stark insats. Vi har anledning att vara stolta över det system vi hade och den nödvändiga insats som gjordes.

*Soldatanställningar i
Försvarsmakten*

Men tiderna har ändrats, och vi har i dag infört ett nytt system. Regering och riksdag har fattat beslut om en ny organisation där vi går från ett pliktförsvär till ett försvar som helt och hållet bygger på frivillighet och anställningar. Målet med detta är att lyfta upp förmågan. Vi har också den inriktningen att inte bara se till vårt territoriella behov av försvar utan också till att i solidaritet med andra folk kunna ingripa varhelst frihet, civilisation och människovärde hotas om världssamfundet står bakom en sådan internationell insats.

Som alla stora förändringar innebär detta självfallet stora utmaningar. Det är också en förändring som måste falla på plats, och som propositionen pekar ut finns det fortfarande ett arbete att utföra. Propositionen uttrycker det så här: "Ett väl fungerande personalförsörjningssystem är en nödvändig förutsättning för att insatsorganisationen ska kunna ge den säkerhetspolitiska handlingsfrihet som behövs."

Det vi i dag debatterar rör Försvarmaktens möjlighet att anställa gruppbefäl, soldater och sjömän, och samtidigt debatterar vi också hela vår nations säkerhet. De killar och tjejer vi nu talar om ska kunna anställas för kontinuerlig tjänstgöring eller för periodisk tjänstgöring. För att detta ska bli möjligt krävs bland annat förändringar i de arbetsrättsliga regleringarna utifrån de särskilda krav som en anställning i Försvarmakten innebär. Det är välkommet att dessa grundläggande spelregler nu kommer på plats, att interimskontrakten kan bytas ut mot juridiskt bindande anställningsavtal och att även tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän kan anställas på laglig grund.

Låt mig redan nu blicka framåt. En av de utmaningar vi kan se är att utgångspunkten är att anställningstiden ska vara sex till åtta år med möjlighet till en förlängning till maximalt sexton år. Det finns nu en uppenbar risk att våra killar och tjejer slutar sin anställning betydligt tidigare. Den andel som förväntas sluta under 2012 har faktiskt slutat redan under det första kvartalet. När regeringen därför talar om att man vill att rekryteringskraften, förmågan att attrahera och behålla personal, ska stå i förgrunden är det inte oväsentliga ord. Det är oerhört angeläget att arbetet intensifieras.

Propositionen talar om ett antal överväganden som Försvarmakten behöver göra, och jag skulle vilja säga att det handlar om mer än så. Det gäller exempelvis att underlätta för studerande att tjänstgöra inom myndigheten och till exempel anpassa rotationen vid internationella insatser till studietermenerna. Det handlar också om olika slags morötter, till exempel premier för den man eller kvinna som viger några av sina unga och bästa år till Försvarmakten. Det handlar om att slå fast meriter och certifiering av erfarenheter och utbildning och om att ge meriterna ett värde även civilt i relation till såväl arbetsmarknad som högskole- och universitetsutbildning. Det handlar om att se hur karriären inom Försvarmakten också kan löna sig i den civila karriären och om att erbjuda tydliga karriärmöjligheter som yrkesofficer inom försvaret.

Här tycker jag att det är intressant att se på andra länder. Portugal har ett system som liknar vårt. Där har de infört ett belöningssystem. För varje år som man tjänstgör får man två månadslöner. Efter sex år kan man få en hel årslön. De har också infört ett system där det meriteras på ett bra sätt när man söker andra statliga arbeten. Det finns också särskilda utbildningsplatser inom högskolan. Jag tycker att detta är exempel som är

värda att titta på för att vi ska kunna behålla den personal som rekryteras också på lång sikt.

Jag tror slutligen att vi gemensamt måste lyfta upp Försvarsmaktens status hos barn och unga. Som kristdemokrat ser jag ett stort värde i den ideella sektorn. De frivilliga befälsutbildningarna för våra ungdomar är självfallet viktiga att satsa på om vi i morgon ska rekrytera dagens flickor och pojkar till Försvarsmakten. Där får de lära sig ansvar, sjukvård och ledarskap samt att ta hänsyn och visa omsorg. Det är viktiga värderingar som jag tror att vi alla vill överföra till nästa generation.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och till propositionen.

(Applåder)

Anf. 27 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Fru talman! Så här i slutet av debatten är det kanske överflödigt att påpeka att det vi debatterar här i dag är en mycket viktig del i hur det reformerade försvaret ska kunna klara sina uppgifter i framtiden. Personalförsörjningen är kärnan i Försvarsmakten, och en lagstiftning för hur anställningsformer ska regleras är grunden för trygghet och en förutsättning för rekrytering av gruppbefäl, soldater och sjömän i framtiden.

Därför är det tillfredsställande att vi har nått en bred överenskommelse i frågan. Det finns dock, som flera påpekat tidigare, ingen anledning att luta sig tillbaka, som många företrädare för den borgerliga alliansregeringen gör vid flera tillfällen, slå sig bröstet och med stora ord tala om hur bra rekryteringen till försvaret går.

Många orosmoln hopar sig vid horisonten. Försvarsmakten, Sveriges riksdag och regeringen har att möta ett stort antal utmaningar. Jag tror också – det är en kvalificerad gissning – att vi alla står inför ett stort antal mycket svåra beslut som ska fattas här i kammaren, i regeringen och i Försvarsmakten. Därför är det mycket viktigt att följa upp utvecklingen av personalförsörjningen.

Fru talman! Vi socialdemokrater har vid flera tillfällen kritiserat regeringen för hur den forcerat fram och drivit igenom beslutet om hur förändringen ska gå till i vårt militära försvar. Allan Widman har rätt i att det egentligen inte är beslutet som sådant utan processen dit som vi har varit kritiska emot. Men det är kanske också en sanning att ibland är vägen väl så viktig som målet, inte minst med tanke på att en så stor samhällsförändring som den här hade haft en större förutsättning att bli bra om regeringen hade varit mer villig till en bredare politisk överenskommelse om hur personalförsörjningen till försvaret skulle utformas.

Jag tror också att saken tjänar på en djupare samhällsdebatt där frågan förankras hos det svenska folket genom en folkbildningsrörelse. Det är kanske precis där som skillnaden ligger mellan oss socialdemokrater och den borgerliga regeringens företrädare. Vi betonar delaktigheten hos medborgarna och en samsyn i samhället om hur vi tillsammans ska ordna för vår fred och vår säkerhet. Det är väsentligt för ett samhälle som håller ihop, och ytterst handlar det också om viljan att vara med och betala.

En förankring hos det svenska folket är också en nyckelfråga för en framtida rekrytering av personal till försvaret. Det krävs starka incitament för dem som ska utföra uppgifterna och även för de arbetsgivare

som ska anställa personer som tidvis ska tjänstgöra i försvaret och för dem som avslutat tjänstgöring där.

En del av de incitamenten är naturligtvis en acceptans av hur vi har valt att organisera och finansiera försvaret av vårt land. Det är nu ganska länge sedan Försvarmakten var en vardaglig del av vårt svenska samhälle och det fanns ett regemente i nästan varenda svensk stad. I min egen hemstad fanns det åtminstone tre samtidigt. Jag tror inte att några ungdomar i dag läser serietidningar som hämtar sitt innehåll från livet i lumpen eller pilsnerfilmer som beskriver detsamma. Snart finns det väl ingen som kan berätta lumparminnen heller.

Därför är det viktigt att vi arbetar aktivt med att förankra försvaret hos svenska folket. Ett viktigt steg på väg dit är att Försvarmakten inte bara överväger, som det står i betänkandet, att inrätta försvarmaktsråd på flera håll i landet utan också verkställer det. Än viktigare blir det att regeringen ser till att följa och aktivt arbeta med frågan.

Fru talman! I det sammanhanget är det också väsentligt att regeringen ser till att Försvarmakten hörsammar propositionens betoningar på myndighetens arbetsgivaransvar och att man formaliserar samarbetet med parterna på arbetsmarknaden. För att locka unga kvinnor och män till anställning i Försvarmakten krävs rimliga löner och vettiga sociala villkor. Det måste vara möjligt för soldater och sjömän att etablera sig i samhället, kanske bilda familj och känna trygghet inför framtiden. Att kunna erbjuda de utmaningar som kanske var grunden för att man sökte sig till det militära försvaret blir också en utmaning för att behålla duktiga personer. Det finns säkerligen andra arbetsgivare som kan erbjuda bra och kanske bättre villkor.

Därför är det synnerligen angeläget att Försvarmakten får förutsättningar att bli en god arbetsgivare som kan erbjuda bra anställningsvillkor och ekonomiska incitament för sina anställda. Likaså är det viktigt att man aktivt arbetar för att soldaterna ska kunna känna trygghet i en framtid efter sin tjänstgöring. Att kunna verifiera och certifiera sin kompetens inför andra arbetsgivare är av yttersta vikt, och Försvarmakten behöver skaffa sig funktioner för att kunna ge sina anställda detta vid avslutad tjänstgöring.

Fru talman! Det är ett viktigt beslut för Sveriges försvar och säkerhet som ska tas här i kammaren så småningom. Demokratiskt inflytande, folklig förankring och anständiga villkor för de anställda är viktiga förutsättningar. Det är som sagt var bra att det sker i brett samförstånd, men det finns en stor osäkerhet när det gäller personalförsörjningen till försvaret, och det är viktigt att riksdagen hålls informerad och att en noggrann uppföljning sker av utvecklingen.

Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och till propositionen.

Anf. 28 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Jag tycker att Anna-Lena Sörenson hade ett intressant och resonerande anförande. På temat om hur viktigt det är att vara överens vill jag möjligen bidra till en utveckling av diskussionen. När jag kom till utskottet för snart tio år sedan fanns det ibland en känsla av, och det var nog inte minst Anna-Lena Sörensons partikamrater som gjorde

sig till tolk för detta, att just det här med försvar och säkerhet är så viktigt att där måste vi alltid vara överens.

Jag tror att det är bra att man är överens i vissa lägen, men jag ser också en fara med det. Alltför stor politisk enighet leder till att debatten inte alltid blir så intressant och dynamisk. Det är ett problem. Det andra problemet är att det ju inte hjälper stort med en bred politisk enighet om de beslut som man fattar är okloka. Jag har sett en del exempel på sådana under mina år. Men icke förty, detta med folkförankring är en nyckelfråga som jag tror får en helt avgörande betydelse och därför säkert också kommer att prägla debatten de nästkommande åren.

Mot bakgrund av Socialdemokraternas engagemang i denna del har jag en fråga. När Försvarsmakten föreslog att man inte skulle ställa höga teoretiska krav på dem som skulle tas in till GMU var Socialdemokraterna, vad jag förstår, kritiska mot detta. Nu kvarstår de höga teoretiska kraven med de följder detta får för sammansättningen av dem som kommer att göra grundläggande militär utbildning. Hur ser Socialdemokraterna på detta i dag?

Min andra fråga gäller en annan del av folkförankringen, nämligen stödet och empatin för våra veteransoldater. När den propositionen var uppe i kammaren sade Socialdemokraterna tvärt nej. Hur ställer ni er i dag?

Anf. 29 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror att Allan Widman, jag och många andra är överens om att för mycket av överenskommelser inte är bra för demokratin. Så tror jag att man kan säga. Det är ju därför vi finns: för att visa väljarna att det finns olika alternativ för hur ett samhälle kan utformas och styras. Det tror jag faktiskt att vi kan skönja även i de här frågorna.

När det gäller hur hotbilden ser ut i vårt land, hur säkerheten ska säkras och hur vi ska organisera vårt försvar som är av stor betydelse och kostar väldigt mycket pengar tror jag ändå att svenska folket önskar breda överenskommelser och att man också har ett stort demokratiskt inflytande över det här i kammaren. Sedan tror jag också att det kommer att märkas hur våra olika värderingar, som ju läggs på toppen när vi ska ta besluten, får en styrande effekt även på vårt försvar.

När det gäller kompetenskravet är det vår absoluta övertygelse att det för att bli en duglig samhällsmedborgare i dag och för att ha ett gott liv krävs en god utbildningskompetens för alla våra medborgare. Det tror jag är eftersträvaransvärt, och om det svenska försvaret ska ha en möjlighet att bli kompetent och klara sina uppdrag på ett bra sätt tror jag också att man behöver personal som har en grundläggande bra kompetens. Det står vi fast vid.

Vad gäller frågan om veteransoldaterna tycker jag att den innefattas i det jag tidigare har sagt och som Peter Hultqvist också har sagt, det vill säga att försvaret måste få förutsättningar att bli en god arbetsgivare och ta hand om sina anställda och sina före detta anställda på bästa sätt.

Anf. 30 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Jag delar Anna-Lena Sörensons uppfattning att det är väldigt bra med kunskaper, men när man i dag tittar på hur det ser ut för svenska ungdomar som startar en utbildning i gymnasieskolan kan man

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Soldatanställningar i
Försvarsmakten*

konstatera att efter fyra år är det i vart fall ca 30 procent som inte har högskole- eller universitetsbehörighet. En av tre unga svenskar ställs alltså vid sidan om.

Låt mig ge ett konkret exempel. Det finns hemvärnsmän på Gotland som har varit hemvärnssoldater i generationer. Många gånger sitter de på ett jordbrukshemman. De arbetar praktiskt med sina händer, och de deltar i hemvärnsövningar. I framtiden, med dessa höga teoretiska krav, kommer de aldrig att kunna få komma in och utbilda sig i en grundläggande militär utbildning. De kommer aldrig att kunna bli hemvärnssoldater. Är det rimligt att Socialdemokraterna förespråkar en modell som ställer en tredjedel av det svenska folket, kanske de minst bemedlade och mest socialt utsatta, utanför uppbyggnaden av vårt gemensamma försvar? Jag förstår inte hur man tänker.

Anna-Lena Sörenson gav ett lite grumligt svar på min andra fråga. Jag tror att folkförankring måste utgå från en nationell dimension i det svenska försvaret. Det är vi mer eller mindre överens om i den här kammaren. Men jag tror också att en viktig del av folkförankringen handlar om empati, medkänsla och ansvar gentemot dem som på vårt uppdrag deltagit i skarpa situationer utomlands. När den borgerliga regeringen ville förbättra villkoren för våra veteransoldater röstade Socialdemokraterna nej i den här kammaren. Frågan är hur man ställer sig till denna reform i dag.

Anf. 31 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Vi ska väl inte ha en skoldebatt här, utan i dag handlar det om personalförsörjningssystemet till Försvarmakten. Vad Allan Widman gör och det Folkpartiet ofta gör är att acceptera att svensk skola i dag inte är kompetent och bra nog för att se till att alla barn, alla elever når målen för svensk skola. Man föredrar att lägga skulden på barnen själva. Barnen kommer oftast från de lägre samhällsklasserna, och man ställer inte kraven på skolan att klara av det här. I stället hamnar man i ett konstigt resonemang om att Försvarmakten ska sänka sina kompetenskrav för att de här personerna ska komma in där.

Det fanns en tid, Allan Widman, när unga män från lägre arbetarklass såg Försvarmakten som en möjlighet att över huvud taget få en framtid. Många av mina släktingar tog faktiskt den vägen och nådde så småningom också ett anständigt liv. Försvarmakten fick också en viss kompetens av det här. Men ni vänder ju på resonemanget och säger att Försvarmakten ska nöja sig med elever som skolan inte har förmått ge den kompetens som behövs för att klara av ett samhällsliv. Dem ska Försvarmakten ta hand om. Jag tycker att ett sådant resonemang inte håller, Allan Widman.

Anf. 32 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Anna-Lena Sörenson lyfter fram vikten av en folkförankringsdebatt i de viktiga försvars- och säkerhetsfrågorna. Jag är helt med på detta. Jag uppfattar en viss kritik om att vi borde ha varit bredare vad gäller övergången till ett nytt personalförsörjningssystem. Den uppfattningen kan jag dela. Debatten kunde ha varit intensivare i den och i många andra försvarsfrågor.

Det är kanske inte alltid så lätt att intressera. Det har lagts fram utredningar, det har varit försvarsberedning, det har varit diskussioner, men det har inte alltid gått ned till folket. Anna-Lena Sörenson föreslog – jag är inte riktigt säker där – nya pilsnerfilmer som ett recept för detta. Det kanske inte var så, nej. De gamla hade ju sitt värde. Men det är viktigt att vi aktivt arbetar för att verkligen förankra försvaret hos folket och hur vi ska arbeta inom Sverige med försvars- och säkerhetspolitiken. Jag delar helt den uppfattningen.

Vi ska göra en bred omvärldsanalys inför nästa försvarsbeslut för att verkligen lägga fast hur läget är och hur Sverige ska gå vidare. Grunden för en debatt är ju att man får analyser gjorda, att man får ett underlag för debatt. Då är min enkla fråga till Anna-Lena Sörenson: När nu Försvarsberedningen ska göra en sådan här omvärldsanalys, bör hela omvärlden analyseras eller bör betydande delar undantas från detta?

Anf. 33 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror, precis som Staffan Danielsson, att hela det politiska etablissemangen kan ägna sig åt lite självkritik just när det gäller försvars- och säkerhetspolitik. Jag tror att vi alla behöver göra mer för att popularisera den här frågan i ordets rätta bemärkelse. Det bör bli en medborgarfråga så att alla, kreti och pleti, kan delta i en sådan debatt, precis som man kan delta i en skoldebatt eller i en debatt om sjukvården. Så väsentlig är den här frågan för att hålla ihop vårt samhälle och få möjlighet att också mobilisera resurser för att upprätthålla det.

Pilsnerfilmer tror jag inte går hem i dag, men det finns kanske andra möjligheter att popularisera frågan. Både Staffan Danielsson och jag, fru talman, tror jag bidrar till det i vårt eget hemlän när vi försöker ordna seminarier och organisera oss i försvarsföreningar. Det kan vi rekommendera till fler av våra kamrater, tror jag.

Vi ställer upp på en omvärldsanalys som inbegriper precis de faktorer som behöver analyseras för att ge en illustration av en riktig hotbild och en bild av säkerhetspolitiken i dag. Så tror jag att man kan sammanfatta det hela.

Anf. 34 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Jag ställde ungefär den här frågan till Peter Hultqvist vid en debatt på Folk och Försvar nyligen och uppfattade då en positiv öppning för att det är bra att hela omvärlden analyseras. Jag uppfattar även den öppningen från Anna-Lena Sörensons sida. Med det är jag nöjd i dag.

Anf. 35 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Jag är också nöjd.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

7 § Ändringar i elberedskapslagen

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2011/12:FöU7
Ändringar i elberedskapslagen (prop. 2011/12:89).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

*Specialist i allmän-
medicin – en
yrkeskvalifikation i
allmänpraktik*

8 § Specialist i allmänmedicin – en yrkeskvalifikation i allmänpraktik

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2011/12:SoU22
Specialist i allmänmedicin – en yrkeskvalifikation i allmänpraktik (prop. 2011/12:108).

Anf. 36 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! I dag ska vi ta beslut om regeringens proposition *Specialist i allmänmedicin – en yrkeskvalifikation i allmänpraktik*.

EU-kommissionen har de senaste åren haft invändningar mot att vi i Sverige har haft två olika kvalifikationer för allmänläkare, Europaläkare och specialist i allmänmedicin. Kommissionen anser att svensk lagstiftning strider mot direktivets krav på ett automatiskt erkännande för allmänpraktiserande läkare på grund av att det finns två olika yrkeskvalifikationer.

För att undvika en domstolsprocess har regeringen valt att vika ned sig i den här frågan, vilket vi beklagar djupt. I propositionen föreslår man att bestämmelsen om kompetens som Europaläkare i patientsäkerhetslagen ska upphävas och att möjligheten att ansöka om kompetensbevis som allmänpraktiserande läkare, alltså Europaläkare, ska avskaffas.

Ändringen kommer att innebära att en allmänpraktiserande läkare som har fullgjort sin utbildning i en annan EES-stat eller utbildat sig i Schweiz automatiskt ska kunna erkännas som specialist i allmänmedicin. Just detta är något som vi sverigedemokrater inte kan ställa oss bakom, för detta kommer att innebära att utländska läkare kan återropa vår höga kompetensnivå utan att ha den, vilket vi anser är orimligt. Europaläkare med tre års vidareutbildning kan inte jämföras med våra specialister i allmänmedicin som har fem års vidareutbildning. Kompetensmässigt, organisatoriskt och vetenskapligt finns det stora skillnader mellan Europaläkare och specialist i allmänmedicin.

Även en majoritet av remissinstanserna har uttryckt en oro för att gruppen specialister i allmänmedicin framöver kommer att bestå av läkare med varierande utbildningstid och för de konsekvenser som det kan få.

Vi menar också att det inte är rimligt att EU-regler dras så långt att medlemsländerna tvingas att ändra sitt sjukvårdssystem. Ju fler välutbildade och högkompetenta allmänläkare vi har i Sverige, desto mer samhällsekonomisk vinst på sikt. Den politiska ambitionen för vårt sjukvårdssystem måste därför vara att ställa höga kompetenskrav på de läkare

som verkar inom den svenska sjukvården och inte, som man nu gör, i stället sänka kraven.

För patienterna kan det här innebära att de inte får samma garanti för den medicinska läarkompetensen som tidigare. Vi anser att den nuvarande lydelsen i patientsäkerhetslagen ska behållas, då vi har krav som vissa andra länder i Europa inte har, så att vi kan säkra att våra medborgare i Sverige får den bästa möjliga vården. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till vår reservation.

Anf. 37 MATS GERDAU (M):

Fru talman! Ett av syftena med vår europeiska union är att skapa fri rörlighet för människor och varor inom Europa. Det är bra för människor och företag med idéer som man vill sprida, och det är bra för Sverige.

I ett direktiv från Europaparlamentet och Europeiska rådet 2005 talas det om att alla medlemsstater ska erkänna yrkeskvalifikationer som man har fått i ett annat EU-land. Det syftar just till att man inte ska kunna hindras från att jobba i ett annat EU-land om man vill det. Som EU-medborgare har vi rätt att utöva vårt yrke som företagare eller anställd inom hela unionen. Det är bra. Svenska byggnadsarbetare ska kunna jobba i Tyskland. Utländska läkare ska få arbeta i Sverige. Vi inom Alliansen tycker att det är en bra modell. Vi vill inte ha mer slutenhet eller isolering utan tvärtom mer av öppenhet, fri rörelse och samarbete. Det är så vi skapar tillväxt och välbefinnande.

Hittills har vi haft två olika system för att godkänna yrkeskvalifikationer för allmänpraktiserande läkare. Det är de som är specialiserade i allmänmedicin och har gått fem års ST-utbildning i Sverige. Det är det vanliga. Sedan finns det också Europaläkare. Det är personer som har läkarexamen från ett annat EU-land och efter särskild prövning kan få en sådan legitimation även i Sverige.

Några holländska läkare har nu klagat på detta, eftersom deras holländska examen inte automatiskt godkänts här. EU-kommissionen har kommit fram till att Sverige inte fullt ut följer de gemensamma direktiven. En läkarexamen från Holland som följer kraven för allmänpraktik ska räcka för att få arbeta också i Sverige. Därför genomför vi nu EU-direktivet fullt ut. Däremot gör vi inga förändringar i den specialistutbildning som finns i Sverige. Den kommer att fortsätta vara fem år.

Vad får då detta för konsekvenser?

Vi bedömer att det inte påverkar vare sig patientsäkerheten eller kvaliteten i sjukvården. Det är det viktiga för oss, och det gör vi aldrig avkall på. Det här är en uppfattning som också delas av Läkarförbundet, Svenska Läkaresällskapet och Socialstyrelsen. Det kräver förstås att arbetsgivarna är noggranna i vilka de anställer – men det gäller ju alltid. De måste förvissa sig om att de läkare de anställer har rätt kompetens, erfarenhet och djup i sina kunskaper för det arbete de ska utföra. Det är såklart särskilt viktigt i vården.

Länder som redan infört den här regleringen, till exempel Danmark och Tyskland, har inte heller sett några risker för patientsäkerheten. Vi känner oss trygga i detta.

Men vad skulle hända om man inte genomför den här förändringen, vilket Sverigedemokraterna vill? Jo, det skulle bli kännbara böter, i 50–100-miljoner kronorsklassen. Regeringen har inledningsvis bestridit EU-

kommissionens uppmaning men kommit fram till att det finns en klar risk för fällande dom.

Inte i vare sig reservationen eller i anförandet gör Sverigedemokraterna någon annan bedömning. Därmed tycker jag att de måste lämna besked om hur de tänker sig att böterna ska betalas. Är det värt 50–100 miljoner kronor? Varför prioriterar Sverigedemokraterna att lägga pengar på böter i stället för på vården?

Fru talman! Jag yrkar för Alliansens räkning bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Jan R Andersson och Carl-Oskar Bohlin (båda M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

9 § Stärkt skydd för barn i internationella situationer

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2011/12:CU23
Stärkt skydd för barn i internationella situationer (prop. 2011/12:85).

Anf. 38 THOMAS FINNBORG (M):

Fru talman! Regeringen föreslår i propositionen att Sveriges riksdag ska godkänna Haagkonventionen som svensk lag. Konventionen åsyftar ett stärkande av skyddet för barn i internationella situationer. På så sätt vill man undvika konflikter mellan olika rättssystem som gäller behörighet, tillämplighet, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och skydd för barn.

I korthet innebär propositionen att konventionen blir en del av svensk lagstiftning med viss anpassning till rådande lagstiftning och praxis. Frågor om denna anpassning som uppstått har noga utretts och analyserats i tre tidigare utredningar under två tidigare regeringar. Och självklart ska varje tveksamhet eller fråga om juridisk kompatibilitet uppmärksammas. Det är dock regeringens uppfattning att så har skett och att inga hinder för införlivande av Haagkonventionen i svensk lagstiftning föreligger.

Fru talman! En kort bakgrundsbeskrivning kan vara på sin plats. År 1996 anslöt sig Sverige till Haagkonventionen. Europeiska unionen var däremot inte ansluten eftersom endast enskilda stater kan tillträda konventionen. Samtliga dåvarande EU-länder undertecknade konventionen 2003, och efter flera utredningar och anpassningar är nu tiden mogen för ett formellt svenskt tillträde – således regeringens proposition. Konventionen syftar alltså till att stärka skyddet för barn i internationella situationer.

Genom tillämpning av konventionen vill man nu undvika konflikter mellan olika rättssystem. Dessutom utvecklas det internationella samarbetet vad gäller skydd för barn. Grundprincipen är att barnets hemvist land anses vara det land som är bäst lämpat för beslut om barnets bästa. Konventionen bygger även på att de ingående staterna har förtroende för

varandras rättssystem, praxis och beslut. Detta är särskilt viktigt i en alltmer global värld där arbete, hushåll och relationer korsar gränser, språk och kulturer. I en alltmer krympande värld är det viktigt att vi i Sverige bidrar till enklare hantering av internationella frågor.

Regeringen vill dock att Sverige reserverar sig mot användandet av franska språket i meddelanden till svenska myndigheter. Annars anser regeringen att konventionen ska inkorporeras i svensk lagstiftning. Utskottet anser att propositionens skrivning ligger i linje med Miljöpartiets motion. Jag yrkar därför avslag på motionen och bifall till propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Stärkt skydd för barn
i internationella
situationer*

10 § 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet, m.m.

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2011/12:CU25
2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet, m.m. (prop. 2011/12:110).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

11 § Vissa åtgärder mot illegala vapen

*Vissa åtgärder mot
illegala vapen*

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU22
Vissa åtgärder mot illegala vapen (prop. 2011/12:109).

Anf. 39 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! Nu ska vi alltså debattera regeringens proposition *Vissa åtgärder mot illegala vapen*. Jag vill börja med att säga att vi från Socialdemokraterna självklart står bakom våra reservationer, men vi väljer att yrka bifall till reservationerna 3, 7 och 14.

En av politikens absolut viktigaste uppgifter är att skapa trygghet i samhället. Jag behöver inte utveckla varför det är så otroligt viktigt. Socialdemokraterna har lagt fram flera olika förslag den senaste tiden för att bekämpa den grova organiserade brottsligheten.

Grov organiserad brottslighet och annan kriminalitet betyder ofta att det finns vapen i omlopp. Vapen i sig är naturligtvis ett reellt hot mot tryggheten och trygghetskänslan. I dag kan man säga att det är mer en regel än ett undantag att det finns skarpa skjutvapen i kriminella miljöer och när kriminella uppgörelser äger rum. Det är inget att diskutera.

När vi tittar på siffror kan vi säga att vid kriminella uppgörelser har den dödliga utgången ökat med 50 procent sedan 90-talet. Det är givetvis otroligt allvarligt för de inblandade och även för andra. När kulorna viner i luften – om jag får använda uttrycket – kan oskyldiga hamna i eldstrierna. Det är naturligtvis djupt tragiskt.

Alla som hänger med i nyheterna och ser vad som händer i den kriminella världen – låt mig förtydliga: den kriminella utvecklingen – vet att skottlossningar äger rum. Det gäller naturligtvis främst i de stora städerna. Under den senaste tiden har det funnits flera djupt olyckliga exempel på detta. Polisen berättar att det finns en hel del enhandsvapen och helautomatiska vapen ute på marknaden. Rikskriminalpolisen har sammanfattat läget som akut. Akut är naturligtvis otroligt allvarligt.

Vi socialdemokrater anser att utvecklingen för att bekämpa illegala vapen är alldeles för långsam. Vi vill se en mycket större förskjutning från kontroll av de legala vapnen till bekämpning av de illegala vapnen. Vi vill se ett skärpt minimistraff från dagens sex månader till minst ett år för grovt vapenbrott. De av er som har sett tv:s bevakningsprogram har själva sett hur de personer som ägnar sig åt kriminell verksamhet med grova vapen inte tycker att det är särskilt allvarligt att behöva ta någon månads fängelse. Det är naturligtvis inte acceptabelt.

Vi vill också ge polisen fler redskap för att bemöta utvecklingen. Där har vi föreslagit hemlig teleavlyssning vid misstanke om grovt vapenbrott. Det är otroligt viktigt att polisen kan hålla jämna steg med de kriminella.

Först nu har justitieministern tillsatt utredningar för att titta på frågan. Vi kan konstatera att ingenting kommer att hända förrän troligen tidigast 2014. Det är olyckligt. Det finns några saker som kan göras snabbt och som inte kräver utredningar. En sådan sak är en vapenamnesti. Den kan genomföras inom en snar framtid och på ett enkelt sätt få bort en del vapen från marknaden. Jag tror inte att det är den enda lösningen, men det är definitivt en viktig åtgärd.

En annan sak som kan gå snabbt är att styra Tullverkets prioriteringar så att det blir ett prioriterat ärende för verket att hitta de illegala vapnen vid gränsen, innan de hinner sprida sig på den svenska marknaden.

Det kom ett nytt regleringsbrev till tullen i december, men där pekas inte illegala vapen ut som prioriterat, däremot till exempel tobak. Om man jämför dem med varandra kan man ju känna att även vapen borde finnas på den listan.

Från Socialdemokraterna stöder vi ändå propositionen, men givetvis med hänvisning till våra egna förslag. Det är viktigt att skärpa synen på vapenbrott, men som ni har förstått av det jag har sagt tycker vi att det är ett otillräckligt förslag. Jag vill också peka på vikten av att utvärdera den nya lagstiftningen ett år efter att den har trätt i kraft.

I detta anförande instämde Arhe Hamednaca (S).

Anf. 40 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Det första debattämnet för dagens justitieutskottsdiskussion utgår från betänkande nr 22, *Vissa åtgärder mot illegala vapen*. Egentligen säger rubriken allt om den kommande diskussionen. Regeringen gör några små steg – vissa steg – för att visa ett engagemang för de stora problemen med de 30 000–40 000 illegala vapen som man uppskattar kan finnas i landet.

Inom oppositionen säger vi – det visar inte minst mycket av det Elin Lundgren nyss sade – att problemet är större än så, mer akut än så, och kräver mer genomtänkta åtgärder än så.

Jag tror att riksdagspartierna egentligen är ganska överens om att det är ett mycket stort problem. Vi har ett stort inflöde till Sverige av illegala vapen, men tullen har inte lyckats upptäcka vapen vid gränserna utan det är snarare polisen som gör beslag. De öppna gränserna, som på många sätt är positiva, har också fört med sig att det är enklare att smuggla.

Kriminella men också otrygga människor tror att de måste ha ett vapen för sin skumma verksamhet eller för att skapa en upplevelse av att de är tryggare. Jag och Miljöpartiet är övertygade om att kriminell verksamhet förutom att förstås vara olaglig också är ett symptom på ökade klyftor och ökande otrygghet i ett samhälle. När det upplevs som att det är väldigt långt till ett jobb eller när skolor inte fungerar ökar kriminaliteten. Det finns ett tydligt strukturellt samband, även om det inte förklarar all kriminalitet.

Jag står naturligtvis bakom alla Miljöpartiets reservationer, men för att spara tid kommer jag här i kammaren att yrka bifall bara till reservation nr 11 om vapenamnesti, reservation nr 12 om en handlingsplan för att minska vapensmugglingen och reservation nr 15 om skärpta straff för vapensmuggling.

När det gäller frågan om vapenamnesti har de tidigare vapenamnestierna, som genomfördes några månader under 1993 och några månader under 2007, varit framgångsrika på så sätt att man under den tiden fick in stora mängder vapen. Samtidigt finns det en sorts idé om att sådana amnestier skulle vara verkningslösa om de genomförs för ofta. Jag har inte sett någon form av belägg för att en sådan teori skulle stämma.

Jag har, som ni sett, inget emot att straffskalorna skärps på vapensmuggling. Men det finns också en tydlig poäng i att det inte är just när man väljer att göra någonting rätt som man ska straffas. Därför ser jag att det vore positivt att ha vapenamnestier lite oftare än vad vi har haft.

Vi i Miljöpartiet tillsammans med de övriga rödgröna partierna vill att vi här i kammaren ska rösta för att snabba på införandet av en vapenamnesti och ser inget som helst logiskt argument för att vänta ytterligare ett år.

Så går jag över till hur man bör jobba framöver och vår reservation nr 12. Tullverket har fått i uppdrag att samarbeta bättre med Rikspolisstyrelsen och med berörda myndigheter i andra länder. Man har också fått ett litet tillskott för att jobba med dessa frågor. Så långt är det bra, men jag tycker att regeringsuppdraget kunde vara betydligt tydligare. Jag tycker att problemen är så alarmerande att man behöver en riktig handlingsplan. Man behöver jobba fram en tydlig statistik, och man behöver i större utsträckning prioritera och jobba systematiskt med att minimera inflödet av illegala vapen i landet.

Även på detta område tycker jag att regeringen gör en del som är bra men att man också kunde ta steget fullt ut och se till att vi får ett mer systematiskt arbete.

Anf. 41 KENT EKEROTH (SD):

Fru talman! I propositionen hänvisas till Rikspolisstyrelsen som anser att användningen av enhandsvapen och helautomatiska vapen i kriminella sammanhang utgör ett stort och växande problem. Enligt myndigheten har antalet våldsbrott med dödlig utgång då skjutvapen använts ökat. Vidare menar man att mord och väpnade uppgörelser i kriminella

miljöer på senare tid kommit att utgöra ett sådant problem att situationen kan betecknas som akut.

Det är viktigt att vi politiker tar vårt ansvar och gör något åt denna situation innan den eskalerar ytterligare. En straffskärpning för grovt vapenbrott kommer att markera brottets allvar för dem som överväger att bryta mot lagen och kommer att bidra till att skydda samhället längre tid från grova brottslingar.

När det gäller straffskalan är det positivt att de flesta verkar ha insett att någonting bör göras, men det negativa är att regeringen i stället tillsätter en utredning, trots att vi här i kammaren verkar vara mer eller mindre eniga om att straffet ska höjas. Även från polisorganisationen verkar de vara överens om att det bör höjas.

Jag pratade med en högt uppsatt åklagare för några veckor sedan, och jag skulle vilja citera honom. Han sade: "I Sverige är politikerna så tandlösa att när ett akut problem uppstår så avvaktar man under år och år av utredningar innan man gör något. Och när man väl kommer med ny lagstiftning är man ofta så försiktig att lagstiftning knappt går att användas eller gör någon skillnad." Det var alltså vad en högt uppsatt åklagare i Sverige sade för bara några veckor sedan. Detta är talande för den utredning om straffnivån som nu ska tillsättas.

Vi förstår givetvis att utredningar behövs när tid finns, men när situationen är akut, som alla verkar vara överens om, måste något göras. Därför yrkar vi att man ska höja minimistraffet till ett år och även öppna för att eventuellt höja det till två år lite senare.

Vi vill också att det vid sidan av de tre nya rekvisiten ska införas ett fjärde rekvisit om när ett vapenbrott ska anses grovt.

Under punkt 4.1 i propositionen föreslår regeringen tre förtydligande bestämmelser för vad som särskilt ska beaktas vid bedömande av huruvida ett vapenbrott ska anses grovt. Dessa berör förenklat om vapnet innehafts på allmän plats eller vid skolområde, om vapnet varit särskilt farligt samt antalet vapen. Förslagen i utredningen som föranledde propositionen överensstämmer inte helt med regeringens förslag. Utredningen föreslog i stället att hänsyn delvis ska tas till om "vapnet befaras komma till brottslig användning".

Precis som regeringen samt flera remissinstanser anser vi att en sådan formulering kan vara för vidsträckt och att mer precisa formuleringar bör användas. Samtidigt menar vi att förslagen i propositionen kan vara lite för snäva. I det inledande stycket under 3.1 hänvisar regeringen till att kriminella personers användning av skjutvapen ökar och att de utgör en förutsättning för grova brott med svåra följder.

På grund av denna problemformulering, som vi också delar, yrkar vi att en fjärde bestämmelse ska läggas till förslaget. Denna bestämmelse bör innehålla innebörden att hänsyn även ska tas till om den som gjort sig skyldig till vapenbrott tidigare gjort sig skyldig till grov brottslighet eller upprepad brottslighet av allvarlig karaktär.

Vi kan till exempel tänka oss att ett illegalt handeldvapen hos en grov brottsling kommer till polisens kännedom. Eftersom vapnet hittas hemma hos brottslingen, endast är ett handeldvapen och därmed inte räknas som av särskild beskaffenhet, och endast är ett till antalet, är det med regeringens föreslagna rekvisit inte självklart att personen ska dömas för grovt vapenbrott. För oss är det däremot en självklarhet att grova brotts-

lingar som tidigare dömts för grov och/eller upprepad brottslighet inte ska springa runt med vapen och att det är klart allvarigare om ett illegalt handeldvapen påträffas hos en sådan person än hos en tidigare helt ostraffad vanlig medborgare. Vi vill därför att detta fjärde rekvisit införs.

Vi vill även införa ett krav på uppvisande av tillståndsbrev till tullen vid införsel av vapen.

På Tullverket uppger man att majoriteten av dessa skjutvapen kommer från länder i Östeuropa utanför EU. Det är vapen som lätt smugglas in där Schengens gränsskydd för tillfället är som svagast och sedan obehindrat kan tas till Sverige.

Mellan till exempel år 2000 och förra året, år 2011, har antalet personer som korsar våra gränser ökat med 11 miljoner. Samtidigt har tullens personalresurser minskat med nästan 500 personer, och antalet kontroller som utförs har minskat med runt 75 procent.

Det är ganska intressant när man hör företrädare för bland andra Socialdemokraterna och Miljöpartiet som tidigare har pratat om tullen. Men de enda som har lagt fram förslag om ökade resurser för tullens brottsbekämpande del är Sverigedemokraterna.

De två partierna har också varit mycket positiva till det fria och gränslösa Europa som regeringen nu själv har erkänt har bidragit till organiserad brottslighet, som vi kommer att diskutera i morgon.

Mot bakgrund av denna utveckling är det märkligt att regeringen inte tillstyrker Tullverkets rekommendation att tillståndsbrev ska uppvisas vid införsel av vapen till Sverige eftersom detta, som Tullverket säger, skulle öka möjligheterna att kontrollera vilka vapen som förs in till Sverige och dessutom skulle underlätta att beivra en utebliven anmälan om införsel som smugglingsbrott.

Regeringens och utskottets motargument är att nuvarande förslag om straffansvar vid utebliven anmälan utgör en tillräcklig åtgärd för att upprätthålla anmälningsskyldigheten. Motargumentet berör alltså anmälningsskyldigheten. Det motsäger inte Tullverkets argument om att uppvisande av tillstånd vid gränspassering skulle öka möjligheterna till kontroll av vilka specifika vapen som förs in och därmed också till straffrättslig uppföljning av utebliven anmälan.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservationer 1, 4 och 9 i betänkandet.

Jag ska avsluta kort med att säga något om vapenamnesti.

Alla partier i kammaren är mer eller mindre för vapenamnesti, förutom Sverigedemokraterna, som inte föreslår det specifikt. Senaste gången vi hade vapenamnesti var 2007. Jag är väldigt tveksam till vilken skillnad en vapenamnesti gör. Den kanske inte skadar så mycket. Men att det framhålls som en av de viktigaste lösningarna för att bekämpa illegala vapen är jag minst sagt mycket tveksam till.

På Citypolisens vapengrupp sade till exempel polisinspektör Roger Ohlson: Idén är i grund och botten vettig, och jag förstår att den låter bra för till exempel politiker och lekmän. Men den typen av vapen som kommer in är mest gamla bössor som stått i garderober, sådant som folk ärvt i släkten. Busetts vapen, de kommer inte in den vägen tyvärr.

Jag delar hans uppfattning genom det jag har hört och sett.

Lösningen heter i stället att skärpa straffen för vapenbrott, att göra det lättare att använda teleavlyssning, vilket vi har lagt fram förslag om, och

framför allt att återupprätta det gränsskydd mot insmuggling av nya illegala vapen som Schengensamarbetet har nedmonterat. Alla de förslagen har vi tidigare fört fram.

Anf. 42 PATRICK RESLOW (M):

Fru talman! Förekomsten av illegala vapen är ett stort och allvarligt problem i det svenska samhället. På senare år har vi sett hur kriminella uppgörelser med skottlossningar har utspelat sig på öppen gata. Inte minst min egen hemstad Malmö har varit särskilt utsatt för den typ av brottslighet där vapen har använts.

Skottlossningarna under vinterhalvåret spred skräck i hela staden, och det var en stad som med både skräck och förtvivlan samlades i flera större demonstrationer för att gemensamt visa sin avsky mot skjutningarna men också för att stå upp för ett annat samhälle, ett samhälle präglat av samförstånd, samhörighet och respekt för varandra.

Men det är inte bara Malmö som på senare tid har varit i fokus. Händelserna på Utøya i Norge, skolskjutningarna i Finland och skottlossningarna på allmän plats i Göteborgsområdet har alla visat vilka risker som finns när skjutvapen kommer i fel händer. Signalerna från rättsväsendet är också att våldsbenägna kriminella personers användning av skjutvapen ökar.

Det är en allvarlig och oroväckande utveckling som måste stoppas och som vi i Alliansen tar på största allvar. Det är därför en angelägen fråga för Alliansen att motverka förekomsten av illegala vapen i samhället och förhindra att dessa används i kriminella sammanhang.

Fru talman! Alliansen har sedan länge med kraft fokuserat på vapenfrågorna och vapens koppling till den grova organiserade brottsligheten. Redan i mars 2009 aviserades att ett större reformarbete skulle inledas, och en del av detta arbete har redan genomförts.

Under 2011 fattade till exempel riksdagen beslut om lagändringar för att Sverige skulle kunna skriva under FN:s vapenprotokoll. Syftet med vapenprotokollet är att främja, underlätta och stärka samarbetet mellan staterna för att förebygga, bekämpa och utrota olaglig tillverkning och handel med vapen och ammunition. Innebörden av de svenska lagändringarna var krav på märkning av skjutvapen, vapendelar och ammunition, med straffansvar som följd för den som bryter mot reglerna.

Den 8 juni 2011 beslutade regeringen också att ge Tullverket och Rikspolisstyrelsen i uppdrag att gemensamt kartlägga införseln av illegala vapen samt det tillvägagångssätt som vapensmugglarna använder sig av. Som ett led i detta arbete ska polisen och tullen fördjupa underrättelsesamarbetet mellan myndigheterna och vidareutveckla samarbetet med andra myndigheter i andra länder.

Dessutom gavs i uppdrag att effektivisera kontrollverksamheten genom fler gemensamma operativa insatser för att på längre sikt kunna minska den illegala införseln av skjutvapen till Sverige.

Insatserna är viktiga i kampen mot illegala vapen och den grova organiserade brottsligheten. Enligt Tullverkets statistik påträffas relativt få skjutvapen vid gränskontrollerna. I fjol beslagtogs till exempel vid Öresundsbron bara sju vapen. Samtidigt vet vi om att det i samband med husrannsakingar beslagtogs ett stort antal illegalt införda skjutvapen varje år.

Det innebär att insmugglingen sker på annat sätt än via de uppenbara gränsövergångarna. Av denna anledning är det bra att alliansregeringen har vidtagit konkreta och nödvändiga åtgärder för att kartlägga smuggelvägarna.

Fru talman! I det nu aktuella betänkandet går Alliansen vidare i kampen mot illegala vapen och föreslår ett antal ändringar i vapenlagen. Det övergripande syftet med dessa ändringar är att ytterligare skärpa synen på illegala vapen och därmed förhindra att skjutvapen kommer till brottslig användning och att olämpliga personer får tillgång till vapen.

För det första föreslås att det i 9 kap. 1 § vapenlagen specificeras ett antal omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av huruvida brottet ska anses vara grovt eller inte. Det rör sig om situationer där vapen anses särskilt farliga, såsom allmän plats, i ett fordon på allmän plats och inom ett skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs.

Syftet med detta förtydligande är att skapa en mer informativ lagregel som ger bättre vägledning för domstolarna. Därmed ökar vi också förutsebarheten och enhetligheten i rättstillämpningen. Det är Alliansens avsikt att i lagtexten tydligt markera detta.

Vidare uttrycks i samma paragraf att fall där vapen har varit av särskilt farlig beskaffenhet ska ligga till grund för bedömningen av huruvida brottet är grovt. Farlighetsbedömningen i sig ska alltså – oberoende av allt annat – kunna utgöra en omständighet som innebär att brottet är att anse som grovt. I denna bedömning är det främst vapnets eldkraft som är av betydelse. Dessutom ska det anses vara försvårande att gärningen har avsett flera vapen.

De nu föreslagna ändringarna i 9 kap. 1 § vapenlagen innebär – tillsammans med de generella straffskärpningar för allvarliga våldsbrott som Alliansen genomförde 2010 och som bland annat tog sikte på brottslighet som bedrivits i organiserad form, där vapen ofta är vanligt förekommande – en väsentligt skärpt syn på användandet av illegala vapen.

Socialdemokraterna föreslår i sin reservation en utvärdering efter ett år. Det får vi nog anse vara en alldeles för kort tidsperiod, eftersom det förmodligen inte ens kommer att finnas något prejudikat på området.

För det andra föreslås ändringar i anmälningsplikten vid införsel av vapen. Enligt nu gällande regler finns inget straffansvar för en person som underlåter att anmäla införsel av vapen eller ammunition till Tullverket om vapnen har omfattats av ett giltigt införseltillstånd. För att förbättra kontrollen av skjutvapen föreslås därför att ett sådant straffansvar införs, både när brottet begås uppsåtligt och när det begås genom oaksamhet.

För det tredje blir det nu straffbart att utan tillstånd förvara vapen åt någon annan. Det är en välkommen lagändring, inte minst med tanke på den risk som annars finns att detta blir ett nytt område för så kallade målvakter.

För det fjärde föreslås skärpta krav på vapenhandlare. Förutsättningarna för tillstånd stramas upp, och tillståndshavaren måste anmäla till polismyndigheten om det sker en förändring av vem som har ett betydande ansvar för verksamheten. Dessutom ställs krav på att föreståndaren för verksamheten ska uppfylla samma krav som tillståndshavaren.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Vissa åtgärder mot
illegala vapen*

För det femte föreslås att skyldigheten för läkare att anmäla patienter som av medicinska skäl är olämpliga att inneha vapen utvidgas. Vidare införs en skyldighet för polisen att omhänderta tillståndsbevis i samband med att ett vapen tas om hand.

Fru talman! De nu föreslagna ändringarna i vapenlagen är bara en del av en omfattande översyn av vapenlagstiftningen. Förekomsten av illegala vapen och deras användande vid grova våldsbrott måste stoppas. Alliansregeringen kommer därför att utreda och fortsätta att utreda och lämna förslag på ytterligare skärpningar vad avser grova vapenbrott. Dessutom har det sedan länge meddelats att det kommer att bli en ny tillfällig vapenamneste under kommande år. Tillsammans med dessa åtgärder, tidigare åtgärder och framtida åtgärder innebär det en väsentlig skärpning av synen på grova vapenbrott. Det är bra. De illegala vapnen måste bort från gator och torg.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jan R Andersson och Carl-Oskar Bohlin (båda M).

Anf. 43 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i justitieutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Det är bra att riksdagen i dag kan ta ett litet steg framåt i ambitionen att ytterligare skärpa lagstiftningen när det gäller innehav och förvaring av vapen. På bara två år har det skett saker i vårt land som pressat fram ett uppenbart behov av att göra en ny bedömning av vapenlagstiftningen. Det gäller inte minst de händelser som nämndes tidigare i Göteborg, Malmö och Norge, men också i Södertälje.

Redan 2009 gav regeringen hovrättsrådet Kazimir Åberg i uppdrag att se över vissa vapenfrågor. Det lämnades en skrivelse till regeringen våren 2010 där bedömningen var att det inte finns behov av att ändra straffskalorna för grovt vapenbrott. Det är alltså inte så att regeringen inte har tittat på detta tidigare; det kan låta så när man lyssnar på de röd-gröna representanterna.

Fru talman! Grov organiserad brottslighet ska bekämpas på alla sätt. Inte sällan har dessa kriminella gäng tillgång till en mängd vapen och ammunition. Dessa gäng är beredda att använda vapnen i syfte att allvarligt skada eller döda. Vi har följt flera fall där grovt kriminella använder vapen för utpressning och narkotikaaffärer, men också för otillåten påverkan som ytterst är ett hot mot demokratin och något som vi inte kan acceptera.

Tillgången till vapen och insmugglingen av illegala vapen till Sverige är ett stort problem. Därför är det motiverat med en förnyad diskussion om ytterligare skärpningar i vapenlagen.

Vi vet att tullen kan bli mer effektiv i sitt arbete om man till exempel förbättrar underrättelsearbetet. Fortfarande är det vanligare att man gör beslag i postflödet än vid fysiska gränskontroller. Tullen har också, som nämnts tidigare, ett särskilt uppdrag att tillsammans med Rikspolisstyrelsen kartlägga införseln av illegala vapen. Miljöpartiets representant hade kanske inte uppmärksammat detta.

Regeringen föreslår i propositionen till exempel att man inte ska kunna förvara vapen åt andra personer som själva inte skulle ha fått tillstånd. Detta kriminaliseras nu. Det införs en anmälningssplikt till tullen vid införsel av vapen. Folkpartiet ser gärna att tullen också får starkare muskler att förebygga illegal import av vapen till Sverige; ett sätt kan vara mer riktade resurser exempelvis till tullen i södra Sverige.

Vi förtydligar i lagen och lyfter fram de omständigheter som är rimliga att bedöma när man tittar på vilka typer av vapen man bär och var man finns, exempelvis utanför en skola.

Fru talman! Vi kan notera utifrån utfallet av 2011 års verksamhet att polisens nationella satsning mot grov organiserad brottslighet, baserat på ett regeringsuppdrag från 2007, börjar ge effekt. Genom Samverkansrådet som leds av polisen, där ett tiotal myndigheter deltar, har man beslagtagit fler vapen 2011 än tidigare. Polisen beslagtogs vid enbart ett par tre insatser 9 automatvapen och 43 pistoler eller revolverar samt sprängmedel. Detta överstiger tullens totala vapenbeslag under hela 2011. Tillslagen mot lokaler och egendom har oftast koppling till kriminella gäng.

Det som vi har uppmärksammat på och som har varit ett hinder för polisen med nuvarande lagstiftning är att det varit svårt att binda misstänkta personer till vapenbrott i samband med dessa beslag. Med detta förslag, som vi ska ta ställning till senare i dag, kommer det att bli möjligt, och det är positivt.

Det viktigaste är att regeringen har lagt fram detta första förslag. Mer konkret kommer senare vapenamnestin som vi också tycker är viktig och som är planerad till 2013. Jag vill påminna om att det var borgerliga regeringar som genomförde vapenamnestierna 1993 och 2007, inte socialdemokratiska regeringar. Folkpartiet har aktivt verkat för en vapenamnesti. Vi har förståelse för att det behövs praktiska förberedelser.

Vi inväntar också förslag om straffskalan när det gäller grovt vapenbrott – ett uppdrag som gavs en utredning den 22 mars i år. Utgångspunkten i direktivet är glasklart: Vi vill se en skärpning av straffskalan när det gäller grova vapenbrott.

Utredningen om hemliga tvångsmedel har också fått ett tilläggsdirektiv av regeringen för att studera om polisen ska få använda hemliga tvångsmedel när det gäller grovt vapenbrott. Instrumentet i form av hemlig teleavlyssning, teleövervakning och kameraövervakning kan användas vid förundersökning om brottet ger lägst två års fängelse. I dag får det användas enbart om brottet ger minst två års fängelse. Det gör det inte i dag; därför täcker det inte in grovt vapenbrott. Det är det som utredningen ska titta på. Det tycker vi är jättebra.

Det finns anledning att se över detta i samband med att vi också ser över straffskalan. Från Folkpartiets sida vill vi att polisen ska få använda hemliga tvångsmedel i syfte att kunna avslöja och förebygga kriminella aktioner. Regeringen bör också snarast återkomma med ett förslag på lagreglering av tillåtna provokativa åtgärder för att bekämpa grova brott.

Trots alla dessa repressiva åtgärder vet vi från exemplet Malmö och andra städer att den stora utmaningen är att förebygga kriminalitet och se till att unga inte hamnar i en situation där man lätt ser kriminalitet som enda väg till försörjning. Det behövs därför dubbla tag med fokus på ungdomar och skola och dessa mer repressiva åtgärder som vi nu ska ta ställning till.

Anf. 44 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Fru talman! Jag blev ju apostroferad av Roger Haddad så jag vill förklara mig när det gäller tullen. Jag vill minnas att jag gav regeringen en hel del kredd för att man nu ger extra pengar, ser till att få till ett samarbete och gör en kartläggning. Men det är inte samma sak som att ta fram en handlingsplan och arbeta systematiskt och ha krav på att få fram en tydlig statistik. Det har inte Tullverket. Att vi inte längre vet hur stort problemet är utan måste gissa är lite problematiskt.

Det är oerhört bra att Roger Haddad lyfter upp frågan om vapenamnesti. Jag misstänker att det är fler i Folkpartiet än Roger Haddad som har svårt att motivera varför man ska vänta på vapenamnestin i ett helt år.

Anf. 45 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Jag konstaterar återigen att det här är den tredje amnestin som genomförs i Sverige, och som genomförs av borgerliga regeringar. Vi har varit pådrivande i frågan.

Enligt justitieministerns svar handlar det om flera förberedande åtgärder. Det är hemliga tvångsmedel, det är tullens verksamhet, säkerhetspolisens verksamhet, rikskriminalpolisens verksamhet och signalspaningens verksamhet. Det är ett batteri av åtgärder som planeras där vapenamnestin är en liten del. Som Agneta Börjesson också sade löser detta inte allt, men det är en viktig del. Det håller vi med om.

När vi har ställt frågan varför det inte kan påskyndas har vi fått svaret att det handlar om praktiska frågor och förberedelser. Det får vi ha respekt för. Det är bättre att det införs 2013 än att det skjuts ännu längre fram.

Agneta Börjesson efterfrågade snabba åtgärder och genomtänkta åtgärder. Det här är en snabb åtgärd, men den ska skötas på ett bra sätt.

När det gäller de andra delarna som ni efterfrågar hoppas jag att vi genom de utredningar som är på gång får tillbaka bra och genomtänkta förslag, inte minst när det kommer till hemliga tvångsmedel, signalspaning och andra typer av åtgärder av integritetskränkande karaktär.

Det är bra att vi inte hastar fram allt detta. Men det är viktigt att vi signalerar, och inte minst regeringen i denna proposition, att det finns fler åtgärder som är på gång, och det är det viktigaste.

Anf. 46 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Fru talman! Jag hoppas också att regeringen kan återkomma med tydliga krav på Tullverket att jobba mer systematiskt för att få fram en tydlig handlingsplan för hur man ska jobba. Jag ser gärna att det framöver också ställs krav på att Tullverket ska redovisa en tydlig statistik igen.

Anf. 47 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi fokuserar på Tullverket. Flera av oss företrädare har också sagt att Tullverket har en viktig roll. Denna kartläggning är en del. Det som vi tar ställning till i denna proposition när det gäller anmälningsplikt är en annan del. Vi vet också efter våra samtal direkt med justitieminister Beatrice Ask att hon har haft fysiska möten med tullen och Tullverket för att bedöma vilka typer av stöd och vilka insatser som behövs. Det tycker jag är positivt.

Fru talman! Som en del tidigare talare har sagt är det en rad viktiga lagändringar som vi ska ta ställning till i dag.

Den kanske viktigaste är vilka omständigheter som ska göra att ett vapenbrott kommer att bedömas som ett grovt vapenbrott i stället för bara ett vanligt vapenbrott. Det gör i sig att en lång rad brott kommer att leda till domar på en högre straffskala. Straffskalan för grovt vapenbrott är från sex månaders till fyra års fängelse. Det är ett betydligt högre straff än för vanligt vapenbrott.

Vi gör ytterligare en del ändringar som jag skulle vilja nämna. Det blir straffbart att inte anmäla införsel av vapen och ammunition från ett annat EU-land. Det blir straffbart att förvara vapen åt en annan, vilket jag tror kan ha betydelse också i kriminella kretsar.

Vi skärper kraven på vapenhandlare. Det är också en åtgärd som är viktig. Vi har sett problem med att kriminella övertar företag som bedriver vapenhandel, och i dag görs det inte en prövning av om det är en person som ska ha rätt att handla med vapen. Det är därför viktigt att tillstånd att få bedriva vapenhandel krävs även om man köper ett företag eller tar över ett företag som bedriver vapenhandel.

Ytterligare en sak som jag skulle vilja nämna är att skyldigheten för läkare att anmäla patienter som är olämpliga att ha vapen utvidgas. Bakgrunden är, som många andra har varit inne på, att det finns alldeles för många illegala vapen i vårt samhälle och att det är alldeles för enkelt att få tag på illegala vapen i vårt samhälle. Det har visats inte minst av journalister men också i en rad rättsfall där vi har sett att helt vanliga personer som egentligen inte har något samröre i den kriminella världen och inte har den typen av kontakter ändå på ganska kort tid kan få tag på skjutvapen.

Vi har också sett vad som har hänt i Malmö, men det har också varit skottlossningar i andra städer. Jag tror att man gör det för lätt för sig om man bara talar om storstäderna när det gäller var dessa problem finns.

Precis som någon var inne på tidigare har vi sett den stora utredningen kring Södertäljenätverket, och där var det mycket vapen inblandade.

Vad ska vi då göra ytterligare? Detta är såklart, som en del av oppositionen och vi själva från Alliansen säger, ett steg. Det är inte det slutgiltiga som vi tror löser alla problem med vapenbrott och illegala vapen i vårt samhälle, utan det är ett steg, och ytterligare steg kommer att tas.

Det har tillsatts en utredning. Från oppositionens sida och inte minst från Miljöpartiets sida har vi tidigare i dag fått höra att det behövs mer genomtänkta åtgärder. Då borde man vara ganska nöjd med att vi faktiskt tillsätter en utredning och ser över vad det är som spelar roll och som vi kan få effekter av genom att förändra lagstiftningen och inte bara lägga fram ogenomtänkta förslag själv. Ett exempel är skärpt straff för vapensmuggling som Miljöpartiet har en reservation om utan att ha funderat på vad det egentligen skulle innebära. Vad skulle det innebära för en jägare som med felaktigt ifyllda handlingar tar med sitt vapen tillbaka till Sverige och blir dömd för vapensmuggling? Enligt Miljöpartiet ska det bedömas som grov vapensmuggling och ge minst två års fängelse. Det kanske inte var så genomtänkt.

Tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har Miljöpartiet en reservation där man säger att det tämligen omgående ska bli en

ny vapenamnesti. En ny vapenamnesti kräver en ny lagstiftning. Regeringen kan inte bara på ett regeringssammanträde besluta att man ska ha en vapenamnesti, utan det krävs en ny lag med allt det som en ny lag kräver. Det innebär att man tar fram en promemoria som sedan remitteras. Sedan blir det förmodligen en lagrådsremiss och därefter en proposition som ska gå den vanliga vägen genom riksdagen. Alla vet att det tar en tid. Även om Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservation skulle gå igenom här i dag blir det ingen vapenamnesti snabbare än vad vi kommer att genomföra i alla fall eftersom det tar lite tid att få igenom en ny lag i Sveriges riksdag, och det vet egentligen oppositionen.

Vad ska vi mer göra? Jag håller delvis med Sverigedemokraterna om att det blir en överdriven tro på att en vapenamnesti ska lösa allt. Men samtidigt tror jag att en sådan är viktig, och den är inte minst viktig för dem som har vapen och som egentligen aldrig har tänkt använda dem till något – de kanske har fått dem genom arv – så att de på ett tryggt sätt kan lämna in dem. Det kan man egentligen med dagens lagstiftning också. Men genom en vapenamnesti under en viss tidsperiod blir det mycket tydligare. Det blir information, och fler kan lämna in denna typ av vapen. Det är givetvis bra med alla vapen som kommer bort från vårt samhälle.

Vad gör vi vidare? För att minska inflödet har ett uppdrag getts till polisen och tullen tillsammans, men jag tänkte inte gå djupare in på det.

Vi måste också minska antalet lagliga vapen som blir illegala. Där har vi ändrat lagstiftningen vad gäller märkning av vapen, vapendelar och ammunition. Vi ställer också nya krav på vapenhandlare.

Men vi måste komma ihåg att det som vi ska bekämpa är de illegala vapnen. Det är oerhört lätt att hamna fel och stifta lagar som drabbar en massa människor som har vapen legalt. Vi har 260 000 jägare i Sverige – om det är de senaste siffrorna. Jag vet inte hur många vapen de har. De flesta jägare har ett eget vapen, och de flesta har säkert mer än ett vapen. Vi har runt 100 000 sportskyttar i Sverige. De allra flesta har säkert ett eget vapen, och på skytteföreningarna förvaras en mängd vapen. Det är inte dessa personer vi vill komma åt. Därför måste ändringarna av vapenlagarna vara genomtänkta. Vi ska inte göra det svårare för jägarna eller för sportskyttarna, utan vi ska göra det svårare för de kriminella som använder de illegala vapnen till att hota, misshandla eller till och med döda andra människor.

Jag ska till slut säga att jag inte har någonting emot ett höjt minimistraff, som flera av oppositionspartierna talar om. Det finns också med i den utredning som redan har tillsatts. Men samtidigt är det nog naivt att tro att en höjning av minimistraffet från sex månaders till ett års fängelse för grovt vapenbrott skulle göra en så oerhört stor skillnad som oppositionen vill ge sken av. De människor i djupt kriminella gäng som bär på sig vapen och som är beredda att använda sina vapen begår brott när de använder sina vapen där straffskalan är långt mycket högre än för grovt vapenbrott. Är man beredd att använda sitt vapen på detta sätt och kanske dömas till livstids fängelse för mord kanske man inte är så värst rädd för att straffet för grovt vapenbrott höjs från sex månaders till ett års fängelse. Men med detta sagt kanske det ändå är en bra åtgärd. Men vi måste utreda saker ordentligt innan vi genomför dem.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Vissa åtgärder mot
illegala vapen*

Anf. 49 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Vi vill att alla ska känna sig trygga i vårt samhälle, och alla vill vi minska antalet brott och brottsoffer. Hur detta på bästa sätt görs har partierna lite olika syn på. Under vårens debatter om bland annat den grova organiserade brottsligheten har skärpta straff för vapenbrott lyfts fram som en viktig markering. Jag kan bara instämma i det.

Som många här i dag redogjort för har vi under de senaste åren sett många tragiska exempel på vad som kan komma att hända om vapen kommer i orätta händer. Statistiken visar att skjutvapen i större utsträckning än tidigare förekommer i vårt samhälle.

Det är viktigt att vi markerar mot detta dels genom att med skärpta regler för vapenbrott motverka förekomsten av vapen, dels genom att markera hur allvarligt det är att bära ett vapen på allmän plats, att se till att det blir straffbart att utan tillstånd förvara vapen åt någon annan och att genom att läkarna får en tydlig anmälningssplikt se till att de som är sjuka inte får ha vapen.

Det finns, som sagt, en relativt stor tillgång på både legala och illegala skjutvapen. Redan i Alliansens rättsrapport sade vi: Bland grovt kriminella personer och grupperingar cirkulerar en mängd illegala skjutvapen. Det är viktigt inom den grova organiserade brottsligheten att kunna skrämmas genom att visa att man har vapen och att man inte tvekar att använda dem.

Alliansen sade därför att det vid bedömningen av om ett vapenbrott ska bedömas som grovt särskilt ska beaktas om vapnet kan komma att användas för brott.

De ändringar som nu föreslås innebär att det tydliggörs att vapenbrott ska bedömas som grova när det rör sig om flera vapen, vapen av särskilt farlig beskaffenhet, vissa miljöer och så vidare.

Detta förtydligande innebär att fler brott än i dag kan komma att bedömas som grova. Det handlar om att ytterligare tydliggöra när det minsta man kan kräva är att straffet blir fängelse.

Dessa ändringar gör vi nu för att förhindra såväl att unga kommer i kontakt med vapen som att vapnen används i kriminella gäng. Det är viktiga förändringar och satsningar som görs – också dessa ett led i att bekämpa den grova organiserade brottsligheten.

Men detta är bara början på den satsning som måste göras i kampen mot illegala vapen. Det krävs olika insatser på området. Därför är det bra att ha krav på anmälningssplikt till Tullverket när vapen och ammunition förs mellan EU-länder och att polisen blir skyldig att omhänderta även tillståndsbevis när ett vapen tas.

Det har här i dag, bland annat från Miljöpartiet, talats om en handlingsplan när det handlar om införsel av vapen. Det stämmer att det stora problemet i dag visat sig vara att man har en väldigt dålig bild av vilka vägar vapnen kommer in och av vilka metoder som används när det gäller den mängd vapen som strömmar in i landet.

Av det skälet har Alliansregeringen gett Rikspolisstyrelsen i uppdrag att tillsammans med Tullverket göra en kartläggning.

Vi måste ha mycket bättre kontroll av och kunskap om på vilka vägar vapen kommer in. I dag har man en bättre kunskap till exempel om narkotika än om vapen.

Om man vill gripa in måste man veta vad det är man griper in mot. Därför är det viktigt med en samverkan – att Tullverket tillsammans med polisen gör flera operativa insatser, vilket de på senaste tiden börjat göra.

I uppdraget ligger, som sagt, att kartlägga införselvägar och att utveckla en metodik.

Alliansen har även tillsatt en ny utredning för att gå vidare gällande vapenlagstiftningen – en utredning som ska se över behovet av ytterligare skärpningar beträffande grovt vapenbrott. Nästa år kommer en vapenamnesti.

Det är en stor vinst för samhället att få bort de vapen som finns i omlopp och som andra kan komma över. Vartenda vapen som vi kan få bort från gatorna är ett vapen mindre som kan användas för att skada eller döda en annan människa.

En vapenamnesti är också ett viktigt steg i bekämpningen av den grova organiserade brottsligheten. En sådan amnesti är ett sätt att minska den totala mängden illegala vapen, och ännu tydligare blir amnestin om den kan kombineras med signaler om skärpta straff för olaga vapeninnehav.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 50 LENA OLSSON (V):

Fru talman! Naturligtvis står vi i Vänsterpartiet bakom alla våra reservationer. Men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 18.

Angående det förslag om illegala vapen som vi diskuterar och som ligger på våra bord är det ingen överdrift att påstå att det under senare år smällt lite överallt och att problemet ökar.

Mest intressant är hur man ska förebygga här. Vi är överens med regeringen om att det som nu föreslås är ett steg i rätt riktning. Men sedan kunde man ha önskat mer. Återigen får regeringen tillsätta en utredning. Utredningen ska se över straffskalorna för grovt vapenbrott.

För Vänsterpartiets del kan jag säga att vi ser väldigt allvarligt på de grova vapenbrotten och det som nu händer i Sverige och på hur man ska förebygga här. I vår reservation säger vi att vi skulle vilja att minimistraf-fet är två års fängelse. Då har polisen möjlighet att använda sig av hemliga tvångsmedel. Detta har också Rikspolisstyrelsen uttryckt.

Någon kan vara förvånad över Vänsterpartiets agerande här. Men det här är inte det enda vi vill göra, utan det brottsförebyggande arbetet som vi varit inne på här inbegriper också att titta på hur samhällsklyftorna ökar. All forskning visar att kriminaliteten ökar när samhällsklyftorna – de ekonomiska och de sociala klyftorna – ökar.

Från Vänsterpartiets sida ser vi det som angeläget att vidta akuta åtgärder. På sikt måste politiken ändras så att vi får ett mer jämställt Sverige.

Centerpartiet talar om att bekämpa förekomsten av illegala vapen – ja, absolut – och om att lagar och skärpningar inte ska presenteras som

går ut till exempel över jägarkåren. Jag vill påstå att även legala vapen kan vara ett stort problem och att det också måste tas in nu. Jag hoppas att man gör det i utredningen.

Talartiden för min del är kort, men jag skulle vilja hinna nämna en motion från allmänna motionstiden. Det är ganska väsentligt att vapenlicensgivning ska göras så lokalt som möjligt. Det har stor och avgörande betydelse om polisen på orten känner människorna. Man har större möjlighet att göra det om det inte centraliseras så som skett.

Det här har jag diskuterat med många poliser. De tycker att det bästa vore att ha det på nämnda vis, för den dagen någonting otrevligt händer kan man ana sig till vem det skulle kunna vara fråga om och så vidare, så den reservationen yrkar jag bifall till.

Det finns alltså problem även med legala vapen. Jag behöver nog inte tala om vem det var som hade licens i det senaste hemska fallet. Mycket mer kan göras för att förebygga här.

Vi har en hel del reservationer, men nu är talartiden slut så jag ska inte ta upp det. Men det hade varit önskvärt med fler förslag på våra bord. Det som här föreslås är ändå ett steg i rätt riktning, så det får vara okej.

Anf. 51 PATRICK RESLOW (M) replik:

Fru talman! Med intresse noterade jag att Lena Olsson talade om att höja minimistrafik till två års fängelse för att polisen ska få möjlighet att tillgripa hemliga tvångsmedel.

Jag blir aningen konfunderad över att Lena Olsson säger detta, för mig veterligt har Vänsterpartiet i alla andra sammanhang varit emot hemliga tvångsmedel. Är det här en ny politik från Vänsterpartiets sida? Är ni för hemliga tvångsmedel? Om svaret är ja skulle jag vilja veta vilka tvångsmedel som avses. Är det buggning, hemlig teleavlyssning eller vad?

Anf. 52 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Det är på det viset att Vänsterpartiet har bistått hemlig telefonavlyssning. Vi har sagt att vi tycker att det är okej när det gäller grova brott. Det är alltså ingen nyhet. Buggning har vi sagt nej till, men att det skulle vara en nyhet att vi tycker att det är nödvändigt att man vid grova brott får använda sig av hemlig teleavlyssning är inte sant. Det har vi nämligen stött.

Anf. 53 PATRICK RESLOW (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra om Vänsterpartiet har kommit till insikt om att det finns många situationer där hemliga tvångsmedel faktiskt kan vara väldigt bra att ta till. Tidigare har vi oftast hört Vänsterpartiet tala om övervakningsstaten och att det är farligt att polisen får den här typen av möjligheter att övervaka. Därför blir jag lite konfunderad.

Jag gläder mig dock åt detta. Då finns det kanske också möjligheter att Lena Olsson och Vänsterpartiet ändrar sig i många andra sammanhang när det gäller hemliga tvångsmedel framöver.

Anf. 54 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Ja, nu var det ju ingen nyhet, utan vi har stött det här med hemlig telefonavlyssning.

Vi har fått ett övervakningssamhälle. Vi kan bara gå tillbaka och titta vad som har hänt sedan den 11 september. Man har tryckt igenom lagar utan att man över huvud taget har förberett eller tittat på proportionalitet, subsidiaritet och vad man har haft för nytta. Man har haft så bråttom att trycka igenom massövervakningslagar att man inte ens har haft tid att se hur stor nytta vi har av detta i förhållande till hur vi kränker individen. Det är inte riktigt samma sak.

Vi menar att polisen måste ha medel och verktyg för att stävja grov organiserad brottslighet eller grov brottslighet, och hemlig telefonavlyssning har vi aldrig varit emot. Det vi säger här är att det finns en diskussion om att man ska få använda hemliga tvångsmedel redan vid ett straffminimum på ett år. Då är vi rädda för vad som blir nästa brott som ska klassificeras för att man ska få använda hemliga tvångsmedel.

Vi tycker att det är väldigt viktigt att tvåårsregeln vidhålls, för vi ska värna integriteten så mycket som möjligt. Det brukar i alla fall justitieministern hävda. Åtminstone gjorde hon det väldigt ofta i opposition.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

12 § En reformerad mutbrottslagstiftning

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU23
En reformerad mutbrottslagstiftning (prop. 2011/12:79).

Anf. 55 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi talar ofta om Sverige som ett land med väldigt små korruptionsproblem, och vi gör det med rätta. Hur man än mäter och vem man än frågar har nämligen Sverige vid en internationell jämförelse en ganska bra situation. Korruption är alltså en sällsynt företeelse i vårt land.

Jag guidade en internationell grupp här i riksdagen i måndags. Jag visade dem lokalerna, berättade hur riksdagen fungerade och så. Det var 30 deltagare från tio olika länder. Jag fick faktiskt frågan hur det kan komma sig att vi inte har någon utbredd korruption i Sverige. Jag svarade något i stil med att jag tror att det är så att vi har en väldigt stark och gammal ämbetsmannatradition – från Axel Oxenstiernas tid, om man så vill. Det handlar också om det faktum att svensk statsförvaltning verkligen kommit att genomsyras av det Max Weberska ämbetsmannaidealet, alltså detta med professionalism, opartiskhet och integritet.

Jag tror också att det till exempel har betydelse att vi inte byter kommunala och statliga tjänstemän när vi har maktskifte i kommuner och i landsting. Det borgar för kontinuitet, och det borgar naturligtvis för en mycket stark kåranda. Det är på gott och ont, kan man som politiker tycka ibland, men jag tror för det mesta på gott när det gäller den här punkten.

Till detta ska läggas vår tradition av öppenhet i statsförvaltningen. Det handlar om offentlighetsprincipen, och det handlar om meddelarskyddet som gör att man kan upptäcka oegentligheter tidigt och slå larm om detta utan att riskera att bli av med jobbet som statstjänsteman.

Om jag funderar lite längre över frågan i måndags tror jag faktiskt också att det hänger ihop med en slags allmän känsla av tillit mellan människor som har präglat vårt land under ganska lång tid. Vi är ett land där vi litar på varandra och där vi har utgått ifrån att vi vill varandra väl. Ett land där man utgår ifrån att alla fuskar och skor sig – att man måste göra det för att klara sig – kommer att få stora korruptionsproblem.

I Sverige har vi haft motsatt situation. Vi har trott varandra om gott, och vi har i allmänhet trott även staten om gott. Det visar också internationella undersökningar där man jämför hur folk ser på staten och på varandra. Denna grundläggande tilltro i samhället är emellertid av ganska sent märke. Det fanns inte i det gamla Fattigsverige. Det är en produkt, menar jag, av välfärdsstatens utbyggnad och en ökad ekonomisk jämlikhet.

Det är ingen tillfällighet att man i länder med en svag stat, inga fungerande välfärdssystem och stor skillnad i levnadsförhållanden mellan fattiga och rika ofta har en utbredd korruptionskultur. Bara av den anledningen finns det alltså skäl att känna en viss oro över vad som kan komma. Sverige är i dag ett land med massarbetslöshet, växande klyftor mellan fattiga och rika och urholkade välfärdssystem. Sverige avlägsnar sig väldigt snabbt från den svenska välfärdsmodellen. Statens budskap till medborgarna de senaste åren har varit att du får klara dig själv om det går dig illa i livet.

På det sättet bryts tilliten ned, alltså det som kittar samman samhället. Se bara på de tiotusentals människor som har hamnat i de Kafkakorridorer som till exempel sjukförsäkringen och fas 3 numera utgör. Med en sådan utveckling, fru talman, tror jag att människor förr eller senare kommer att dra slutsatsen att det inte finns någon annan väg än att försöka betala någon tjänsteman för att det ska fattas ett beslut i gynnsam riktning. Det infinner sig kanske rent av en känsla av att det nog är så andra gör för att få sin rätt.

Jag säger inte att vi är där än. Vi är inte där än. Sådana här saker händer inte i en handvändning, på bara några år. Det tar ganska lång tid att bryta ned den här typen av tillit. Men vi kan mycket väl komma dit. Jag vill understryka att Sverige inte på något sätt är vaccinerat mot korruption för evig tid, om vi nu skulle tro det.

Till det ska vi lägga de andra utvecklingstendenser som finns framför oss och som pekar mot ökande problem på detta område. En sådan faktor är den organiserade kriminalitetens tillväxt. Den organiserade brottsligheten har visat att man inte drar sig för att hota åklagare, poliser och domare i samband med rättsprocesser. Vi kan lätt se framför oss att när man ser att man inte kommer fram genom att hota kanske risken ökar att man i stället väljer att försöka muta sig fram för att till exempel få ett åtal nedlagt eller ett polisvittne att ta tillbaka sin vittnesutsaga – för att påverka rättsprocessen. Det ser vi i andra länder, och det kan vi mycket väl komma att se också i Sverige.

En annan faktor vi pekar på som ökar korruptionsriskerna i Sverige är privatiseringen av olika välfärdsområden – när till exempel äldreomsorg

eller sjukvård ska läggas ut på entreprenad. Det är något nytt; det hade vi inte tidigare, om vi går tillbaka 20 eller 30 år. När äldreomsorgen eller sjukvården ska läggas ut på entreprenad är det väldigt mycket pengar som står på spel. Det är lätt att tänka sig att ett företag som inte ens drar sig för att väga de gamlas kissblöjor för att spara pengar säkert också kan tänka sig att smörja en och annan tjänsteman för att få ett kontrakt. Det finns inga skrupler på en del håll. Det är en situation vi inte har sett tidigare. Den är ny, och det är mycket pengar på spel.

Vidare har vi risken för en ökad politisk korruption. Nästa val, 2014, är det första valet där vi har sänkt personvalsspärren till riksdagen från 8 till 5 procent. Det kan mycket väl medföra mer intensiva personvalskampanjer med allt vad det för med sig av kampanjfinansiering. Det är självklart att det då finns en risk att till exempel företag kan komma att vilja gå in med pengar till enskilda partiers kampanjer och enskilda kandidaters personkampanjer för att på det sättet knyta upp de enskilda politikerna inför framtida politiska beslut.

Det är bland annat mot den bakgrunden som vi så hårt och så länge nu har drivit att det också i Sverige måste finnas en lag om öppenhet om partifinansieringen. Det finns i alla andra civiliserade länder. Det handlar om att förebygga korruption. Medborgarna har rätt att veta vem som står bakom de olika politiska partierna och deras kandidater. Så enkelt är det.

Det här har Moderaterna och Sverigedemokraterna motsatt sig. De är de stora motståndarna till öppenhet kring partifinansieringen. Sverigedemokraterna kanske är det för att de vill dölja bruna pengar från Tyskland eller från Frankrike – vad vet jag? Jag vet inte vad deras bevekelsegrunder är. Moderaterna kanske är det för att de inte vill berätta varifrån alla deras hemliga bidrag kommer.

På tio år, åren 2000–2010, tog Moderaterna emot nästan 100 miljoner kronor i privata hemliga donationer – nästan 100 miljoner kronor! De vill inte redovisa källorna och berätta varifrån pengarna kommer.

Här har man slingrat sig som ålar i ett antal år nu för att man inte vill genomföra lagstiftning på det här området. När frågan senast var uppe i konstitutionsutskottet sköts frågan över till partisekreterarkretsen och sade: Ni kan väl diskutera igenom det här och försöka komma framåt för att se hur en lagstiftning ska kunna se ut. Det var i höstas. Månaderna gick och ingenting hände. Man fortsatte att blockera och förhala hela frågan.

Till sist tröttnade vi och sade: Om man inte kan komma fram i partisekreterarkretsen, all right, då motionerar vi i riksdagen om att inrätta en särskild kommission med befogenhet att ta in de här uppgifterna från partierna. Då fick Moderaterna eld i baken. Det tog bara några dagar tills er partisekreterare Arkelsten skrev att ni nu accepterade en lagstiftning. För övrigt avgick hon dagen efter. Om det hade med det att göra vet jag inte, men så var det.

Sedan tog det några veckor tills vi fick på pränt i riksdagsdokument att ni nu lovar att det ska finnas en lagstiftning på plats 2014. Gott så, då har vi kommit så pass långt. Det finns ingen anledning för oss att bråka i onödan med vårt kommissionsförslag. Men då måste jag ändå fråga er i den här debatten: Har ni startat lagstiftningsarbetet? När får vi se förslaget? När kommer det? Det börjar bli bråttom nu. Det är bara två år till 2014.

Det här är ingen enkel materia; den är rätt komplicerad. När man ska utforma en lagstiftning måste det utredas. Man måste ha ett remissförfarande. Vi måste ha ett förslag på plats allra senast vid den här tiden nästa år. Det gäller att ni börjar jobba på.

Min fråga är: Har lagstiftningsarbetet börjat? Hittills har vi inte sett någonting, inga direktiv till någon utredning. Ni har egentligen inte kommit fram med någonting. Har arbetet börjat? När får vi se förslag? Ska ni hålla det löfte som ni har tvingats att ge måste ni börja jobba nu.

Slutligen, fru talman, har vi inga invändningar mot de små förslag – de är ju det – i mutbrottslagstiftningen som riksdagen nu har att ta ställning till. Det är bara små putsningar i marginalen. Vad vi lyfter fram är att det måste ske en bredare genomlysning av hela detta problemområde, därför att det är ett område där vi riskerar att få ökande bekymmer. Och jag har pekat på några sådana faktorer: de sociala klyftorna, den organiserade kriminaliteten, privatiseringen av välfärdstjänsterna och risken för ökad politisk korruption. Det är det som är innehållet i reservation 1 som jag härmed yrkar bifall till.

I detta anförande instämde Kerstin Haglö och Arhe Hamednaca (båda S).

Anf. 56 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Under förra mandatperioden tillhörde jag partisekreterarkretsen. Jag var partisekreterare för Miljöpartiet de gröna, och som sådan fick jag hantera väldigt många av de diskussioner som vi då hade om hur vi gemensamt skulle redovisa våra partibidrag. Det var väldigt många hårda diskussioner, men trots allt kom vi några steg fram för att hitta hur vi skulle offentliggöra vissa delar. Redan då var Moderaterna väldigt tveksamma till att redovisa någonting, men vi fick ändå några små delar på plats.

Det fanns redan då en utredning om en lagstiftning. Jag tyckte nog redan då att vi kunde ha infört den, men det var stor tveksamhet från de andra partierna inför det.

Under den tiden tänkte jag själv inte så väldigt mycket mer på det. Jag tyckte att det var bra att vi fick en del gemensamma regler. Men jag hade nog också lite av inställningen som Morgan Johansson redovisade här, att vi i Sverige är ganska befriade från korruption.

Så en dag för några år sedan blev jag kontaktad av Europarådets enhet mot korruption som gjorde intervjuer här i Sverige med företrädare för alla riksdagspartier. Man granskade Sverige utifrån ett korruptionsperspektiv. Det var en lång intervju, och jag redogjorde, som sagt, för att jag ser Sverige som ett bra land ur ett korruptionsperspektiv. Sedan återkom frågan i en lång diskussion med alla partiföreträdare. Några intervjuer hade då gjorts. Men redan där fick vi en ganska svidande kritik för att vara så otroligt naiva, att vi som ett av väldigt få länder inte hade någon form av lagstiftning på plats när det gällde stöd och bidrag till partierna. Sedan kom slutredovisningen, och även där var det en ganska hård kritik på det här området.

Under valrörelsen skrev jag ett kort Facebookinlägg om att jag tyckte att det var rimligt att få på plats en lagstiftning som kräver att man redovisar partistöden. Vi tyckte att summan 10 000 var en rimlig nivå, och

det var något som det hade pratats om tidigare. Jag fick då ett svar på Facebook från en gammal kompis i Kalifornien som berättade att i Kalifornien har man ett krav på att varje bidrag på över 100 dollar ska redovisas. Och det är en självklarhet i ett land där partierna och kandidaterna till så stor del klarar sig på grund av olika stöd från olika intressenter. 100 dollar, och vi bråkar om de här ”jättesummorna”!

Nu finns det äntligen en överenskommelse på plats om att det ska bli en lagstiftning som äntligen ska ge oss lite rimliga minimiregler för partifinansiering och att den ska finnas på plats till 2014. Men jag måste få ställa samma fråga som Morgan Johansson ställde här tidigare. Jag skulle vilja höra från allianspartierna hur långt det här arbetet har kommit. Som jag ser det vore det ganska bra om vi fick någon form av inflytande. Det här är ju en fråga som så direkt berör alla partier i riksdagen, så det vore väldigt bra om vi kunde bli inblandade lite tidigare och om vi också kunde få ett svar på hur det går med direktivskrivande och liknande.

Jag kan också tycka att det är lite orimligt att vi i det offentliga Sverige tyvärr är nästan lika naiva som jag var innan åthutningen från Europarådet. Det är ofta medierna som granskar oss i stället för att vi själva har styrsystem som i tid upptäcker till exempel sådant som det som hände i Göteborg.

Jag ser ett stort behov av att vi ska kartlägga hot om och risker för utbredd korruption och att vi ska förbättra utbildningen när det gäller mutbrottslagstiftningen. Jag vill därför yrka bifall både till reservation nr 1 och till reservation nr 2.

Anf. 57 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Kampen mot korruption skärps. Alliansen föreslår flera åtgärder för att skärpa kampen mot mutbrott och korruption. Det har gått nästan 35 år sedan reglerna om mutbrott reformerades senast. Sedan dess har det ibland förekommit att lagstiftningen kritiserats för att vara svår att tillämpa. Likaså har internationella övervakningsorgan vid några tillfällen pekat på större eller mindre brister i vårt system. Det är viktigt att lagstiftningen kan tillämpas utifrån dagens situation. Vi bekämpar samma problem i dag, men situationen ser såklart annorlunda ut i dag än för 30 år sedan.

Skulle medborgarnas förtroende för myndigheter, företag, politiker eller andra personer svikta, skulle medborgarna börja tvivla och skulle korruption och maktmissbruk få fäste förlorar vi något mycket centralt för varje gott samhälle – känslan av trygghet, rättvisa och förtroende.

Alliansen har tagit detta på allvar och ändrar därför lagstiftningen. Det är viktigt att insatserna anpassas och skärps för att kampen mot korruption ska kunna drivas på ett så effektivt sätt som möjligt. Jag ska sammanfatta åtgärderna lite kort.

För det första ska den krets av personer som kan dömas för att ha tagit emot eller gett en muta utvidgas väsentligt och anges på ett enklare sätt i lagen. Straff ska nu kunna utdömas när en muta tas emot av eller ges till arbetstagare och alla typer av uppdragstagare. Den begränsning som tidigare funnits tas nu bort.

För det andra införs en särskild regel för de fall där mutan ges till eller tas emot av den som är deltagare eller funktionär i en tävling som är

föremål för allmänt organiserad vadhållning. Straff kan då dömas ut även om mottagaren inte är att anse som arbetstagare eller uppdragstagare.

För det tredje innebär förslagen också att lagen uttryckligen ger exempel på omständigheter som kan leda till att tagande eller givande av muta ska bedömas som grovt brott. Detta skapar förutsättningar för att domstolarna ska kunna döma på ett enhetligare sätt och ofta komma upp högre i straffskalan.

För det fjärde ska så kallad handel med inflytande straffbeläggas. Det kan handla om att en närstående till en beslutsfattare tar emot en muta för att påverka honom eller henne i beslutsfattandet.

För det femte införs en ny regel som innebär att straff kan dömas ut för vårdslös finansiering av mutbrott. Det kan handla om en näringsidkare som ger pengar till en anlitad företrädare och genom att brista i sina kontrollåtgärder främjar att företrädaren begår mutbrott inom ramen för sin syssla.

Kort sagt blir det tydligare vad som ska betraktas som ett grovt brott. Jag kan inte hålla med om, som tidigare har sagts här i dag av till exempel Socialdemokraterna, att det här är små åtgärder. Och även om de skulle vara det är de viktiga. Jag tycker också att det är bra att man gör den här internationella utblicken, för korruption är ett stort problem i många länder. Den har även, i Sverige men framför allt internationellt, fått en större uppmärksamhet, vilket är positivt.

Vi fick i justitieutskottet i höstas en inbjudan att medverka på en FN-konferens gällande just anti-korruption. Den hölls i Uzbekistan, och det var inte så många som ville åka, men jag tyckte att det lät spännande och intressant. Uzbekistan är ju ett land som ligger högt på rankingslistan, och i de här fallen är det inte positivt att ligga högt upp, utan det visar att man har väldigt stora problem.

Jag föredrog de här lagstiftningsärendena som då fortfarande var förslag och lite av vad remissinstanserna hade sagt. Konferensdeltagarna var helt chockade över att vi politiker i Sverige är drivande i den här processen. Bland annat åklagarmyndigheten i Georgien sade att det är precis så här de vill att deras politiker ska göra. Det är självklart att vi ska föregå med gott exempel.

Detta för mig in på diskussionen om stöd till partier. Jag tycker att det är ett viktigt arbete som har påbörjats. Jag tror att det är viktigt att man har de här partisekreterarsamtalen. Jag hoppas också att vi får en lagstiftning på plats, men lagstiftning kan ta tid, och jag vill lyfta upp hur vi gör i Kristdemokraterna. Man kan göra väldigt mycket själv, och det är det vi gör. Vår partistyrelse har tagit upp och kommer nu att skapa riktlinjer för hur redovisningen ska göras när enskilda personer vill ge bidrag direkt till partiet.

Det finns regler, men det här handlar inte bara om hur finansiering och redovisning ska ske internt i partiet, utan det handlar framför allt om hur man gör när folk externt vill veta vilka stöd som har getts.

Jag tror att det är viktigt att vi följer frågan, men den ligger som sagt snarare i konstitutionsutskottet än i justitieutskottet. Jag har fört en dialog med min företrädare där, jag har pratat med min partisekreterare, och jag tror som sagt att det går att göra mycket själva när det gäller att skärpa reglerna och ha tydligare riktlinjer för alla partier internt. Sedan hoppas jag också att vi snart får en tydlighet när det gäller finansieringen.

I ett internationellt perspektiv är bland annat frågan om hur franska presidentkandidater har tagit emot pengar uppe på agendan, så visst är det en het fråga var man får finansiering ifrån.

Sågas ska dock att i ett internationellt perspektiv är vi relativt förskonade i Sverige. Enligt min uppfattning är korruptionen i många länder det främsta hindret för en sund samhällsutveckling, inte minst inom rättsväsendet. I förlängningen kan även demokratiska värden sättas ur spel, vilket i sin tur riskerar att en fredlig utveckling i ett land kan gå åt fel håll. Uzbekistan, Burma och Georgien – det finns många exempel på länder som har otroligt mycket större problem, så jag tycker att vi ska vara positiva, att vi ska se vår lagstiftning som ett föredöme och att vi lagstiftare hela tiden ska vilja gå längre för att förebygga korruption.

Det är just genom att minimera möjligheterna att ge och att ta emot en muta genom att kriminalisera handlingar på ett tidigt stadium och att utvidga kretsen av personer som kan bli berörda som vi får en så bra lagstiftning som möjligt.

Utöver lagändringarna tar betänkandet också upp ett initiativ som alliansregeringen har tagit till ett arbete med att ta fram en uppförandekod för näringslivet. Det här är någonting som jag tror är väldigt viktigt. Det är en kod för självreglering.

Jag tycker det är positivt att sådana initiativ har tagits. Lagar är viktiga, men det gäller att se till att förebygga och att se till att det finns riktlinjer på plats om hur man ska agera i olika situationer.

Avslutningsvis vill jag kommentera det här om att den ökade privatiseringen leder till korruption. Jag måste säga att länder som har fullt statligt ägande också har stora korruptionsproblem. Jag tycker att vi definitivt måste bli bättre på upphandling. Det är ett stort problem att vi har brist på kunskap när det gäller upphandling, men sägas bör att de länder där staten äger allt inte är korruptionsfria miljöer, vilket Morgan Johansson verkade antyda eller tro. Det finns som sagt flera olika områden som vi måste jobba på.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motionsyrkanden.

(Applåder)

Anf. 58 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Nej, Caroline Szyber, det tror jag inte alls! Jag bara pekade på att det är mycket pengar som står på spel, att det är kontrakt som står på spel och att det handlar om att behålla sina vinster. Då finns det också en risk att man försöker ta genvägar. Skillnaden gentemot tidigare decennier är att det numera finns den typen av vinstintresse i till exempel sjukvården och äldreomsorgen. Det fanns inte innan.

Jag pekar på en faktor som ökar risken för korruption, men jag drar inga slutsatser i övrigt. Det vill jag säga för att ta dig ur den villfarelsen.

Sedan får jag fråga Caroline Szyber: Berättade du när du var i Uzbekistan att Sverige är ett land som inte har någon lagstiftning när det gäller partifinansiering? Det måste de allra flesta ha rynkat på näsan åt och tyckt var underligt. Kanske halkade vår gloria som föredöme på området i så fall lite på snedden. Kritiken har varit stark, inte minst, som påpekades här tidigare, från Europarådets sida.

Kristdemokraterna ska ju vara något slags etisk banerförare i regeringen. Moderaterna har tagit emot 100 miljoner kronor från hemliga bidragsgivare mellan 2000 och 2010. Bara mellan 2004 och 2006 tog man emot 50 miljoner kronor – det har Sven Otto Littorin, den tidigare moderate partisekreteraren, berättat för oss – som man absolut inte vill redovisa. Blir Caroline Szyber inte ilsken och tycker att det inte kan vara på det sättet? Rimligen måste detta redovisas.

Jag antar att Caroline Szyber har bättre inblick i regeringsarbetet än vad jag har, och därför vill jag fråga: Vet hon någonting om ifall det pågår något slags lagstiftningsarbete i regeringen, eller är det bara något de sagt för att komma undan debatten och förhåla frågan några månader till? Pågår det ett beredningsarbete i Regeringskansliet? Hur ser det i så fall ut, och när får vi se resultatet av det?

Anf. 59 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag tror att det finns många olika risker och grunder för korruption, och vi ska ta dem alla på allvar.

Ja, jag tog upp att vi inte hade någon redovisning. Uzbekistan är kanske inte det land man ska jämföra med, och de kanske inte heller rynkade på näsan åt just det. De har inte en sådan lagstiftning och förstod inte problemet över huvud taget.

Jag tycker att det är problematiskt både med de direkta stöd som ges till partier och också mycket av de indirekta stöd som ges till partier. I Kristdemokraterna tycker vi att detta är viktigt, och vi är övertygade om att det påverkar medborgarnas bild av oss politiker och av politiska institutioner. Vi har därför sagt att det är viktigt att vi själva till nästa val har tydliga regler som är så transparenta och öppna som möjligt. Därför har vi till och med sänkt taket. Det har talats om ett belopp på 20 000, och vi har sagt att vi ska lägga det så lågt som möjligt. Det är mycket viktigt att det finns en redovisning. Redan i dag har vi en intern redovisning, men för oss är det viktigt att även ha en extern redovisning, att kunna samla saker och lägga upp på hemsidan.

Jag hoppas att vi får en lagstiftning på plats. Det är en lång process. Det ska utredas. I ett enigt ställningstagande från konstitutionsutskottet sägs också tydligt att även om man tillsätter en kommission får den ofta ganska smala befogenheter. Ert förslag, Morgan Johansson, behöver inte innebära att processen skyndas på eller att man verkligen får den öppenhet som man kanske vill ha. Det viktiga är att lagen, när vi väl får den på plats, verkligen är så bra som möjligt.

Om det här nu är så viktigt för Socialdemokraterna och Morgan Johansson undrar jag varför de inte tidigare tagit tag i problemet. Det är lätt att klaga och tycka att saker och ting tar lång tid när man sitter i opposition. Jag instämmer och hoppas att vi har lagstiftningen till nästa val. Men om det nu är så viktigt och prioriterat för er har ni tidigare haft många år på er att instifta en sådan lag.

Anf. 60 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! På den första frågan kan jag svara att man ibland ser behov växa fram, och då måste man agera. Det är precis det vi har gjort. När vi nu ser att det kommer in så stora pengar till enskilda partier,

pengar som de inte vill redovisa, inte vill berätta vem som står bakom, är det ett starkt skäl att agera genom lagstiftning.

Det räcker inte med det som Caroline Szyber säger om riktlinjer. Vi har också i många år haft partiriktlinjer om redovisning. Vi har väldigt länge varit öppna med alla våra bokslut och vår ekonomi. Det är ingenting konstigt. Skillnaden är att vi med lagstiftning får en tillsyn så att vi håller oss till de lagar och regler som finns. Dessutom får vi sanktionsmöjligheter.

När Moderaterna nu exempelvis säger att de inte tar emot pengar från juridiska personer, från företag, för det kommer de att säga, är det osant. Det finns åtminstone ett exempel på att de gjort det. När de säger att de inte tar emot några pengar av juridiska personer då kan vi bara lita på deras ord. Det finns ingen tillsyn av det. Ingen kan gå in och kolla att det som de säger är sant. Det finns heller inga sanktioner om de skulle ljuga om det. Det är skillnaden mellan att ha partiinterna riktlinjer och att ha en riktig lagstiftning på plats. Därför får vi också den kritik vi får.

Det finns bara en väg att gå, Caroline Szyber, och det är att få på plats en ordentlig lagstiftning. Därför vill jag återigen fråga: Pågår det ett lagstiftningsarbete? När får vi se resultatet av det? När får vi se ett lagstiftningsförslag? Eller tänker ni dra ut på det så länge att vi plötsligt, ett, två, tre, står där och inte hinner få det på plats före 2014? Är det så strategin ser ut?

När kommer lagförslaget? När får vi se det?

Anf. 61 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! Den främsta sanktionen är väl att man inte får medborgarnas förtroende. Det är någonting som påverkar oss alla. Det är väl det som jag trots allt tycker att vi politiker alltid ska fokusera på. Som du sade i ditt anförande, Morgan Johansson, är en anledning till att vi i Sverige haft så små korruptionsproblem att vi haft stor öppenhet och transparens. Det är någonting som vi värnar och ska värna även framöver. När det gäller vikten av sanktioner handlar det också om förtroendet ute i samhället.

Jag måste säga att det är lite för mycket att Socialdemokraterna står och slår sig för bröstet. Nu talar de om direktfinansiering. Det finns ganska många rapporter som talar om deras indirekta stöd. Någonstans kan jag känna att vi alla innerst inne vill ha en lagstiftning och så mycket öppenhet som möjligt, men då vill vi också ha alla korten på bordet. Då går det inte att låta vissa personer, för att de kanske är knutna till en viss facklig organisation, dela ett visst material. Då går det inte att låta vissa bussas hit och dit och sitta och applådera. Då ska vi ha öppenhet och transparens på alla områden. Då ska det gälla både det direkta stödet och det indirekta stödet. I ert fall, Morgan Johansson, tycker jag att man samtidigt kan sätta i fråga ganska mycket av det indirekta stödet.

För min del ser jag verkligen fram emot en lagstiftning, en lagstiftning som jag tror att ni senare kommer att känna er lite beklämda av. Det är inte bara ett parti i riksdagen som får mycket stöd, såväl finansiellt som på andra sätt, utan det är ganska många. För oss handlar det om att allt ska upp på bordet. Vi ska inte längre ha några gråzoner.

(Applåder)

Anf. 62 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Fru talman! Jag blir lite orolig när jag hör Caroline Szyber. Såvitt jag förstår finns det en politisk överenskommelse. Jag talade med vår partisekreterare i går som menade att man i den kretsen helt gått bet och att frågan nu helt och fullt ligger på Justitiedepartementet. När jag lyssnar på Caroline Szyber får jag en känsla av att frågan håller på att bollas tillbaka till de enskilda partierna, att det återigen är dags för de enskilda partierna att visa sin trovärdighet.

Vi har gjort det. De flesta av våra partier redovisar vissa saker, åtminstone någorlunda. Vi i Miljöpartiet har länge haft etiska regler för hur man redovisar, och vi redovisar alla bidrag över 10 000 kronor.

Det jag verkligen vill veta, Caroline Szyber, är om oenigheten inom Alliansen är så oerhört stor att det inte ens kommer fram några direktiv till utredningen, eller om vi kan förvänta oss att få se direktiven. Helt klart är att vi under lång tid haft olika åsikter i frågan, och därför är det viktigt att vi har möjlighet att ge input så att vi får lagstiftningen på plats till 2014.

Anf. 63 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! För det första: Frågan tillhör konstitutionsutskottet, inte justitieutskottet. För det andra: Frågan har behandlats av partisekreterarna, och där har man kommit fram till att man som grupp kanske inte kunnat enas om hur den ska regleras. Därför för man över den till lagstiftning.

Jag har personligen hela tiden varit positiv till lagstiftning. Det är viktigt med riktlinjer. Därför tycker jag att det är positivt att mitt parti nu går ännu längre än det som sagts tidigare. Det gäller inte bara etiska riktlinjer utan man ska redovisa i princip allt. Det är föredömligt. Jag tycker att det är bra.

Jag hoppas att vi får fram en lagstiftning till nästa mandatperiod. Jag har bara talat med min partisekreterare. Jag har bara talat med min partikollega i konstitutionsutskottet. Vi är överens. Det är viktigt att det tas fram ett bra underlag, och antagligen behöver det göras en utredning. Det är viktigt att vi får fram en lagstiftning.

Tiden är knapp. Jag är den första att hålla med om det. Vi talar hela tiden om vikten av beredning och utredning. Det är alltid viktigt att saker och ting görs rätt. Ska vi göra detta och det ska redovisas på ett bra sätt måste det också vara väl underbyggt. Jag är väl medveten om att klockan tickar.

Jag har inte haft något samtal med justitieministern. Vi har inte diskuterat detta i allianskretsen. I mitt fall beror det på att det här inte är en fråga som ligger på vårt bord i justitieutskottet. För mig som rättspolitisk talesperson är den inte aktuell. Om den berörts i konstitutionsutskottsalliansen eller i partierna vet jag inte. Jag vet bara om de diskussioner som jag själv deltagit i. Frågan ligger inte på vårt bord så det är kanske naturligt att jag inte varit en del av de diskussionerna.

Återigen: Jag hoppas att vi får en lagstiftning så fort som möjligt.

Anf. 64 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Fru talman! Nu blir jag ännu mer bekymrad. Trots allt är det justitieutskottets betänkande vi debatterar i dag, och trots allt är det en fråga

som i dag är flyttad till justitieministern. Jag tycker att det är rimligt att man kommer förberedd och har pratat med de kolleger som bereder detta, så att vi kan få svar på hur det går med lagstiftningen.

Jag inser att jag inte kommer längre med Caroline Szyber i den här frågan i dag, men jag är oerhört bekymrad, måste jag säga, för hur detta kommer att gå framåt.

Anf. 65 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! Det är en överdriven oro. Om jag ska vara ärlig är det så här: Detta ligger på bordet för att det har kommit en följdmotion som berör någonting som inte ingår i vårt område. Ett enigt konstitutionsutskott var otroligt tydligt med att detta inte ligger inom justitieutskottets beredningsområde.

Vi kan diskutera hur mycket som helst. Vi kan här och nu diskutera den stora ungdomsarbetslösheten, som jag är upprörd över, och andra viktiga valfrågor som vi tror att vi kommer att ta upp. Men detta ligger inte inom justitieutskottets beredningsområde. Det är en följdmotion, som vi dessutom hänsköt till konstitutionsutskottet just för att det inte enbart låg inom justitieutskottets beredningsområde. Om det är därifrån oron kommer för att vi inte har koll på allting undrar jag vad det är som diskuteras.

Jag säger bara från vår sida att också jag hoppas att vi får fram en lagstiftning till nästa val. Jag rekommenderar alla oroade partiföreträdare att ta kontakt med sina partisekreterare. Jag tror att den bästa möjligheten är att den grupp som har hänskjutit frågan till ansvarig minister för lagstiftning följer upp detta och ser till att det sker. Vi i våra respektive partier ska också se till att påskynda processen.

(Applåder)

Anf. 66 PIA HALLSTRÖM (M):

Fru talman! I Sverige lever vi gärna i tron att vårt land i stort sett är fritt från korruption. Men ibland uppmärksammas fall som får oss att inse att Sverige inte på något sätt är skyddat från korruption.

Tjänster, gentjänster, mutor, gåvor – korruptionen har många ansikten, och på senare år har det blivit ett allt hetare kriminalpolitiskt ämne, både nationellt och internationellt. Korruption är en form av maktmissbruk. Genom att ta emot mutor missbrukar muttagaren sin ställning och makt, och det är just vad mutgivaren vill: att mutor ska förmå någon att missbruka sin makt och position. Den vanligaste situationen är att mutor ges i utbyte mot att muttagaren agerar för ett visst beslut. Det kan gälla en upphandlare som mutas för att se till att ett visst företags produkter köps in. Men korruptionen är mer utbredd än så.

Maktmissbruket är också grunden till att korruptionsbrottsligheten anses särskilt allvarlig. Till skillnad från mycket annan traditionell kriminalitet begås dessa brott av personer som vi förutsätts lita på och har tilldelat makt i syfte att de ska förvalta den på bästa sätt.

Kampen mot korruption kan i många fall drivas längre än vad som skedde för 35 år sedan, när mutbrottslagstiftningen senast ändrades. Insatserna behöver därför anpassas och skärpas. Det ska vara nolltolerans för korruption i Sverige.

Regeringen beslutade den 19 mars 2009 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att bland annat se över den straffrättsliga regleringen av det handlande som bestraffas som mutbrott och bestickning. Syftet med översynen var att åstadkomma en modernare och mer ändamålsenlig och lättillgänglig reglering med tydliga kriterier för straffansvar. Utredningens bedömning överensstämmer i sina huvuddrag med regeringens.

Fru talman! Regeringens förslag innebär bland annat att den krets av personer som kan dömas för att ha tagit emot eller gett en muta utvidgas och anges på ett enklare sätt i lagen. Straff ska nu kunna dömas ut när en muta tas emot av eller ges till arbetstagare och alla typer av uppdragstagare. I fråga om uppdragstagare har tidigare gällt en begränsning till bara vissa kategorier.

En särskild regel införs för fall där mutan ges till eller tas emot av den som är deltagare eller funktionär i en tävling som är föremål för allmänt anordnad vadhållning. Straff för tagande eller givande av muta ska då kunna dömas ut även om mottagaren inte är arbetstagare eller uppdragstagare.

Så kallad handel med inflytande ska straffbeläggas. Det skulle till exempel vara en närstående till en beslutsfattare som tar emot en muta för att påverka honom eller henne i beslutsfattandet.

Enligt en ny regel ska straff också kunna dömas ut för vårdslös finansiering av mutbrott. Ett exempel på detta är en näringsidkare som ger pengar till en anlitad företrädare och genom att brista i sina kontrollåtgärder främjar att företrädaren begår mutbrott.

Fru talman! De presenterade åtgärderna har alla förutsättningar att tillsammans leda till en effektivare bekämpning av korruption, till gagn för rättssäkerhet, fri och rättvis konkurrens och integriteten i beslutsfattandet inom samhällets alla sektorer.

Jag yrkar därför bifall till propositionen i dess helhet.
(Applåder)

Anf. 67 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Pia Hallström berör inte med ett ord frågeställningen om partifinansiering. Hon kanske tycker att det inte är vårt område, att justitietskottet inte har med detta att göra och att detta är en fråga för KU, liknande det som Caroline Szyber alldeles nyss gav uttryck för i replikskiftet.

Jag vill därför påminna om att det faktiskt finns ett fall där en riksdagsledamot blivit dömd för mutbrott. Moderaten Per-Richard Molén i Sundsvall dömdes i tingsrätten för mutbrott för att han gick ut till ett antal företag inför valet 1994 och sade: Om ni ger mig pengar till min kampanj kan jag hjälpa er när jag kommer till riksdagen! Han fick pengar bland annat av skogsbolaget SCA. Sedan friades han i hovrätten; man menade att den handling han begått inte var av den kvalifikationsarten att man kunde döma honom för den.

Detta visar att det här mycket väl har bäring på mutproblematiken. Partifinansieringen, mutfrågorna och korruptionsfrågorna hänger ihop.

Ni moderater har tagit emot 100 miljoner kronor på tio år från privata och hemliga bidragsgivare. Ni har inte velat redovisa bidragen och har motarbetat lagstiftning i ett antal år. Nu säger ni med anledning av det här betänkandet att ni ska ta fram lagstiftning som kan vara på plats

2014. Men innebär det jag hör nu att det svajar loss på regeringssidan? Caroline Szyber sade alldeles nyss att hon *hoppades* att det skulle komma fram en sådan lagstiftning.

Lovar ni att det ska fram en sådan lagstiftning fram till 2014? Står ni för det löftet, eller börjar ni nu svaja i det också?

Anf. 68 PIA HALLSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Morgan Johansson vet att detta inte är sant. Det finns endast ett parti i riksdagen som motsätter sig en granskning av partistödet.

Frågan är om Morgan Johansson själv vill att man vänder på alla stenar. Ni har sökt tillstånd för att driva pokerspel på nätet. Vi tycker att det är ett tvivelaktigt sätt att dryga ut partistödet. Du pratade tidigare här om etik med Caroline Szyber. Jag undrar om det är etiskt riktigt att få folk att spela bort sina pengar på nätet.

Det är självklart att vi har som målsättning att detta ska vara på plats före 2014.

Anf. 69 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Har lagstiftningsarbetet påbörjats? När får vi i så fall se utredningsdirektiv och en departementspromemoria? Det börjar dra ut på tiden. Det är bara två år kvar. Bland annat ska grundlagsaspekterna vägas in i frågan. Det är inte alls någon lätt materia.

Pia Hallström försöker blanda in lotteriverksamheten. Det är något slags försök att komma undan hela frågeställningen. Vad ni har inriktat er på är de socialdemokratiska lotterierna. Vi säljer skraplotter på våra möten. Det ni moderater försöker köra med är att ni lovar att redovisa de 100 miljoner som ni tar emot som privata och hemliga donationer om vi socialdemokrater slutar sälja skraplotter på våra möten. Den gubben går inte. Det fungerar inte.

Vi säger så här: Vi är inte rädda för öppenheten. Granska oss på alla sätt, på längden, på tvären, direkt, indirekt och vad ni än kan hitta på! Granska oss, gör det! Men ta fram en lagstiftning. Starta det, så att de riktlinjer som finns inte bara blir papperstigrar. Med en lagstiftning får du sanktionsmöjligheter. Du får också möjligheter till tillsyn och en ordentlig renhållning.

Jag är på sätt och vis glad för att Pia Hallström inte upprepade det som justitieministern brukade säga, att Moderaterna inte tar emot pengar från juridiska personer. Ni har faktiskt redan erkänt att ni har gjort det i åtminstone ett fall. Det gäller Stiftelsen Fria Media som gav er 820 000 kronor för några år sedan. Det är ett slags bulvanföretag som samlar in pengar från olika medieföretag för att driva olika sakfrågor.

Med en lagstiftning på plats kommer ni inte längre undan. Då måste ni redovisa allting och också sådant som kanske har kommit till ert parti på underliga vägar.

Anf. 70 PIA HALLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Morgan Johansson försöker att bagatellisera detta till att det är någon sorts skraplotter man säljer på sina interna möten. Att söka ett tillstånd för att bedriva pokerspel på nätet kan väl aldrig vara skraplot-

ter. Jag undrar om det verkligen är så att Morgan Johansson vill vända på alla stenar och vem det är som är rädd för vad det är som kommer fram.

Prot. 2011/12:116
23 maj

Anf. 71 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Vi har i dag att diskutera något som är väldigt centralt. Det handlar om hur man fattar beslut i politiken, i organisationer, i det offentliga och i näringsliv och vilken påverkan som är acceptabel. Det är klart att det är mängder av människor, kommersiella krafter och andra krafter som utmanar och hela tiden vill påverka beslutsfattare i allmänhet och kanske inte minst också oss här i riksdagen.

Ska vi vara helt ärliga, titta på var och en av er här, är det inte någon som någon gång har ätit en litet för god lunch som någon annan har betalat? Alla ser glada ut här. Det kan vara så. Människor är på oss hela tiden. De vill i regel att vi ska höja några ersättningar, subventionera någon verksamhet eller faktiskt sänka en och annan skatt. Det brukar vara det som det ofta handlar om.

Detta tycker jag är rimligt. Jag tycker att det är bra. Jag har mycket nytta av de påverkansorganisationer som vill träffa mig och ge olika syn på saker och ting. Men vi måste komma ihåg att det som gör att vi för Sverige och medborgarnas intresse framåt handlar om att vi känner en riktig gräns. Var går gränsen för vad som är okej? Hur håller man den mur uppe som gör att man aldrig riskerar att få ett beroende som inte är sunt?

Det gavs nyss här från talarstolen ett par exempel på politiska historier. Morgan Johansson nämnde en moderat riksdagsledamot. En viktig annan diskussion som uppstod var när en socialdemokratisk minister utan lägenhet i Stockholm helt plötsligt fick en lägenhet av ett stort pensionsbolag. Det tyckte man var konstigt.

Det fanns en massa människor som stod i en enorm kö och sökte bostäder men inte fick några bostäder. Varför fick hon helt plötsligt en bostad? Vad förväntades hon göra för det pensionsbolaget? Ja, inte vet jag – säkert ingenting. Men vi måste upprätthålla den gränsen. Det är därför vi har den här debatten.

Historiskt har Sverige haft en lagstiftning. Flera av oss som nu sitter i kammaren var inte ens födda när nuvarande lagstiftning kom på plats. Det har hänt en hel del sedan dess. Därför har jag och Folkpartiet i snart ett årtionde argumenterat för att vi behöver modernisera, samla lagstiftningen och ringa in fler områden som är problematiska.

Det kan inte vara så som det var, att man i en maktposition kan få ta emot lägenheter från stora bolag och påstå att en hyresrätt mitt i Stockholm inte har något värde. Det har inte med verkligheten att göra.

Vi fällde läkare som hade räddat livet på människor och gjort livsviktiga operationer. De fick en liten glasskål som tack, en ren tacksamhetsgåva, efter operationen. De människorna har dömts i Sverige. Det är ett väldigt konstigt system där man silar mygg och släpper igenom elefanter.

Jag tycker att vi med den lagstiftning som nu redovisats från talarstolen på ett mycket skickligt sätt ringar in detta. Som jag har förstått det är det hittills ingen i oppositionen som har några större synpunkter på innehållet.

Frågan som togs upp i en reservation om huruvida korruptionen är tillräckligt kartlagd håller på att beredas. Det görs sådana undersökning-

*En reformerad
mutbrottslagstiftning*

ar. Det kommer fram i alla de diskussioner och händelser som vi de facto har sett runt om i kommuner där politiker ibland har haft lite svårt att sätta den gräns som är så viktig att sätta för var och en av oss.

Jag håller verkligen med Morgon Johansson om den internationella utblick som man kan göra. Sveriges välstånd och att vi har rest oss från att vara ett av världens fattigaste länder till att vara ett av världens rikaste beror på allt från folkbildning till fritt näringsliv, oberoende organisationer, rätten att bilda fackföreningar och mängder av saker.

En bärande sak är just ämbetsmannasynen och öppenheten. Offentlighetsprincipen har gagnat denna nation på ett sätt som vi inte riktigt kan förstå. Det har burit fram att man vet att det inte finns någon möjlighet att i offentlig tjänst göra några konstigheter. Sannolikheten är att det finns en skicklig journalist som letar i mina räkenskaper och kan hitta någonting.

Vi ska vara väldigt tacksamma för detta. Det leder till att Sverige inte har en fungerande infrastruktur på det klassiska sättet när det gäller utbildning, vägar, it eller vad det nu är. Det handlar om den mentala infrastrukturen. Vi har ett rättssystem som är någorlunda funktionellt. Detta driver fram en kultur som i huvudsak tack och lov ännu är okorrupt. Det ska vi vara väldigt tacksamma för.

Däremot tränger omvärlden på. Sverige är en del av globaliseringen. Oavsett om vi talar om läkare, byggföretag, tidnings- och vd:ar, arenabyggare, skadereglerare eller vad det nu kan vara är risken att det finns en undersprissättning. Det kan vara en gåva, en tjänst, en resa kanske till något afrikanskt land, kanske till Sydafrika med någon byggubbe i ett aktuellt fall, som politiker ägnar sig åt som blir lite tveksamt. Varför fick man detta? Vad gjorde man för tjänst?

Vi måste vara vaksamma. Den kartläggning från Statskontoret som redovisas är viktig och det arbete som bedrivs. Det efterlystes i en reservation utbildning. SKL bedriver veckovis kurser med sina centrala ledningar för att jobba mot det som vi har sett falla på några ställen. Det är en väldigt viktig verksamhet som bedrivs där.

Vi är tydliga i våra partier. Det är flera partier som gör skickliga saker för att se till att partierna helt enkelt inte drar till sig mutkolvar som kandidater. Det vill vi inte ha. Vi vill ha personer som på eget mandat fattar beslut.

För Folkpartiets del är den fråga som har varit uppe här i kammaren om partifinansiering viktig. Det har inte med detta ärende att göra men är högst intressant, och det med rätta. Jag lyssnade med intresse på och delar den åsikt som Socialdemokraterna för fram att vi behöver komma fram med detta före valet 2014. Det är Folkpartiets bestämda uppfattning.

Vi har genom åren argumenterat med både socialdemokrater och moderater. Det är svåra gränsdragningar. Jag har respekt för frågan om partihemlighet. Jag tycker att det är väldigt bra att man inte har en partibok fasttryckt någonstans i ansiktet eller tatuerad. Det är viktigt att vara tydlig med att människor kan stödja ett politiskt parti utan att detta alltid behöver redovisas.

Var ska gränsen gå? Ska den gå vid 5 000 kronor, 10 000 kronor eller 20 000 kronor? Vad vet jag. Det får vi diskutera. Frågan bereds nu hos

justitieminister Beatrice Ask. Det sker framför allt inte inom ramen för vårt utskotts ansvarsområde.

Det handlar om att hitta balansen. Ett parti som Socialdemokraterna som med näbbar och klor slogs för kollektivanslutning för inte så länge sedan – jag var till och med född då – har svårt att förstå detta: Oj, kan man inte ägna sig åt tvångsanslutning?

Då har man en annan syn på detta med valhemlighet och respekt för andras pengar. Den frågan har lyfts upp lite i några replikskiften. Jag tycker att det är väldigt bra med fackföreningar.

Om personer engagerar sig i ett LO-förbund, som jag gärna uppmunt-
rar människor att göra, är det lite konstigt att de med deras resurser, om de väljer att rösta på Folkpartiet, sliter hårt och bygger svensk industri, är tvungna att finansiera låt oss säga Morgan Johanssons valkampanj.

Det kan ju flera människor tycka är helt snurrt. Jag tillhör dem som tycker så. Därför måste också detta perspektiv lyftas in.

Herr talman! Jag kan konstatera att det finns ett brett stöd för propositionen och för betänkandet. Jag tycker att invändningarna är värda att diskutera men att de är väl bemötta vad gäller både kunskapsspridning och analys av behovet. Det är ett glatt steg att vi tydliggör och skärper synen på vad som är korruption och mutbrott i vårt land.

(Applåder)

Anf. 72 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill bara välkomna Johan Pehrsons tydlighet när det gäller frågeställningen om partifinansieringen. Jag uppfattar det du alldeles nyss sade i talarstolen som ett löfte om att det ska finnas en lagstiftning på plats 2014. Jag antar att du då också kan tala för Alliansen och att ni står fast vid det löftet. Det är jättebra.

Det finns alltid gränsdragningsproblem. Men dra inte in kollektivanslutningen! Det var över 20 år sedan vi avvecklade den.

(JOHAN PEHRSSON (FP): Du var född då.)

Ja, jag var född då. Man börjar bli gammal; så är det. Men det är för över 20 år sedan. Den frågeställningen är borta för länge sedan, får man väl säga.

Det är klart att det finns gränsdragningar. Tänk till exempel på när man ställer upp i valet och under valrörelsen väljer att jobba för ett parti i stället för där man jobbar! Men vi famlar inte bara i mörkret här. Nästan alla andra länder har någon form av lagstiftning som reglerar detta. Man kan börja med att titta på just nästan alla andra länder, åtminstone i Europa, och hur deras gränsdragningar ser ut. Hur har de löst problemen? Hur tittar de på direkta och indirekta stöd och sådant? Det finns massor av kunskap att hämta här, och det kan man göra ganska snabbt, skulle jag vilja säga.

Det problematiska kan möjligen vara att göra grundlagsavvägningen. Är detta något som måste få grundlagsaspekter? Det får vi återkomma till i så fall, men vi famlar inte i mörkret när det gäller lagstiftningen.

Problematiken finns. Om en organisation stöder ett politiskt parti – är det då ett problem om jag är med i denna organisation fast jag själv kanske inte stöder partiet? Om det företag som jag jobbar för stöder ett

politiskt parti som jag därmed indirekt är med om att stödja – är det ett problem? Vi vill inte förbjuda denna typ av stöd från organisationer eller från enskilda, till exempel. Men det är just därför det måste vara öppet. Alla måste kunna känna till det, och medborgarna har rätt att veta vilka intressen det är som står bakom olika partier.

Anf. 73 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Jag säger absolut att Folkpartiets mål är 2014. Jag kan tänka mig en gräns på både 20 000 och 10 000 kronor. Vi kan diskutera detta och om det ska indexregleras eller inte. Men det ska hålla under lång tid, så det gäller att vi sätter nivån rätt. Det kanske ska bli 15 000.

Nu är det hela överlämnat till Justitiedepartementet. Det har ju inte varit så framgångsrikt. Trots att partisekreterarna jobbade länge och hårt med detta har det kört fast. Det är klart att det finns motstridiga intressen; det behöver vi inte försöka dölja.

Detta är centralt. Jag tycker att det är ett problem om det finns vissa kyrkor som ger vissa partier pengar eller om det finns vissa partier i andra länder som ger vissa partier pengar. Det är ett problem om det finns stora organisationer som ger vissa partier pengar eller annat stöd eller om det finns direkta kontantöverföringar från organisationer eller företag. Det kan för den delen också gälla sådant som har förekommit någon gång i folktopikretsar – att man har fått väldigt mycket rabatt på en annons. Det är samma stöd.

Det där måste rensas bort eller, som Morgan Johansson säger, göras tydligt så att människor får se hur det är. Vilkas intressen är det man tjänar? I grunden handlar det om att värna den styrka som gör att Sverige i dag – trots att det ibland inte låter så på oppositionen – är det land som enligt FN är bäst att leva i. Om det är det bästa landet att dö i vet vi inte så mycket om än – men det är åtminstone det land som är bäst att få födas och leva i. Detta ska vi värna. Det handlar inte bara om ersättningsnivåer, arbetstillfällen och så vidare som vi alla är överens om ska vara så bra som möjligt och bli fler. Det handlar också om infrastrukturen – det lite osynliga och okorrupta. Det är det som gör att Sverige i dag inte är i den situation som många länder i södra Europa befinner sig i nu med ren katastrof.

Anf. 74 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Vi kanske också återigen ska lyfta fram att det inte bara handlar om den statliga nivån. Det handlar i minst lika stor utsträckning om den kommunala och den regionala nivån. Ta bara en byggherre i en kommun som gärna vill ha sina projekt bifallna. Det finns naturligtvis en lockelse i att säga att man är beredd att gå in med pengar i ett parti och därmed få en indirekt hållhake på detta parti inför kommande mandatperiod.

Det är klart att väljarna har rätt att veta om sådant förekommer. Det måste också finnas en kontrollverksamhet. Det får inte bara vara något slags muntliga löften om att man redovisar allt. Det ska finnas en tillsynsmöjlighet och sanktionsmöjlighet för den som bryter mot reglerna. Det finns alltså mycket att göra när det gäller detta, och det finns massor med information och bedömningar som har gjorts i andra länder som jag tycker att vi kan ta del av.

Jag ser som sagt fram emot hur lagstiftningen sedan ska kunna se ut. Jag vill ändå passa på att fråga Johan Pehrson om han känner till att det har inletts något lagstiftningsarbete i Regeringskansliet. Har det skrivits någonting över huvud taget? Finns det ett utkast till en departementspromemoria? Finns det ett direktiv till någon utredning?

Det börjar som sagt dra ut på tiden. Om vi ska uppfylla vårt gemensamma löfte – eller det löfte som ni nu har lämnat till oss – om att ha detta på plats till 2014 börjar tiden rinna ut eftersom det är en del gränsdragningar som måste göras, som sagt. Känner Johan Pehrson till att detta arbete har inletts? Och vet han när vi kan få se ett lagförslag?

Anf. 75 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Ärligt talat vet jag inte exakt när det kommer att komma. Men jag kan försäkra Morgan Johansson att detta för Folkpartiet liberalernas del är ett återkommande samtal. Vi tycker att det är centralt att vi får detta på plats till 2014. Om det kommer om en, två eller tre månader är vi mer inriktade på att direktiven ska ha den kvalitet som är nödvändig för att det ska bli en bra utkomst totalt sett när vi är färdiga.

För oss är detta angeläget. Det är viktigt att vi håller politiken ren. Det är vad detta handlar om, även om dagens debatt har handlat om att hålla hela samhället rent. Man ska komma ihåg att korruptions- och mutlagstiftningen också gäller politiker, vilket Morgan Johansson själv har nämnt. Detta är ingenting som man kommer undan. Oavsett lag om partifinansiering gäller mutlagstiftning. Man får inte säga: Röstar ni på oss ska Kommunal få skriva om den ena eller den andra lagen! Man får inte säga: Röstar ni på oss ska kemiindustrin få bestämma våra positioner i EU! Så får man inte heller göra med gällande lagstiftning.

Jag försäkrar att partifinansiering är centralt. Det är viktigt. Vi bör se till att vi uppfyller våra internationella förpliktelser. Därför bör detta vara på plats 2014. Jag lovar Morgan Johansson att vi kommer att göra allt från Folkpartiets sida för att det ska vara på plats då.

Anf. 76 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Även jag är glad att Johan Pehrson trycker på. Folkpartiet har varit ett av de partier inom Alliansen som har önskat en lagstiftning. Det är vi glada för. Jag hoppas att vi kan lita på att det är inom tidshorisonten en till tre månader som det händer. Vi är nyfikna på att få reda på vartåt det här lutar. Det är därför vi ligger på lite extra.

Jag kan ändå inte riktigt låta bli att ställa en fråga till Johan Pehrson, för vi har fått så otroligt olika signaler från de tre olika alliansföreträdarna här: Är ni verkligen fortfarande så himla oeniga om lagstiftning som ni har gett uttryck för här i kammaren i dag? Tycker en del av er fortfarande att frågan ska tillbaka till partisekreterarna och en del att vi ska ha en lagstiftning? Eller finns det en gemensam grundinställning hos allianspartierna om att det ska bli en lagstiftning och att den snabbt ska komma på plats så att vi kan lita på det här med valet 2014?

Anf. 77 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Det förs samtal på partisekreterarnivå, och det beror på att man vill ha en bred enighet. Man vill att det ska finnas en överenskommen och att en proposition som så småningom läggs fram ska gå

igenom. Vi vill inte ha den situation som råder i dag där det blir de här krystade lite halvsökta konflikterna om reservationer. Detta är viktigt. Vi måste se till att vi har en bred enighet.

Därför tycker jag att det vore bra om vi kunde sy in i stort sett alla partier. Jag har ingen förhoppning om att det ska bli alla partier, för som har redovisats här i kammaren nu finns det partier som är emot detta. Man tycker inte att det här ska framgå, och vi får väl snart höra varför. Men vi andra säger att detta är rimligt och att vi är beredda att se på en lagstiftning.

Jag kan inte ge dig mer svar än så. Jag föreslår att Agneta Börjesson interpellerar justitieministern ännu en gång för att få hela detta schema. Jag kan inte svara på det. Ni har också samarbetat med andra partier, dock inte i en koalitionsregering men på andra sätt. Det är inte så att man alltid har kontroll på alla tidtabeller. Jag har själv pratat med Beatrice Ask, och hon är beredd att försöka finna en lösning på det här.

Anf. 78 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Jag hoppas också att det här kommer på plats mycket snart. Jag tackar för svaret.

Det finns en sak som jag funderar på och som jag vill klargöra. Jag pratade med vår partisekreterare i går. Signalen från honom är att frågan är flyttad från partisekreterarkretsen till justitieministern. Den ligger helt och hållet på hennes bord. Ska den komma tillbaka till partisekreterarkretsen måste det komma en mycket tydlig signal. Jag hoppas att den typen av signal inte kommer från Alliansen.

Anf. 79 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Det kan ju inte vara Miljöpartiet emot att vi kommer med ett konkret förslag och ber er titta på det och eventuellt göra någon justering. Vi måste se till att det finns en bredd. Nu gäller det att få fram ett underlag som är så anpassat och så hållbart att det klarar internationell provtryckning. Sedan får vi dividera om det ska vara 10, 15 eller 20 tkr och exakt vilka verksamheter som ska inbegripas i det som omfattar ett redovisningsskyldigt stöd.

Jag gläder mig åt att Miljöpartiet så starkt stöder regeringens proposition om en ny mutlagstiftning.

Anf. 80 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Som många tidigare har sagt är Sverige ett land med väldigt lite korruption. Vi är ett av världens minst korrumperade länder, och så har det varit under lång tid. Men det har kanske samtidigt gjort att vi har blivit något naiva. Vi har invaggats i en falsk trygghet i att det där med korruption inte pågår här i Sverige. Men det finns tyvärr färskare exempel på att korruption har pågått både i kommuner och i staten. Det händer även här. Därför är det viktigt att vi här i dag reformerar mutbrottslagstiftningen och gör det tydligare och enklare att döma dem som faktiskt sysslar med den här verksamheten.

Det är bra att alla riksdagens partier är överens om hela propositionen. Det finns inga reservationer i anslutning till den framlagda propositionen. Däremot finns det två andra reservationer. Jag tänker kort säga något om dessa.

Den första reservationen gäller en kartläggning av korruptionen. I en tidigare debatt kritiserade oppositionen oss i Alliansen för att vi utredde för mycket. Nu granskar vi tydligen för lite. Redan nu pågår en granskning som Statskontoret gör av korruption och kunskapsnivån om korruption i kommunerna. Brottsförebyggande rådet kommer att redovisa en genomgång av alla brottsanmälningar till Riksenheten mot korruption sedan 2003 redan nu i höst, och Riksrevisionen har påbörjat en granskning av hur myndigheterna arbetar för att skydda sig mot korruption, och den kommer de att redovisa i februari nästa år. Det pågår alltså redan tre granskningar, och nu vill oppositionen tydligen ha ytterligare en. Tidigare utredde vi för mycket, och nu utreder vi tydligen för lite.

Den andra reservationen, som också Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet står bakom, handlar om en utbildning i mutbrottslagstiftningen, det vill säga en utbildning i den nya lagen. Visst har staten ansvar för att utbilda sin personal. Men är det inte något märkligt om vi i Sveriges riksdag varje gång ska behöva fatta beslut om att de som behöver utbildning i en ny lagstiftning ska få det? Jag tycker att vi kan ställa högre krav på att i alla fall våra myndigheter, generaldirektörer och andra chefer ska klara av det. Vi behöver inte fatta ett sådant beslut i Sveriges riksdag för att tillräcklig utbildning ska ges.

Sedan tänker jag ta upp ytterligare två saker. I debatten här talade Morgan Johansson om risken för ökad korruption när välfärdstjänster, till exempel äldreomsorg, upphandlas eftersom det handlar om stora pengar. Det är tydligt att Socialdemokraterna vill svartmåla den typen av företag som sysslar med välfärdstjänster, som gör att människor får välja vilken omsorg de själva vill ha. Vad Morgan Johansson inte nämner är att kommuner, landsting och stat under mycket lång tid har upphandlat för ännu större summor. Det kan ha varit upphandlingar av idrottsarenor, fängelser och andra byggnationer för mycket större summor. Socialdemokraterna vill inte svartmåla byggbolagen, men det går bra att försöka klistra etiketten "mutföretag" på välfärdsföretagen i stället. Det är beklagligt och något som jag absolut inte håller med om.

Jag måste också säga att det är något märkligt att det här skulle bli en KU-debatt. Nu har några av KU:s ledamöter kommit hit eftersom de har en debatt efter det att justitieutskottet är färdigt. Partifinansieringsfrågorna ligger i konstitutionsutskottet och inte i justitieutskottet. Det är också ett mycket tydligt konstitutionsutskott som i sitt yttrande till justitieutskottet avstyrker den S-motion om en särskild kommission om partifinansiering som har väckts.

Vi i Centerpartiet är helt öppna med vår partifinansiering, och det tycker jag att alla andra också ska vara. I det här fallet är det mycket märkligt att Socialdemokraterna väcker en motion om en kommission om partifinansiering. När sedan konstitutionsutskottet ska yttra sig är det ett enigt konstitutionsutskott, inklusive socialdemokraterna i det utskottet, som avstyrker motionen. Men det var för väl det, och det är trots allt bra att Socialdemokraterna insåg sitt misstag och inte valde att reservera sig för sin egen motion i det här fallet.

Herr talman! Till slut måste jag säga en sak om något som gjorde mig mycket upprörd. Jag tycker egentligen att talmannen, även om det var fru talmannen som satt här tidigare, borde ha tillrättaviserat Morgan Johansson när det gäller det påstående han gjorde. Han sade här att en enskild per-

son har blivit dömd för mutbrott när han i själva verket har blivit friad från mutbrott. Om en person döms i underinstans och sedan frias i högre instans är personen frikänd. Då är det inte okej att i Sveriges riksdag hävda att en person har blivit dömd för någonting som han inte har blivit dömd för. Det tycker jag inte är okej. Så ska vi inte ha det i Sveriges riksdag. Därför borde Morgan Johansson ta tillbaka det och be om ursäkt. Så ska man inte göra mot enskilda personer. Är man frikänd i högre instans är man frikänd och inte dömd.
(Applåder)

Anf. 81 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Johan Linander försöker leka med ord för att komma undan huvuddiskussionen. Var och en kan gå tillbaka i protokollet och se vad jag sade. Jag sade att han dömdes i tingsrätten och friades i hovrätten. Det var precis så jag sade. Men jag förstår samtidigt att Johan Linander försöker diskutera någonting annat än det som egentligen är huvudfrågan eftersom han inte har någonting på fötterna när det gäller det vi har pratat väldigt mycket om nu, det vill säga partifinansieringsfrågan.

Min poäng med det exemplet var att mutbrotten har med partifinansieringsfrågan att göra. De sakerna är intimt förknippade med varandra. Det var också därför som vi behandlade vår motion i vårt utskott och inhämtade yttranden från konstitutionsutskottet.

Det som hände efter det att vi hade motionerat var att vi plötsligt fick ett löfte från regeringen om att det ska komma en lagstiftning till 2014. Det innebar att vårt motionerande hade effekt; annars vet vi inte om vi hade kommit någonvärt. Så har ju den här historien varit. Man har förhållat den här frågan månad efter månad och år efter år. Man hänvisar till en partisekreterargrupp som ska ha jobbat hårt med detta. Vi som har haft samtal med våra egna partisekreterare vet att så inte har varit fallet. Tvärtom har Moderaternas partisekreterare förhållat den här frågan sedan den hänsköts till partisekreterarkretsen i höstas.

Jag vill veta om Johan Linander kan kommentera själva huvudfrågan. Pågår det nu något lagstiftningsarbete i Justitiedepartementet? Är det på väg fram? När får vi i så fall se resultatet av det lagstiftningsarbetet?

Anf. 82 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Morgan Johansson är något av en världsmästare på att hävda att saker som han gör leder till att andra personer gör någonting som är bra. De kopplingarna är dock inte alltid så tydliga, åtminstone inte för någon annan än Morgan Johansson.

Vi ska tala om huvudfrågan. Ja, vad är huvudfrågan? Vad är det för proposition vi behandlar? Det är en ny, reformerad mutbrottslagstiftning. Det är huvudfrågan som vi kommer att fatta beslut om här i riksdagen i dag. Morgan Johansson vill göra det här till något slags konstitutionsutskottsfråga. Visserligen satt Morgan Johansson i konstitutionsutskottet tidigare; han kanske har missat att han just nu sitter i justitieutskottet.

Det kommer en proposition om partifinansiering, men den kommer inte att gå i justitieutskottet utan i konstitutionsutskottet, och det är där debatten ska ligga. Det justitieministern har sagt om lagstiftning före 2014 gäller. Det finns ingen anledning för vare sig Morgan Johansson eller mig att ifrågasätta det som är sagt.

Anf. 83 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Det finns det faktiskt, Johan Linander. Nu är vi inne i maj månad 2012. Om vi ska ha en lagstiftning på plats 2014 måste vi ha en utredning. Det här är inte okomplicerad materia. Det visar inte minst den här debatten. Det handlar om gränsdragningar gällande vad som ska redovisas direkt och indirekt, och så är det grundlagsaspekterna. Jag vet hur lång tid det tar att utreda sådant här, för jag har trots allt också haft hand om en del lagstiftningsförfaranden i Regeringskansliet.

Just därför blir jag lite orolig när det nu är så pass sent och det fortfarande inte finns något att presentera. Det hade jag faktiskt hoppats på, och jag skulle nog säga att ni hade klarat den här debatten betydligt bättre om ni hade haft med er ett kommittédirektiv som regeringen hade antagit, om utredningen redan var tillsatt eller om det åtminstone fanns något utkast till en departementspromemoria – någonting som ni över huvud taget kunde redovisa. Men det har ni inte.

Det räcker med att räkna bakåt. Ska vi ha en lagstiftning på plats 2014 måste vi ha ett utredningsförslag framme allra senast i april maj nästa år. Sedan ska vi ha en remissrunda på det, och sedan ska vi ha en riksdagsbehandling.

Det räcker alltså att räkna baklänges. Ska ni nu dra ut på utredandet ytterligare månader, då undrar jag om ni kommer att gå i land med uppgiften. Men jag litar på er. När ni nu säger att en lagstiftning ska vara framme 2014 måste jag lita på er. Men alldeles trygg i detta är jag inte.

Anf. 84 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Man blir ibland förvirrad. De som har följt båda våra debatter här i dag måste tycka att det är mycket märkligt. I den förra debatten, när vi talade om vapenamnesti, skulle en lagstiftning gå så snabbt att det tämligen omgående skulle kunna genomföras en vapenamnesti. Då tog lagstiftningsprocessen i princip ingen tid alls. I den här debatten tar helt plötsligt lagstiftningen mycket längre tid än vad den behöver göra. Men man anpassar väl sina argument efter vilken debatt det är och vad man vill ge sken av.

Detta är en debatt om mutbrottslagstiftning. Vi är justitieutskottet. Vi är inte konstitutionsutskottet som är de som har hand om partifinansieringsfrågor. Vi från justitieutskottet behandlar i dag en ny, reformerad mutbrottslagstiftning. Vi i Alliansen har lagt fram förslag som nu genomförs enligt, och oppositionen har över huvud taget inga ytterligare förslag på hur vi ska komma åt mutbrotten.

Det är väl bra att vi är eniga på det sättet, men om man då inte har något att komma med vad gäller själva huvudfrågan får man kanske försöka diskutera någonting helt annat. Det är det Morgan Johansson och oppositionen har sysslat med här i dag.

Jag överlåter med varm hand debatten och den vidare diskussionen om partifinansieringsfrågor till konstitutionsutskottet. Vi har en duktig centerledamot i det utskottet också, och jag är helt övertygad om att Socialdemokraternas, Miljöpartiets och övrigas ledamöter i konstitutionsutskottet klarar av den debatten utan att ledamöterna i justitieutskottet ska behöva ta över dessa frågor. Vi har alldeles tillräckligt med frågor i justitieutskottet redan.

Herr talman! Till slut vill jag säga att det är bra att vi nu får en ny, reformerad mutbrottslagstiftning på plats. Det behövs för att vi ska kunna komma åt den lilla korruption som trots allt ändå finns i Sverige även om Sverige är ett bra land att leva i och vi är tämligen befriade från korruption.
(Applåder)

Anf. 85 KENT EKEROTH (SD):

Herr talman! När det gäller det här betänkandet har vi inga andra åsikter än dem som regeringen presenterar, och det är därför vi inte heller har några reservationer i betänkandet. Vi tycker att den reformerade mutbrottslagstiftningen är ett fall framåt i dagens Sverige.

Jag reagerade dock, som många säkert förstår, på Morgan Johanssons fria fantasier om bruna pengar när han försöker diskutera ett konstitutionsutskottsärende i den här debatten. Precis som Johan Linander sade anklagade han tidigare någon för att ha begått ett brott fast personen i fråga blev frikänd. Nu anklagar han oss för att ta emot bruna pengar trots att han inte har några som helst belegg för det. Två gånger i den här debatten säger alltså Morgan Johansson någonting som han egentligen inte kan stå för.

Det är dock inte så konstigt att någon går upp här och diskuterar ett konstitutionsutskottsärende. För att gå Morgan Johansson lite till mötes kan jag säga att Sverigedemokraterna är villiga att diskutera frågan om öppen partifinansiering. Men problemet för oss, vilket vi blev påmind om bara häromdagen, är att så fort en privatperson eller någon från fotfolket i vår partiorganisation uppdagas vara SD:are så råkar de ut för allehanda otrevligheter. De blir av med jobbet, de blir uteslagna från fackföreningar och de till och med uppmanas bli bojkottade. Det var den socialdemokratiska riksdagsledamoten Carina Hägg som uppmanade till bojkott mot en sverigedemokratisk egenföretagare som har en dansbana.

Om det visar sig att man är sverigedemokrat i dagens Sverige kan alltså sådant här bli resultatet. Utöver detta är det givetvis våld. Man blir jagad med kniv, man får sin dörr satt i brand och man får yxor i dörren. Häromdagen blev en annan sverigedemokrats hem attackerat, just för att hon var sverigedemokrat.

Dessa aspekter måste tas i beaktande för ett parti som vårt när man går ut och säger att vi ska ha en öppen partifinansiering. Men vi är villiga att diskutera detta, speciellt när det handlar om juridiska personer och kanske även när det gäller privatpersoner. Beloppet återstår att diskutera, men det ska fortfarande finnas möjlighet för privatpersoner att bidra till ett politiskt parti utan att bli stämplade som SD:are och sedan jagade av SSU:are, vilket ofta är fallet på gator och torg i det här landet.

Det är därför vi inte oreserverat går på Socialdemokraternas linje, men vi är villiga att diskutera om folk är villiga att diskutera med oss. Detta om den fråga som min kollega och andra i konstitutionsutskottet säkert har anledning att återkomma till framöver.

Anf. 86 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Till saken hör att när man inte vill redovisa sina intäkter lämnar man fältet fritt för spekulation. Jag sade så här: Det kan vara så

att Sverigedemokraterna har haft den här linjen för att man vill dölja bruna pengar från Tyskland. Vad vet jag?

Så sade jag. Problemet för Sverigedemokraterna här är att när de inte är beredda att vara med och redovisa sina partiintäkter, då kommer man hela tiden att mötas av den här debatten. Det enklaste för Sverigedemokraterna är att skifta position. Den positionen ni har haft är att sluta upp bakom Moderaterna i den här frågan så fort den har prövats. Då har ni ställt er på den sidan och sagt att ni inte vill ha någon lagstiftning.

När jag nu lyssnar på Ekeröth anar jag ändå att det finns en öppning här, att ni kanske också numera är för lagstiftning. Jag vill bara kontrollera det: Har Sverigedemokraterna ändrat uppfattning? Är ni nu också för en lagstiftning om partifinansiering? Är ni nu också för att vi ska ha fram en sådan lagstiftning före 2014? Det tycker jag vore ett välkommet besked.

Anf. 87 KENT EKEROOTH (SD) replik:

Herr talman! Mig veterligt har vi inte gett uttryck för någon åsikt i den här frågan över huvud taget, och om vi hade gjort det skulle det ha varit i konstitutionsutskottet där varken Morgan Johansson eller jag sitter. Den debatten får de alltså ta där.

Det jag meddelade Morgan Johansson får jag väl upprepa igen eftersom han uppenbarligen inte lyssnade, och det är att vi, såvitt jag vet, är villiga att diskutera frågan. Men vi kan inte förbehållslöst införa öppen partifinansiering med risk för det fotfolk som stöder oss. Även de som inte ens är medlemmar i partiorganisationen kan utsättas för våld av bland annat dem i Morgan Johanssons eget ungdomsförbund bara för att de vill stödja Sverigedemokraterna med pengar så att vi ska kunna gå till val.

Den biten är vi oroliga för, men generellt sett kan jag inte se varför vi skulle vara motsståndare till att det blir en öppenhet inom partifinansieringen. Att Socialdemokraterna nu trycker hårt på det här förstår jag, för det är ju känt sedan länge vilka enorma resurser de får från LO, i form av direktstöd men givetvis även i form av indirekta stöd. Det har redan varit uppe i debatten.

Det gjordes en jämförelse när det var en debatt här i Sverige om hur mycket pengar det är i den amerikanska valrörelsen, hur mycket republikanerna får från ditten och datten. Den jämförelsen visade att Socialdemokraterna fick, jag tror att det var fyra gånger mer sett per capita från LO än vad de fick i USA. Det är enorma mängder pengar som Socialdemokraterna får från LO och säkert från en massa andra organisationer efter sitt nästan hundraåriga maktinnehav i det här landet, där de har kunnat skapa otaliga organisationer kors och tvärs som de säkert får indirekta och direkta bidrag från.

Jag kan förstå att det är jobbigt i en tid när ens närmast totala maktinnehav rubbas. Man vill säkert komma på olika vägar för att kunna strypa de andras ekonomiska bidrag för att kunna behålla den makt som man så gärna vill ha. Men jag måste säga att det är en frisk fläkt för en gångs skull att Socialdemokraternas långa, närmast obrutna maktinnehav har brutits, förhoppningsvis för alltid.

Anf. 88 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Ursäkta mig, men den här logiken hänger inte ihop. Först säger Kent Ekeröth att han förstår att just vi driver den här frågan, därför att vi får mycket pengar från LO. Först och främst överdriver ni alltid. Vi driver alltså på för att vi aldrig någonsin har velat dölja varifrån vi får våra pengar. Aldrig! Vi har haft en öppenhet mycket länge. Jag sade tidigare i debatten: Granska oss på längden och på tvären, indirekt och direkt! Gör vad ni vill, hitta på vad som helst, så är vi beredda att visa maximal öppenhet.

Det som skiljer mig från Kent Ekeröth, i det här avseendet, är att hans parti tidigare har varit emot lagstiftning. Man har varit emot öppenheten. Då spekulerar jag: Beror det på att ni kanske har pengar som ni inte riktigt vill kännas vid, att ni har stöd någonstans ifrån som ni egentligen skäms för, Nationella fronten i Frankrike till exempel eller högerextrema i Tyskland eller i Storbritannien? Kan det bero på det? Jag vet inte. Det får vi inte veta förrän ni också är beredda att redovisa era större bidrag. Så är det ju.

Europarådets rekommendation är att man ska redovisa bidrag på över 20 000 kronor. Det är en väldigt hög summa, men när jag hör Kent Ekeröth resonera som han gör drar jag ju slutsatsen att han har många stora privata givare av bidrag till sitt parti som ligger över 20 000 kronor. Det är egentligen det enda som han skulle behöva exponera om man skulle gå den vägen och sätta gränsen där.

Återigen, Kent Ekeröth säger att han är beredd att diskutera. Det du-ger inte att vara beredd att diskutera. Är Kent Ekeröth beredd att som vi andra driva på och arbeta fram en lagstiftning för detta, en lagstiftning som ska vara framme till 2014? Där skulle jag vilja ha Sverigedemokraternas besked. Göm dig inte bakom KU eller justitiutskottet! Jag vill ha partiets besked.

Anf. 89 KENT EKERÖTH (SD) replik:

Herr talman! Partiets besked kan du inte få av mig i den här frågan. Jag hanterar justitiutskottsfrågor. Jag hanterar inte konstitutionsutskottsfrågor. På sin höjd kan du fråga vad ledamoten i konstitutionsutskottet, som inte deltar i den här debatten, anser – på sin höjd. Du kan inte få något besked från partiet eftersom vi inte har diskuterat den här frågan. Vi har inte blivit inbjudna till någon diskussion i den här frågan. Om Socialdemokraterna vill diskutera den här frågan med oss är ni välkomna att föreslå en sådan diskussion, men om jag kan historien rätt vill ni inte ens göra det. Det är liksom en konstig fråga som Morgan Johansson ställer, om vi vill diskutera det här, när Socialdemokraterna inte vill diskutera med oss.

Som jag ser det är problemet för oss just att enskilda medlemmar kan bli uthängda. Stora belopp pratar Morgan Johansson om, men tidigare i debatten pratades det om 10 000 kronor, 15 000 kronor och 20 000 kronor. Det är stora belopp redan, om man tar en normallön. Men det kan finnas privatpersoner som vill bidra med de här beloppen, om det nu är 10 000 kronor som blir gränsen, och de ska inte bli uthängda. De ska inte behöva bli uthängda för att de vill stödja det parti vars politiska åsikter de tror på så att de sedermera kan bli jagade, så att de sedermera kan förlora

sitt jobb, så att de sedermera kan bli uteslutna ur fackföreningar och kan få uppleva att SSU:are står utanför deras fönster och kastar sten på dem.

Vi är som sagt villiga att diskutera den här frågan. Det finns en klar poäng med att det finns en insyn i vilka pengar som går till vad, inte minst för Socialdemokraterna och givetvis alla andra också. Men det måste finnas ett skydd, för tyvärr är debatten och klimatet i det här landet i dag att Sverigedemokraterna inte kan gå säkra överallt om de utger sig för att vara sverigedemokrater. Där har vi en oro, och den oron tar vi ganska allvarligt på.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Prot. 2011/12:116
23 maj

*En reformerad
mutbrottslagstiftning*

13 § Elektronisk stämningsansökan i brottmål

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU25
Elektronisk stämningsansökan i brottmål (prop. 2011/12:126).

*Elektronisk
stämningsansökan
i brottmål*

Anf. 90 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Vi har framför oss ett enigt betänkande och jag tänkte därför inte bli särskilt långrandig. Jag vill bara konstatera det positiva i att regeringen fortsätter att arbeta för ett effektivare ärendeflöde.

Som en del i att uppnå ett snabbare och effektivare ärendeflöde mellan de rättsvårdande myndigheterna, i det här fallet Åklagarmyndigheten och Sveriges domstolar, har nu regeringen lagt fram den här propositionen som syftar till att undanröja formella hinder som i dag finns för en effektivare elektronisk ärendehantering.

I dag stadgas nämligen i rättegångsbalkens 45 kap. att man måste lämna in en stämningsansökan fysiskt underskriven av åklagaren. Det har konstaterats att det kanske inte är ett tidsenligt krav, eftersom man med dagens tekniska möjligheter kan genomföra det här på ett rättssäkert sätt. Åklagarmyndigheten och Domstolsverket har kommit fram till att så kan ske och därför läggs nu den här propositionen fram. Regeringen meddelar att målbilden är att alla stämningsansökningar och förundersökningsprotokoll ska inlämnas till domstolarna i elektronisk form framgent. Förhoppningsvis kan detta korta handläggningstider och göra ärendeflödet mer effektivt.

Därmed skulle jag bara vilja yrka bifall till förslaget i betänkandet och propositionen.

I detta anförande instämde Jan R Andersson (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Anf. 91 PER BILL (M):

Herr talman! Vi har framför oss ett motionsbetänkande med ett tiotal olika motioner som rör radio- och tv-frågor. Det handlar om en så kallad evenemangslista, annonstider i radio och tv, rätt att välja tv-utbud, politisk tv-reklam, koncessionsavgifter och Granskningsnämnden för radio- och tv, för att ta några exempel.

Två av de här motionerna tänkte jag ägna lite tid åt. Den första handlar om annonstider i radio och tv och den andra handlar om en evenemangslista.

Herr talman! Det är förståeligt, och jag kan dela synpunkterna om att det ibland är lite mycket reklampauser i tv- och radioprogram. Samtidigt är det så att tack vare de här annonspauserna får vi god underhållning, vi får bra nyheter och vi får en mångfald av kanaler att titta på.

Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet tillstyrker delvis en motion som föreslår att vi här i Sverige i ett enda bryskt hugg ska minska annonstiden från tolv minuter till åtta minuter. Man undrar, herr talman, vem som kan lägga fram den typen av motioner. Dess bättre har ingen yrkat fullt bifall till denna motion, utan efter lite funderingar och debatt i utskottet har oppositionen lite hovsamt sagt att man bör utreda konsekvenserna av detta. Det är, herr talman, en stor förbättring mot att gå på ett rakt bifall till motionen.

Problemet med den här motionen är att den ensidigt slår mot ett enda tv-företag. Jag tror att vi kan se ungefär 700 olika tv-kanaler i Sverige med en hygglig parabolantenn. Den reglering som man föreslog skulle rikta sig till den enda tv-gruppen som sänder från Sverige. Alla övriga sänder från andra ställen. Det säger sig självt att det inte blir mycket till förändring om man ger sig på en enda grupp som har fyra, fem eller sex kanaler, eller vad det kan röra sig om.

Tvärtom sänder detta en isande kall signal om att Sverige inte är ett bra land att driva mediepolitik från. Det är precis det vi inte vill. Vi vill att Sverige ska vara ett bra land att sända tv från. Vi blev glada – åtminstone blev jag glad – när TV4 flyttade hem en del av sina kanaler från Finland. Det är bra om Sverige har ett bra näringsklimat så att vi kan ha en bra mediebransch som anställer många människor. TV4-Gruppen har ungefär tusen anställda som skulle beröras av förslaget.

Till detta kommer att det här skulle drabba även radiobranschen. Radiobranschen är i dag en hårt trängd bransch. Höga koncessionsavgifter ska betalas till staten, och dessutom kämpar den med dålig lönsamhet. Det hade varit ett dråpslag för hela branschen.

Herr talman! Den andra frågan är inte lika farlig. Den rör en så kallad evenemangslista. Alliansens åsikter är ganska lika oppositionens, nämligen att det är viktigt att hela svenska folket kan se stora evenemang, både kulturella evenemang och sportevenemang. Ofta är det OS, VM i ishockey och VM i fotboll som vi tänker mest på – även om jag som gammal

simmare tycker att det är kul att titta på Europamästerskapen i simning dessa dagar.

Hur som helst är vår ingång att det behövs ingen reglering därför att marknaden har precis samma motiv som vi, nämligen att man inte köper några rättigheter till tv-sändningar för att titta på dem själv utan man köper rättigheterna för att så många som möjligt ska titta. Därmed behövs inte någon evenemangslista. Snarare har det under de senaste tio åren blivit än tydligare. Det har blivit fler fri-tv-kanaler, och därför är det här än mindre ett problem än vad det var under tidigt 90-tal.

Herr talman! Här vänder vi oss mot en onödig reglering som bidrar till ökad byråkrati.

Jag tänker inte begära votering på något av de två områdena. Jag tycker ändå att vi efter det arbete vi har gjort i utskottet är på rätt väg. Naturligtvis kommer vi från regeringssidan att fortsätta att jobba för att Sverige ska vara ett riktigt bra land att hantera mediefrågor från. Vi vill snarare att Sverige ska få ännu fler medieföretag som säljer ännu fler hitserier och som verkligen kan bidra till den tillväxt vi alla vill se i Sverige.

Anf. 92 MATHIAS SUNDIN (FP):

Herr talman! Jag tänkte koncentrera mig på frågan om evenemangslistan i betänkandet. Det är ett förslag om att reglera ett problem som inte finns. Förslaget får mig att tänka på Jim Hacker, minister i den underbara brittiska tv-serien *Yes Minister*. I ett avsnitt går han runt på ett sjukhus. Chefen visar stolt upp sjukhuset, hur fint det är, och den stora organisationen med 500 anställda.

Efter ett tag undrar Hacker var patienterna är. Patienter? frågar chefen. Det finns inte tid för patienter. Inser inte ministern vilket otroligt arbete det är att få en organisation med 500 anställda att gå runt? Det finns inte tid för patienter. Det är ändå ett av Storbritanniens absolut bästa sjukhus.

Hur då? frågar ministern. Ja, det är till exempel det mest hygieniska sjukhuset i hela Storbritannien.

Jag känner mig lite som Jim Hacker när jag undrar vilket problem man vill reglera med hjälp av evenemangslistan. Är det OS-sändningar eller andra stora sändningar – men OS-sändningarna är väl det som är mest aktuellt eftersom MTG har köpt rättigheterna till sändningarna för kommande två OS – som kommer att sändas i en liten betal-tv-kanal som 10 procent av befolkningen kan se? Nej. Bland annat säger IOK i just det här fallet att OS måste visas i fri television som når hela befolkningen. OS kommer att sändas i flera kanaler när MTG sänder. Till exempel TV6 sänds fritt i det digitala marknätet och når 99 procent av Sveriges hushåll. TV3 når 94 procent av hushållen. TV8 och TV10 når över tre fjärdedelar av hushållen.

Precis som Per Bill sade tidigare köper man inte rättigheter till sändningarna från OS för att själv titta på dem utan naturligtvis för att sända OS. Det kommer att bli fler timmar OS än någonsin tidigare som kommer att direktsändas.

Det finns ingen risk med en evenemangslista, precis som Per Bill sade, om den utformas på rätt sätt. Men risken är, om den inte utformas på rätt sätt, att de mindre publika idrotterna drabbas. En evenemangslista

Prot. 2011/12:116
23 maj

Radio- och tv-frågor

fokuserar på de riktigt stora och publika idrotterna. Vi har sett i tidigare OS-sändningar att stora idrotter, också publikmässigt stora idrotter, inte har fått så mycket sändningstid. Cykling, där Sverige tog två medaljer i Peking, fick 29 minuter direktsänt. Hästhoppning, där Sverige tog en medalj, sändes 20 minuter. Det är naturligtvis inte hela världen om en evenemangslista införs, men det är att reglera ett problem som inte finns – och om regleringen blir fel riskerar det att skapa ett problem som inte finns i dag.

Anf. 93 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Detta ärende som vi har berett i konstitutionsutskottet behandlar två för Sveriges tv-tittare intressanta frågor. Den ena frågan gäller hur riksdag och regering kan se till att stora evenemang som olympiader, fotbolls-VM, fotbolls-EM, ishockey-VM och liknande arrangemang sänds på kanaler som alla har möjlighet att se på, och göra det utan att betala extra för det. Den andra frågan gäller hur det går att få mindre reklam i tv-sändningarna utan att det får konsekvenser för programmets kvalitet och för sändningarna.

Tv och radio är områden där den tekniska utvecklingen går snabbt. De som hänger med i utvecklingen får hela tiden nya möjligheter att se spännande evenemang i hela världen. De som inte hänger med i att utnyttja ny teknik oroar sig över att de inte kommer att kunna se på stora evenemang, som olympiaden, i sin egen tv.

För att få hjälp att belysa möjligheterna och konsekvenserna av de förslag som tagits upp i några riksdagsmotioner har vi i konstitutionsutskottet fått redovisningar från och ställt frågor till tv-företagen MTG och TV4.

När det gäller MTG var vårt intresse inriktat på att MTG av Internationella olympiska kommittén köpt rättigheterna till tv-sändningarna i Sverige från vinter-OS 2014 och sommar-OS 2016 och på hur vi i Sverige får möjlighet att följa dessa olympiader. Vi kan notera att det är ett krav från Internationella olympiska kommittén att sändningarna i Sverige ska ha högsta täckningsgrad. Sändningarna kommer att ske i flera kanaler samtidigt. Minst en av dessa kanaler, TV6, är en fri kanal som alla med tv i Sverige har tillgång till utan avgift.

Regeringen har redan i uppdrag att bevaka behovet av en tv-evenemangslista. Vår slutsats i allianspartierna är att en tv-lista med krav på täckningsgrad i fria kanaler för tv-sändningarna, från bland annat olympiaderna, inte kommer att påverka något för tv-tittarna i Sverige. Men jag vill betona att vi i Centerpartiet noga kommer att följa den här frågan, för det är viktigt för oss i Centerpartiet att samhället ser till att alla invånare har tillgång till bra tv-sändningar som bevakar det som är av stort allmänt intresse, som nyheter och stora idrottsevenemang.

När det gäller TV4-ledningens besök hos konstitutionsutskottet var intresset inriktat på att få belyst konsekvenserna av ett förslag om minskning av reklamtiden från tolv till åtta minuter per timme. Av redovisningen framgick att endast ett tv-företag kommer att beröras av en sådan lagstiftning, alltså TV4, eftersom övriga reklamfinansierade kanaler sänder från England och då inte påverkas. TV4:s företrädare pekade på att förslaget skulle leda till kraftigt minskade intäkter och försämrade möjligheter att finansiera programverksamheten. Jag ställde frågan till

dem om detta leder till att TV4, vid ett riksdagsbeslut om kortare reklamtid i Sverige än i till exempel England och Finland, måste överväga att flytta sina sändningar från Sverige. Tyvärr lät inte utskottets ordförande företrädarna från TV4 svara på min fråga i utskottet. Jag har förståelse för att Peter Eriksson inte ville höra svaret på min fråga men är fortfarande missnöjd med ordförandens agerande mot mig och mot TV4:s ledning.

Jag är dock glad över att utfrågningen ledde till att S, V, MP och Sverigedemokraterna ändrade sig från ett krav på förkortad reklamtid för TV4, vilket sannolikt hade lett till flyttning av TV4:s sändningar från Sverige, till ett krav på utredning av konsekvenserna om reklamtiden kortas.

Anf. 94 JONAS ÅKERLUND (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

I detta betänkande har det, som så ofta, varit glädjande att notera med vilken eftertänksamhet och noggrannhet frågorna blivit beredda. Resultatet har också blivit mycket bra. Vi har dessutom näst intill nått enighet.

När det gäller evenemangslistan sägs det nu att vi sparkar in öppna dörrar och att det inte finns något behov av den. Utvecklingen går åt rätt håll, och det är inte längre så att folk av det ena eller andra skälet, ofta ekonomiskt, missar evenemang som man kanske gärna vill se.

Det är möjligt att det är så. Vi får inte alltid signalen att allt är tillgängligt för den som har en låg budget. Men skulle det vara så att man när dessa listor ska upprättas ser att arbetet de facto redan är gjort – det ligger som en heltäckande matta, även för den som väljer det billigaste sättet att se på tv – är det inte heller något större problem med listan. Då fyller den ju ingen funktion längre.

När det sedan gäller reklamtider kan det visst vara så, som har framhållits, att tolv minuter är mycket bättre än åtta därför att tolv minuter genererar mer pengar än åtta. Och rimligtvis genererar sexton minuter betydligt mer pengar än tolv. Om det är den vinklingen vi ska ha, att tittaren är till för tv-företagets skull och bör anpassa kaffepauserna eller vad man nu kan tänka sig så att företaget måtte visa en god resultaträkning, ska vi självfallet fortsätta på den linjen. Men det vi vill från oppositionens sida är att utreda om det verkligen är så, om det verkligen är helt nödvändigt. Ja, det kanske det visar sig vara, men det är inte alls säkert.

I vår reservation ser vi detta helt enkelt mot bakgrund av tv-mediets enorma genomslagskraft. Då tycker vi att det är ganska rimligt, med tanke på den genomslagskraften, att alla partier på lika villkor får möjlighet att köpa reklamtid, att innehållet i reklamen inte censureras och att det kan lösas genom att man har en ansvarig utgivare för varje parti. Vi tycker att det vore en ganska rimlig lösning i demokratisk ordning, just med tanke på att tv för de allra flesta är helt oslagbart.

Med det sagt står jag bakom förslaget i betänkandet.

Anf. 95 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Jonas Åkerlund berömmar utskottet för eftertänksamhet. Jag har ingen anledning att säga någonting annat – det är väl att utskottet har eftertänksamhet. Det kunde ha varit ett betydligt svårare och vanskli-

gare beslut som riksdagen hade stått inför om utskottet inte hade borrarat i de här frågorna.

Det är i synnerhet två frågor som centreras i detta betänkande, och jag vill i all korthet beröra dem.

Majoriteten, alltså oppositionspartierna, vill ge regeringen till känna att man vill ha en utredning om hur en evenemangslista ska utformas. Allianspartiernas ståndpunkt är att en sådan lista inte behövs. Där har vi skiljelinjen mellan de två alternativen. Det är inte så att vi inte allesammans vill att allmänheten ska brett få se de sportevenemang och andra evenemang som är mycket efterfrågade. En sådan här evenemangslista handlar inte bara om sport, utan det kan handla om wienerdansen i Österrike eller annat från olika länder. Men just nu är det olympiaden som är särskilt på tapeten.

De aktuella sportevenemangen kommer ändå att vara tillgängliga i kanaler som når ut i hela landet. Internationella olympiska kommittén har ställt krav på att dessa sportevenemang ska vara tillgängliga för en väsentlig del av Sveriges befolkning, och allianspartierna menar att den garantin räcker.

Den andra stora frågan är att majoriteten vill utvärdera effekterna av ökningen från åtta till tolv minuter per timme för reklam. Nu vill jag vara den förste att säga att många av oss tycker att reklam i tv är jobbigt och besvärligt, och jag är en av dem. Många av mina väljare tycker att det är en plåga att se alltför länge på reklam. Men det är frivilligt. Jag tillbringade en längre tid i USA, och där kunde reklamen uppgå till hälften av sänd tid. Jag tittade inte på tv. Det är alltså någonting som är lite självreglerande. När man visar för mycket reklam tenderar människor att välja någonting annat.

Hemligheten är att det inte finns någon gratis tv. De som tittar just nu kanske funderar på det, och denna sändning är också betald, nämligen av våra skattemedel. Antingen går det via licensavgiften, eller också går det via skatten – det kan hända att det blir så i Sverige också. Det kan vara via betal-tv, så att vi betalar just för det program vi vill se. Vi kan hyra en video eller en dvd. Det kan vara via reklam. Det är fritt för oss att välja vilket sätt vi vill betala på. Om vi väljer reklam-tv betalar vi med plågan att se reklam som vi inte har begärt att få se. Men det går att byta kanal. Det kan även jag göra.

Vad skulle då hända om man minskade från tolv till åtta minuter? Som vi tidigare hörde Centerns Per-Ingvar Johnsson redogöra för skulle det sannolikt innebära att TV4 försvinner ut ur Sverige till Finland, till England, som TV3, eller någon annanstans. Är vi betjänta av det? Nej, hur ogärna vi än ser på reklam är ingen betjänt av att TV4 försvinner eller radiokanaler som fungerar på liknande sätt.

Trots att jag kan sympatisera med mindre reklam i tv anser jag att det är självreglerande, och vi behöver inte någon utredning på detta område.

Anf. 96 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag får börja med att yrka bifall till förslaget i KU16. Det handlar om radio- och tv-frågor. En sådan är att det är viktigt att vi har public service-tv i Sverige och inte minst public service-radio. Det är många som utnyttjar det, och det betalas via licensavgiften. Det kan jag berätta för bland andra Tuve Skånberg, som inte tycks känna till att –

trots att en del borgerliga krafter i Sverige gärna vill att det ska övergå till statsbudgeten och betalas via skattemedel – det ännu inte har genomförts någon ändring utan att tittarna än så länge betalar via licensavgiften.

Jag tycker att det är en bra ordning. Det bidrar till att vi har fri och oberoende public service, där man har ett val att titta på något som är i stort sett utan reklam. Det är väldigt skönt för ögonen att få vila utan att ha en ständig reklam framför sig och långa avbrott som stör.

Jag tycker att reklamen har fått en allt större plats i samhället. Den är allt svårare att undvika, även i det egna hemmet. De förändringar som den borgerliga regeringen genomförde 2008, som har inneburit att vi har fått ännu lite mer reklam i TV4:s olika kanaler, har bidragit ytterligare lite grann åt det hållet.

Här har vår högt värderade talman skrivit en motion som säger att vi ska gå tillbaka till de regler som fanns förut, och då fanns ju också TV4, så det borde väl vara möjligt, tyckte han, och så är det kanske.

I konstitutionsutskottet har vi landat på att vi vill göra en ordentlig, allsidig utvärdering av vad de här förändringarna har inneburit för både företaget och allmänheten och se på om det finns några möjligheter att ändra så att det blir mindre reklam i tv och i fler kanaler.

Ett problem i sammanhanget är att det är bara radiokanalerna och TV4:s olika kanaler som berörs av den lagstiftning som vi har på det här området. Det är helt riktigt som företrädare för borgerligheten säger att de allra flesta kanalerna sänds från andra länder och lyder under till exempel engelsk lag. Det innebär att räckvidden för lagstiftningen när det gäller begränsningar av reklam-tv är begränsad. Därför blir det inte riktigt den verkan som man skulle önska.

Men det gör å andra sidan att public service blir ännu viktigare, att det blir ännu viktigare att vi har en bra, bred, fungerande public service och också att viktiga evenemang – som vi också diskuterar i dag – har stor möjlighet att nå ut till den breda publiken och allmänheten.

Med anledning av att 23 olika idrottsförbund har skrivit till riksdagen och påkallat riksdagens engagemang för att se över frågan om en evenemangslista tycker jag att detta är ett intressant och bra beslut.

De 23 olika idrottsförbunden har pekat på att sedan MTG förvärvade rättigheterna att sända OS 2014 och 2016 har det vi tidigare inte har behövt diskutera i Sverige blivit en fråga. De stora evenemangen som OS har ju nått ut brett till de allra flesta, även om det finns undantag.

TV3 förvärvade exempelvis rättigheterna för hockey-VM för ganska många år sedan, så rätt få människor i Sverige kunde se det. Jag är säker på att det bidrog till att hockeyintresset minskade i Sverige. Hockey-VM var viktigt – det kommer jag ihåg från när jag själv var i 10–15-årsåldern – så att man kunde se sina idoler och lära sig namnen på dem. Det bidrog till ett intresse för ishockey.

Jag tror att det är därför som de olika förbunden är oroliga och undrar: Vad händer med OS? För många av de små idrottsförbunden är OS den stora möjligheten att nå ut brett till publiken i Sverige och få sina stjärnor kända, så att en bred publik lär känna dem. Det är ingen oväsentlig fråga.

Det bidrog till att vi från konstitutionsutskottets sida beslöt oss för att bjuda in MTG och höra deras syn på detta. De säger att vi inte behöver vara oroadе utan att de kommer att sända brett när det gäller OS, de gånger som de har lyckats förvärva rättigheterna. MTG har också kanaler – TV3 når i dag många fler än när man förvärvade rättigheterna till ishockey-VM.

En annan sida är ändå att man med stor sannolikhet kommer att sända en del av OS-evenemangen från betal-tv. En del kommer att gå via kanaler som bara ett fåtal har eller som man måste betala för.

Om vi får en utveckling där mer och mer landar på betal-tv har de 23 olika förbund som har skrivit till Sveriges riksdag fått rätt.

För att vi inte ska landa i den situationen tycker jag att det kan vara dags att vi nu börjar fundera över en evenemangslista. Det finns trots allt ett EU-direktiv som säger att vi har möjlighet till det, trots att vi är med på en internationell arena med gemensam lagstiftning. Många andra länder har dragit i gång en sådan evenemangslista. Det är länder som Finland, Frankrike och en rad andra länder.

Vårt besked och budskap till regeringen och till svenska folket är: Majoriteten i konstitutionsutskottet anser – och så hoppas vi att riksdagen också beslutar om det i eftermiddag – att regeringen ska tillsätta en utredning för att lägga fram ett förslag på en evenemangslista som riksdagen sedan kan ta ställning till.

Det tror jag kan bidra till att den oro som en del känner kanske inte behöver bli verklighet. Jag tycker nog att det den här gången är bättre att vi tar ett beslut nu innan problemet blir jättestort.

Anf. 97 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S):

Herr talman! Mycket har redan sagts om de två viktiga frågor som vi behandlar i detta betänkande.

Allas tillgång till radio och tv i dag är något som vi tar för givet. Tekniken har utvecklats enormt under de senaste 50 åren som tv har funnits, till glädje för de allra flesta.

Efter radio- och tv-monopolet – vi har väl inte varit föregångare i den frågan, men man får ju se i backspegeln – har det utvecklats så att många fler kanaler och fler aktörer har kommit in på marknaden. Det har också varit till glädje för de allra flesta.

Den fråga som jämt och ständigt dyker upp är: Hur ska detta betalas?

Hur public service-kanalerna ska finansieras är just nu en fråga för en utredning, och det kommer inte att bli en fråga för konstitutionsutskottet, utan det är kulturutskottet som kommer att äga den.

Det vi debatterar när det gäller detta betänkande är ett annat sätt att finansiera radio och tv, nämligen via annonser. Möjligheten att annonsera, på vilket sätt det sker och antalet minuter har ändrats två gånger under de senaste åtta åren.

Den socialdemokratiska regeringen ökade under våren 2004 flexibiliteten, framför allt under den bästa sändningstiden. Men avsikten var inte att det skulle vara tillåtet att sända mer reklam totalt sett. Åtta minuter per timme låg kvar, och det är fortfarande vår grundinställning.

Där såg vi ett problem med den motion som fanns. Den var ganska precis och gällde åtta minuter och hade inte omfattat den flexibilitet som vi införde 2004.

I februari 2008 ändrade nuvarande regering maxtiden för annonsering till tolv minuter, för att harmonisera med det europeiska tv-direktivet.

Herr talman! Det hinner hända en hel del på fyra år i medievärlden, den värld som snurrar ganska snabbt, inte bara så att det är fler aktörer, fler kanaler och fler bolag, utan tekniken gör också att mediemarknaden och medieföretagen har en hel del att brottas med.

Det startas och har startats flera kanaler, i både radio och tv på gott och ont. Det goda är ett ökat utbud. Ingen kan väl säga något annat. Det onda kan vara att det blir en allt större kostnad för den enskilde. Man ska ha allt detta, och det kostar att hänga med. Ungarna ska absolut ha den senaste Iphonen, man ska ha plattor och bredband. Om man inte har rätt kanaler hemma hänger man inte med i diskussionerna i skolan. Man har inte sett det senaste tv-avsnittet av en serie som går i en betalkanal. Det kostar.

Det konstiga är att alla undersökningar visar att människor är beredda att betala och har alltid så varit. När licensen infördes var den ganska hög i förhållande till människors inkomst, men man var beredd att betala.

Den senaste veckan fick jag, och säkert många av er andra, en forskningsrapport från Nordicom. Den visar att i genomsnitt 6,8 procent av hushållens disponibla inkomst går till medieavgifter. Även om det inkluderar bredband och mobiltelefon är det ganska mycket. Det är fortfarande en hög acceptans för att betala tv-licensen. De som har råd betalar gärna mer för att ta del av det andra utbudet.

Mediebolagen kan antingen använda sig av annonsfinansiering plus en månadsavgift, som det ofta är om man köper ett paket, eller betal-tv. Om man tittar på de tre olika finansieringssätten visar rapporten att icke reklamfinansierad betal-tv är det som man sist vill lägga pengar på. Man kan diskutera om det beror på innehållet i utbudet eller om det kostar så mycket att man anser att man inte hinner utnyttja utbudet. Det har man inte gått vidare med.

Även om de flesta upplever att det är för mycket annonser och att programmen förstörs av ständiga avbrott fortsätter man att titta, och man fortsätter att köpa ett bredare utbud.

Som jag har sagt tidigare har vi kvar vår grundinställning. Vi tycker att den tillåtna annonstiden per timme är för lång. Jag tror att vi delar den uppfattningen med hela svenska folket.

Men vilka konsekvenser får det för det totala utbudet av radio och tv om vi återgår till åtta minuter? Vilka ekonomiska konsekvenser kan det få för tittarna om mer ska betalas via abonnemangsavgiften eller om fler program kommer att gå över till ren betal-tv?

Vi har bara pratat om tv, men vi har ju också kommersiell radio. En fråga som jag tror kommer att bli ganska het är digitaliseringen av radion. Vill vi ha en övergång till digitalradio och vem ska i så fall betala det – konsumenterna, annonsörerna, staten eller alla tre? Det blir en framtida fråga.

Av hänsyn till konsumenterna, men också till branschen, vill majoriteten i utskottet i dag inte rakt av rösta igenom ett förslag om återgång till

åtta minuter, utan först ge regeringen i uppdrag att göra en allsidig utvärdering av den tidigare genomförda utökade annonstiden.

Herr talman! Allas tillgång till radio och tv är primärt, men också allas tillgång till större evenemang av allmänt intresse. Den frågan har det också pratats mycket om här i dag.

Vi tycker att det är bra att man tar tag i frågan om evenemangslista. Vi har träffat MTG som har rättigheterna nu, och de ser det inte som något problem. Det kanske inte behöver vara ett problem att det finns en lista. Ett problem kan vara att man förvärvar rättigheterna lång tid i förväg. Vi är inne på 2018–2020 nu. Vi vet inte vilka aktörer som finns då och hur det ser ut. Därför tycker vi att det är dags att regeringen tar tag i den här frågan. Det är inte riksdagen som ska sätta upp några direktiv. Det är en utredning som regeringen ska tillsätta som ska titta på *hur* en evenemangslista ska utformas, inte *om*. Det tycker jag är viktigt att markera.

Herr talman! Jag vill kort kommentera motionen om politisk reklam. Jag tycker också att det är viktigt att alla partier erbjuds samma annonsvillkor. Det skedde också. Men i motionen står det också om att begränsa tv-bolagens ansvariga utgivares rätt att avgöra vad som får sändas eller inte och att i lag uppge vem som ska vara ansvarig utgivare för reklam. Det är ett ganska stort ingrepp i yttrandefrihetsgrundlagen som vi inte vill bidra till. Det är just sådana avgöranden som vi i riksdag och regering ska hålla fingrarna borta från. Mediebolagens ansvariga utgivare måste vara de som ska ta ansvar och som ska kunna ställas till svars för vad som sänds i deras kanaler.

Det sista jag ska ta upp är frågan om rätten att välja tv-utbud. I betänkandet finns det en fråga som handlar om kabel-tv-utbud. Regeringen har sagt att man ska ge myndigheten för radio- och tv-bolag i uppdrag att följa utvecklingen och vid behov lämna förslag till åtgärder. Det uppdraget är ännu inte lämnat. I utskottet säger vi att vi utgår från att regeringen fullföljer vad man tidigare har aviserat. Därför avstår vi nu från att framlägga ett tillkännagivande.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

*Ändringar
i riksdagsordningen
om replikrätten m.m.*

15 § Ändringar i riksdagsordningen om replikrätten m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2011/12:KU23
Ändringar i riksdagsordningen om replikrätten m.m. (framst.
2011/12:RS1).

Anf. 98 MONTASER ENEIM (M):

Herr talman! Det kommer ett tillfälle i varje riksdagsledamots mandatperiod då denne ska argumentera för en ren formalitet i stället för en politisk vision, en sakfråga eller ett ställningstagande. Detta är ett sådant tillfälle.

Jag finner det föga troligt att ämnet för detta anförande eldar massorna, men likväl är det viktigt.

Demokratins kvarnar må mala långsamt, men mycket hellre långsamt än inte alls. Det tror och hoppas jag att många håller med om. Demokratien handlar inte enbart om tidlösa och universella värderingar som alla människors lika värde, lika rättigheter och lika skyldigheter. Det handlar även om att upprätta, utveckla och underhålla vårt demokratiska system för röstning och debatt. Ett sådant system måste vara relevant, rättvist och förutsägbart. Ett sådant system måste även vara föremål för uppdatering och anpassning allteftersom tiderna och omständigheterna så kräver. Därför har det fallit på mig att föredra konstitutionsutskottets betänkande.

Herr talman! Betänkandet handlar om ändringar i riksdagsordningen om replikrätten med mera. Talmannen gav för en tid sedan kammarkansliet i uppdrag att utreda vissa ändringar i riksdagsordningen. I korthet handlar det om replikrätten och talarordningen i anslutning till interpellationsdebatter.

De slutsatser och rekommendationer som kammarkansliet landade i har därefter övervägts av talmannen och gruppledarna. Förra våren framlade KU ett betänkande. I detta uppmanade man riksdagsstyrelsen att anpassa vissa begrepp i riksdagsordningen, och denna fråga har nu beretts av kammarkansliet. Ytterst handlar betänkandet och rekommendationerna från kammarkansliet om ren formalia för debattordningen här i kammaren. Därför hoppas jag att talmannen och riksdagens ledamöter ursäktar mig om jag tar mig friheten att läsa direkt ur betänkandet. På så sätt säkerställs att förslagen återberättas på rätt sätt, vilket ju är viktigt när det gäller formalia:

När det gäller ändringarna i riksdagsordningen föreslås bland annat att kriterierna för vad som avses med replik tas bort ur lagen och att det uttryckligen av lagen framgår att en replik begärs i omedelbar anslutning till ett anförande.

Vidare föreslås att det i riksdagsordningen regleras att en talare inte får anmäla sig senare än under andra omgången i en interpellationsdebatt och att det tydliggörs att omröstningen i kammaren kan ske på elektronisk väg.

Därutöver föreslås att bestämmelsen i riksdagsordningen om ett statsråds skyldighet att meddela kammarkansliet om ett svar på en skriftlig fråga är försenat eller uteblir förtydligas.

Slutligen föreslås att vissa begrepp i riksdagsordningen om bland annat budgetprocessen anpassas till regeringsformens begrepp.

I framställningen föreslås dessutom att lagen om personregister i riksdagens informationssystem Rixlex upphävs.

Herr talman! Inga motioner har väckts med anledning av framställningen. Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Ändringar
i riksdagsordningen
om replikrätten m.m.*

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2011/12:KU17
En strategi för romsk inkludering och andra minoritetsfrågor (skr.
2011/12:56).

Anf. 99 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Jag hade utgått från att en annan talare som stod anmäld på talarlistan skulle inleda denna debatt.

Denna debatt ska handla om betänkandet *En strategi för romsk inkludering och andra minoritetsfrågor*. Jag hade tänkt börja tala om andra minoritetsfrågor och nästan inte beröra det övriga i betänkandet. Det utgick jag från att den föregående talaren på talarlistan skulle ha talat om.

Det är bra att det kommer en strategi för den romska inkluderingen. Det är bra att man faktiskt gör någonting på allvar. Men som så ofta är det lite för lite och lite för sent med vissa saker.

Det finns en reservation som handlar om att de kommuner som man utser för att göra pilotverksamhet också ska få tydliga mål för vad denna pilotverksamhet ska leda till. Det är en bra reservation.

Det finns också en reservation om kravet på modersmålsundervisning. Vi vet att bra modersmålsundervisning möjliggör för barn att ta till sig alla ämnen på ett mycket bättre sätt. Därför är det olyckligt att man inte ställer samma krav på modersmålslärare som på lärare i andra ämnen.

Nu tänkte jag gå över till något av det som ryms inom orden ”andra minoritetsfrågor” och tala om den samiska ursprungsbefolkningen i Sverige. Vänsterpartiet står bakom tre reservationer i betänkandet som berör den samiska befolkningen. Men för att inte dra ut på voteringen senare tänkte jag begära omröstning i kammaren bara om reservation 5 om ratificering av ILO:s konvention 169.

Majoriteten i utskottet väljer att inte tillstyrka Vänsterpartiets motionsyrkande om ratificering av ILO:s konvention 169 om urfolkens rättigheter. Frågan om ratificering av denna konvention har behandlats många gånger, senast våren 2008 här i kammaren. Då ansåg man att det var angeläget att ett beslut inte skulle hastas fram. Nu, fyra år senare, anser utskottsmajoriteten att det inte går att ratificera konventionen eftersom alla rättsliga förutsättningar inte är utredda och att man inte vill föregripa den pågående beredningen i Regeringskansliet. Det är bra att det pågår en beredning, men det finns också möjligheter att trycka på ytterligare för den.

Vänsterpartiets uppfattning är att regeringen måste agera snabbare och mer för att garantera den samiska befolkningens rättigheter. Det krävs initiativ för att komma vidare i markfrågorna, och det krävs samtal och samråd med samtliga inblandade parter, inte minst för att komma vidare i de konflikter som har skapats mellan renägande samer och icke renägande samer. Den svenska statens agerande genom historien har skapat problem och konflikter som staten också måste ta ett ansvar för att lösa. Detta är inte frågor som löser sig själva, och det går inte att vänta. Det är inte heller rimligt att bara lägga över detta på rättsliga processer där olika delar i denna konflikt och olika parter måste ta det ekonomiska

ansvaret för att lösa problemet. Staten måste ta ett ekonomiskt ansvar och jobba vidare för att lösa dessa konflikter.

Vänsterpartiet motionerade i riksdagen om ratificering av ILO:s konvention 169 för första gången våren 1991. Då togs denna konvention upp med anledning av en skrivelse. Den antogs på ILO:s konferens 1989. När den togs upp här för första gången 1991 hade Norge redan antagit och ratificerat konventionen. Man hade inte alla rättsliga avvägningar klara men valde att ratificera konventionen för att sedan använda den som en grund och ett underlag för den vidare juridiska processen.

Den svenska regeringen uttalade då att det vore önskvärt att det på längre sikt skulle bli möjligt även för Sverige att tillträda konventionen. Frågan är hur lång tid det ska ta. I juni fyller konventionen 23 år. Riksdagen behandlade den första gången för 21 år sedan. Vi tycker att det är dags att ta tydliga och starka steg nu. Därför yrkar jag bifall till reservation 5.

Anf. 100 ANN-BRITT ÅSEBOL (M):

Herr talman! Jär i Öbdalim språkum wir öbdalsku.

Så skulle jag förmodligen ha sagt om jag kom från Älvdalen. Det ni hörde betyder: Här i Älvdalen pratar vi älvdalska.

Det är snart 400 år sedan älvdalsmålet först uppmärksammades i något större sammanhang, det vill säga i nedtecknad form. Älvdalskan är utvecklad ur fornnordiskan och påminner allra mest om det språk som talades över hela Norden för 1 500 år sedan. Språket har ett helt eget ordförråd, en annorlunda grammatik och kan ofta te sig oförståeligt för oss som talar svenska. Men det finns även likheter med nutida språk. Många älvdalska ord påminner om engelska, och skriftspråket använder sig av samma slags tecken som isländskan. I dag talas språket av 3 000–6 000 människor, varav de flesta bor kvar i Älvdalen i mitt hemlän Dalarna.

En av motionerna i det betänkande som vi nu har att ta ställning till handlar om älvdalskan och om att erkänna den som minoritetsspråk. Minoritetsspråkskommittén har konstaterat att det är komplext att bedöma vad som är dialekt och folkmål, och såväl kommittén som regeringen bedömer det viktigt att älvdalskan bevaras som en del av det svenska kulturarvet och att språket förs vidare till nya generationer.

Herr talman! De stora frågorna som behandlas i detta betänkande handlar om en samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering och dessutom 13 motioner från den allmänna motionstiden 2010/11 om våra nationella minoriteter vad gäller nordisk samekonvention, initiativ till sameparlament, samernas rättigheter och utvidgning av de finska förvaltningsområdena och det redan sagda från mitt hemlän, nämligen bevarandet av det älvdalska språket.

Men vad är då en nationell minoritet? Det kan man kalla de etniska minoriteter som har en långvarig språk- och kulturgemenskap innanför den nationella gemenskapen, vanligen längre än hundra år eller fyra generationer. Enligt internationella konventioner – ILO:s konvention 169 och Europarådets konventioner för skydd av nationella minoriteter och minoritetsspråk – har sådana minoriteter rätt till skydd och stöd för att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*En strategi för romsk
inkludering och andra
minoritetsfrågor*

Men man bör också skilja mellan urbefolkning, nationell minoritet, minoritetsspråk och invandrare i modern tid. Inom EU finns i dag bara en erkänd urbefolkning, nämligen samerna. Övriga grupper har olika former av minoritetsstatus och skydd för minoritetsspråken. De nationella minoriteterna är givetvis ofta en ursprungsbefolkning i landet men har inte erhållit ursprungsstatus utan är kategoriserade som minoritetsbefolkning inom en nation.

Regeringens skrivelse om romsk inkludering innehåller en långsiktig strategi under en tjugofemårsperiod och också en satsning på utvecklingsarbete främst inom utbildning och arbete. Till detta har regeringen avsatt medel under åren fram till 2015. Skrivelsen följer i stort slutbetänkandet *Delegationen för romska frågor* som lades fram år 2010.

Den tjugofemåriga strategin har upprättats inom ramen för den minoritetsspolitiska strategin – en proposition från år 2008.

Man har utgått från ett rättighetsperspektiv. Romernas situation är ovärdig ett demokratiskt välfärdssamhälle som vårt, och det finns inga genvägar till jämlika villkor för romer. Situationen kräver därför en långsiktig, uthållig och målmedveten strategi som ska säkerställa romernas mänskliga rättigheter i Sverige – en strategi med tre övergripande mål:

- att stänga välfärdsgapet mellan romer och andra grupper
- att häva romernas maktunderläge
- att reparera romers tillit till majoritetssamhället och överbrygga förtroendeklyftan.

I regeringens skrivelse betonas, som sagt, vikten av att kommuner och myndigheter ska vara delaktiga och ta ett tydligt och aktivt ansvar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till denna skrivelse och till utskottets förslag i betänkandet samt avslag på de motioner som väckts.

Herr talman! Jag skulle också vilja belysa några samefrågor:

I norra delen av mitt hemlän Dalarna har vi landets sydligaste sameby i Idre. En sameby är normalt ett geografiskt område i väst-östlig riktning. Idre sameby sträcker sig i väst från norska gränsen till i öst ned mot Särna.

Samebyn bildades 1983 efter en rekonstruktion av ”gamla” Idre sameby och är Sveriges sydligaste renskötselområde. Medlemsantalet i byn uppgår i dag till 36 personer, varav 13 är renägare. I somras hade jag förmånen att få följa samernas arbete i samebyn och att få insikt i den dagliga problematiken som rör allt från renskötseln, renskötselområdet och vargfrågan till näringspolitiska frågor och de produkter som framställs från renen.

Sammanlagt finns det i dag 43 samebyar i Sverige, vartill kommer åtta byar i östra Norrbotten som bedriver renskötsel inom ett koncessionsområde med tidsbegränsat tillstånd.

I övrigt kan samebyarna delas in i fjällbyar respektive skogssamebyar, beroende på inom vilket område renskötseln bedrivs. Idre sameby räknas till fjällsamebyarna. Rennäringen är basen.

Man säger att rennäringen, samisk kultur och samiska kulturprodukter är ”starka” tillväxtfaktorer i övre Älvdalens kommun. Visionen för byn är att synliggöra rennäringen och den sydsamiska kulturen. Därför är

det, herr talman, viktigt att vi gör det möjligt för denna viktiga minoritetsgrupp att få utveckla sin egen identitet och kultur.

Sametinget utgör en viktig del som folkvalt organ. Men det måste vara tydligt när det gäller att skilja detta från rollen som myndighet under regeringen.

Det har också under ett antal år diskuterats huruvida vi ska ha en gemensam nordisk samekonvention. Arbetet med det inleddes redan 1995. Fortfarande pågår förhandlingar mellan Sverige, Norge och Finland i frågan.

Utskottet har tagit initiativ till ett kunskapsseminarium om samekonventionen. Utskottet menar att det också är viktigt att utreda de rättsliga förutsättningarna för exempelvis gränsdragningar kring renskötselområden innan man går in och ratificerar ILO:s konvention 169.

En utredning om detta pågår för närvarande i Regeringskansliet. Utskottet vill därför invänta denna. Därefter kan ytterligare beslut fattas i frågan om ratificering.

Anf. 101 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Jag vill tacka föregående talare för att hon belyst den motion som min partikollega Kenneth Johansson från Falun väckt i riksdagen och som handlar om älvdalskans ställning som också ingår som en del i det betänkande vi nu debatterar.

Främst tänker jag här belysa samernas rättigheter samt förutsättningarna för att Sverige enligt motionskrav i riksdagen ratificerar ILO-konventionen 169 om urfolkens rättigheter.

En viktig fråga är om det är domstolar eller politiker som ska lösa frågorna om samernas rättigheter. Jag tror att det behövs både domar och politiska beslut, alltså även lagstiftning, för att lösa detta. Som jag uppfattar det kan det bli väldigt dyrt att domstolsvägen lösa de problem som finns inom renbetesområdet.

En dyr erfarenhet var det för de 105 fastighetsägarna i Nordmaling som av Högsta domstolen i april 2011 ålades att betala 3,8 miljoner i ersättning för tre samebyars rättegångskostnader samt därutöver sina egna advokatkostnader.

Domen var en tydlig framgång för samerna i tre samebyar som tillerkändes renbetesrätt i Nordmaling mot fastighetsägarnas bestridande.

Enligt en karta i Nationalencyklopedin omfattar renbetesområdet cirka en tredjedel av Sveriges yta. Vad domarna i skattefjällsmålet från 1981 och i Nordmalingsmålet från 2011 tillsammans säger kan väl totalt sett sägas vara att samerna har renbetesrätt men inte äganderätt till någon del av renbetesområdena. Man kan se det som en i dag inte lagfäst form av servitut som belastar de fastigheter som finns i varje fall inom vissa delar av renbetesområdet.

FN-organet ILO:s konvention 169 om urfolkens rättigheter är från juni 1989. En svensk utredning om konsekvenserna av ett godkännande av konventionen tillsattes 1997. Utredningen var klar 1999. Den gjordes av landshövding Sven Heurgren med hjälp att ett stort antal experter.

Sven Heurgren fastslog att Sverige borde ratificera ILO-konventionen. Men hans samråd med markägare, kommunala företrädare och statliga myndigheter inom området visade att en klar majoritet var mot en

svensk anslutning till konventionen. De förordade i stället lokala praktiska lösningar av de konflikter som finns.

Sven Heurgren konstaterade att ILO-konventionen inte innehåller några instrument för hur konflikter mellan ursprungsfolken och andra grupper ska lösas. Konventionen är endast inriktad på att säkra ursprungsfolkens ställning. Heurgren förordade en gränsdragningskommission. Den skulle tillsättas för att klara ut rättigheterna till renbete, jakt och fiske.

Nu är det 13 år sedan Sven Heurgrens utredning. Men ingen svensk regering har löst de frågor som Heurgren ville ha lösta före en ratificering av konventionen. Sametinget har också svårt att hantera frågorna om den dialog som behövs med regeringen för att komma vidare i rättighetsfrågorna.

Ska man komma vidare behövs det, enligt min bedömning, ett ersättningssystem eller försäkringssystem som gör att markägare som drabbas av skador på mark och skog på grund av renarnas betesutnyttjande måste kunna få ersättning. Utan det kommer det att vara svårt att lösa de konflikter som kan uppstå mellan samer och markägare när skador uppkommer. Som jag uppfattar det är det inte så ofta sådana här skador uppkommer. Men för en enskild skogsägare kan skadorna uppgå till mycket stora belopp, med konflikter som en naturlig följd.

Vidare är det, som jag ser det, viktigt att i frågorna om äganderätten beakta att den grundlagsreform vi förra året beslutade i riksdagen innebär ett förstärkt ägandeskydd i enlighet med EU-lagstiftningen.

Vi kan också hämta erfarenheter från Australien. Kollektiv äganderätt för grupper i ursprungsbefolkningen där har varit svårt att hantera. Det har lett till stora interna konflikter.

När det gäller jakt- och fiskefrågor är det också knepigt, för nu finns i viss mån företrädare för samer. Men de skulle kunna få en sämre ställning om nya gränser dras när det gäller jakt som påverkar jakt- och fiskerättigheter.

Min slutsats är att vi inte har förutsättningar att nu i riksdagen besluta i enlighet med motionskrav om ratificering av ILO-konventionen 169. Men det bör vara möjligt att gå vidare för att lösa de problem och konflikter som finns i de här rättighetsfrågorna.

Anf. 102 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Herr talman! Jag hörde Per-Ingvar säga att när man hade samråd efter remissrundan för utredningen 1999 hade markägare, myndigheter och statliga företrädare generellt så mycket synpunkter att man inte kunde gå vidare. Det är väl lite det som är problemet med det här, alltså att det är statliga myndigheter och markägare som har utredningsmaterial och en stark grund för att hävda sin rätt. Hur länge ska man hålla på innan staten faktiskt tar sitt ansvar?

Det behövs ekonomisk ersättning som man kan gå in med, enligt Per-Ingvar. Ja, det är väl ett alldeles utmärkt sätt att gå vidare. När tänker staten ta något initiativ till att faktiskt göra det och inte vänta på rättsliga processer?

Anf. 103 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Herr talman! Jo, det är riktigt att det finns konflikter i det här, och det finns konflikter som behöver lösas. En del av lösningen kan ligga just när det gäller ekonomin, men när det till exempel gäller det som har varit uppe i Nordmalingsdomen finns det som jag ser det möjligheter att titta på den. Hur kommer man vidare? Det är ett uppdrag jag tycker att man inom regeringen måste ta.

Man håller på. Det är inte så att frågan ligger vilande, utan det pågår ett arbete inom Landsbyggsdepartementet där domen som kom för ett år sedan naturligtvis är en viktig del i hur man kommer att kunna gå vidare.

Anf. 104 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Herr talman! För 21 år sedan sade man att det vore önskvärt att på sikt kunna ratificera. Hur lång tid bedömer man att det ska ta nu? I utredningen 1999 bedömde man att det behövdes fem år. Sedan hade man en utredning som var klar i mitten av 2000-talet. Det är fortfarande så att det bara rullar och rullar. Det händer inte mycket. När tänker staten i så fall ta det här ansvaret och se till att det blir någon form av dialog så att man kommer vidare i frågan?

Anf. 105 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Herr talman! En del av de här frågorna diskuteras i arbetet med den nordiska samekonventionen. Det arbetet pågår. Just nu uppfattar jag att det är Finland som gör att man inte kommer framåt, men sannolikt kan en hel del av de här frågorna lösas inom ramen för den nordiska samekonventionen, som jag vet att det pågår ett arbete med.

Anf. 106 JONAS ÅKERLUND (SD):

Herr talman! Det mesta som finns att säga om betänkandet KU17 är väl redan sagt, så jag tänker kanske inte upprepa så mycket av det jag har hört.

I betänkandet finns det reservationer. En reservation har nr 1, och den gäller frågan om modersmålslärares och undantaget från kravet på lärarlegitimation. Efter visst funderande har vi kommit fram till att det är en reservation vi stöder.

För övrigt när det gäller det som sägs om den långsiktiga strategin för romsk inkludering har statsrådet Erik Ullenhag besökt oss vid ett par tillfällen. Det har varit glädjande att höra det han säger, för han har talat om att man måste ta hänsyn till hur mångfasetterad gruppen är. Det finns romer, och det finns andra romer. De behöver varken ha språk eller kultur särskilt mycket gemensamt. Han har talat om problemet med den ömsesidiga misstro som finns och misstron mot majoritetssamhället samt olika intressen som står mot varandra. Varje barn har rätt att gå i skola, även de flickor som tillhör en kultur där man kanske inte anser att det är särskilt angeläget.

Det är väldigt bra att statsrådet poängterar den här problematiseringen, för orsaken till det särskilda yttrande vi har är just att vi tyckte att regeringens skrivelse innehöll väldigt lite om hur komplexa de här frågorna är. Det är just för att det inte är första gången vi i Sverige eller på andra håll försöker att arbeta med de här frågorna – resultaten har kanske inte alltid varit särskilt lysande – som vi tror att man för att det här oer-

hört viktiga arbetet ska lyckas inte får blunda för alla svårigheter som finns.

I den meningen var det väldigt glädjande att höra vad Ullenhag hade att säga när han besökte oss.

Anf. 107 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Betänkandet tar upp minoritetsfrågor, i synnerhet romers inkludering i det svenska samhället. Det är en folkgrupp som länge har stått och fortfarande står vid sidan om i många viktiga avseenden. Regeringen har redovisat en mängd åtgärder under en tjugoårsperiod för att underlätta romernas inkludering. Jag kan nämna till exempel stärkandet av romernas språk romani chib, stärkandet av utbildning för rätt utbildade yrken som modersmålslärare och flera andra saker.

Vi är medvetna om att detta inte är tillräckligt; det kommer att behöva göras mer. Vi har också en lång historia av att ha misslyckats. Romerna har funnits i det svenska samhället i femhundra år. De är ännu inte inkluderade, och vi har tyvärr inte förhoppningen att det ska ske snabbt under de närmaste 20 åren. Inriktningen är dock klar: Alla människor behövs, och alla är inkluderade i det svenska samhället. Romerna står visserligen kulturellt sett i många avseenden utanför men behöver och har rätt att inkluderas. Vi vill markera det ordentligt.

Betänkandet tar upp den svåra frågan om huruvida Sverige skulle ratificera ILO-konvention nr 169 om ursprungsfolkens rättigheter och skydd. Bakom denna beteckning ryms hela det månghundraåriga misslyckandet med samepolitiken. Det ryms inte i den här debatten att försöka ge ens en översikt av hur Sverige som stormakt och så vidare har behandlat de här frågorna, men vi har ingen vacker historia.

Jag fick detta nära in på skinnet när jag under sex år bodde i Kiruna och vid köksbordet hade både markägare och same som berättade och rent av kom i luven på varandra. Det här är problem som är mycket svåra att lösa och som, vilket vi hörde tidigare, rör en tredjedel av landet. Det går alltså inte att titta på USA och tänka sig någon typ av territorier för same efter amerikansk modell, eller ens australiensisk modell. Det är nämligen inte görligt att låta en tredjedel av landet gå till samerna, även om de skulle ha rättmätiga krav på en så stor landyta. Vi måste lösa detta på ett sätt som tar hänsyn till de femhundra åren av illabehandling men likväl tar hänsyn till hur det ser ut i dag.

Hur ska problemen lösas? Ja, det handlar framför allt om gränsdragningar, klarlägganden av samernas jakt- och fiskerätter och renskötseln. Det gäller också frågan om vem som är same. Hur ska man ta vara på rättigheter för den som är same men inte äger några renar? Det vi diskuterar här är nämligen framför allt renskötseln, men man kan mycket väl vara same och inte ha några renar. Hur kompenseras deras rättigheter?

Innan dessa rättsliga förhållanden är utredda är det inte möjligt – ja, det är inte ens önskvärt – att konventionen ratificeras. De måste lösas först.

Anf. 108 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Från Folkpartiets sida kommer vi i huvudsak att fokusera på lejonparten i detta betänkande, nämligen regeringens romastrategi.

När man besöker andra europeiska länder, som Rumänien och Serbien, kan man se hur allvarligt det är för den romska minoriteten. De är Europas största minoritet. Det är inte ovanligt att de bor segregerat utanför det ordinarie samhället och har egna skolor. De lever i baracker, kartonghus och i hus utan el, vatten och avlopp under ekonomiskt och socialt sett miserabla förhållanden.

Men det betyder inte att allting ser bra ut i Sverige. Man får inte glömma bort att den romska kampen påbörjades för länge sedan. Inte minst under 60-talet fick den stark effekt i medierna och i samhället tack vare systrarna Taikon, som har bidragit väldigt mycket till att vi har kommit dit vi är i dag. Det var glädjande att höra Angelina Dimiter-Taikon i riksdagens andrakammarsal den 12 mars när 500-årsjubileet uppmärksammades. Hon sade att hon ändå är glad att hon lever i Sverige, men att det har tagit 30–40 år att åstadkomma saker och ting.

Fru talman! Det är viktigt att regeringens strategi, som vi ser att det finns ett starkt stöd för, fokuserar på barn, ungdomar och kvinnor men också har ett särskilt fokus på arbete och utbildning. I utbildningsutskottet där jag sitter har vi diskuterat det här väldigt noga och tycker att det är bra att strategin och skrivelsen har fokus på just utbildning. Det finns ett för stort avhopp bland romska ungdomar från gymnasiet. Det är stora problem med närvaron i grundskolan. Och av någon konstig anledning har skolväsendet historiskt sett tyvärr inte ställt några krav, haft några förväntningar eller agerat när inte minst romska barn inte dyker upp i skolan.

Det är också viktigt att uppmärksamma, till skillnad från vad som sades i det sverigedemokratiska inlägget, att betänkandet och skrivelsen visst problematiserar de problem som finns i den romska målgruppen. Det är ju väldigt olika behov beroende på om du är polsk rom eller finsk rom. Men helt klart ska man inte glömma bort det egentliga underlaget, nämligen Delegationen för romska frågor, som tar upp kvinnors hälsa, 80 procents arbetslöshet bland vuxna, hederskultur som finns i den romska grupperingen, inte minst bland finska romer, men också detta med romska rättsgångar. Och det finns en orsak till att romer under de 500 år som de har funnits i Sverige har skapat dessa parallella system. Det är inte så konstigt, eftersom staten förföljde romer fram till 60-talet, då man inte fick ha ett permanent boende utan var tvungen att flytta till en annan kommun efter två månader. Därmed kunde man inte sätta barnen i skola.

Det finns fortfarande en stor misstro mot samhället, kommuner, landsting, stat och politiker över huvud taget. Därför är det bra att en viktig del i skrivelsen har fokus på tillit och förtroendeskapande, och det tar tid. Därför är jag glad att som svensk politiker när jag åker till Bryssel eller till andra länder kunna säga att vi inte bara har antagit en nationell strategi utan också har avsatt pengar till skillnad från tidigare, socialdemokratiska regeringar.

Mia Sydow Mölleby uppehöll sig mer vid andra frågor än just det romska skrivandet och sade att det är för lite och för sent, men jag hörde inte ett enda konkret exempel på vad man i så fall saknar i romaskrivelsen. Det skulle vara mer konstruktivt att diskutera.

Fru talman! Jag beklagar om Sverigedemokraterna i voteringen senare kommer att ansluta sig till reservation 1 om modersmålslärarna. Utbildningsutskottet har tidigare beslutat om en lärarlegitimation, förändrat skollagen med krav på behörighet och ämnesbehörighet och redan tidigt undantagit, medvetet, yrkeslärare och modersmålslärare utifrån att de inte finns. Det finns inga som söker utbildningarna. De finns inte i verkligheten, så det vore ett problem om vi skulle införa krav när den kompetensen inte finns. Då skulle vi bara utsätta skolor och kommuner för onödig kritik. Vi säger generellt att det är jätteviktigt att våra barn och ungdomar utbildas av utbildade och behöriga lärare, och det har funnits en acceptans för att det ska finnas vissa undantag.

När det gäller gymnasiesärskolan har vi förlängt övergångsperioden för vissa krav. Det har de rödgröna plus Sverigedemokraterna också beslutat om mot regeringens vilja. Ännu mer bekymrad blir jag över kravet på undervisning i romani chib, som är modersmålet för de flesta romer. När vi knappt har någon i dag som kan undervisa i ämnet romani chib ute i kommunerna är det bara att slå in öppna dörrar. Jag förstår inte vad det är ni vill åstadkomma med detta.

Vi har problem på de finska institutionerna att få studenter att vilja utbilda sig till lärare i finska språket. Hur är det då när vi kommer till just romernas språk romani chib? Där är ni svaret skyldiga innan vi går till beslut.

Anf. 109 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Den romska befolkningen har varit en utsatt grupp i Sverige sedan de första romerna dök upp i landet för 500 år sedan. Övergreppen genom historien är otaliga.

Väldigt sent i tiden var romska barns rätt till skolutbildning inte självklar. Även när jag arbetade i skolan såg man tydligt att väldigt många romska barn hoppade av sin utbildning före nionde klass.

Vi ser i alla de mått med vilka utanförskap mäts – arbetskraftsuttagande, försörjningsstöd och så vidare – att romerna utmärker sig som grupp. Det svenska samhället och det europeiska samhället har en skyldighet att anstränga sig mer och göra mer för romernas integration i samhället.

Stockholm i dag visar behovet av ett europeiskt samarbete i frågan. När jag promenerade hit såg jag ett antal romer vid tunnelbanestationen som vi vet genom polisens upplysningar kommer från Rumänien och ofta utnyttjas av människosmugglare och andra, så det är ett stort behov av ett europeiskt samarbete.

Ett område där romerna skiljer sig från övriga nationella minoriteter är också inom området egna institutioner. Här finns anledning att anta att minoritetspolitiken behöver utvecklas ytterligare med särskilt stöd till romska institutioner. Alla minoriteter behöver öar där man är i majoritet, och den resurssvaga gruppen romer behöver här särskilt stöd.

I övrigt välkomnar vi från socialdemokratiskt håll den särskilda satsning på den romska gruppens inkludering i det svenska samhället som görs. Vi kommer kritiskt att granska genomförandet. Bland annat gäller det frågan om modersmålslärare.

Det är naturligtvis väldigt allvarligt att det svenska samhället inte klarar av att få fram utbildade lärare för den egna befolkningens behov. Ska

vi då sänka kraven på dessa lärare, eller borde vi se till att utbilda dem, Roger Haddad?

De särskilda förvaltningsområdena, som infördes efter den socialdemokratiska riksdagsledamoten Paavo Vallius utredning och som nu geografiskt utvecklats, har inneburit en kraftig förbättring för de tre berörda grupperna samer, meänkielitalande och sverigefinnar. Det finns även här skäl för det svenska samhället att begrunda sina historiska övergrepp mot samer och tornedalsfinnar.

För det finska språket i Sverige har förvaltningsområdena inneburit ett slags nystart. Före 1809 hade finskan en halvofficiell ställning i Sverige. Här i riksdagen fanns till exempel tolkar, lagboken översattes naturligtvis till finska, prästerna läste de kungliga påbuden på finska etcetera. I det som den finska historikern Matti Klinge kallar det bernadotteska lill-Sverige undanträngdes naturligtvis arvet från det mångnationella riket, och det finska arvet i Sverige glömdes bort.

Ändå är det bara några hundra meter härifrån som det finska språkets moderna fader Johan Vilhelm Snellman föddes. Några hundra meter härifrån, på Katarina kyrkogård, ligger tusentals finnar begravda. De har byggt upp det som är Sveriges huvudstad i dag. I den finska arméns paradmarsch sjunger man om Lützen, Breitenfeldt och sådant som väl inte längre minns av svenska skolbarn men som man i Finland tydligt minns. Det visar det arv som vi har gemensamt.

Den stora finska arbetskraftsinvandringen efter andra världskriget har gjort att kanske en halv miljon svenskar har finskspråkiga rötter. Såväl historia som numerär och grannskapen till ett Finland med sin svenskspråkiga minoritet gör att finskan måste behandlas med särskild hänsyn. Det är besvärande för Sverige att det endast finns en handfull finskspråkiga skolor i ett land där en halv miljon av befolkningen har finskspråkiga rötter och att äldre människor som tappar sitt inlärd språk förnekas hjälp på sitt modersmål.

Sverige måste förlita sig på personer som kommer från Finland för att serva den egna befolkningens behov, för vi har inga instruktioner för att utbilda finskspråkig personal inom äldreomsorg, skola och annat. Även här menar jag att regeringen har ett ansvar att se till att det utbildas personal för den egna befolkningens behov.

Även om förvaltningsområdena har inneburit stora framsteg för de nationella minoriteterna finns det alltså anledning att fortsätta granska effekten för de här grupperna.

Till slut, fru talman, vill jag också nämna den grupp som jag inte nämnt, nämligen den judiska gruppen och dess behov av särskild uppmärksamhet. Den uppmärksamheten måste baseras dels på gruppens långa närvaro i Sverige, dels på det särskilda ansvar som vi har att värna inte bara gruppen utan också samhället mot antisemitism. Antisemitism är alltid ett allvarstecken för ett samhälle som visar brister inom många andra områden än sådana som bara rör den utsatta gruppen.

Jag yrkar bifall till förslaget i KU:s betänkande med undantag för punkterna 1 och 2 där jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 110 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Den borgerliga regeringen och Folkpartiet som har haft ansvar i både integrationspolitiken och minoritetspolitiken men också i

Prot. 2011/12:116
23 maj

*En strategi för romsk
inkludering och andra
minoritetsfrågor*

skolpolitiken har reviderat språklagen för att säkerställa minoriteternas rättighet till sitt eget språk. Vi har skyndat på lagen om minoriteter som trädde i kraft den 1 januari 2010, där finska förvaltningsområden har varit en viktig och uppskattad del.

Västerås där jag var kommunalråd tidigare var först att frivilligt ansluta sig till det finska förvaltningsområdet, och nu lägger vi fram en romsk strategi som en konkret del efter Delegationen för romska frågor som har arbetat 2006–2010. Kom alltså inte och påstå att Folkpartiet och alliansregeringen inte tar de här frågorna på allvar!

Vid Mälardalens högskola – du och jag representerar ju Eskilstuna och Västerås – försöker man satsa på finska språket. Man har sagt till oss att det är för få sökande. Rent strikt ska man ju lägga ned institutionen då, men vi har från Folkpartiets och regeringens sida sagt att vi tycker att det är jätteviktigt att det finns en institution för finska språket, och vi kommer att finansiera och stötta så gott vi kan.

Linköpings universitet i Östergötland har ett särskilt uppdrag när det gäller romani chib. Hur söktrycket är just i dag kan jag inte säga, men det jag reagerade på mest, fru talman, var detta att vi skulle sänka kraven genom att inte ställa krav på behörighet och lärarlegitimation när det gäller modersmålsundervisning. Glöm inte att de rödgröna in i det sista har varit emot våra lärarbehörighetskrav och lärarlegitimationskrav, och inte minst Sveriges Kommuner och Landsting har varit det.

Frågan är alltså vilket tryck som finns och om ni har förankrat det här ställningstagandet hos era kolleger ute i Sveriges kommuner.

Anf. 111 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om personal med behörighet inom kommuner och landsting är det självklart så att där behoven finns har staten en skyldighet att utbilda människor. Det kan inte kommuner och landsting göra själva. Det är likadant inom sjukvården – det är självklart att det behövs finsk vårdpersonal. Kommuner och landsting kan väl inte se till att all den personalen kommer fram, med högskoleutbildningar inom sjuksköterskeområdet och annat.

Sverige importerar finskspråkiga lärare därför att vi inte har någon utbildning för det. Jag är själv initiativtagare till Finskt språk- och kulturcentrum därför att jag just har sett behovet av att Sverige stärker sin utbildningsstruktur inom de här områdena. Jag tycker inte att vi ska hålla på att ta äran av varandra, men grunden till förvaltningsområdena var Paavo Vallius utredning. Den utvecklas vidare, och det är jättebra! Jag tycker bara att det finns mycket mer att göra och att det finns stora brister.

Jag tycker inte att man kan vila på lagrarna och säga att vi har gjort en del saker och nu är det bra, för vi är duktiga.

Anf. 112 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Paavo Vallius har gjort stora insatser, och han bor också i Västerås, vilket är ett extra plus.

Problemet med ställningstagandet gällande modersmålslärarna, lärarlegitimationen och behörighetskraven är inte att det inte finns utbildningsmöjligheter, utan att det inte finns några sökande. Vi har ju knappt behöriga ämneslärare i matematik! Bara det är en gigantisk utmaning,

och där har kommunerna som är huvudmän och arbetsgivare ett stort ansvar att fortbilda sina lärare. Staten har ett ansvar genom att fokusera på till exempel Matematiklyftet.

Att vi lägger fram denna skrivelse för romsk strategi pekar på att det är vi som lägger fram analysen att – man får inte svära i kammaren – det inte ser bra ut för romerna i Sverige. Det är därför vi gör det här, och det är därför vi prioriterar det politiskt och ekonomiskt.

Barn som är finska romer läser oftast finska språket. Är man polsk rom är det inte ovanligt att man läser polska. Generellt sett finns det vissa lösningar lokalt, men just romani chib är det inte många som söker. Anledningen till det är dels att föräldrarna inte känner till sina rättigheter, dels att det inte finns tillgång till romani chib-lärare.

Jag hade hoppats på att vi skulle kunna vara konstruktiva och se verkligheten i stället för att bara bedriva plakatpolitik och säga att alla självklart ska ingå i lärarlegitimationskravet.

Anf. 113 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Det var precis det jag nämnde i mitt inledningsanförande, nämligen att vad som behövs är egna institutioner. Utan en egen institutionell infrastruktur är det självklart att det romska civilsamhället är svagt, och nyttan av att skaffa sig en utbildning med romskt innehåll blir väldigt liten. Det är precis det som behövs – egna institutioner.

Vi ska inte diskutera utbildningspolitiken här, men det är klart att nedläggningen av de mindre högskolornas lärarutbildningar och annat inte direkt innebär att tillgången på behöriga lärare ökar.

Björklunds utbildningspolitik håller på att haverera, och det drabbar även de nationella minoriteterna. Så är det.

Anf. 114 PETER ERIKSSON (MP):

Fru talman! Vi har ett betänkande i konstitutionsutskottet som handlar om romsk inkludering och andra minoritetsfrågor. I FN antog man en internationell, global konvention som handlade om ursprungsbefolkningars rätt för i år 21 år sedan. Sverige var då pådrivande och hade under flera år arbetat för att det skulle komma till en nationell konvention för att skydda ursprungsbefolkningar.

I år är det som sagt 21 år sedan den trädde i kraft, men Sverige har fortfarande inte undertecknat den. Det här är en av de stora pinsamheterna i svensk politik, skulle jag säga. Att vi ännu inte efter 21 år har lyckats utreda den här frågan tillräckligt bra är ytterst märkligt. Då, för över 20 år sedan, sade man från Sveriges riksdag: Javisst, den här konventionen om ursprungsbefolkningars rätt och också samernas rätt i Sverige är viktig och vi ska skriva under den, men först måste den utredas.

Nu har det gått en generation, och fortfarande är frågan inte utredd. Även nu, 21 år senare, har vi talare som står här i Sveriges riksdag och säger: Först måste vi naturligtvis utreda den här frågan. Det är en väldigt stor och svår fråga, men den är inte utredd, och därför måste vi göra det först.

Tänk vilken tid det kan ta att utreda saker! 21 år. En generation samer har vuxit upp. Ska det ta ytterligare en generation innan vi har lyckats utreda den här frågan, eller börjar vi närma oss den tidpunkt då det går att

genomföra den konvention som vi från svensk sida tyckte var så viktig för över 20 år sedan?

Jag tror att de farhågor som förts fram från visst håll beträffande ILO-konventionen och samernas rätt har varit kraftigt överdrivna. Det skulle mycket väl vara möjligt för Sverige att snart underteckna konventionen, reda ut de frågor som finns kvar och gå vidare med lite mer högburet huvud och stärkt ryggrad i stället för att fortsätta på linjen att minoriteters rättigheter är viktiga men helst i andra länder än vårt eget. I vårt eget land kan man nonchalera, strunta i och undantrycka folkgrupper, särskilt dem som funnits här under mycket lång tid.

Vi har i Sverige varit väldigt slarviga och nonchalanta vad gäller denna fråga. Vi har behandlat samerna oerhört illa. Men det är inte för sent. Det går fortfarande att få ordning på frågan. Ett sätt skulle kunna vara att ställa krav på regeringen att åter ta upp frågan om att understödja ILO-konventionen.

Det pågår även ett arbete med den nordiska samekonventionen. Det är viktigt att vi får en gemensam struktur och ett gemensamt regelsystem i dessa frågor.

Jag vill dessutom yrka bifall till vår reservation gällande modersmål. Om det är någon fråga som är viktig för en minoritetsgrupp är det att modersmålet fungerar. Då kan man också lära sig svenska mycket bättre.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 5.

I detta anförande instämde Bodil Ceballos (MP).
(Beslut fattades under 19 §.)

17 § Strategisk exportkontroll

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2011/12:UU11
Strategisk exportkontroll (skr. 2011/12:114).

Anf. 115 URBAN AHLIN (S):

Fru talman! Vi ska nu behandla utrikesutskottets betänkande om strategisk exportkontroll. Det gör vi varje år eftersom regeringen i en skrivelse redovisar vilket krigsmateriel som har exporterats ut i världen och till vilka länder materielen exporterats. För den som undrar vill jag säga att Saudiarabien och hela den diskussionen sköts i annan ordning. Det behandlar vi alltså inte i detta betänkande. Nu gäller det regeringens skrivelse om vapenexporten under förra året.

Låt mig inledningsvis yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 1.

Vi socialdemokrater har under en lång följd av år i motioner i Sveriges riksdag krävt en uppdaterad krigsmateriellagstiftning. Den lagstiftning vi har nu är från början av 90-talet, och världen ser totalt annorlunda ut i dag än den gjorde när den lagstiftningen sattes i sjön. Vi har blivit medlemmar av Europeiska unionen, och i Europeiska unionen har det tagits fram en uppförandekod. I åtta olika punkter hanteras hur vapenexporten ska gå till så att det sker på ett någorlunda likartat sätt inom unionen.

Vi har alltså blivit medlemmar av EU. Vi har en uppförandekod. Vi har en helt annan situation på den europeiska försvarsmaterielmarknaden. De företag som förr i princip var svenska är i dag i större omfattning utländska företag med verksamhet i Sverige vilka producerar krigsmateriel. Vi har också under tiden tagit fram en politik för global utveckling. Den handlar om att alla politikavsnitt som vi sysslar med och som regeringen arbetar med ska stödja en global utveckling. Då reses förstås frågan på vilket sätt vapenexport till fattiga länder främjar deras utveckling. Alla dessa frågor tycker vi är väsentliga att man behandlar. Därför har vi under många år krävt att regeringen ska tillsätta en utredning för att återkomma till Sveriges riksdag med förslag till en ny krigsmateriellagstiftning.

Med den arabiska våren och alla demokratiaktiviteter som skett i vår del av världen har det rests nya krav där det tydligt framgår att vi behöver ta oss en ordentlig funderare på hur det är ställt i de länder vi skickar vapen till. I de riktlinjer som Exportkontrollrådet i dag har att ta ställning till står det att det inte ska ske grova och omfattande brott mot mänskliga rättigheter, men vi menar – och det var det riksdagen tog beslut om förra året – att större hänsyn också måste tas till den demokratiska situationen i landet, det vill säga att det måste bli svårare att sälja vapen till länder som inte är demokratiska. Det beslutet tog Sveriges riksdag för ett år sedan och begärde att regeringen återkommer med ny lagstiftning som ska göra det svårare.

Ett år har gått. Regeringen har ännu inte ens presenterat direktiv eller förslag till hur utredningen ska arbeta. I går kom det ut i medierna att man ska ha en utredning, en parlamentarisk sådan, med deltagare från alla partier, och att den ska hålla på till december 2014. Praktiskt, måste jag säga, att det blev just december 2014 och inte december 2013. Vi har ju val i september 2014, och det är helt uppenbart att vi har en borgerlig regering som är så djupt splittrad i den här frågan att man inte klarar av att ta fram ett lagstiftningsförslag till Sveriges riksdag trots att en majoritet i Sveriges riksdag kräver av regeringen att återkomma till riksdagen med ett förslag om ny lagstiftning som gör det svårare att sälja vapen till icke-demokratier.

Svaret från regeringen är en parlamentarisk utredning som ska hålla på till december 2014, det vill säga till efter nästa val. När man haft en utredning som pågått så länge ska det vara remisser och man ska arbeta med det. Vid ett alldeles perfekt scenario skulle vi kunna få en lagstiftning någon gång 2015–2016.

Jag tittar på mina ärade kolleger från Folkpartiet och Kristdemokraterna som mycket tydligt har stått upp för krav på demokrati i länder dit vi ska skicka vapen. Är det en politik att vi ska ha en utredning som ska pågå till december 2014, alltså dra ut på frågan? Är det egentligen vad svenska folket trodde efter debaclet om bulvanföretag i Saudiarabien och så vidare? Är det att honorera ett riksdagsbeslut där vi säger att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till ny lagstiftning som gör det svårare att sälja till icke-demokratier att regeringen tillsätter en utredning som tar så lång tid på sig att frågan inte ens kan behandlas under denna mandatperiod? Är det Folkpartiets och Kristdemokraternas politik? Att det är Moderaternas politik har jag full förståelse för. Det är väl

deras sätt att hantera den splittring som finns i den borgerliga regeringen, att skjuta frågan ifrån sig.

Jag tycker att det är ansvarslost. Det finns en majoritet i riksdagen för en skärpt lagstiftning. Jag har vid olika tillfällen talat om hur jag tycker att man borde kunna göra detta på ett mycket snabbare sätt. Det finns riktlinjer som i dag beskriver på vilket sätt tillstånd ska ges till vapenexport. I de riktlinjerna borde det gå att skriva in krav på demokrati i de länder som vi ska exportera till.

Jag vill inte säga att jag helt ställer upp på den text som Svenska Freds skrivit på sin sida demokratikriterium.nu, men jag vill säga att Svenska Freds inte är långt ifrån att det med några enkla ord och meningar kunde skrivas in i de riktlinjer som finns i dag. Det behöver inte ta mer än några månader för regeringen att ta fram de förslagen. I stället skjuter man upp alltihopa.

Låt mig dock vara ärlig när det gäller politik för global utveckling: Vi är medlemmar i Europeiska unionen, och det finns nya krav på oss från det hållet. Det är möjligt att den delen av en utredning skulle kunna ta längre tid på sig. Det är möjligt, och där är jag beredd att lyssna till regeringen och säga att okej, vi är beredda att göra en parlamentarisk utredning som tar längre tid på sig för att fundera över hur vi ska få en krigsmaterielexportlagstiftning som är i överensstämmelse med politik för global utveckling, hur den ska samordnas med EU:s uppförandekoder, hur vi ska kunna rationalisera lagstiftningen och så vidare. Det kan ta längre tid, men det som människorna ställt krav på i Sveriges riksdag, och som vi som deras valda representanter gett uttryck för, är att regeringen ska återkomma med en skärpt lagstiftning vad gäller export till länder som inte är demokratiska. Det borde gå att göra snabbare än det som regeringen i dag planerar.

(Applåder)

Anf. 116 BODIL CEBALLOS (MP):

Fru talman! Det har blåst ordentligt kring vapenexporten den senaste tiden. Flera ministrars agerande har ifrågasatts, och en har avgått med anledning av den skandal som briserade under våren då det uppdagades att det inte bara var vapen som såldes. Det fanns också planer på att bygga en vapenfabrik i Saudiarabien. Det är väldigt absurt, må jag säga, och helt obegripligt. Jag delar så klart inte Urban Ahlins uppfattning att Saudifrågan inte hör till detta betänkande.

Hur kan någon komma på en så dum idé som denna vapenfabrik? Det undrar jag, särskilt eftersom denna någon av allt att döma inte är obehövad i vad den svenska vapenexportlagstiftningen faktiskt säger, det vill säga att export av vapen är förbjuden, men att det finns vissa undantag. Det ska vara av vikt för svensk försvarspolitik och säkerhetspolitik, men får inte stå i strid med svensk utrikespolitik. Respekt för mänskliga rättigheter är ett kriterium. Arbetsmarknadsskäl är inte grund för att frångå lagstiftningen, även om det är ett ofta förekommande argument i den svenska debatten.

För inte så länge sedan debatterade vi nedrustning här i riksdagen. Jag tog i den debatten bland annat upp hur förtroendet för regeringens hantering av vapenexporten skjutits totalt i sank. Hittills har inget framkommit som ändrat den uppfattningen. Inte ens att det nu tydligen ska bli en

parlamentariskt tillsatt utredning hjälper, när utredningen enligt uppgift ska vara klar i december 2014. En parlamentariskt tillsatt utredning föreslog vi redan förra året, men förslaget röstades ned. Och när ska lagstiftningen sedan träda i kraft? Varför har det tagit så lång tid innan vi kommit hit, och varför gjordes det inte en utredning från början? Det här tycker jag är klantigt skött.

Fru talman! Nu har den värsta stormen efter Saudiaffären bedarrat, men efterdyningarna av regeringens skumraskaffärer kommer att hålla i länge än, så också det brustna förtroendet. Därför är det ofrånkomligt att också diskutera Saudiaffären här i dag när vi diskuterar regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll 2011.

I skrivelsen framgår det att svensk vapenexport slagit ännu ett försäljningsrekord, 13,9 miljarder kronor, jämfört med 13,7 miljarder kronor 2010. Avslöjandet att Sverige sålt vapensystem till Saudiarabien och planerat uppförandet av vapenfabriker och övervakningscentraler visar med all önskvärd tydlighet att det krävs en grundlig reformering av reglerna kring exportkontrollen av strategiska produkter.

Det visar också att det är ett stort problem att systemet är så stängt för insyn som det är i dag. Vi i Miljöpartiet är övertygade om att det inte hade varit möjligt att driva en vapenexportpolitik som så tydligt saknar stöd i opinionen om inte systemet varit så stängt och så hemligt att de politiska representanterna i Exportkontrollrådet inte ens får berätta för sina partiledare vad som beslutats. Detta kallar jag inte parlamentarisk insyn, utan parlamentarisk gisslan. När något händer kan skulden alltid skjutas uppåt. Alla partier är informerade och alla har insyn, men på vilket sätt?

Vår mening är att vapenexporten därför i fortsättningen måste bygga på tre grundläggande principer: ett riktigt demokratikriterium, inte bara en skärpning, där respekten för mänskliga rättigheter är ett krav, en öppenhet som möjliggör den granskning som behövs och ett ordentligt ansvarsutkrävande enligt gängse demokratiska principer.

Fru talman! Sverige ska verka för fred, demokrati, mänskliga rättigheter och rättvisa. Det är vackra ord som våra ministrar brukar använda i diverse deklarationer. Samtidigt är Sverige världens största vapenexportör räknat per person. Det är en ekvation som inte går ihop. Diktaturer som Saudiarabien och Bahrain som slår ned demokratikämpar får köpa vapen av Sverige i stället för att Sverige ställer sig på rätt sida och står upp för respekten för de mänskliga rättigheterna. Vi ska självklart inte beväpna diktaturer, utan stödja demokratiutveckling. Då tjänas också Sveriges långsiktiga intressen. Vår viktigaste tillgång i alla internationella sammanhang, också i handelssamarbeten, är vårt rykte.

I uppenbar strid med de svenska reglerna godkänns och ökar vapenexporten i stället till människorättskränkare och krigförande länder. Det här möjliggörs främst genom att regeringen sedan 1996 har överlåtit ansvaret för vapenexporten till den självständiga myndigheten Inspektionen för strategiska produkter, ISP. På så sätt undviker regeringen att ta ansvar för och få kritik för den förda politiken. Den tolkning som görs av vad som är lagenligt och ej görs av ISP, som i kniviga fall vänder sig till regeringen.

I det uppmärksammade avslöjandet med Saudiaffären, det vill säga det så kallade projekt Simoom, har den borgerliga regeringen, inom ra-

men för det militära samarbetsavtal som den socialdemokratiska regeringen slöt med Saudiarabien 2005, godkänt att Totalförsvarets forskningsinstitut genom ett bulvanföretag och i samarbete med flera svenska företag skulle leda arbetet med att bygga en fabrik för pansarvärnsvapen i Saudiarabien. Det kan knappast anses vara förenligt med svensk utrikespolitik eller i enlighet med svensk lagstiftning.

Detta är snarare ett uppsåtligt kringgående av svensk lag med grund i att förmodligen ingen då lagen kom till ens kunde föreställa sig situationen att Sverige skulle sälja tjänster av ett sådant slag som det nu blev tal om. Därför finns inget explicit nämnt i lagen om sådana här tjänster. Eftersom det inte är explicit förbjudet i lagen är det tillåtet, verkar regeringen och ISP ha tyckt – men ändå inte, eftersom det sköts via ett bulvanföretag. Ministern visste från början ingenting. Sedan visste han plötsligt, men kanske visste han inte ändå. Uppenbart för oss som ser på frågan utifrån är att alla inblandade parter visste att de var ute och tassade i en gråzon som redan var väldigt grå. Och är det väldigt grått bör man dra öronen åt sig.

Miljöpartiet har varit mycket kritiskt till både vapenexport och samarbetet med Saudiarabien som pågått de senaste åren. Vi reserverade oss i konstitutionsutskottet mot ramavtalet med Saudiarabien 2005. När projekt som det med vapenfabriken i Saudiarabien presenterats i Exportkontrollrådet har Miljöpartiet konsekvent röstat emot, i detta fall genom vår tidigare representant Lars Ångström. Vi har alltid varit kritiska till exporten av krigsmateriel till diktaturer och tryckte på för ett verkligt demokratikriterium i den lag som riksdagen röstade för i maj 2011. På grund av de svenska vapenaffärerna med Saudiarabien har Miljöpartiet också krävt en översyn av reglerna.

När Saudiaffären briserade KU-anmälde vi frågan. Nu väntar vi på besked om vad som kommer fram i den granskningen. Vi hade i dagens betänkande tänkt lämna ett särskilt yttrande om vår uppfattning i Saudiaffären, men det gick inte, eftersom vi på samma punkt har en reservation om en annan region. Det blev helt enkelt en krock. Därför får mitt anförande bli Miljöpartiets röstförklaring när det gäller Saudivapenaffären.

När det gäller det Memorandum of Understanding som finns mellan Sverige och Saudiarabien menar Miljöpartiet att det största problemet inte är själva samarbetsavtalet, som vi i och för sig reserverade oss mot då det tillkom, utan vad regeringen väljer att fylla det med. Vi anser att inga affärer ska genomföras och att projekt Simoom och andra projekt ska avvecklas. Vidare ska Sverige inte fylla samarbetsavtalet med innehåll. När frågan om förlängning kommer upp 2015 bör det finnas en ny lagstiftning på plats som förhindrar en rutinmässig förlängning av samarbetsavtalet. Men frågan är om vi hinner få den lagstiftningen att träda i kraft, när utredningen kanske inte kommer att vara klar förrän i december 2014. Finns det en tanke bakom? Det kan man fråga sig.

Fru talman! Sverige exporterade 2011 krigsmateriel till icke-demokratier till ett värde av 7,8 miljarder kronor. Det innebär en ökning med mer än 100 procent i jämförelse med 2010. Aldrig förr har Sverige exporterat så mycket vapen som under 2011. Över hälften av den svenska krigsmaterielexporten under 2011, 56 procent, gick till 20 länder som den amerikanska organisationen Freedom House klassade som icke-

demokratier, däribland Brunei, Förenade Arabemiraten, Saudiarabien och Pakistan. Exporten till Saudiarabien uppgick till hela 2,9 miljarder kronor, vilket motsvarar en femtedel av den totala exporten.

I riktlinjerna för vapenexport anges att respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att vapenexport ska beviljas. Det spelar ingen roll om vapnen i sig kan komma att användas för att kränka mänskliga rättigheter eller inte. Det räcker att kränkningar förekommer i landet för att vapenexporten ska stoppas. Riktlinjer som inte följs är inte särskilt mycket värda.

Fru talman! Förra veckan lanserades den så kallade PGU-barometern. Ett av de områden som särskilt kritiserats för att inte leva upp till den svenska politiken för global utveckling är just vapenexporten. För alla dem som missat det – och de är tyvärr alltför många – är tanken med PGU att alla politikområden ska beakta vilken påverkan deras verksamhet medför för utvecklingen i fattiga länder i världen. PGU utgår från ett rättighetsperspektiv, och tanken är att man ska se på olika verksamheter ur de fattigas perspektiv.

Alla områden ska underställas PGU. Vapenexporten är naturligtvis inget undantag. I det sammanhanget kan man inte annat än säga att det rimmar väldigt illa med Sveriges politik för global utveckling att det finns en särskild myndighet för att främja vapenexport. Vilka konsekvenser ger vapenexporten för fattiga människor och för mänskliga rättigheter i Mellanöstern till exempel dit 24,5 procent av vår export går? Denna explosiva region är den största mottagaren totalt sett av svensk krigsmateriel.

Försvarsexportmyndigheten startade sitt arbete i augusti 2010. Syftet är precis som det låter att främja den svenska vapenexporten. Vi har hela tiden motsatt oss att den inrättas. Varför ska just denna dödliga marknad subventioneras av skattemedel? Vi anser att den svenska krigsindustrin ska stå för fiolerna själva om de vill sälja.

Vapenindustrin är nämligen inte vilken näring som helst. Vi anser att det inte är rimligt att svenska skattebetalare ska betala för att främja exporten av svensk krigsmateriel. Vi anser att Försvarsexportmyndigheten ska läggas ned.

Ingen vapenexport utan en vapenindustri. Försvarsindustrins aggressiva marknadsföring av svenska vapen uppmärksammades nyligen. Med ord som ”See first – Kill first” och ”dödsratio” visade Saab upp sina vapensystem på en försvarsmässa i Qatar. I påkostade reklamvideor och reklamblad kunde intresserade köpare få veta att JAS 39 Gripen garanterar en hög andel döda. Saab marknadsför samtidigt pansarvärnsroboten Bill 2 med att den har ett ”Soft Target Mode”, ett läge för mjuka mål, exempelvis människor.

Som jag redan sagt – men det tål att upprepas – motsätter vi oss skarpt att svenska skattepengar betalar för exportsatsningar och marknadsföring av sådana produkter. Vi anser att det är ett mål i sig att begränsa vapenproduktionen i världen. Och vi anser att svenska ministrar inte ska resa land och rike runt och hjälpa till att marknadsföra krigsmateriel, övervakningsutrustning och annat som regimer kan använda för att förtrycka de egna befolkningarna.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Strategisk
exportkontroll*

Med tanke på att det dessutom handlar om en näring där korruption verkar vara mer regel än undantag och där motköp ställs som krav för inköp menar vi att regelverket för vapenexport självfallet borde ha samma tuffa regler som rapporteringskraven inom biståndssektorn med tydliga krav på redovisning.

En grundförutsättning för att en näring ska kunna få exportstöd borde vara att det ställs krav på transparens och en tydlig redovisning av vart pengarna går så att inte svenska skattemedel ska gå till korruption. Dessutom borde de statliga exportorganen som försäkrar och lånar ut pengar till svenska företag i länder med stora risker underställas regler om mänskliga rättigheter.

Fru talman! På millennietoppmötet i september 2000 antogs följande deklaration: Vi ska göra vårt yttersta för att befria våra folk från krigets gissel som i konflikter inom och mellan länder har krävt mer än fem miljoner liv under det senaste årtiondet.

Den internationella vapenhandeln, både den legala, den i gråzon, och den illegala är en viktig drivkraft bakom den militära upprustningen och bidrar till krig och väpnade konflikter. Därför bör Sverige verka för en radikal svensk och global nedrustning och för att resurser som i dag slösas på militär upprustning fördelas om till insatser som kan förebygga krig och konflikter.

Detta ska vi göra i stället för att till exempel fortsätta att leverera krigsmateriel till både Indien och Pakistan trots ett långvarigt krig länderna emellan. Hur går det ihop med svensk lagstiftning? Hur går det ihop med PGU?

Utgångspunkten för svensk politik bör vara att främja fred – inte att göda krig. Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 4.

I detta anförande instämde Peter Rådberg (MP).

Anf. 117 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till reservationerna 3, 5, 9 och 11.

Sverigedemokraterna anser att det svenska försvaret i huvudsak ska ha till uppgift att försvara Sverige. Därför gör vi bedömningen att den absoluta huvuddelen av ansvaret för denna uppgift kommer att vila på våra egna resurser alldeles oavsett om vi deltar i internationella samarbeten eller inte.

Det innebär att det finns ett behov av att tillgodose en stabil tillgång på materiel till detta territorialförsvar. Det är svårt att se att vi vare sig nu eller i framtiden skulle kunna räkna med att vi i alla tänkbara sammanhang kommer att ha möjlighet att köpa materiel från internationella leverantörer, speciellt i en situation med ett försämrat internationellt läge.

Om en sådan situation uppstod och Sverige var utsatt för en förhöjd hotbild skulle vi i och med detta riskera att lida brist på viktig militär materiel. Därför måste Sverige också ha en försvarsindustri. I detta avseende gör vi en annan bedömning än regeringen som har valt principen att fokusera på inköpt materiel i stället för att ta hänsyn till att detta också kan medföra betydande fördyringar.

Det är också så att det är fullt möjligt att de särskilda behov som vi har gör att det är mer ekonomiskt försvarbart att utveckla hela vapensystem i den inhemska industrin i stället för att köpa från hyllan. Även om sådana vapensystem som vi behöver fanns tillgängliga är det inte säkert att de skulle vara kompatibla med varandra eller med vår befintliga materiel, vilket skulle medföra ytterligare kostnader för anpassning av dessa.

Det är med hänvisning till detta resonemang av vikt att sådan industri som är viktig för försvaret behålls inom landet. Det är därför inte helt oproblematiskt att försvarsindustrin gradvis har övergått i internationella vapenkoncerners ägo. Regeringen bör med hänsyn till detta verka för att viktig försvarsindustri behålls i svensk ägo, om nödvändigt genom att staten går in som ägare.

När vi själva investerar i svenskproducerade materielprojekt kan nettokostnaden bli mycket låg eller till och med gå med vinst i samhällsekonomi på grund av spill-över-effekter och export. Försvarsindustrin berör ca 30 000 jobb. Indirekt sysselsätter försvarsindustrin ca 100 000 människor. Låt oss inte glömma detta.

Vi vill dock betona att vi inte ser det som något principiellt fel i att Sverige ingår i samarbeten om vapenutveckling så länge som dessa samarbeten är i samklang med Sveriges långsiktiga säkerhetspolitik. Det är dock viktigt att sådana samarbeten inte hamnar i strid med Sveriges behov av en egen försvarsindustri.

EU:s gemensamma ståndpunkt och de åtta kriterier som ska beaktas innan ett beslut fattas om vapenexport till ett land är kriterier vi tycker är bra och ska följas. Ur vår synvinkel kan EU-samarbetet kring frågor av denna typ dock aldrig tillåtas leda till att Sveriges handlingsfrihet eller möjligheter till en egen livaktig försvarsindustri inskränks. Detta gäller även vid förhandlingarna om upprättandet av ett internationellt vapenhandelsfördrag, som vi för övrigt välkomnar.

Vår utgångspunkt är att vår försvarsindustri måste kunna verka under förhållanden som så långt möjligt är ekonomiskt fördelaktiga för de svenska skattebetalarna. Det betyder att försvarsindustrin ofrånkomligen också måste ägna sig åt export för att genom försäljning kunna bidra till att bära kostnaderna för utveckling.

Fru talman! Sverigedemokraterna anser att det självklart är önskvärt med en reglering av vapenexporten. Vi menar att principerna för Sveriges vapenexport innebär en ständig avvägning mellan Sveriges försvarsindustriella och säkerhetspolitiska intressen å ena sidan och exempelvis hänsynstaganden till svenska utrikespolitiska mål, situationen för mänskliga rättigheter och risken att vapnen används mot den egna befolkningen i ett presumtivt köparland å andra sidan.

Det vore naturligtvis även kontraproduktivt att sälja vapen till en fiendtligt sinnad makt eller till någon gruppering som skulle kunna tänka sig vända vapnen mot oss själva eller mot någon hypotetisk allierad. Enligt vår mening måste bedömningen av vapenexporten också i framtiden vila på en avvägning mellan dessa faktorer. Världen är inte svart och vit. Sveriges ställningstagande bör också i framtiden präglas av realism och kompromissvilja.

Vi sverigedemokrater anser att den främsta utmaningen inom exportkontrollpolitiken inte främst består i att införa ytterligare villkor för försvarsmaterielexporten utan att i praktisk handling tillämpa och efterleva

de redan existerande regelverk som har upprättats i bred politisk enighet på såväl nationell som internationell nivå. Detta existerande regelverk är restriktivt. Dessutom har vi en demokratisk insyn som kanske är unik genom att riksdagspartierna är representerade i Exportkontrollrådet.

I en situation där vi har ett kompromisslöst krav på att vi inte under några som helst omständigheter kan sälja försvarsmateriel till länder som ännu inte har en fullständigt utvecklad demokrati skulle vi sannolikt inte kunna bistå med försvarsmateriel till exempel till Tibet som utropar självständighet och värnar denna självständighet mot ett totalitärt Kina. I denna kontext skulle vi i ett historiskt perspektiv inte heller kunnat bistå Polen, Finland och Kuwait i deras strävanden efter att bevara sin nationella frihet från attackerna från Hitler, Stalin och Saddam Hussein.

Med dessa exempel i beaktande är det alltså långtifrån omöjligt att vi skulle förvärpa situationen i stället för att förbättra den genom ett sådant beslut. Om vi nu avstår från att sälja till alla länder vars samhällssystem inte är desamma som i västvärldens demokratier och resultatet blir att ännu värre regimer ökar i styrka, vad har vi då vunnit?

(forts. 20 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.49 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 maj

UbU13 Förskolan

Punkt 1 (Kvalitetsprogram för förskolan)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

200 för utskottet

99 för res. 1

18 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 1: 99 S

Avstod: 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 3 (Förskolan, barnomsorgspeng och vårdnadsbidrag)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

176 för utskottet

141 för res. 2

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 2: 99 S, 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Prot. 2011/12:116

23 maj

Punkt 6 (Värdegrund i förskolan)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

298 för utskottet

19 för res. 4

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 4: 19 SD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 9 (Näringsriktig mat)

1. utskottet

2. res. 6 (MP)

Votering:

274 för utskottet

25 för res. 6

18 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 101 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 6: 1 M, 24 MP

Avstod: 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Henrik von Sydow (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 10 (Barnomsorg på kvällar, nätter och helger)

1. utskottet

2. res. 7 (M, FP, C, KD)

Votering:

161 för utskottet

156 för res. 7

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 24 MP, 19 SD, 18 V, 1 KD

För res. 7: 102 M, 20 FP, 18 C, 16 KD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 14 (Barnomsorg vid barns sjukdom)

1. utskottet

2. res. 10 (V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 15 (Syskonförtur)

1. utskottet

2. res. 11 (S, SD)

Votering:

198 för utskottet

118 för res. 11

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 17 V, 17 KD

För res. 11: 99 S, 19 SD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 2 V, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU14 Grundskolan

Punkt 2 (Resurser efter behov)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V)

Votering:

176 för utskottet

117 för res. 4

24 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 4: 99 S, 18 V

Avstod: 24 MP

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 3 (Godkännande som enskild huvudman)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

182 för utskottet

19 för res. 7

116 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 16 KD

För res. 7: 19 SD

Avstod: 97 S, 18 V, 1 KD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Carina Adolfsson Elgestam (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2011/12:116

23 maj

Punkt 4 (Resurser till enskilda huvudmän)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

274 för utskottet

19 för res. 9

24 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 20 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 9: 19 SD

Avstod: 24 MP

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 6 (Skolplikt och rätt till utbildning)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

Votering:

297 för utskottet

19 för res. 10

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 17 V, 17 KD

För res. 10: 19 SD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 2 V, 2 KD, 1 -

Punkt 13 (Elevhälsa)

1. utskottet

2. res. 19 (SD)

Votering:

156 för utskottet

19 för res. 19

141 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 17 C, 17 KD

För res. 19: 19 SD

Avstod: 99 S, 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 6 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 14 (Kost och motion)

1. utskottet

2. res. 22 (SD)

Votering:

157 för utskottet

19 för res. 22

141 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 17 KD

För res. 22: 19 SD

Avstod: 99 S, 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 15 (Studie- och yrkesvägledning)

1. utskottet

2. res. 23 (S, MP, V)

Votering:

176 för utskottet

140 för res. 23

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 23: 9 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 2 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 18 (Skolans värdegrund)

1. utskottet

2. res. 27 (SD)

Votering:

254 för utskottet

19 för res. 27

42 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 101 M, 20 FP, 18 C, 17 KD

För res. 27: 19 SD

Avstod: 24 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 6 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 20 (Jämställdhet)

1. utskottet

2. res. 29 (SD)

Votering:

157 för utskottet

19 för res. 29

141 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 17 KD

För res. 29: 19 SD

Avstod: 99 S, 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 21 (Mobbning)

1. utskottet

2. res. 32 (SD)

Votering:

175 för utskottet

19 för res. 32

123 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 32: 19 SD

Avstod: 99 S, 24 MP

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 34 (Kunskaper i grundskolan)

1. utskottet

2. res. 43 (S)

3. res. 45 (SD)

Förberedande votering:

103 för res. 43

19 för res. 45

195 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 43.

Huvudvotering:

157 för utskottet

99 för res. 43

61 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 17 KD

För res. 43: 99 S

Avstod: 24 MP, 19 SD, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 36 (Modersmål i grundskolan)

1. utskottet

2. res. 47 (MP)

3. res. 48 (SD)

Förberedande votering:

41 för res. 47

19 för res. 48

257 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 47.

Huvudvotering:

256 för utskottet

42 för res. 47

19 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 20 FP, 18 C, 17 KD

För res. 47: 24 MP, 18 V

Avstod: 19 SD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 40 (Timplan i grundskolan)

1. utskottet

2. res. 52 (SD)

Votering:

298 för utskottet

19 för res. 52

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 52: 19 SD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 41 (Avgifter i grundskolan)

1. utskottet

2. res. 55 (V)

Votering:

176 för utskottet

18 för res. 55

123 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 55: 18 V

Avstod: 99 S, 24 MP

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

KrU9 Kulturarvsfrågor

Punkt 1 (Rapportering av fornfynd)

1. utskottet
2. res. 1 (S, SD, V)

Votering:

182 för utskottet
135 för res. 1
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 1 SD, 17 KD

För res. 1: 99 S, 18 SD, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 3 (Kulturarvsbrott)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

298 för utskottet
19 för res. 2
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 2: 19 SD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 15 (Fri entré på regionala museer)

1. utskottet
2. res. 5 (S, MP, V)

Votering:

177 för utskottet
140 för res. 5
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 1 MP, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 5: 99 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Valter Mutt (MP) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 18 (Svenskt fartygsvärn)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

298 för utskottet

19 för res. 8

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 8: 19 SD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 –

Punkt 19 (Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna)

1. utskottet

2. res. 9 (V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 23 (Statligt stöd till vissa museer)

1. utskottet

2. res. 11 (SD)

Votering:

296 för utskottet

19 för res. 11

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 23 MP, 20 FP, 18 C, 17 V, 17 KD

För res. 11: 19 SD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 2 MP, 4 FP, 5 C, 2 V, 2 KD, 1 –

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FöU5 Soldatanställningar i Försvarsmakten

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU7 Ändringar i elberedskapslagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

**SoU22 Specialist i allmänmedicin – en yrkeskvalifikation i allmän-
praktik**

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

298 för utskottet

19 för res.

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res.: 19 SD

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Prot. 2011/12:116

23 maj

CU23 Stärkt skydd för barn i internationella situationer

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU25 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet, m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU22 Vissa åtgärder mot illegala vapen

Punkt 1 (Regeringens förslag om förtydligande av bestämmelsen om grovt vapenbrott)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

297 för utskottet

19 för res. 1

1 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 101 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 1: 19 SD

Avstod: 1 M

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Per Bill (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Skärpta straff för vapenbrott)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

3. res. 4 (SD)

Förberedande votering:

99 för res. 3

19 för res. 4

199 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:
181 för utskottet
98 för res. 3
37 avstod
33 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 17 KD
För res. 3: 98 S
Avstod: 19 SD, 18 V
Frånvarande: 14 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 5 (Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation vid misstanke om grovt vapenbrott)

1. utskottet
2. res. 7 (S)
Votering:
218 för utskottet
99 för res. 7
32 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 19 SD, 18 V, 17 KD
För res. 7: 99 S
Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 8 (Regeringens förslag om att införa straffansvar för underlåtenhet att anmäla införsel av vapen)

1. utskottet
2. res. 9 (SD)
Votering:
280 för utskottet
19 för res. 9
18 avstod
32 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 17 KD
För res. 9: 19 SD
Avstod: 18 V
Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 10 (Vapenamnesti)

1. utskottet
2. res. 11 (S, MP, V)
Votering:
175 för utskottet
138 för res. 11
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 11: 97 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 15 S, 6 M, 2 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Björn von Sydow (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Henrik Ripa (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2011/12:116

23 maj

Punkt 11 (Handlingsplan för att minska vapensmugglingen)

1. utskottet

2. res. 12 (S, MP, V)

Votering:

176 för utskottet

141 för res. 12

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 12: 99 S, 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 13 (Prioritering av arbetet mot vapensmuggling)

1. utskottet

2. res. 14 (S, MP, V)

Votering:

176 för utskottet

141 för res. 14

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 14: 99 S, 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 14 (Skärpta straff för vapensmuggling)

1. utskottet

2. res. 15 (MP)

Votering:

272 för utskottet

42 för res. 15

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 101 M, 19 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 15: 24 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 6 M, 1 MP, 5 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Anna Kinberg Batra (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 17 (Tillståndsgivning till vapeninnehav av lokal polismyndighet)

1. utskottet

2. res. 18 (V)

Votering:

299 för utskottet

18 för res. 18

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 18: 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU23 En reformerad mutbrottslagstiftning

Punkt 2 (Kartläggning av hot och risker för utbredd korruption)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

176 för utskottet

141 för res. 1

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 1: 99 S, 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 4 (Behov av utbildning om mutbrottslagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

177 för utskottet

140 för res. 2

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 2: 98 S, 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Ylva Johansson (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU25 Elektronisk stämningsansökan i brottmål

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU16 Radio- och tv-frågor

Punkt 4 (Politisk tv-reklam)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

297 för utskottet

19 för res 3.

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 101 M, 24 MP, 20 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 3: 19 SD

Frånvarande: 13 S, 6 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Montaser Eneim (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU23 Ändringar i riksdagsordningen om replikrätten m.m.

Punkt 1 (Ändringar i riksdagsordningens huvudbestämmelser)

I denna punkt föreslogs ändringar i riksdagsordningens huvudbestämmelser. Av förslaget framgick att ändringarna önskades bli genomförda med ett enda beslut.

För bifall därtill krävdes, i enlighet med 8 kap. 17 § första stycket andra meningen regeringsformen, att *minst tre fjärdedelar* av de röstande och *mer än hälften* av riksdagens ledamöter förenade sig om beslutet.

Enligt 5 kap. 4 § andra stycket riksdagsordningen skulle beslutet fattas genom omröstning med omedelbar rösträkning.

Votering:

314 för bifall

1 för avslag

34 frånvarande

Förste vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja. Kammaren hade således bifallit utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 99 S, 101 M, 23 MP, 20 FP, 18 C, 18 SD, 18 V, 17 KD

För avslag: 1 SD

Frånvarande: 13 S, 6 M, 2 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Hans Rothenberg (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU17 En strategi för romsk inkludering och andra minoritetsfrågor

Punkt 1 (Modersmåslärare och undantaget från kravet på lärarlegitimation)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

156 för utskottet

160 för res. 1

33 frånvarande

Kammaren biföll res. 1.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 17 C, 17 KD

För res. 1: 99 S, 24 MP, 19 SD, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 6 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Tydligare målsättningar i strategins pilotverksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

176 för utskottet

141 för res. 2

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 2: 99 S, 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Punkt 11 (Ratificering av ILO:s konvention nr 169)

1. utskottet

2. res. 5 (MP, V)

Votering:

275 för utskottet

42 för res. 5

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 102 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 5: 24 MP, 18 V

Frånvarande: 13 S, 5 M, 1 MP, 4 FP, 5 C, 1 V, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Meddelande om inställd votering

Förste vice talmannen meddelade att voteringen *torsdagen den 24 maj kl. 12.00* skulle utgå.

Voteringen kl. 16.00 skulle äga rum enligt tidigare planering.

Anf. 118 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Jag reagerade på det Björn Söder sade i sitt anförande om att han tyckte att det vore väldigt bra med och välkomnade upprättandet av ett internationellt vapenhandelsfördrag – ATT, arms trade treaty. Det låter ju bra.

Men i den reservation som Sverigedemokraterna står bakom kan man läsa:

”De förhandlingar som pågår om det internationella vapenhandelsfördraget får dock inte leda till att Sverige får ett avtal med menlig effekt på den svenska försvarsindustrin.”

Det finns i dag ingen internationell reglering av vapenexporten över huvud taget. Det är säkert så att svensk försvarsindustri inte kommer att drabbas av att det finns ett internationellt avtal, av det enkla skälet att vi i Sverige har väldigt starka regler, vilket man inte har i så många andra länder.

Men jag kan inte förstå utgångspunkten, att man välkomnar att det ska finnas en internationell reglering, men samtidigt säger att detta inte får drabba Sverige.

Är det inte i grunden så att det hade varit fantastiskt om världen hade kunnat uppnå ett internationellt vapenhandelsfördrag som till och med var så tufft att det också inverkar menligt på svensk försvarsindustri? I så fall hade ju världen tagit ett otroligt långt steg framåt för att reglera vapenexporten.

Anf. 119 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Sverige har i dag ganska restriktiva regler. Jag tror inte att Sverige är det land där man först och främst bör tillsätta regleringar och så vidare för att stävja det som sker runt om i världen och som ingen av oss önskar. Vi tycker att det är bra att man upprättar ett sådant avtal, men vi menar att det inte ska ha någon menlig effekt på svensk försvarsindustri eftersom vi tycker att vi har det så pass bra reglerat i dag i Sverige.

Vi skiljer oss från framför allt Vänsterpartiet och Miljöpartiet men kanske till och med Socialdemokraterna i att vi värnar den svenska försvarsindustrin. Möjligtvis gör inte Urban Ahlin och Socialdemokraterna det eftersom man välkomnar ett avtal som slår mot den svenska försvarsindustrin. Uppenbarligen är det så, eftersom man ville att det skulle vara menlig effekt på den svenska försvarsindustrin.

Vi tycker inte att det ska vara så. Vi står upp för den svenska försvarsindustrin, är stolta över den och vill se till att den fortsätter att utvecklas.

Anf. 120 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Det är detta som är det roliga med Sverigedemokraterna! Ni välkomnar att det finns ett internationellt avtal som reglerar vapenexporten, men det får inte drabba Sverige! Björn Söder tror fel om han tror att det i den internationella världen, när man ska försöka få fram avtal, går till så att man sätter sig och säger: Okej, det vore jättebra om vi kunde komma överens om ett internationellt avtal, men det får inte

drabba oss! Det går inte till på det sättet. Den vägen är totalt död. Man kommer ingenstans på det sättet.

Jag håller med dig om att Sverige har strikta regler som är mycket bättre än i de allra flesta andra länder. Det är mycket möjligt att ATT inte kommer att inverka menligt på svensk försvarsindustri för att vi redan i dag har så starka regler. Men utgångspunkten för en svensk politiker måste ändå vara att om vi når ännu längre i de internationella förhandlingarna så att andra länder till och med får tuffare regler än vad vi har i dag ska vi inte säga nej till ett sådant internationellt fördrag. Då är det självklart att vi anpassar oss efter det.

Det som är det viktigaste för oss är inte att vi värnar svensk försvarsindustri, Björn, utan det är att vi värnar mänskliga rättigheter, fred och demokrati och bidrar till nedrustning i världen.

Kan vi få ett internationellt vapenhandelsavtal som är så starkt att det till och med inverkar menligt på svensk försvarsindustri kommer vi att välkomna det. Jag är förvånad över att du i ena andetaget säger att det vore bra med ett avtal och i det andra att det inte ska drabba Sverige. Den vägen är totalt dömd att misslyckas.

Anf. 121 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Sverige har bra regelverk, och vi har restriktiva regler. Problemet är bara att man kanske inte lever upp till dem alla gånger. Det är därför vi har haft de problem som vi har haft.

Att lägga ned fler verktyg i verktygslådan när man inte använder dem man redan har ser vi inte som den bästa lösningen. Sverige är inte problemlandet i världen när det gäller vapenhandel, utan det finns andra länder som står för problemen. Kan vi få till stånd ett avtal där vi ser till att införa bättre regelverk i dessa länder har vi nått väldigt långt.

Eftersom Sverige redan har bra regelverk ser vi inte att vi behöver utöka det ännu mer än i dag. Jag tycker att vi har ett bra regelverk i Sverige. Det gäller bara att vi kan leva upp till de reglerna, och det har kanske inte alla gånger skett. Men att gå in och försöka slå mot svensk försvarsindustri är vi inte beredda att göra. Det är mycket möjligt att Socialdemokraterna är det, men Sverigedemokraterna är det inte.

Anf. 122 HANS LINDE (V):

Fru talman! Jag har mina principer, men skulle de inte passa har jag andra. Denna devis signerad Groucho Marx skulle kunna sammanfatta den svenska vapenexportpolitiken. Vi har gång på gång från denna talarstol hört högstämd retorik och välskrivna tal om demokrati, frihet och mänskliga rättigheter. Det är retorik och tal som står i avgrundsdeep kontrast till den svenska vapenexporten.

Aldrig förr i svensk historia har vårt land exporterat så mycket vapen som under det gångna året. Sammanlagt sålde Sverige vapen för 13,9 miljarder under 2011. I dag är Sverige en av världens tio största vapenexportörer, och sett i förhållande till vår befolkningsmängd är Sverige faktiskt i dag världens största vapenleverantör.

Regeringen skriver i sin skrivelse att exporten ökat knappt märkbart det senaste året. Men vi har sett under en lång rad av år hur vapenexporten har ökat mycket kraftigt. Det senaste decenniet har den svenska vapenexporten mer än fyrdubblats.

Vi kan se att bara under 2011 exporterade Sverige till krigförande stater som Pakistan och Thailand, till diktaturer som Singapore och Förenade Arabemiraten och till länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna, exempelvis Kazakstan och Brunei.

Vänsterpartiet har varit starkt kritiskt till denna utveckling; den står tydligt i strid med hur vi vill att Sverige ska agera i världen. Sverige kommer inte med trovärdighet att kunna vara en röst för frihet, demokrati eller mänskliga rättigheter på någon del av det här jordklotet så länge som vi fortsätter att beväpna diktaturer, krigförande stater och auktoritära regimer.

Därför har vi i Vänsterpartiet i vår motion till regeringens skrivelse presenterat 13 konkreta förslag om hur regelverket för svensk vapenexport men också vapenimport skulle kunna skärpas. Vi vill införa ett skarpt demokratikriterium, ett tydligt förbud för export till länder som inte kan räknas som demokratier. Vi vill också införa ett verkligt förbud mot vapenexport till krigförande stater och till regimer som begår grova brott mot de mänskliga rättigheterna.

Vi har också i vår motion krävt att man inför skärpta regler för import av vapen för att undanröja möjligheten att svenska skattemedel i framtiden går rakt in i den israeliska och den vitryska krigsindustrin, vilket tidigare skett. Vi vill också införa ett stopp för exportstöd och krediter till vapenexport. Detta är några av våra förslag. I grunden handlar det om att Sverige ska vara en tydlig röst i världen för demokrati, för frihet och mänskliga rättigheter – både i retoriken som förs i denna talarstol och ute i verkligheten. Därför, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 2.

Herr talman! Under det senaste året har svenska politiker från de flesta politiska partier stått i denna talarstol och tävlat om vem som kan hylla de folkliga protesterna i Nordafrika och Mellanöstern högst och mest. Samtidigt har Sverige sålt vapen till just de regimer som med våld och övergrepp försöker att tysta kraven på demokrati och rättvisa. Regimerna i Bahrain, Förenade Arabemiraten och Saudiarabien har under förra året beväpnats av Sverige.

Sverige är världsmästare i vapenexport, men skulle det också arrangeras ett världsmästerskap i dubbelmoral hade regeringen Reinfeldt legat väl till för guldmedaljen.

Samtidigt som det folkliga missnöjet pyrt i Nordafrika och Mellanöstern under en lång rad år under de alltmer korrumperade och auktoritära regimerna i Egypten, Tunisien och Bahrain har den svenska vapenexporten mycket tydligt ökat till denna region.

År 2009 exporterade Sverige vapen till Nordafrika och Mellanöstern för 120 miljoner. Det var alldeles för mycket redan då. Två år senare uppgick exporten till 3 406 miljoner kronor. Det innebär i dag att 25 procent av den svenska vapenexporten under det gångna året gick till Nordafrika och Mellanöstern just under den period som vi har kallat den arabiska våren.

Det är trots allt mycket imponerande med vilken kirurgisk träffsäkerhet man från den borgerliga regeringen har lyckats att förmå vår tids värsta diktaturer att köpa svenska vapen just när befolkningen reser sig.

Herr talman! Vi har under det gångna året hört socialdemokrater stå här i talarstolen och tala om kvinnornas rättigheter i Mellanöstern och Nordafrika – möjligtvis inte Urban Ahlin, men andra socialdemokrater

har pratat om detta i alla fall. Vi har hört folkpartister hylla studenterna i Egypten och vi har hört moderater hålla brandtal om nättaktivisterna i regionen, men när det blir skarpt läge i riksdagen, när vi i morgon kl. 16.00 ska rösta om en lång rad konkreta förslag om att skärpa den svenska krigsmateriellagstiftningen kommer man att rösta ned alla de här förslagen. Det är svårt, herr talman, att kalla detta för någonting annat än hyckleri.

Herr talman! Få enskilda affärer synliggör dubbelmoralen i den svenska vapenexporten så tydligt som den så kallade Saudiaffären. Den 6 mars avslöjade Sveriges Radio att FOI, Totalförsvarets forskningsinstitut, 2007 inlett det så kallade Projekt Simoom. Inom ramen för det militära samarbetsavtal som den dåvarande socialdemokratiska regeringen hade slutit med Saudiarabien skulle FOI genom ett bulvanföretag och i samarbete med en rad svenska företag leda arbetet med att bygga en fabrik för antitankvapen i Saudiarabien. Den borgerliga regeringen hade 2010 beslutat att förlänga avtalet med Saudiarabien och dessutom gett sitt uttryckliga godkännande till Projekt Simoom.

Saudiarabien är inte vilket land som helst. Det är inte ens vilken diktatur som helst. Det är en diktatur som utmärker sig bland jordens diktaturer för grova och systematiska övergrepp mot mänskliga rättigheter. Kvinnor saknar de mest grundläggande fri- och rättigheter. Fria fackföreningar är inte tillåtna. Miljontals gästarbetare lever i total rättslöshet och misshandlas och våldtas av sina arbetsgivare. Hembiträden som blir gravida efter en våldtäkt riskerar fängelse. Landet ligger på tredje plats i världen i antalet avrättningar och är ett av ytterst få länder som avrättar människor offentligt. En av de minst 82 människor som förra året avrättades i Saudiarabien var en kvinna som dömts för häxeri och trolldom.

Under förra året intervenerade dessutom Saudiarabien militärt i Bahrain för att slå ned det folkliga upproret och kraven på demokrati och reformer. Kort sagt: Saudiarabien är en ökänd förtryckarstat, en av vår tids värsta diktaturer, som inte ens drar sig för att använda sin militär och sin vapenmakt mot den egna befolkningen och mot civila demonstranter.

Att Sverige bistår en av vår tids värsta diktaturer med att utveckla sin kapacitet att producera militär utrustning står självklart i tydlig kontrast till målen för svensk utrikespolitik och därigenom till de mål som finns i krigsmateriellagstiftningen. De många avslöjandena om hur ansvarigt statsråd och berörda myndigheter agerat visar dessutom tydligt på behovet av att öka transparensen i den svenska vapenexporten.

Hitintills verkar den borgerliga regeringen ha valt strutsen som sin förebild i krishantering. Carl Bildt talar om hela affären som en hägring. Handelsminister Ewa Björling talar om att allt följt gällande riktlinjer och gängse rutiner. Men om nu inga felaktigheter begåtts, om Projekt Simoom varit fullständigt oproblematiskt, varför detta hemlighetsmakeri? Varför lägger man då inte korten på bordet i riksdagen? Och varför har både en försvarsminister och en statssekreterare tvingats avgå?

Trots allt är grundproblemet i den så kallade Saudiaffären inte regeringens märkliga och undermåliga mediehantering. Grundproblemet är den svenska vapenexporten och den svenska exporten till diktaturer, till länder som Saudiarabien.

Vi i Vänsterpartiet kommer aldrig att stödja att Sverige bedriver militärt samarbete med ett land som Saudiarabien. Redan när det militära

samarbetsavtalet granskades av konstitutionsutskottet 2006 valde vi att reservera oss eftersom vi ansåg att avtalet tydligt stred mot svensk lagstiftning. Avslöjandena om Projekt Simoom understryker hur djupt problematiskt detta avtal är. Därför har Vänsterpartiet i det betänkande som vi ska rösta om i morgon föreslagit att riksdagen beslutar att upphäva det militära samarbetsavtalet mellan Sverige och Saudiarabien.

Men jag noterar att trots att en lång rad politiska företrädare från en lång rad olika partier under det gångna året tävlat i att skylla ifrån sig och ta avstånd från det militära samarbetsavtalet är det bara ett parti – jag understryker, ett parti – som reserverat sig och tydligt kommer att kräva och rösta för att det militära samarbetsavtalet mellan Sverige och Saudiarabien upphävs. Det är Vänsterpartiet.

Jag tycker att det är genuint sorgligt att vi är ensamma om denna uppfattning, men det gör valet så mycket enklare för svenska folket. Vill man avbryta det militära samarbetet mellan Sverige och Saudiarabien finns det ett parti i denna kammare att rösta på. Tycker man däremot att det inte är några problem att Sverige har ett militärt samarbetsavtal med Saudiarabien finns det uppenbarligen sju andra partier att välja och vraka mellan. Jag ger er ännu en chans till morgondagens votering, och därför yrkar jag bifall till reservation 7 som innebär att Sverige avbryter det militära samarbetet med Saudiarabien.

Herr talman! Frågan är om svensk vapenexport någon gång i modern tid varit så tydligt ifrågasatt som under det gångna halvåret. Det folkliga stödet för våra krav på skärpta regler är dessutom överväldigande. Opinionsmätningar som exempelvis Svenska Freds gjort visar att över 90 procent av svenska folket motsätter sig svensk export till länder där det begås allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Samtidigt är, märkligt nog, stödet för svensk vapenexport i denna kammare starkare än på mycket länge.

Vid valet 2010 förespråkade fem politiska partier ett förbud mot vapenexport till diktaturer. Man förespråkade någon form av demokratikriterium. I dag är två partier kvar, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Folkpartiet och Kristdemokraterna har vikt sig för regeringsfriden, och Socialdemokraterna gömmer sig bakom om en vag överenskommelse om att ”regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater”.

Ett år efter att Socialdemokraterna och de fyra borgerliga partierna slöt överenskommelsen är det alltmer uppenbart att den borgerliga regeringen gör sitt yttersta för att förhala frågan, förhala varje försök att få till en skärpning av den svenska krigsmateriellagstiftningen. Tidigare hörde vi Urban Ahlin i denna talarstol försöka spela rollen av den försmådde friaren. Men om nu Socialdemokraterna känner sig blåsta på sin överenskommelse med de fyra borgerliga partierna finns det andra alternativ, Urban Ahlin. Det finns en rad reservationer från Vänsterpartiet och Miljöpartiet där vi lägger fram konkreta förslag på skärpningar av den svenska krigsmateriellagstiftningen. Stå därför inte i denna talarstol och känn er försmådda, utan rösta i morgon för en skärpning av lagstiftningen!

Herr talman! Jag ska avsluta mitt anförande med att säga att jag det gångna året haft förmånen att träffa en lång rad demokratiaktivister från

Nordafrika och Mellanöstern. Jag har suttit med personer från Bahrain, Förenade Arabemiraten, Jordanien och Egypten. Det har varit några av de mest modiga kvinnor och män jag träffat i mitt liv. Vid varje möte har man frågat mig: Hur kan Sverige exportera vapen till just de regimer som slår ned våra protester? Hur kan ni exportera vapen till de regimer som förtrycker oss när vi försöker kräva demokrati och frihet?

Jag måste erkänna att det då hänt någonting som inte händer särskilt ofta, jag har skämts för Sverige när jag sett dessa demokratiaktivister i ögonen och försökt förklara varför Sverige exporterar vapen till Bahrain, Förenade Arabemiraten, Saudiarabien. Det är trots allt det centrala i den här debatten och kanske också sammanfattningen på mitt anförande. Det centrala för mig är att dessa modiga demokratiaktivister, som vi så gärna hyllar i ord, verkligen ska känna att de har allierade, att de har en vän i Sveriges regering. Det kräver att vi i grunden ser över den svenska krigsmateriellagstiftningen och skärper regelverket för svensk vapenexport.

Anf. 123 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! Jag tror inte att någon här tvivlar på Miljöpartiets uppfattning när det gäller vapenaffären med Saudiarabien och att vi aldrig ville att avtalet skulle ingås. I Exportkontrollrådet har vi ständigt röstat emot förslaget. I konstitutionsutskottet röstade vi också emot det.

Nu finns avtalet där, och då har vi just i det här läget valt en annan strategi än Vänsterpartiet. Vi vill inte ha avtalet, vi vill inte att det ska fyllas med något som helst innehåll, men vi har valt att i det här läget inte stå bakom Vänsterpartiets reservation. Vi har en annan reservation, i ett annat ärende under samma punkt, och vi ville skriva ett särskilt yttrande för att förklara vår uppfattning.

Frågan är hur vi bäst får slut på affären med Saudivapnen. Genom att rösta i morgon kommer det egentligen inte att bli någon skillnad alls. Vi kommer inte att stå bakom regeringens uppfattning i den här frågan även om vi inte röstar för Vänsterpartiets motion. Vi har en lite annan uppfattning än Vänsterpartiet, men uppfattningarna är trots allt väldigt lika.

Jag vill här och nu ännu en gång tala om att vår uppfattning är att vi inte ska ha några affärer med Saudiarabien. Det tror jag är klart och tydligt för alla. Sedan är strategin en annan. Hur når vi fram till att slippa dem i fortsättningen? Antingen kan man upphäva avtalet, men det är inte så enkelt att bara upphäva avtal. Egentligen skulle man väl kunna göra det med tanke på vem som frånträtt avtalet. Saudiarabien respekterar inte de mänskliga rättigheterna, vilket borde vara en förutsättning. Det kanske i själva verket är de som inte uppfyller avtalet.

Det är en svår diskussion. Vi och Vänsterpartiet står mycket nära varandra, men vi har valt lite olika strategier för hur vi ska gå vidare.

Anf. 124 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Det stämmer att Vänsterpartiet och Miljöpartiet i många fall jobbat tillsammans i de här frågorna. Vi har en lång rad reservationer i detta betänkande. Vi har reserverat oss tillsammans. Vi har reserverat oss tillsammans också i konstitutionsutskottet. Därför blir jag oerhört förvånad och, måste jag säga, väldigt besviken när Miljöpartiet inte väljer att stödja kravet. Riksdagen kommer i morgon att rösta om vi ska

upphäva avtalet med Saudiarabien eller inte, och då kommer tyvärr Miljöpartiet, vad jag förstår av Bodil Ceballos, att tillsammans med de borgerliga och Socialdemokraterna rösta mot vår reservation. Det är trots allt så det är. Man kan ha en mycket fin retorik i talarstolen, men i morgon ska vi trycka på knappar, och man röstar antingen ja eller nej. Jag beklagar att Bodil Ceballos kommer att trycka på en annan knapp än vi vänsterpartister.

Jag har ändå välkomnat att Bodil Ceballos nu har en lite annan retorik. När vi diskuterade detta tidigare dömde Miljöpartiet ut vårt krav som plakatpolitik, vilket gör mig bekymrad.

Om två länder tecknar ett avtal, i detta fall Sverige och Saudiarabien, innebär det självklart förpliktelser för båda parter. Här är det alldeles uppenbart, tycker jag, att Saudiarabien brutit mot sina förpliktelser. De har valt att militärt intervensera i ett av sina egna grannländer. Därför tycker jag att det finns all anledning för oss att säga: "Ni har inte hållit detta avtal. Därför bryter vi det." Vi har alla möjligheter att besluta om det i morgon. Tyvärr kommer inte en majoritet i riksdagen att rösta för det, vilket är mycket förvånande.

Men detta är någonting som Bodil Ceballos får förklara för sin egen riksdagsgrupp, sina egna partimedlemmar och sina egna väljare snarare än för mig.

Anf. 125 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! Jag har aldrig anklagat Vänsterpartiet för att föra plakatpolitik i den här frågan. Men man kan välja olika strategier. Hur når vi bäst fram i den här frågan, när avtalet redan finns? Som jag sade i mitt anförande är avtalet bara en ram. Avtalet finns redan, men vad är det regeringen har fyllt avtalet med? Vi måste se till att man avslutar de projekt som redan har fyllts på, till exempel det med en vapenfabrik. Ett sådant projekt borde aldrig kunna inrymmas i ett avtal med något land alls, tycker jag.

Vi har valt olika strategier. Vi kommer inte att rösta med regeringen och Socialdemokraterna i det här fallet, utan har en annan uppfattning. Det är två olika reservationer under samma punkt i betänkandet för att vi inte fick lov att sära på dem i utskottet. Vi ville avge ett särskilt yttrande för att förklara hur vi tänkte, men det gick inte. Jag försökte förklara det tidigare.

Skillnaden mellan vad du och jag tycker i den här frågan är hårfin. Det vill jag också klargöra för dem som lyssnar på den här debatten. Det låter som att vi skulle ställa oss bakom regeringens uppfattning i Saudi-affären, men det gör vi verkligen inte. Vi har en annan uppfattning än regeringen, och vi har en något annan uppfattning än ni, men det är väldigt liten skillnad mellan er och oss och många mil emellan oss och regeringen i denna fråga.

Anf. 126 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Nu är det trots allt så att riksdagen i morgon kommer att rösta om ett betänkande. I det betänkandet står det uttryckligen att vi inte ska upphäva avtalet med Saudiarabien. Det står till och med tvärtom att avtalet ska hållas. Det har vi i Vänsterpartiet reserverat oss emot. Vi kommer att rösta emot det. Men det kommer uppenbarligen Miljöpartiet

inte att göra, som det låter nu. Det är trots allt två olika vägar man kan välja att gå.

Bodil Ceballos har kallat det att vi kan ha olika strategier, och jag har full respekt för det. Men jag har väldigt svårt att förstå strategin att ställa sig bakom majoritetens text i utrikesutskottet, där det uttryckligen står att vi ska behålla avtalet med Saudiarabien, och därför rösta emot den reservation som vi från Vänsterpartiet har. Jag tror inte att det är en strategi som kommer att innebära att vi häver det militära samarbetsavtalet med Saudiarabien.

Det stora problemet för Miljöpartiet verkar inte vara det militära samarbetsavtalet utan vad vi fyller det med. Men jag tycker att det i grunden är ett problem att Sverige har ett militärt samarbetsavtal med Saudiarabien, nästan oavsett vad vi fyller det med. Ett enkelt sätt att se till att vi inte kommer att fylla avtalet med någonting som är problematiskt är att upphäva det, och det är precis det som Vänsterpartiets ledamöter i morgon kommer att rösta för i kammaren.

Frågan hur Miljöpartiet kommer att rösta är fortfarande utestående. Ni har natten på er att ändra er.

Anf. 127 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Hans Linde från Vänsterpartiet vill gärna vara de goda gåvornas givare och den som alltid står för allt gott i världen. Men nu är det på det här sättet, Hans, att de som har drivit fram majoritetsbeslutet i riksdagens utrikesutskott om en översyn av krigsmateriellagstiftningen är vi socialdemokrater. Vi har motionerat om detta år efter år. För ett år sedan fick vi en majoritet i och med att det fanns ett antal borgerliga partier som var beredda att stödja detta. Det är därför vi nu för en diskussion om att regeringen ska tillsätta en parlamentarisk utredning som ska ha till syfte att skärpa regelverket, så att det blir svårare att sälja vapen till icke-demokratier. Det är det faktiska läget.

Känner jag mig som en försmådd friare? Nej, inte alls. Jag känner att vi har lagt fram förslag och tvingat regeringen att komma hit. Men jag är inte nöjd med det jag hör via medierna: att detta skulle dra ut på tiden fram till december 2014. Det tycker jag är en smitväg för en regering som är så djupt splittrad att den inte vet hur den ska hantera saker.

Det var därför jag var mycket tydlig i mitt inledningsanförande och sade att jag tycker att man kan se på utredningen på två sätt. Vad gäller riktlinjerna skulle vi med lätthet kunna göra förändringar och hänvisningar till att se över hur den demokratiska situationen ser ut i det land vi tänker exportera till. Inom säg ett år borde vi klara av att hantera den saken. Regeringen borde komma tillbaka till riksdagen med ett förslag om förändrade riktlinjer. Sker inte det är jag inte alls motståndare till att vi själva tar upp det i riksdagsarbetet och ser om det finns en utskottsmajoritet. Det var därför jag ställde frågorna till Kristdemokraterna och Folkpartiet om de är nöjda med detta.

I övrigt – vad gäller politik för global utveckling, EU, en uppförandekod och att det har skett stora förändringar av försvarsindustrin – tycker jag att det är rimligt att utredningen kan ta längre tid. Men i frågan om att sälja till länder som inte är demokratiska borde vi kunna komma fram snabbare. Det var jag mycket tydlig med i mitt inledningsanförande.

Anf. 128 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Urban Ahlin får det att låta som att Socialdemokraterna genom åren haft en tydlig linje när det gäller svensk vapenexport. Riktigt så tydlig har kanske inte den linjen varit för oss andra. Vi har de senaste månaderna i det närmaste kunnat föra dagsnoteringar om Socialdemokraternas olika ställningstaganden om svensk vapenexport.

Vi kan i alla fall gå tillbaka till valet 2010, Urban Ahlin. Då gick Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet gemensamt till val på ett krav på att man skulle tillsätta en ny utredning. En av de saker som stod i vår gemensamma överenskommelse om vapenexporten var att utredningen skulle pröva möjligheten att införa ett så kallat demokratikriterium i regelverket för krigsmaterielexporten. Det tyckte jag var en alldeles utmärkt överenskommelse som vi förmådde er att gå med på.

Vi ska också komma ihåg att det för ett år sedan, när vi diskuterade det här i riksdagen, fanns en tydlig majoritet för ett demokratikriterium. Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet stödde det. Vi hade också stöd från både Kristdemokraterna och Folkpartiet. Vi hade ett gyllene läge att införa ett demokratikriterium. Vad hände? Socialdemokraterna gjorde upp med de fyra borgerliga partierna, och Folkpartiet och Kristdemokraterna vek sig. Man försatt ett gyllene läge, en möjlighet att i grunden förändra svensk lagstiftning. Och nu sitter vi stället med en vag utredning, och vi har ingen aning om vad den kommer att landa i. Det är en utredning som, precis som Urban Ahlin själv beskrev, i bästa fall kommer att presentera ett lagförslag på riksdagens bord framåt 2015–2016.

Nu har trots allt Socialdemokraterna två valmöjligheter. Antingen tycker man att det är rimligt att vi fortsätter med denna vaga utredning fram till 2015–2016, att det får löpa på, eller så kräver man ett tydligt demokratikriterium. Där har man ett val att göra. Jag noterar att Socialdemokraterna nu väljer att rösta emot de reservationer som vill införa ett tydligt demokratikriterium och håller fast vid denna mycket vaga utredning, varom vi inte vet vad den kommer att landa i.

Anf. 129 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Hans Linde förfalskar historien. Vi socialdemokrater har år efter år väckt en motion där vi krävt en skärpt lagstiftning som gör det svårare att sälja vapen till icke-demokratier.

Det var aldrig aktuellt förra året att Folkpartiet och Kristdemokraterna skulle gå samman med oss tre och vid sittande bord rösta igenom förändrade riktlinjer, ett så kallat demokratikriterium. Det kommer du säkert att få höra från kristdemokrater och folkpartister. Detta var de inte beredda att göra. Vad de var beredda att göra var att stödja att vi skulle få till en utredning för att göra det. Jag tyckte att det var bra. Därför stödde vi det gemensamma beslut som utrikesutskottet tog. Jag tyckte att det var synd att Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte ställde sig bakom det, för det var ändå ett steg framåt att riksdagens majoritet beslöt att kräva att regeringen skulle återkomma med ett förslag om skärpt lagstiftning.

Nu är vi där. Det har tagit ett år. De har dragit fötterna efter sig, ingen tvekan om det. Jag oroar mig för medieuppgifter som säger att det ska dra ut på tiden ända till december 2014. Detta tycker jag är fegt. Mitt svar till regeringens företrädare är att vi socialdemokrater inte kommer

Prot. 2011/12:116

23 maj

*Strategisk
exportkontroll*

att gilla det. Vi tycker att det är rimligt att man tittar på demokratidelen i en snabbare takt, medan det som handlar om PGU, EU:s uppförandekod och annat kan ta längre tid.

Det har jag varit väldigt tydlig med här i dag. Regeringen har ännu inte presenterat utredningsdirektiven. Jag är så pass naiv att jag tror att de ledamöter som finns här från det borgerliga blocket lyssnar på vad jag säger.

Alternativet är att om man bestämmer sig för att köra fram till december 2014 står det oss fritt att lägga fram förslag i riksdagens utrikesutskott som är utskottsinitiativ och pekar på en lagstiftning direkt.

Jag utesluter inte alls det om regeringen väljer att skjuta upp frågan till efter valet 2014. Då är Hans Linde mycket välkommen att stödja en socialdemokratisk politik för att få till en förändring.

Det behövs lite mindre högstämda tal och att man lite mer praktiskt går ned i verktygslådan.

Anf. 130 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Att praktiskt gå ned i verktygslådan innebär med andra ord som Urban Ahlin tydligt deklarerat att man vill fortsätta det militära samarbetsavtalet med Saudiarabien. Man har gång på gång från Socialdemokraternas sida sagt att det inte ska rivas upp utan att man ska fortsätta med det.

Jag vet inte om det är en verktygslåda som jag vill ned och rota i. Jag vill att Sverige ska vara en tydlig och konsekvent röst för demokrati, frihet och mänskliga rättigheter. Det måste någonstans betyda någonting.

Vi kan inte stå i den här talarstolen och hålla dessa tal och sedan säga att vi ska ned och gräva i en verktygslåda, en verktygslåda som är ett militärt samarbetsavtal med Saudiarabien.

Jag noterade att Urban Ahlin har någon oanad förmåga som jag uppenbarligen saknar, nämligen att veta hur vissa riksdagsledamöter skulle ha röstat i en omröstning för ett år sedan som inte ägt rum.

Vi vet inte hur folkpartister och kristdemokrater skulle ha röstat. Jag kan inte lova det, och det kan nog ingen i den här kammaren göra. Vad vi vet är att de aldrig fick chansen. De sattes aldrig i ett läge där de ställdes inför två tydliga alternativ.

Ett alternativ skulle ha varit ett rödgrönt alternativ där vi höll fast vid vårt vallöfte som vi gick gemensamt till val på, nämligen att man skulle pröva möjligheten att införa ett så kallat demokratikriterium i regelverket för krigsmaterielexporten. Man skulle ha ställt det mot Moderaternas vurmande för svensk vapenexport.

Vi satte dem aldrig i det läget. Vi satte aldrig press på Kristdemokraterna och Folkpartiet. Vi curlade banan för dem genom att Socialdemokraterna i stället gjorde upp med de borgerliga. Man försatt en unik möjlighet.

Till protokollet kan man föra att det tyvärr inte är första gången, Urban Ahlin, du försitter en möjlighet att påverka svensk utrikespolitik. Dina försuttna möjligheter går som ett pärlband genom ditt arbete i utrikesutskottet. Det har varit Västsahara, Afghanistan men också vapenexporten.

Herr talman! Det är trots allt så att vi kan stå här i denna talarstol och säga olika saker. Men när vi kommer till kritan ska vi rösta i morgon

kl. 16.00, vänsterpartister, socialdemokrater och riksdagsledamöter från de övriga sex partierna.

Då kommer i varje fall vi i Vänsterpartiet att rösta på våra tydliga reservationer för demokratikriterium. Jag noterar att socialdemokraterna inte kommer att göra det.

Anf. 131 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag *Strategisk exportkontroll 2011 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden*. Det är regeringens skrivelse där man redogör för hur det tidigare året har sett ut. Det är ett ämne som väcker känslor och åsikter och som har varit föremål för en omfattande debatt.

Herr talman! Jag ska gärna erkänna att jag förmodligen är en dålig politiker. I varje fall har människor alltid försökt lära mig att i sådana här debatter är det alltid det enklaste budskapet som vinner, det jag kan stå och skrika ut högt och tydligt.

Jag vägrar att se världen som svart eller vit. Jag vägrar att behandla en så pass viktig fråga som denna utan nyanser. Därför, herr talman, tänkte jag börja med att redogöra för våra utgångspunkter när vi tar ställning i ärendet.

Den första är naturligtvis att vi har ett behov i Sverige av en säker situation. Det är den svenska säkerhetspolitiken där vi har valt att stå utanför allianser. Det är också den som gör det nödvändigt för oss att ha en vapenindustri så att vi kan garantera och skapa resurser för vårt försvar.

Det i sin tur leder till att vi av kostnadsskäl kan ha ett behov av att dela kostnaderna med någon annan. Det är bakgrunden till varför vi har ett system där vi kan exportera vapen. Det handlar om skyddet för demokrati och mänskliga rättigheter i vårt land och inte bara utomlands. Vi kan aldrig bli en förkämpe för sådana värden om vi inte står för dem själva.

När vi har kommit så långt bör man också ställa sig frågan: Är man beredd från de partier som säger att vi helst inte ska ha någon vapenexport att dra slutsatserna vad det innebär för Sverige?

Innebär det ett försvagat säkerhetsställningstagande när vi i vår omgivning ser att det sker förändringar som inte är positiva? Eller innebär det höjda försvarsanslag? Det vore välgörande om man inte bara redovisade den rosenröda bilden och inte bara såg den vita utan också den andra sidan.

Ibland lyfter jag också fram att detta är ett område som ger arbetstillfällen. För mig är detta det underordnade argumentet och Sveriges säkerhet det överordnade.

Herr talman! Den andra utgångspunkten är det som jag har lärt mig att det heter på ett främmande språk: *Pacta sunt servanda*, avtal ska hållas. Är det så att vi tror att ett alternativ till krig i vår omvärld är att vi har skiljedomsförfaranden och tecknar avtal stater emellan måste det vara så att vi förväntar oss att också stater står för ingångna avtal.

Det innebär kanske ibland att vi får göra kompromisser som vi inte gillar. Men vi måste stå för dem, annars kan vi aldrig ställa krav på någon annan att stå för avtalen. Avtalen är för mig förlängningen av det diplomatiska arbetet där man kommer överens. Det måste vi stå upp för. Därför är det orimligt att säga: Nu har vi tänkt till, och det där avtalet

säger vi upp. Då kan vi aldrig kräva av någon annan att de står vid gjorda utfästelser.

Sedan finns det ovillkorliga skäl att bryta avtal. Ett sådant är till exempel när det internationella samfundet går samman om ett sanktionsbeslut. Då kan vi bryta avtalet utan att vi förstör relationer i övriga världen. Men det är inte en fråga som vi äger internt själva.

Den sista utgångspunkten framskymtade i några reservationer. Man önskar att avtalen inte var ingångna. Man säger: Det är visserligen antaget enligt lagstiftningen, men i en framtid får vi en annan lag och då kan vi bryta det. Det är viktigt att strida för den åsikt som finns att vi inte fattar retroaktiva beslut.

Herr talman! När jag har talat om dessa grundläggande principer kan jag också välkomna att det finns en ganska bred enighet både om den säkerhetspolitiska ambitionen och om att avtal ska hållas. Jag välkomnar mycket starkt de uttalanden som ledande socialdemokrater har gjort och som för i den riktningen.

Herr talman! Om man sedan går vidare till dagens regler krävs det ett tillstånd för att kunna exportera vapen. Vi har den oberoende myndigheten Inspektionen för strategiska produkter och Exportkontrollrådet som ger en insyn i bedömningarna.

Jag kan dela den uppfattning som flera har haft att det nog finns anledning att se över om man inte kan ha en större öppenhet i Exportkontrollrådets hantering. Det gäller så länge det inte innebär att affärssekretess ifrågasätts. Hur det ska se ut är en sak som vi verkligen bör fundera över.

Det system vi har i dag innebär att vi försöker skriva relativt allmänna kriterier och sedan gör en bedömning där vi väger för- och nackdelar och förutsätter att de som agerar gör det med omdöme. Det är en bra princip och rätt tänkt att vi har möjligheten att göra en avvägning.

Vi har för ett år sedan kommit överens om att vi ska sätta i gång en utredning i syfte att det ska bli svårare att leverera vapen till icke-demokratier. Det är ett bra initiativ. Det sade jag redan för ett år sedan. Det är också viktigt att vi faktiskt tänker igenom detta så att det inte blir ett hastverk utan välgjort.

Vilken tid det tar och hur direktiven ser ut väntar jag med att uttala mig om till dess jag har sett dem skriftligen. Men jag inser att det kommer att vara ett problem att definiera vad som är en icke-demokrati, i varje fall på ett sätt som är vattentätt. Å andra sidan kan vi möjligen hoppas på omdömet även där.

Jag konstaterar att vad gäller tjänster fattade vi det beslutet i höstas någon gång. Nu ska tjänster eller rådgivning i anslutning till affärer också ingå i vapenexportsystemet.

Jag välkomnar även här att Socialdemokraterna delar vår grundläggande uppfattning om dagens system. Det är ett rätt vältänkt system som går att utveckla ytterligare och som går att förbättra. Där hoppas jag att vi ska kunna bli eniga.

Kommer vi så in på det som skrivelsen egentligen handlar om – vapenexporten 2011 – tycker jag att det är bra att vi får en klar och tydlig redovisning som beskriver precis hur affärerna ser ut. Det innebär också att vi kan ha ett utbyte som baseras på fakta. Vi kan ha en diskussion om ärendet som bygger på de uppgifter som faktiskt är givna. Jag tycker att

det är en fördel om vi kan använda detta som fakta. Sedan finns en risk med den här typen av faktasammanställningar.

Herr talman! Låt mig ta en liknelse. Jag hörde någon som sade att statistik är farligt, för det går att använda ungefär som en berusad man använder en lyktstolpe: Den lyser upp en begränsad del av verkligheten, men den är ganska bra att hålla sig i. Lite grann har jag en känsla av att denna debatt av och till har hanterats på detta sätt. Man tar en liten del och säger: Det här beskriver helheten. Det gynnar inte heller det sakliga utbytet.

Herr talman! Jag noterar att i de affärer som är genomförda och de exportfrågor som finns i rapporten är reglerna uppfyllda, och det är positivt att vi får rapporten och kan diskutera den.

Herr talman! Jag kan inte låta bli att kommentera några av de reservationer som finns, för jag tycker att det är viktigt att debatten håller sig till fakta. Det finns en reservation från Miljöpartiet och Vänsterpartiet som heter reservation 2, där man bland annat säger att lån i dag inte omfattas av reglerna. Men om man läser 4 § i lagstiftningen säger den att tillhandahållande omfattar lån, och om man läser 2 § står där att det handlar om tillhandahållande. Det är alltså en felaktig uppgift i reservationen att det i dag icke är reglerat hur lån ska hanteras.

I reservation 2 lyfter man fram att tjänsteexport är oregrerat. I någon mening är det korrekt, men vi har redan fattat beslut i riksdagen om att införa det i lagstiftningen från halvårsskiftet. Det är lite grann att slå in öppna dörrar att ta upp denna debatt just nu.

I reservation 6 från Miljöpartiet behandlar man bland annat JAS 39 Gripen och export till Indien. Där påstås att Indien kommer att modifiera flygplanen för att bära kärnvapen. Det är en uppgift jag inte har sett någonstans tidigare. Jag har aldrig hört någon påstå att JAS skulle vara kärnvapenbärare. Jag vet inte ens om planen kan bära kärnvapen. Jag tror inte att de är så lämpade. Efter det att jag för ett år sedan träffade företrädare för Indien på svenska ambassaden i Delhi vet jag att där överväger man snarare att köpa andra, tyngre vapensystem och att det är ett av problemen när man jämför JAS med andra. Men jag har alltså aldrig hört att JAS skulle bära kärnvapen. Det är möjligen ett försök att göra någon sorts guilt by association – att påstå en koppling som i realiteten inte finns.

Det väcker också en annan liten fråga. Var det inte demokratikriterium som vi diskuterade? Brukar inte Indien anses vara jordens största demokrati? Jag tror det, och jag tror att det är viktigt att vi står upp i ett försvar för de demokratier som vi har på jorden. Därför blir det lite förvånande med den reservationen.

Herr talman! Det viktigaste här är att vi sorterar ut vilken grundsyn vi har och att vi står för den. Antingen säger vi att vi inte tycker att det är kul med vapenexport och att vi vill avveckla den, eller så säger vi att vi tycker att svenska säkerhetsintressen är så viktiga och att den säkerhetspolitiska väg vi har valt är så central att vi kan följa det regelverk vi har och utveckla det vidare. Frågan är om det i längden är förenligt att säga att vi står utanför allianser och att avveckla vapenexporten. Det kommer att bli våldsamt kostsamt. Därför tycker jag att det vore bra om vi klev fram ur buskarna och talade om vad det handlar om.

Herr talman! Jag tycker att den säkerhetspolitiska aspekten är viktig. Jag tycker att det är ett bra system vi har i dag, och det kan förbättras. Jag hoppas, herr talman, att vi alla har omdöme nog att föra resonemanget på ett sakligt och lågmäلت resonerande sätt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 132 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Jag har full förståelse för att Moderaterna efter ett år då svensk vapenexport har slagit alla tidigare rekord och när Sverige har beväpnat en lång rad krigförande stater, diktaturer och förtryckarregimer efterlyser en lågmäلت debatt där vi inte blir så upprörda.

Men jag är ledsen, Ulrik – jag kommer att göra dig besviken på den punkten. Efter det att jag har suttit med demokratiaktivisterna från Bahrain, Förenade Arabemiraten, Jordanien och Egypten och hört deras berättelser om deras vardag under regimer som Sverige har varit med och beväpnat är det svårt att vara lågmäلت. Då är det svårt att inte bli oerhört upprörd.

Ulrik Nilsson talar om att vi inte ska vara så svartvita. Han talar om att det finns någonting där ute i skuggorna som vi inte ser bortom lyktstolpens ljus. Ja, vad är det som vi inte ser? Vad är nyanserna i det faktum att Sverige under 2011 exporterade vapen till diktaturen Saudiarabien för 2 869 miljoner kronor? Vad är nyanserna? Vad är det vi inte ser bortom detta?

Ulrik Nilsson gav i alla fall en förklaring till vapenexporten: Nu ska vi värna de svenska säkerhetsintressena. Det var säkerhetspolitiska argument som motiverade vapenexporten till en av vår tids värsta diktaturer. Det är en diktatur som utmärker sig bland andra och ett land som har intervenerat militärt i ett grannland för att slå ned ett folkligt uppror. Ulrik Nilsson motiverar detta med svenska säkerhetsintressen. Jag undrar på vilket sätt Sverige blir säkrare av att vi beväpnar diktaturen i Saudiarabien, Ulrik Nilsson.

Till sist vill jag också fråga Ulrik Nilsson, som sade att avtal ska hållas: Är det bara Sverige som ska hålla avtal? Finns det inga förpliktelser för Saudiarabien? Anser Ulrik Nilsson att Saudiarabien i dag håller sin del av det militära samarbetsavtalet?

Anf. 133 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Den första frågan gäller Hans Lindes träffar med demokratiaktivister. Jag har också träffat företrädare i Tunisien, Egypten, Förenade Arabemiraten med flera stater som du nämnde. Jag har träffat folk därifrån. Det de jag träffar säger till mig är: Låt oss nu i stället titta framåt! Låt oss nu fundera på och få svar på hur vi utvecklar våra länder!

Jag vet att det finns vänstergrupper och andra i dessa länder som hellre tittar bakåt och försöker skylla på någon. Men jag har också sett dem som säger: Nu är det bättre att vi går framåt och försöker utveckla våra länder. Dem lyssnar jag mer på – därmed inte sagt att vi är skuldfria i allt det som har varit.

När det gäller frågan om vapenexport är det fortfarande så att om vi vill kunna ha en inhemsk vapenproduktion, vilket vi behöver med det

säkerhetspolitiska ställningstagande vi har gjort, måste vi om vi inte ska få alltför höga kostnader dela detta med andra. Min motfråga till dig blir: Hur mycket är du beredd att höja försvarsanslaget, Hans Linde, för att kompensera för det som vi inte kan dela kostnaderna för med andra?

Är det bara vi som ska hålla avtal? Nej, jag tycker att man ska kunna ställa krav på att alla parter i en internationell överenskommelse håller avtalet. Jag har inte läst avtalet; jag har inte haft tillgång till det. Jag kan därför inte göra en personlig bedömning. Men jag vet att även om någon annan har betett sig illa mot mig ska jag behandla andra stater som vi vill bli behandlade av dem. Jag tycker att det är en rimlig princip att vi står upp för rättsstatens principer.

Anf. 134 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Det var kanske snarare någon form av den kristna varianten att vända den andra kinden till som Ulrik Nilsson här presenterade. Vi ska se hur Saudiarabien invaderar ett av sina grannländer. Vi ska passivt titta på när Saudiarabien avrättar 82 personer, bland annat en kvinna för häxeri och trolldom. Vi ska se på när kvinnor förvägras rätten att köra bil. Vi ska acceptera att hembiträden som har blivit våldtagna av sina arbetsgivare sedan döms till fängelse när de blir gravida. Vi ska acceptera att människor som jobbar i hemmen i Saudiarabien många gånger behandlas inte som andra klassens medborgare utan kanske till och med sämre än husdjuren. Vi ska vända den andra kinden till, vara högre stående och fortsätta med detta avtal som om ingenting har hänt.

Jag vill ge Ulrik Nilsson en utmaning. Vi sträcker oss ett år framåt. Vi har en ny debatt om vapenexporten ungefär vid den här tiden om ett år. Ta det här året, Ulrik Nilsson, och leta upp en enda demokratiaktivist från Nordafrika eller Mellanöstern som tycker att det är bra att Sverige har exporterat vapen till Saudiarabien! Presentera namnet på en enda demokratiaktivist vid nästa års debatt, Ulrik Nilsson, för att motbevisa mig!

Till slut vill jag säga att jag företräder ett parti som ibland får höra saker om sin historia. Det är sant att vi i Vänsterpartiet har gjort misstag i vår historia, men vi har också lärt av vår historia och av de misstag vi har gjort. Frågan är om detsamma gäller Moderaterna. De nya moderaterna hävdar numera i något slags sanslöst försök till historieförfälskning att man var emot apartheidregimen i Sydafrika. Har man lärt någonting av sin egen historia? Man gör faktiskt samma misstag i dag som man gjorde då. Då hävdade man att om vi inte fortsatte att handla med och exportera varor till Sydafrika och apartheidregimen där skulle vi förlora arbetstillfällena i Sverige och dessutom, som Ulf Adelsohn uttryckte det, skulle negrerna där nere bli arbetslösa. Det är precis samma resonemang i dag, Ulrik Nilsson. Ni har ingenting lärt av er egen historia.

Anf. 135 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att vi nog har lärt oss rätt mycket av vår historia. Det ena är att det är livsfarligt att vara alltför kategorisk i sina uttalanden, för då kan det bli svårt.

Hans Linde måste sitta inne med någon information som jag inte har, nämligen hur avtalet med Saudiarabien ser ut, eftersom det tydligen är det vi diskuterar. Det ligger kanske inte riktigt på 2011, men du frågar

om det bara är vi som ska hålla avtal. Nej, båda parter ska hålla avtal. Jag vet inte om det är reglerat. Jag vet i alla fall att det är mycket konstigt att vi i efterhand säger: Det här borde ha stått i avtalet och nu antar vi att det gäller.

Jag har inte den uppgiften om det står någonting om hembiträden, om avrättningar och allt det som du räknade upp. Jag får passa på frågan om det är skäl för att säga upp avtalet. Jag vet att den grundläggande principen är att vi står vid ingångna avtal.

Du frågar om aktivisterna. Det är klart att ingen aktivist kommer att säga att det var jättebra att man försökte bekämpa demonstrationerna. Men det är nog inte heller någon aktivist som rakt av säger att det var just det faktum att de hade svenska vapen som gjorde att de tog ställningstagandet att bekämpa. Det man säger är: Det som har hänt har hänt. Låt oss nu diskutera hur vi bygger en stat enligt de principer vi vill ha! Låt oss ta den diskussionen framåt!

Anf. 136 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! Ulrik Nilsson inledde också med att prata om det här avtalet. Det är vår bedömning att det inte är så enkelt att säga upp avtalet. Ulrik säger att vi väntar oss en ny lagstiftning. Jag förstod inte riktigt vad Ulrik Nilsson menade då. Ska den lagstiftningen inte kunna användas när det här avtalet ska förlängas år 2015? Det lät nästan som om vi måste stå fast vid avtalet trots att det kommer en ny lagstiftning. Jag hoppas verkligen att Ulrik Nilsson inte menade det. Det kan väl inte vara så att Ulrik med vänner fortfarande tycker att det här har varit en bra modell att ha det här avtalet och att försöka förmedla sådana tjänster som strider mot svensk lag. Jag tycker att det låter mycket märkligt.

Ulrik tar också upp detta med inhemsk vapenproduktion och att vi vill ha en inhemsk vapenproduktion för vårt eget försvar. Då är frågan: Behöver vi verkligen den här inhemska vapenproduktionen i dagsläget? Hoten mot Sverige ser helt annorlunda ut än vad de har sett ut tidigare. Vi skulle behöva ställa om den industri som sysselsätter många människor till helt andra saker och till att bekämpa helt andra hot som klimatpåverkan och andra sådana verkliga hot mot oss i Sverige, vilket inte ett eventuellt angrepp utifrån är i dagsläget. Det skulle jag också vilja att Ulrik Nilsson diskuterar lite mer på djupet.

Indien är i konflikt med Pakistan. Det borde inte vara möjligt att sälja vapen vare sig till Indien eller till Pakistan.

Anf. 137 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Avtalet ska förhandlas om 2015. Vi får naturligtvis följa den lagstiftning som gäller då. Jag vet inte hur avtalet är skrivet nu, så jag vet inte vad det finns för möjligheter att ändra innehållet i samband med en förhandling. Men det kommer naturligtvis att göras en prövning efter den lagstiftning som finns då. Det är lite konstigt att nu dra några långtgående växlar på hur lagstiftningen kommer att se ut i det läget. Därför är det bättre att konstatera de grundläggande principerna. Det är en avstämningpunkt där.

Sedan tog Bodil upp frågan om hotet i vårt närområde. Man ska veta att det inte är gjort på en eftermiddag att bygga upp en kapacitet att försvara vår säkerhet, vår självständighet, våra mänskliga rättigheter, vår

yttrandefrihet och allt detta. Vi vet till exempel att det i det ryska presidentvalet har utlovats väsentliga höjningar av försvars- och militärutgifterna. Det påverkar omedelbart säkerheten i vårt närområde. Det vore naivt att säga att det aldrig kommer att hända någonting här, och låt oss därför plocka bort allting. Det vore att spela ett spel som är farligt för vårt sätt att leva och vår frihet. Det vill jag inte inlåta mig på. Därför tycker jag att de säkerhetspolitiska argumenten bakom det här ställningstagandet står starka.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Strategisk
exportkontroll*

Anf. 138 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! Risken är att den nya lagen inte hinner träda i kraft innan vi ska förnya avtalet med Saudiarabien om det nu är så att den här utredningen som eventuellt kommer inte ska vara klar förrän i december 2014. Jag vet inte exakt när på året som det här avtalet i så fall ska omförhandlas. Det är bra om lagstiftningen hinner träda i kraft och vi kan tillämpa den, men jag menar att egentligen gör redan den lagstiftning som vi har i dag det omöjligt att sälja vapen till Saudiarabien eftersom Saudiarabien är ett land där man inte respekterar de mänskliga rättigheterna. Det kan inte vara arbetstillfällen i Sverige och vårt behov av att ha en försvarsindustri här som ska vara avgörande. Redan i dag strider det innehåll som vi ger avtalet mot svensk lag. Då borde man inte kunna fylla det med något som helst innehåll. Det strider mot lagen redan i dag. Vad blir då skillnaden?

Jag tycker att det är mycket bra om vi får en bra lagstiftning på plats som kan stoppa det som nu sker i strid med svensk lag, men egentligen är det redan i dag olagligt, tycker jag, att sälja vapen till Saudiarabien. Jag skulle vilja att Ulrik Nilsson också reflekterade lite grann över om det verkligen är i enlighet med svensk lag redan i dag.

Sedan har vi detta med att det kommer att ta så lång tid. Jag hoppas verkligen att alliansledamöterna ser till att vi får den här utredningen på plats väldigt fort och att vi får ett svar från utredningen långt före december 2014. Vi kan inte fortsätta på det sätt som vi gör i dag och sälja vapen till diktaturer i strid mot svensk lagstiftning men i enlighet med praxis.

Anf. 139 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig för det första konstatera att jag har en rätt stor tilltro till de system vi har med ISP:s oberoende bedömning och med Exportkontrollrådets roll i det hela. Låt oss konstatera att din utsaga alldeles nyss, Bodil Ceballos, att det här inte stämmer med lagstiftningen i realiteten innebär ett underkännande av de bedömningar som är gjorda.

Det är inte offentligt hur resonemangen går till i Exportkontrollrådet. Jag sade i mitt inlägg att det är möjligt att vi ska försöka hitta former för mer öppenhet. Det vore bra. Det jag vet är att jag har förtroende för det sätt som det hanteras på.

Jag skulle därför inte kunna tänka mig att stå här och döma ut en bedömning som är gjord av en nämnd eller ett råd där jag inte har direkt insyn.

Sedan kommer då frågan om exporten till Saudiarabien som har tagits upp ett antal gånger. Det är ju så att det handlar om olika typer av produkter, och jag tycker egentligen att man borde värdera varje affär för sig i stället för att klumpa ihop det. Debatten har väldigt mycket handlat om

ihopklumpning, men när det gäller system som visserligen kan ha militär användning skiljer sig en skeppsbruten inte väsentligt från en flykting på sjön. Det inser vi båda.

Jag tycker nog att även de sjömän som skulle råka kapsejsa i diktatorers farvatten förtjänar bra räddningssystem. Där gör jag kanske en annan bedömning än vad jag skulle göra när det handlar om att sälja pansarvapen eller liknande som används på ett annat sätt. Men den här förenklande ihopklumpningstendensen för att få stora summor tror jag är kontraproduktiv i debatten.

Anf. 140 CHRISTER WINBÄCK (FP):

Herr talman! Bomber, granater, robotar, missiler, raketer, torpeder, minor, gevär, kulsprutor och kanoner. Listan kan göras mycket längre, och inget av uppräknade orden ger angenäma associationer. Men det är just detta vi diskuterar i dag – saker som kan döda. Saker som ibland kan förhindra men ofta verkställa en annan persons död.

Vi använder ord som exportkontroll. Vi använder vapentermer av olika slag, men vi räknar sällan upp konsekvenserna av det vi gör. Ibland används begrepp som kirurgisk precision, smarta bomber eller andra tekniska termer för att leda bort tanken från det som det egentligen handlar om – att kunna döda en annan människa.

Att ett land startar ett krig tycker vi inte om. Det är grunden till varför vi har en armé och en industri som tillverkar vapen. Ett land ska ha rätt att försvara sig. Det är rimligt. Att ett land använder vapen för att förtrycka den egna befolkningen tycker vi däremot inte är rimligt eller försvarbart enligt vår moraluppfattning. Vi har flera exempel i närtid när vi har reagerat.

Tyvärr kan vapen användas både till att starta krig, försvara territorium och förtrycka den egna befolkningen. Krigsmateriel eller försvarsmateriel – det ena kan också vara det andra.

Att Sverige har en försvarsindustri tycker jag inte är orimligt. Att ett litet land måste kunna exportera en del för att upprätthålla kompetens och kunskap kanske inte heller är orimligt. De volymer som vårt eget försvar beställer räcker inte. Beställningarna är för få och för små. Men, och här kommer ett stort men, vilka kriterier ska ställas på export och hur ska vi kunna kräva och få insyn i hur vapnen används?

Om vi inte har en vapenindustri och inte själva producerar vapen för vårt försvar finns det naturligtvis möjligheter att delta i någon sorts försvarsallians. Folkpartiet har förslag på detta, men jag vet att det inte finner gehör i denna kammare.

Sverige har i dag en exportpolitik som en del tycker är ansvarsfull och andra tycker är förfärlig. Villkoren för exporten har fastslagits av denna kammare, och grunden ska vara att exporten är till stöd för Sveriges försvar och säkerhet. Jag upprepar: till stöd för Sveriges försvar och säkerhet.

Men vi är ju världsbäst på vapenexport. Vapenhandel i sig är en drivkraft bakom militär upprustning och bidrar därmed till väpnade konflikter. Ju fler vapen industrin säljer i dag desto större blir efterfrågan i morgon.

Vi har stadgat att vapenexport inte ska strida mot svensk utrikespolitik. Genom bland annat PGU, politik för global utveckling, som också

beslutats i denna kammare har vi definierat ett antal huvuddrag som ska präglade svensk utvecklingspolitik. Några av dessa är respekt för mänskliga rättigheter, demokrati, god samhällsstyrning, jämställdhet mellan kvinnor och män etcetera.

Jag tycker att det är viktigt att begrunda att det här är viktiga parametrar för vår exportpolitik vad gäller vapen.

Svenska freds- och skiljedomsföreningen – en del sitter här på läktaren i dag – skriver på sin hemsida: ”Sverige exporterar näst mest vapen per capita i världen och befinner sig på tio-i-topp listan över världens främsta vapenexportörer. Samtidigt som vi arbetar för fred i olika väpnade konflikter och bistår utsatta människor med exempelvis skolbygge och sjukvårdsutrustning, är vi samtidigt en bidragande del av en global militär upprustning, göder väpnade konflikter och bidrar till en osäkrare värld.”

Vad är det i detta som *inte* strider mot svensk utrikespolitik? Det kan man fråga sig.

Tyvärr är i dag lejonparten av dödsoffren i krig civila. Minst hälften av offren i krig är barn, vilket betyder att det dör fler barn än soldater. Moderna vapen är hänsynslösare och för våld och konflikter närmare civilbefolkningen.

Det är viktigt att konstatera att vapenexporten från Sverige har respekt för mänskliga rättigheter som en grundstomme. Vi har flera gånger här under debatten hört om Exportkontrollrådet och de bedömningar man gör och inte gör. Tyvärr vet vi inte i detalj hur diskussionen har gått runt detta.

Därför måste också kriterier för demokrati och respekt för mänskliga rättigheter bli tydliga och ett viktigt instrument så att den undantagsbundna export vi har endast kommer till länder där vi ställer mycket höga krav. En utredning runt detta är beställd av denna kammare och kommer sannolikt att sätta i gång i närtid, och då ska det bli mycket intressant att få delta i och ha synpunkter på detta på olika sätt.

Det nämns på ISP:s hemsida om vikten av att de som har köpt måste kunna lita på att leveranser sker av reservdelar och andra viktiga komponenter under många decennier.

Det är en intressant fråga att ta ställning till i en kommande lagstiftning. Det handlar om möjligheter till följdleveranser och att eventuellt kunna bryta dem om det är så att man får en större förändring i landet av mänskliga rättigheter eller ny hotbild gentemot grannar eller annat som vi tycker inte skulle ha gett tillstånd för export. I dag är det, vad jag förstår, svårt att bryta sådana avtal.

Även den demokratiska insynen i Exportkontrollrådet har diskuterats. Jag tror att det är väldigt viktigt att konstatera att vi inte har en fullgod insyn i alla detaljer. På ISP:s hemsida står det också att utveckling av praxis diskuteras kontinuerligt i Exportkontrollrådet där samtliga riksdagspartier är representerade, vilket ger legitimitet åt den förda politiken.

Men det är ju här det brister. Genom tystnadsplikt och munkavle kan inte de som representerar oss föra en diskussion kring de överväganden de gör, och därmed får vi inte den debatt som är nödvändig för en förankring av politiken eller för att diskutera den värdeförskjutning som kan behövas över tid när saker händer i vår omvärld.

Jag tycker ändå att det är viktigt att se och försöka förstå. Vi diskuterar demokratibegrepp. Urban Ahlin var uppe som förste talare och sade att han vill ha strängare regler för demokrati och så vidare. Trots detta säger hans partiledare att Saudiarabien är ett land som man inte tänker bryta med. Tvärtom är det så att man inte kan bryta avtal.

Jag har respekt för att man inte kan bryta avtal under pågående period, men om jag förstod det rätt, Urban Ahlin, gällde detta även framtida leveranser. Rätta mig gärna om jag har fel!

Det jag också tycker är lite konstigt är att även om man använder diskussionen att exporten ska ske av för Sverige försvars- och säkerhetsmässiga skäl så får man ändå synpunkten via medierna att er partiledare har sagt att också arbetstillfällen är viktiga. För mig går det inte riktigt ihop så jag skulle gärna vilja få en kort förklaring på detta.

I övrigt, herr talman, är det viktigt att konstatera att det vi gör vad gäller vapenexport ändå sker med ett stort och gott omdöme så långt det är möjligt, för vi ska ändå konstatera att vapenhandel i alla dess former är en drivkraft bakom upprustning och bidrar till väpnade konflikter. Vi måste tänka noggrant på hur vi utformar vårt regelverk och försöka få en bred samstämmighet i denna kammare runt dessa frågor.

Anf. 141 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Christer Winbäck från Folkpartiet ställde ett antal frågor till mig. Den första handlade om den avsiktsförklaring som finns mellan den svenska regeringen och den saudiska regeringen. Det är riktigt att det är en avsiktsförklaring. Det är alltså inget avtal på så sätt att det är juridiskt bindande, utan det rullar på. Vart femte år säger man antingen upp det eller också rullar det vidare.

Det vi hela tiden har sagt är att vi inte kan lova att vi bryter upp det avtalet när vi kommer till 2015 och har en socialdemokratisk regering, för vi vill vara helt seriösa. Det är mycket möjligt att det finns delar i avtalet som vi kan tänka oss att fortsätta med. Det står om sjukvårdssamarbete till exempel. Det finns andra områden, som Hans Linde var inne och spårade på, där vi kanske tycker att Saudiarabien inte har uppfyllt vad det egentligen står i avsiktsförklaringen om att påverka tredje part menligt och så vidare.

Vi säger, som jag har sagt tidigare, att vi inte vill lova att vi bryter avtalet. Det är lång tid fram till 2015, och det är möjligt att avtalet går att omförhandla. Det kanske finns andra delar i det och så vidare.

Har det någon betydelse för själva vapenexporten som sådan? Enligt mig är det inte på det sättet. Vi har en exportlagstiftning som via ISP och Exportkontrollrådet bestämmer vad som är rimligt att exportera. En avsiktsförklaring går så att säga inte över den exportlagstiftning som vi har. Det vi i dag talar om är hur vår krigsmateriellagstiftning ska se ut för att skärpas så att det blir svårare att sälja till icke-demokratier.

Här kommer min fråga till Christer Winbäck: Folkpartiet har ju i den här frågan varit väldigt tydligt med att liksom vara ute och skära pipor i vassen. Nu sitter ni i en regering som åtminstone enligt medieuppgifter är beredd att lägga den här utredningen på så pass lång tid att den pågår ända till december 2014. Tycker Folkpartiet att det är rimligt att det ska ta så lång tid för en utredning och för en regering att ta fram en lagstiftning som gör det svårare att sälja till icke-demokratier?

Herr talman! Jag tycker att det var bra att Urban Ahlin tydliggjorde Socialdemokraternas inställning avseende bland annat Saudiarabien. I medierna lät det ungefär som om, åtminstone tolkade jag det så, ni inte var negativa till vapenexport över huvud taget till Saudiarabien. Men enligt Urban Ahlin handlar det bara om den avsiktsförklaring som har diskuterats på senare tid och som omprövas vart femte år. Det låter ju positivt.

Om man nu kommer att komma till skott med en lagstiftning med demokratikriterier så som vi vill ha den innebär det att Saudiarabien och en hel del andra länder som vi har diskuterat här i dag och nämnt vid namn med sannolikhet kommer att uteslutas från framtida leveranser av vapen i de flesta former.

Sedan kan vi naturligtvis alltid diskutera, som har tydliggjorts här i kammaren, att man kanske kan skilja på defensiva och offensiva vapen och sådana saker, men det är detaljer i det hela.

Urban Ahlin! Jag tycker att det är väldigt bra att det inom regeringskretsen har förts en väldigt noggrann diskussion kring hur en utredning ska se ut till både form och innehåll så att vi också kan känna att man tar seriöst på frågan. Det tar tid att få fram bra kriterier för hur utredningen ska jobba.

Nu förväntar vi oss naturligtvis att beslut kommer i närtid om igångsättandet av själva utredningen. Huruvida det sedan finns slutdatum, som har nämnts i tidningen, återstår väl att se när vi får själva beslutet från regeringen. Jag tycker att det är bra att regeringen arbetar seriöst med frågan, att man ser över inte bara demokratikriterier utan också många saker som handlar om vapenexporten som helhet.

Med detta stannar jag så länge, herr talman.

Herr talman! Det är mycket möjligt att du vill stanna där, men det gör inte jag. Du försöker smita undan frågan, Christer. Jag ställde frågan till dig: Tycker du att det är rimligt, om medieuppgifterna stämmer, att regeringen säger att utredningen ska arbeta fram till december 2014? Det går att svara ja eller nej på den frågan, väldigt lämpligt. Tycker du att det är rimligt att man tar den tiden på sig?

Personligen tycker jag att det är konstigt att det tar ett helt år för en regering att ta fram utredningsdirektiv. Jag tycker att det visar på en otrolig intern splittring. Det är det jag är rädd för att ni försöker gömma undan i en utredning som kommer att komma tillbaka efter valet 2014, för att ni liksom vill skjuta det framför er.

Det är det jag undrar: Kommer Kristdemokraterna och Folkpartiet att ställa upp på ett sådant spel? Är det verkligen rimligt att det ska ta så lång tid att ta fram det där demokratiavsnittet i riktlinjerna som jag tycker att vi ska genomföra och som du vurmar för och säger att det är viktigt att vi hindrar export till ett antal länder som inte är demokratiska. Svara då på frågan: Är det rimligt att vänta till december 2014, ja eller nej?

Anf. 144 CHRISTER WINBÄCK (FP) replik:

Herr talman! Politik är lite svårare än bara ja eller nej. Om det är så att Urban Ahlin vill ha ett svar som lyder ja eller nej förutsätter jag att frågan är på lika många bokstäver som jag ska svara på.

Demokratikriteriet var det riksdagen beställde av regeringen. Vi har arbetat. Regeringen har arbetat. Man har tagit fram kriterier och diskuterat mycket för att få det så brett och tydligt som möjligt. Jag tycker att det är bra att regeringen tar seriöst på frågan, inte försöker smita undan med bara några korta utredningsdirektiv utan verkligen ser till att det här blir bra.

Jag gläder mig ändå åt, eftersom Urban Ahlin pratar om Folkpartiet, att det var Folkpartiet som startade diskussionen, i närtid i alla fall, om behovet av demokratikriterier. Folkpartiledaren Jan Björklund fick ju kredit för detta, och vi hade som sagt diskussioner både i utrikesutskottet och i Alliansen om de här frågorna och har enats kring hur det bör se ut. Nu förväntar vi oss i närtid ett beslut från regeringen. Jag tycker inte att vi ska skynda på någonting som tar tid att få bra.

Anf. 145 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Nu har vi hört flera talare understryka vikten av att det här måste få ta tid. Det är svårt med svensk vapenexport. Jag tror att Christer Winbäck uttryckte det som att vi verkligen måste se till att det blir bra när vi gör det här. Därför kan det kanske dröja fram till 2015 eller 2016 innan vi ser ett förslag till en eventuell skärpning i någon form av den svenska krigsmaterielexporten på riksdagens bord.

Jag måste ärligt säga att jag har lite svårt att se varför det ska behöva ta sådan tid. När det gällde att nedmontera a-kassan eller sjukförsäkringen, slå sönder vardagen för tusentals människor i landet, agerade man i expressfart från de fyra borgerliga partierna. Men när det kommer till svensk vapenexport till diktaturer rör man sig närmast i glaciärfart. Jag vågar nästan påstå att det finns glaciärer som rör sig snabbare än den borgerliga regeringen när det gäller att leverera förändringar av den svenska vapenexporten.

På sex år med Folkpartiet i regeringen har vi inte sett något förslag till ändring i den svenska krigsmaterielexporten. Det har inte ens kommit ett enda litet kommatecken.

Sedan säger Christer Winbäck att Jan Björklund har fått oerhört mycket kredit för sitt starka arbete när det gäller vapenexporten. Låt oss då göra ett bokslut Björklund över vad Jan Björklund har uppnått efter sex år i den borgerliga regeringen.

Vi kan konstatera att den svenska vapenexporten har ökat med 30 procent. Vi kan konstatera att vapenexporten till Nordafrika och Mellanöstern ökade från 120 miljoner 2009 till 3 406 miljoner 2011. Vi kan konstatera att man har förlängt det militära samarbetsavtalet med Saudiarabien och att man uttryckligen har godkänt projektet Simoom med Saudiarabien. Det är bokslut Björklund. Det är det som Folkpartiet har uppnått i regeringsställning när det kommer till svensk vapenexport.

Anf. 146 CHRISTER WINBÄCK (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker att Hans Linde rör ihop lite olika årtal och saker här. Vi pratar om när Folkpartiet krävde demokratikriterier i vapen-

export. Det var för ett drygt år sedan ungefär. Några sex år handlar det inte om.

Jag tycker fortfarande att det är viktigt att de här frågorna blir bra, för vi ska leva med dem ett antal år sedan. Vi ska också se till att vi får en bred parlamentarisk överenskommelse så långt det är möjligt för att känna att om det eventuellt blir skiften i regering och liknande, vilket inte är omöjligt någon gång i framtiden, ska sådana överenskommelser kunna hålla även över tid.

Flera av oss i kammaren känner att det är viktigt att det blir så bra som möjligt. Jag är inte orolig för att det kan ta ytterligare något år eller så innan en eventuell utredning blir klar. Det är viktigare att den blir så bra och hållbar för framtiden som möjligt. Den ska också bli tydlig i de kriterier som sedan ska ligga till grund för hur Exportkontrollrådet ska agera vid svåra avvägningar. Därför är det också viktigt att det blir en så tydlig instruktion som möjligt för både ISP och Exportkontrollrådet. Hastigheten är inte det viktiga utan det viktiga är att den blir bra.

Anf. 147 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Jag önskar att detta hade varit devisen för Christer Winbäck och de fyra borgerliga partierna när de slog sönder a-kassan och sjukförsäkringen samt öppnade den svenska välfärden för privatisering. Men så var knappast fallet då.

Christer Winbäck säger att det inte gör så mycket om det går ytterligare något år hit eller dit. Jo, varje år som vi fortsätter med denna lagstiftning innebär ytterligare år med öppna fönster och dörrar för svensk vapenexport till diktaturer, förtryckarstater, krigförande stater och länder där man begår brott mot de mänskliga rättigheterna. Varje år som Sverige exporterar vapen till Saudiarabien är ett år för mycket. Det är ytterligare ett år där vi ska se demokratiaktivisterna från Nordafrika och Mellanöstern i ögonen och känna skam för vad Sverige har gjort och hur vi agerar i frågorna.

Jag är förvånad över att det här ska ta en så oerhört lång tid. Det är trots allt inte raketforskning vi sysslar med utan lagstiftningsärenden.

Christer Winbäck säger att det är viktigt med politik för global utveckling. Politik för global utveckling slår fast två perspektiv, nämligen att Sverige ska bidra till att bekämpa fattigdom och att vi ska stärka de fattigas mänskliga rättigheter. Det ska vara utgångspunkten inte bara för svensk biståndspolitik utan för alla politikområden, inklusive den svenska vapenexporten.

Anser Christer Winbäck att vapenexporten till Saudiarabien, Förenade Arabemiraten, Bahrain, Pakistan, Kazakstan, Singapore och Brunei har levt upp till kraven i PGU?

Anf. 148 CHRISTER WINBÄCK (FP) replik:

Herr talman! Jag kan lägga på ytterligare ett antal länder utifrån Hans Lindes beskrivning. Jag håller med det sista Hans Linde sade. Jag håller helt med om de synpunkter man kan ha i fråga om vapenexport som hindrar en god utveckling och utväxling av det bistånd vi ger och de insatser vi gör i olika länder.

Men vi står nu inför att få regler som hjälper oss för framtiden. Risken är att om vi hastar igenom detta – jag kan inte svara på hur lång tid

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Strategisk
exportkontroll*

det tar – blir resultatet att vi får otydliga, dåliga eller inte fullständiga kriterier. Då står vi här om ett år eller två igen och funderar över varför vi inte lade till det och det eller gjorde så och så. Och då tar det några år till. Vi förlorar mer tid på att hasta fram.

Det här är viktigt, och det tycker Hans Linde också. Vi kan ha olika uppfattning om hur lång tid det ska ta, men vi är båda besjälade av att det här blir bra. Sedan kanske vi vill nå olika långt.

Det här är viktigt, och jag känner att det kommer att bli bra om utredningen kan lägga fram en redovisning. De flesta av oss i kammaren är eniga om att få en bra utredning, inte en snabb utredning.

Anf. 149 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Det vi nu behandlar är regeringens skrivelse *Strategisk exportkontroll 2011* och motioner som har väckts med anledning av skrivelsen. Det är inte den första skrivelsen i sitt slag utan det är den 27:e i ordningen. Det är en diskussion som har pågått under rätt många år, kan vi lugnt konstatera.

Som grund för vår export av krigsmateriel finns naturligtvis en lagstiftning. Endast av säkerhets- eller försvarspolitiska skäl och utan att det strider mot vår utrikespolitik får krigsmateriel exporteras.

Krigsmateriel, som det framgår av skrivelsen, handlar inte bara om *en* fråga. Skrivelsen gäller krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel. Den handlar också om produkter med dubbla användningsområden. Spektrumet är stort. Vi har valt att jobba med ett bredare spektrum än en del andra. Det är klokt och bra. Sedan kan man naturligtvis alltid fundera över om spektrumet behöver vidgas ytterligare.

Den diskussion som har förts i kammaren under de 27 åren har naturligtvis handlat en hel del om lagstiftningen. Hur ska den se ut? Krav på krigsmaterielutredningar har rests från olika håll under dessa 27 år. Den dåvarande regeringen gav den 10 juli 2003 direktiv till Krigsmaterielutredningen, Krut, och flera förväntade sig att utredningen skulle leda fram till resultat. Utredningen jobbade fram till den 15 februari 2005. Många av oss förväntade sig en proposition, men en sådan kom inte. Ett och ett halvt år efter det att utredningen presenterats hade ännu ingen proposition lagts på riksdagens bord. Vi fick en ny regering.

Under den första mandatperioden, 2006–2010, hade vi återkommande diskussioner i kammaren. Vi från Centerpartiets sida har sagt, och vi har haft ett brett stöd i utskottet, att vi har förväntat oss att den beredningsprocess som pågick med anledning av Krut skulle leda fram till en proposition och ny lagstiftning. Den har inte kommit som en helhet utan styckevis och delat, senast i samband med en förändrad lagstiftning kopplad till en EU-förordning som skulle ändras. En del av utredningen kvarstår, bland annat frågan om importregler för vapenexport. Vi från Centerpartiets sida har tidigare pekat på att det behövs kompletteringar.

Efter den arabiska våren 2011 kunde åtminstone nästan hela utskottet enas om att vi skulle vilja se en skärpning av export av krigsmateriel till icke-demokratiska länder. En sådan utredning ska nu läggas fram. Till skillnad från den tidigare socialdemokratiska utredningen verkar det som att det nu ska bli en parlamentarisk utredning. Det är bra.

Jag beklagar för egen del att vi inte har lyckats presentera direktiven för utredningen till dags dato. Själv ställde jag en fråga till ansvarig mi-

nister i januari, och jag har försökt att påskynda utredningen. Det är helt klart att vi vill se en skärpning av gällande lagstiftning.

Vi anser naturligtvis att krigsmaterielexporten kan göras mer transparent. Jag har för egen del beställt och fått en utredning, som säkert är tillgänglig för alla, från riksdagens utredningstjänst. Den kom i går. Den visar en jämförelse mellan hur Sverige och USA hanterar information i fråga om krigsmateriel. Det framgår likheter, svårigheter och möjligheter i jämförelsen. Det finns en del att lära och en del att ta vara på. Den anbefaller jag gärna till läsning.

Som framgått tidigare är den så kallade svenska försvarsindustrin inte svensk i dag. Den är i mångt och mycket internationell och jobbar internationellt där det finns ett beroende av varandra.

I fråga om export finns i allt väsentligt långa avtal. Det är naturligtvis något vi måste beakta. Vi har tidigare diskuterat Saudiarabien. Den skrivelse som nu ligger på riksdagens bord är ett resultat av beslut i fråga om godkännande av avtal och export som fattats kanske tio år bakåt i tiden. Det är inte produkter som produceras och ställs på hyllan. Det har inte varit så och är inte så. Det gör att det är långa linjer och långa avtal.

Det som då har diskuterats är det särskilda avtal som träffades av den dåvarande regeringen 2004 om allmänt samarbete med Saudiarabien, vilket är ett mycket brett ekonomisk-politiskt samarbetsavtal. Ovanpå det kom ett samarbetsavtal 2005 som rörde militärt samarbete. Det är ett avtal som man kan ha många synpunkter på, men det har förlängts av nuvarande regering. I ljuset av de erfarenheter som vi alla har kunnat dra finns det dock anledning att se över det avtalet och pröva om det ska förlängas till 2015 och om det i så fall ska göras med förändringar i delar av det.

Låt mig, herr talman, klargöra att avtalet i sig inte leder till export. Det är särskilda avtal och särskilda frågor som hanteras och prövas i särskild ordning.

Med anledning av diskussionen här tidigare kan jag inte underlåta att påpeka att jag hade möjligheten att delta när KU granskade avtalet en gång i tiden. KU fann då att regeringen har all rätt att ingå detta avtal. Det står inte i strid med svensk lagstiftning. Det är helt klart så att en regering kan träffa den typen av avtal. Det ingår i det utrymme som regeringen har enligt den regeringsform som riksdagen har antagit.

Det var av det skälet som KU inte gjorde mer än vad man gjorde. Sedan vet jag att andra tyckte någonting annat, och det står varje parti fritt att göra det. Men det är helt klart att det inom regeringsformens ram är möjligt för regeringen att träffa den typen av avtal. Det är inget avtal som kräver riksdagens beslut, utan det är ett avtal som regeringen har att hantera.

Nu är det intressant att KU kommer att granska på nytt, och vi får väl se. Jag tänker inte gå djupare in på saudiavtal och saudifrågor än så här, eftersom de kommer att bli föremål för både särskild diskussion, utgår jag från, och särskild prövning i de organ som har det uppdraget.

Herr talman! Långa avtal gäller för krigsmaterielexport. Försäljningen 2011 som redovisas, inte bara till Saudiarabien utan i övrigt, hänför sig i mångt och mycket till beslut som är fattade lång tid tillbaka.

Det hänger också samman med de så kallade följdleveranserna. Följdleveranser är någonting som är kutym, och har man väl startat och god-

känt är presumptionen att det godkänns alltså. Här finns då några möjligheter att bryta avtal, och det finns de ovillkorliga reglerna. Det handlar om FN:s säkerhetsråds beslut, då det blir ett ovillkorligt brott i följdleveranser i alla avtal. Detsamma gäller EU och OSSE.

Vi har från vår sida sett att det finns skäl att titta ytterligare på frågan om följdleveranser. Vi utgår från att vi kommer att få granska det i en kommande utredning och pröva möjligheten att införa någon form av svensk nödbroms för att säkra att man inte kommer i en situation där en förändrad verklighet innebär ett brott mot de regler som vi har i dag utan att vi har möjlighet att stoppa eller förändra gällande avtal.

Till sist är det tillämpningen. Tillämpningen av gällande regler kan alltid skärpas genom de råd som ges i Exportkontrollrådet, råd till ISP gällande godkännande av olika exportavtal. Den möjligheten står det naturligtvis alla partier fritt att pröva och att använda sig av. Det är som alltid en fråga om tolkning i varje enskilt fall. Där får vi väl se om tillämpningen och utvecklingen av praxis kommer att förändras eller om det fortsatt gäller som hittills. Alldeles oavsett en ny lagstiftning finns det som sagt var möjligheter att gå längre till skydd för mänskliga rättigheter.

Herr talman! Jag kan inte låta bli att kommentera Hans Linde som säger att vi genom beslut i morgon kan förändra lagstiftningen. Men jag har inte sett ett sådant lagförslag. Jag har inte sett en reservation som innehåller ett skarpt lagförslag som förändrar lagstiftningen.

Herr talman! Jag har läst reservationerna i denna del och ser att det handlar om att tillkännage till regeringen att man ska ta fram en utredning. Det låter inte så skarpt i mina öron. Jag utgår från att vi kommer att få en utredning och kommer att få diskutera det här framöver, men i den ordning som tidigare har beslutats. Något nytt lagstiftningsförslag som riksdagen kan fatta beslut om i morgon föreligger inte, herr talman, oavsett vad som sägs av olika partier från denna talarstol.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 150 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Kerstin Lundgren kritiserar oss i Vänsterpartiet för att vi inte är tillräckligt tydliga och klara när det gäller svensk vapenexport. Jag tror att få som har lyssnat på den här debatten de gångna timmarna tycker att vi har varit de som har utmärkt oss genom oklarhet och otydlighet.

Man kan se det i den motion som vi har lagt på riksdagens bord. Där står det uttryckligen att vi vill "att en ny krigsmaterielutredning bör tillsättas med syfte att en ny lagstiftning för svensk krigsmaterielexport ska presenteras under innevarande mandatperiod". Den nya lagstiftningen ska utesluta "möjligheten till export av krigsmateriel till länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna". Den ska utesluta "möjligheten till export av krigsmateriel till krigförande stater", och ett demokratikriterium ska införas.

Detta tycker Kerstin Lundgren är otydligt och oklart. Då undrar jag lite hur hon definierar den egna överenskommelse man gjort mellan de fyra borgerliga partierna och Socialdemokraterna när det gäller vapenexporten där man i vaga ord pratar om en eventuell skärpning till länder som är icke-demokratier. Trots allt är vår motion ett under av tydlighet

och klarhet jämfört med de vaga skrivningar som de borgerliga partierna har presenterat i betänkandet.

Sedan väljer Kerstin Lundgren att lyfta fram den gamla Krututredningen, som de flesta av oss tack och lov har glömt bort och gömt undan i olika byrååldor. Den presenterades 2005. Jag förstår att Kerstin Lundgren vill damma av denna utredning nu, för det var hennes partikamrat Anders Svärd som skrev den. I den utredningen avvisades tanken på ett demokratikriterium mycket tydligt. Anders Svärd har därefter upprepat vid åtskilliga tillfällen att det inte går att dra en gräns mellan demokrati och diktatur.

Jag undrar om Kerstin Lundgren instämmer med sin partikamrat. Är det så att hon avvisar tanken på ett demokratikriterium? Är det Centerpartiets uppfattning att det inte går att dra en gräns mellan demokratier och diktaturer?

Anf. 151 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Först och främst är det väldigt tydligt, åtminstone när jag lyssnar på Hans Linde, att det som gäller beslutet i morgon, även med Hans Lindes upplästa förslag, handlar om en utredning, inte om ett skarpt lagförslag som genom en knapptryckning i morgon kommer att förändra lagstiftningen. Jag tycker att det är viktigt att klargöra det, för det var det som jag invände emot. När Hans Linde talade tidigare fick man bilden att en knapptryckning i morgon skulle förändra svensk lagstiftning. Men så var inte fallet, inte ens när Hans Linde i replik till mig tydliggjorde vad han har framfört i motionen.

Så till frågan om demokrati eller inte demokrati. Det är väl helt klart att det finns en skillnad mellan demokratier och icke-demokratier. Det är därför som vi har utgångspunkten att vi ska skärpa lagstiftningen – vi är helt klara över det.

Jag står inte bakom den utredning som Anders Svärd lade fram. Det är väl också ett av skälen till att vi inte har fått någon proposition, vare sig av den förra regeringen eller av den nuvarande regeringen. Den utredningen har i dagsläget passerat bästföredatum. Då är det väl bra om vi nu kan få en ny utredning som kan skärpa lagstiftningen när det gäller export till icke-demokratier.

Anf. 152 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Följdfrågan blir så klart: Om nu Centerpartiet inte håller med sin gamla partikamrat Anders Svärd utan anser att det går att göra skillnad på demokratier och diktaturer och tycker att det finns en tydlig skillnad mellan den typen av länder, varför ska man vänta så många år med att tillsätta en utredning som ska titta på det? Hur svårt kan det vara att få till en ändring av lagstiftningen?

Jag kan ställa samma fråga till Kerstin Lundgren som jag ställde till Christer Winbäck. När det har gällt sjukförsäkringen, a-kassan och privatiseringar har ni agerat i expressfart, men när det kommer till att i lagstiftningen få på prant ett förbud mot vapenexport till diktaturer, då rör ni er saktare än vissa glaciärer.

Men Kerstin Lundgren har rätt på en punkt. Vi kan ganska snart i Exportkontrollrådet, där samtliga riksdagspartier är representerade, rösta nej till nya avtal. Jag kan i alla fall stå här och lova att den representant som

Vänsterpartiet har, Torbjörn Björlund, röstar nej när det kommer upp förslag om att Sverige ska exportera vapen till diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova brott mot de mänskliga rättigheterna.

Jag kan ge löftet att vi agerar på det sättet och röstar mot. Men vi kan också uppenbarligen, när vi läser regeringens skrivelse, konstatera att Torbjörn Björlund ofta blir nedröstad, eftersom en majoritet i Exportkontrollrådet uppenbarligen väljer att rösta för de här affärerna.

Hur Centerpartiets representant röstar vet vi inte. Det är belagt med sekretess. Skulle han dessutom gå ut och berätta det skulle han begå ett lagbrott.

Men jag undrar, Kerstin Lundgren: Kan du ge samma löfte som jag precis gav? Kan du i denna kammare lova att Centerpartiets representant i Exportkontrollrådet framöver kommer att rösta nej till nya affärer med Saudiarabien, nej till nya affärer med Förenade Arabemiraten och nej till nya affärer med Bahrain?

Anf. 153 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är en spännande fråga som Hans Linde nu ställer, inte minst med tanke på att det är jag som är Centerpartiets representant i Exportkontrollrådet.

Jag ska naturligtvis inte berätta här hur jag röstar eller agerar. Men jag har redan tidigare deklarerat att vi från vår sida har för avsikt att skärpa tillämpningen, och det är det som är utgångspunkten när det gäller att kunna hävda mänskliga rättigheter. Det finns ju egentligen möjligheter i dagens lagstiftning att agera för en skärpt tillämpning. Den möjligheten avser jag att bruka fullt ut – utan att, herr talman, för den skull avslöja hur jag kommer att rösta i vare sig den ena eller den andra frågan.

Anf. 154 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Under en lång rad av år har den svenska vapenexporten varit omdebatterad. Å ena sidan har man betonat den tradition som finns i Sverige efter det kalla kriget, om behovet av en stark försvarsindustri för att kunna värna den svenska neutralitetspolitiken men också en stark önskan om att få spin-off-effekter på svenska innovationer och teknikutveckling för försvarsindustrin.

Det har också handlat om att Sverige ska knyta band internationellt för att säkra våra säkerhetspolitiska intressen.

Å andra sidan menar vi kristdemokrater att det samtidigt är motsägelsefullt att vi i Sverige har en hög svansföring vid olika internationella kontakter när det gäller mänskliga rättigheter och vill verka för fred och frihet samtidigt som vi är en av världens stora vapenleverantörer. Just därför är det oerhört viktigt att vi nu verkligen på allvar tänker igenom vilka länder som ska få del av svenska vapenleveranser.

Herr talman! Sverige har en hög nivå på biståndet. Det syftar till utveckling av fattiga länder. Med vårt bistånd vill vi bidra till utveckling. Och vad är bättre än en värld där människor har social trygghet och frihet från konflikter och där demokrati och mänskliga rättigheter råder? Det om något ger oss trygghet i vår omvärld. Därför menar vi att all politik sammantaget ska arbeta i den riktningen, även vår vapenexport.

Vi är inte naiva. Vi vet att vi ibland behöver ta till vapen, som när man hotar oskyldiga civila och när våld används i förtryckande syften.

Men samtidigt vet vi också att en ökad andel vapen i världen skapar instabilitet och bidrar till att eskalera konflikter runt om i vår värld.

Det är mot den bakgrunden och med dessa olika svenska ambitioner som vi nu debatterar den skrivelse som regeringen varje år kommer med till riksdagen för att redovisa hur mycket vapen vi har sålt under föregående år.

Vad är det då för regler som styr vapenexporten? Ja, det står att vi får sälja krigsmateriel om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det, men det får då inte strida mot Sveriges utrikespolitik.

Det sista är enligt min mening det viktiga. Det är just i den svenska utrikespolitiska deklaration som vi slår fast att demokrati och mänskliga rättigheter är prioriterat i vår utrikespolitik. Därför måste all försäljning klara det nålsögat, som handlar om principerna och målen i vår utrikespolitik.

Krigsmaterielexporten måste också, som flera har påpekat, bedrivas i linje med vad vi tidigare har talat om, nämligen PGU, politik för global utveckling, och på så vis bidra till en rättvis och hållbar global utveckling.

När jag har börjat titta på regelverket för vapenexporten ser jag att det egentligen redan nu finns mycket fastslaget som ur min synvinkel gör klart att vi inte ska eller kan sälja krigsmateriel till diktaturer där mänskliga rättigheter kränks.

Det står exempelvis beskrivet i regeringens egen skrivelse om regelverket, och vi har nu också lagt in det i betänkandet som utskottets bedömning. I skrivelsen står det:

”Riktlinjerna framhåller särskilt den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelse ska fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter ska alltid vägas in, även i de fall då det är fråga om materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.”

Det innebär att vi har ett regelverk som borde, menar jag, stoppa försäljning till ett land där vi vet att mänskliga rättigheter kränks. Då blir det svårt för länder som Saudiarabien att klara det nålsögat.

Herr talman! Ett krav på demokratikriterium för export av svensk krigsmateriel står inskrivet i Kristdemokraternas principprogram sedan lång tid tillbaka, och vi har drivit det här i riksdagen genom olika motioner. Ett demokratikriterium behövs för att minimera risken att svensk krigsmateriel hamnar i händerna på icke-demokratiska stater där grundläggande mänskliga fri- och rättigheter trampas på. Det behövs också för att säkerställa att produkter med så kallade dubbla användningsområden inte exporteras till icke-demokratiska stater eftersom de kanske kan använda det för att framställa krigsmateriel.

I det perspektivet välkomnar vi att det är en utredning på gång som regeringen avser att tillsätta för att utreda hur vi kan stärka regelverket kring lagstiftningen, även om vi tror att det också till stor del handlar om praxis och tillämpningen av den lagstiftning som vi har redan i dag.

Därför blev jag lite förvånad när Socialdemokraternas utrikespolitiska talesperson Urban Ahlin i går uttalade sig i medierna om att han nu inte tyckte det behövdes en ny krigsmateriellagstiftning. Det var väl just det

som ni var med och förhandlade fram? Det är ju det som står i tillkännagivandet från utskottet.

Varför genomfördes inte demokratikriteriet före 2006, när ni hade makten? Den frågan ställer man sig. Ni hade ju med Vänsterpartiet och Miljöpartiet som stödpartier. De hade ju kunnat stödja er om ni hade velat ändra. Hade ni velat ändra på lagstiftningen hade det varit väldigt enkelt.

Nu har det hänt saker. Kristdemokraterna har kommit i regeringsställning, och vi har en tydlig ambition att någonting nu faktiskt ska hända.

Jag tycker att Urban Ahlin lägger ut dimridåer när han säger: Ja, med det här saudiavtalet vet jag inte riktigt hur det ska bli.

Det känns väldigt osäkert, tror jag, för många av oss, hur ni egentligen ställer er till det. Ni hade möjligheten 2005 att faktiskt inte göra ett avtal, som jag ser det, med det regelverk som redan finns. Ni hade inte behövt göra ett avtal med Saudiarabien. Det vi nu måste göra är att ändra på den praxis som ni har satt under er mandatperiod. Ni har satt en felaktig praxis av det regelverk som finns. Det är lite svårt att förstå ståndpunkten om hur ni kommer att vilja ha det med vapenexporten. Jag tror att många även efter den här debatten kommer att känna sig osäkra på vad Socialdemokraterna egentligen vill. Varken jag eller, tror jag, svenska folket upplever att det har kommit ett tydligt svar i den här debatten.

Den enda reservation som ni avger i det här betänkandet handlar om att ni vill ha fram den här utredningen så fort som möjligt, men det står inga datum. Vänsterpartiet har i alla fall sagt att man vill ha den inom den här mandatperioden, men det står inte i er reservation att ni vill ha den inom den här mandatperioden. Ni har sagt det här i talarstolen, men varför lägger ni inte in det i reservationen?

Vad är då Kristdemokraternas utgångspunkt i frågan om skärpning av regelverket kring vapenexporten? Jag ska här dra några viktiga punkter, för det är viktigt att detta finns med i riksdagens protokoll.

För det första har vi i över tio år krävt någon form av tydligt demokratikriterium i lagstiftningen. Det kravet fanns alltså redan under Socialdemokraternas tid, och det var ju synd att vi inte hittade någon överenskommelse då. Här hoppas vi att den utredning som nu ska tillsättas ska bringa klarhet i målsättningar när det gäller mänskliga rättigheter och att vi får en annan lagstiftning som tydligt säger att vi inte kan vela när det gäller demokratikriterier.

För det andra vill vi se en ökad öppenhet och transparens särskilt när det gäller Exportkontrollrådets verksamhet där parlamentariker sitter, en från vardera parti, som inte får rådgöra med någon i sitt eget parti på grund av sekretess. Vi som sitter här i riksdagen får ingen insyn i deras beslut eftersom det råder sekretess. Här menar vi att det behövs en ändring för att göra det mer synligt och med demokratisk insyn i vilka beslut som fattas. Det finns andra länder att titta på som exempel.

För det tredje vill vi att man ska se över den positiva presumption som i dag finns för följdleveranser, det vill säga att man efter att ha gett tillstånd till ett land i princip alltid ska bevilja följdleveranser. Vi ska naturligtvis hålla avtal, men det kan inte vara carte blanche för länder att få

följdleveranser oavsett vad som händer i landet avseende respekten för mänskliga rättigheter eller om landet kommit i konflikt med andra länder.

För det fjärde anser vi också att det är viktigt att vi ser vår vapenexport inom ramen för PGU, politik för global utveckling, som vi ju fattat beslut om här i riksdagen. Vi ska inte med ena handen skicka vapen och med den andra försöka ställa till rätta med biståndsmedel, utan vi ska faktiskt komma framåt med utvecklingen i världen.

För det femte ser vi också ett behov av ökad kontroll av kreditgivningen för krigsmaterielexport till icke-demokratier.

Det här, herr talman, är några av de punkter som vi hoppas få genomslag för framöver. Vi får se vad vi får med och vad vi kan få genomslag för i den här utredningen.

År 2011 sålde Sverige krigsmateriel till 63 länder, redovisas det här i betänkandet. Saudiarabien var efter Thailand det näst största mottagarlandet med 2,9 miljarder kronor i anförskaffad svensk krigsmateriel. Då ska man i och för sig säga att vad jag ser i propositionen är det 2,7 miljarder som är övrig krigsmateriel och 142 miljoner som är krigsmateriel för strid. Oavsett det skulle avtal om export av krigsmateriel till regimer såsom den i Saudiarabien enligt Kristdemokraterna aldrig ha ingåtts av Socialdemokraterna. Vi anser att det strider mot vår utrikespolitik om demokrati och mänskliga rättigheter.

I betänkandet nämns Försvarsexportmyndigheten. Det är viktigt att poängtera att den myndigheten inte får nyttjas för att gynna näringspolitiska särintressen. Dess uppgift är att understödja försäljning av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden endast i fall där detta ligger i linje med Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska intressen. I enlighet med uppdragsbeskrivningen ska myndigheten också verka för ökad transparens och öppenhet inom krigsmaterielexporten.

Herr talman! Inga vapen är så billiga, så lätthanterliga och mer vitt spridda än små och lätta vapen. Inga vapen dödar fler människor. Omkring 875 miljoner små och lätta vapen i omlopp bidrar årligen till en halv miljon människors död. Från Guatemala Citys kåkstäder till uppgörelser i Göteborgs undre värld leder okontrollerad vapenspridning till förödelse och lidande.

FN:s arbete för ökad vapenkontroll är ett viktigt steg mot förbättrad kontroll av spridningen av små och lätta vapen. Betydelsen av ett FN-regelverk genomsyrat av säkerhetsrådets resolutioner rörande kvinnors och barns utsatta situation i väpnade konflikter kan inte nog betonas.

Kristdemokraterna ställer sig bakom ett fortsatt starkt svenskt engagemang i förhandlingarna om ett universellt och juridiskt bindande arms trade treaty, ATT. Sverige bör fortsätta stödja ansträngningarna för att fördjupa och bredda det internationella samarbetet mot icke-spridning av små och lätta vapen.

I krisens Europa höjs hätska röster om att EU bör vända sig inåt och rädda sig självt innan man räddar andra. Det är ett isolationistiskt tanke-sätt som helt missar poängen. Om vi inte inser att vi lever i en globaliserad och tätt sammanlänkad värld där våldsamheter i Syrien och svält på Afrikas horn faktiskt påverkar kommunpolitikern i Vellinge har vi gjort en dålig omvärldsanalys, och det är något som slår tillbaka på oss själva.

Genom den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik kan och ska EU göra skillnad såväl internt och i närområdet som globalt. Paral-

lellt med unionens krishanteringsinsatser gör EU:s stärkta roll inom FN att man nu står bättre rustad än någonsin att verka som garant för fred och säkerhet världen över.

Det är viktigt att vi fortsätter att samverka mellan medlemsstaterna på försvarsindustriområdet. Vi behöver inte själva producera allting. Vi hoppas och välkomnar därför att regeringen fortsätter arbetet inom den europeiska försvarsbyrån. Genom pooling and sharing kan vi se vad vi behöver för olika förmågor.

Sverige har ett gyllene tillfälle att påverka såväl det europeiska som det internationella exportkontrollsamarbetet. EU rekommenderar redan i dag att krigsmateriel ej avsedd för strid inte exporteras till stater i väpnad konflikt eller där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Inom ramen för EDA och sexnationsinitiativet för Europas sex största industristater önskar vi kristdemokrater att Sverige verkar för skarpare EU-rekommendationer rörande export av krigsmateriel till icke-demokratier.

De mänskliga fri- och rättigheterna är odelbara och universella. Svensk krigsmaterielexport äger inget undantag från de mänskliga rättigheternas universella giltighet. Som en demokratis förkämpe har Sverige ett ansvar att garantera att vi inte bidrar till att mänskliga rättigheter kränks eller till att såga itu de demokratiska grundvalarna. Det uppnår vi bäst genom att införa någon form av stärkt lagstiftning när det gäller svensk krigsmaterielexport. På många områden är Sverige ett föregångsland internationellt. Låt oss bli det också på detta område!

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 155 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Detta var mångordigt, och det var bra i många stycken. Nu är det bara upp till bevis i regeringen. Det är ni som har ansvaret, och de vackra orden här måste naturligtvis leda till handling.

Låt mig börja i den andra änden. Vad Désirée försökte göra var att säga att Socialdemokraterna har styrt och att det är deras fel.

Vi tar absolut ansvar för det vi har gjort, Désirée. Den lagstiftning som styr krigsmaterielen i dag är från 1992. Jag tror att det var en borgerlig regering som utformade den lagstiftning som vi faktiskt har arbetat efter sedan dess.

Du slår in öppna dörrar! Vi socialdemokrater har i motion efter motion sagt att vi måste uppdatera vår krigsmateriellagstiftning, för den är inte i överensstämmelse med hur verkligheten ser ut. Vi är med i EU, det finns en uppförandekod och vår försvarsindustri har dramatiskt förändrats. Det har hänt mycket sedan 1992 när den här lagstiftningen sattes i sjön. Det är alltså inget konstigt med det.

Jag är nyfiken på vad ni kristdemokrater tycker i dag. Det är bra att ni drivit dessa krav. Det har tagit regeringen mer än ett år att ta fram direktiv, och vi har fortfarande inte sett dem. Ni har hanterat dem mellan era fyra partier, för att ni är så oense. Det som i går läckte ut i medierna var att utredningen ska hålla på till december 2014. Som Hans Linde sade är det med en glaciärs hastighet regeringen nu rör på sig. Om Kristdemokraterna är sådana vurmare vad gäller att få stopp på vapenexporten till länder som inte är demokratiska är man också svaret skyldig. Är det rimligt att skjuta upp en utredning till efter valet 2014?

Jag har sagt att man kan se två delar i detta. Det ena är att vi ändrar riktlinjerna och skruvar åt hårdare genom att sätta in en hänvisning till den demokratiska situationen i landet och därmed gör det svårare att sälja till icke-demokratier. Den andra delen av utredningen, som handlar om politik för global utveckling, försvarsindustrin och EU-samarbetet, kanske kan ta lite längre tid.

Den första delen borde gå mycket snabbare. Vad är Kristdemokraternas svar på frågan?

Anf. 156 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Då är vi överens. Det är en gammal lagstiftning som vi gärna ser ändrad. Ert regeringsinnehav upphörde 2006, Urban Ahlin. Det var en ganska lång tid. Kanske började ni skriva motioner om demokratikriterier så snart ni kom i opposition, vilket i och för sig är intressant.

En glaciärs hastighet kanske vi inte ska använda som jämförelse med tanke på hur hastigt glaciärerna smälter. Det kanske inte är så jättebra för miljöpartister, vänsterpartister och socialdemokrater att använda den jämförelsen om man vill vara miljöpolitiker.

Vad gäller hastigheten hade vi från Kristdemokraterna tyckt att det varit bra om utredningen kommit fortare, men jag är inte så säker på att det kan gå så mycket fortare. Jag har inte riktigt förmågan att bedöma det. Det är många viljor som ska komma med i en sådan diskussion. Vi ser att dessa frågor går genom de politiska blocken. Därför kommer det kanske, om vi ska få så stor enighet som möjligt, att ta tid.

Det kan vara de små stegens politik just nu, men från Kristdemokraternas sida tycker vi att vi för första gången är på väg åt rätt håll genom att vi fått upp en diskussion om mänskliga rättigheter, något som flera drivit på. Att få fram frågan om demokratikriteriet har kommit med den nuvarande regeringen. Alla vet att Kristdemokraterna är med och driver den frågan. Jag känner mig därför stolt över att vi satt i gång en rörelse, något som är på väg mot ett värde som vi står upp för och verkligen kommer att på alla sätt försöka kämpa för.

Urban Ahlin är svaret skyldig när det gäller frågan om avtalet med Saudiarabien. Han säger fortfarande att han inte vet om han kommer att riva upp avtalet eller inte.

Anf. 157 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Den sista svängen förstod jag inte alls. Inte heller Désirée Pethrus kan tala om ifall hon ska riva upp avtalet eller inte. Det är långt till 2015. Vi har sagt att vi inte kan lova att vi bryter avtalet 2015 eftersom mycket kan hända innan dess. Vad det har med den här diskussionen att göra vet jag inte riktigt. Nu diskuterar vi krigsmateriellagstiftningen.

Du säger att du gärna vill att det ska gå fort, Désirée Pethrus. Ja, det är bara att använda den majoritet som finns i riksdagen. Du säger att det hänt nu under den borgerliga regeringen. Sanningen är att det inte hänt någonting under den borgerliga regeringen. Det är Sveriges riksdag som fattat beslut där vi kräver att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om skärpt lagstiftning. Det är beslutet.

Det har tagit ett år för regeringen, och man är inte ens klar med utredningsdirektiven. Det är sanningen. Det är inte regeringen som drivit frågan, utan det är riksdagen som gör det.

Jag är fortfarande nyfiken på att få veta om Désirée Pethrus är nöjd med att en utredning kan hålla på till december 2014 och att man skjuter upp det hela över valet. Med tanke på alla vackra ord i anförandet, hur viktigt det är med demokrati och att vi står upp för svensk utrikespolitik, undrar jag om det då inte är rimligt att vi agerar snabbare när det finns en majoritet i Sveriges riksdag för att skärpa lagstiftningen.

Anf. 158 DÉSIREE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Urban Ahlin säger att inte heller Kristdemokraterna kan säga hur man ska göra med avtalet. Vi vet åtminstone vad vi vill till skillnad från Socialdemokraterna. Göran Hägglund har tydligt uttalat att Kristdemokraterna inte ville förlänga avtalet 2010; det har också stått i tidningarna. Om vi hade fått bestämma skulle det inte ha blivit något nytt avtal.

Det går faktiskt att säga upp avtalet. Om man läser MOU:et ser man att det finns möjlighet att göra det. Det hade väl ni också kunnat bestämma er för, Urban Ahlin. Jag uppfattar det inte som att du har en tydlig inriktning mot att säga upp avtalet. Några av delarna i avtalet innebär teknologiöverföring. Det är något som kanske kommer att omfattas av den nya lagstiftning som kommer till stånd i sommar. Det är möjligt att det går att säga upp avtalet av den anledningen, alltså att det kommer ny lagstiftning i sommar som vi måste ta hänsyn till. Det är märkligt att Urban Ahlin darrar på manschetten när det gäller Saudiavtalet – om han nu värnar och vurmar för demokratin på det sättet som han påstår sig göra.

Beträffande hur fort det ska gå kan jag säga att det säkert, eller förhoppningsvis, hade kunnat gå fortare. Jag kan inte riktigt svara på det. Vi vet inte, för det är ganska mycket som ska utredas. Det viktigaste är dock att ni redan 2005 hade kunnat använda den lagstiftning som vi har i dag till att inte skriva ett avtal med Saudiarabien. Där finns tydliga kriterier för mänskliga rättigheter. I er reservation finns ingen tidsaspekt, så Socialdemokraterna kommer inte att i morgon rösta för att det ska ske före 2014.

Anf. 159 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Det var ett spännande replikskifte. Det var lite grann som att bevittna två skalliga slåss om en kam när man hörde Kristdemokraterna och Socialdemokraterna diskutera Saudiaffären. Vi vet att både Kristdemokraterna och Socialdemokraterna suttit i en regering som förlängt detta avtal, först Socialdemokraterna 2005 och nu Kristdemokraterna 2010. Eller kan Désirée Pethrus ge oss något slags besked om att Kristdemokraterna 2010 skulle ha röstat emot när regeringen beslutade att förlänga avtalet? Det skulle i så fall vara en nyhet för kammaren.

Désirée Pethrus säger att demokrati och mänskliga rättigheter måste vara målet för utrikespolitiken; vapenexporten måste klara det nålsögat. Jag kan inte låta bli att tänka på Lukasevangeliet när Désirée Pethrus använder den liknelsen. Jag har trots allt gått på kyrkans barntimme i Hyby församlingshem på min hemort. I Lukasevangeliet sägs: Ja, det är

lättare för en kamel att komma in genom ett nålsöga, än för den som är rik att komma in i Guds rike. En motsvarande beskrivning på den borgerliga vapenexporten måste vara: Ja, det är lättare för en kamel att komma in genom ett nålsöga, än för den borgerliga vapenexporten att uppfylla kravet på demokrati och mänskliga rättigheter.

När vi nu sammanfattar det gångna året kan vi konstatera att det som Désirée Pethrus beskriver som att vi är på väg åt rätt håll innebär att svensk vapenexport slagit alla tidigare rekord, att vapenexporten till diktaturer, förtryckarstater, krigförande stater kraftigt ökar och att vi mitt under den arabiska våren beväpnat regimerna i Saudiarabien, Bahrain, Förenade Arabemiraten. Och så säger Désirée Pethrus att vi är på väg åt rätt håll med hänvisning till att det nu finns ett vagt medskick från de borgerliga partierna och Socialdemokraterna till Ewa Björling att det eventuellt kommer ett utredningsdirektiv som eventuellt kommer att leda till eventuella förändringar i den svenska krigsmateriellagstiftningen.

Nej, Désirée Pethrus, det räcker inte. Vi är inte på väg åt rätt håll.

Anf. 160 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Vad gäller att regeringen förlängt avtalet vill jag säga att när fyra partier sitter i en regering är det ett givande och ett tagande. Man kan välja att hoppa av en regering. Nu gjorde Kristdemokraterna inte det. Göran Hägglund har dock varit mycket tydlig med vad Kristdemokraterna gjorde för ställningstagande i regeringen och också varit offentlig med att vi inte hade velat ha ett avtal med Saudiarabien.

Det nålsöga jag talar om är att vi ska få en lagstiftning, en lagstiftning som förhoppningsvis blir så tydlig att inte ens Socialdemokraterna framöver kan säga att det kanske ändå går att skriva ett avtal med Saudiarabien. Jag menar att det regelverk som finns egentligen är ganska tydligt, men praxisen har utvecklats åt helt fel håll. Då måste vi uppenbarligen skärpa lagstiftningen, och jag anser att vi är på väg mot den skärpningen. Vi är på väg att få fram utredningsdirektiv. Vi är på väg att ta fram någonting nytt som förhoppningsvis ska tjäna de intressen som Kristdemokraterna och Vänsterpartiet nog är ganska överens om, att stärka mänskliga rättigheter och demokrati.

Jag kan som sagt bara tala för vad Kristdemokraterna driver och vad vi vill försöka få till stånd i regeringen.

Jag tror att det var Centerpartiet och Kerstin Lundgren som sade att det inte blir något nytt om man röstar på era förslag. Det ska tas fram en utredning. Den enda skillnaden är att ni skriver att det ska ske under innevarande mandatperiod. Men det är inte så att det blir fixt och klart vad vi ska ha för inriktning framöver.

Det är väldigt viktigt att vi påverkar de stora partierna, och jag tror att också du förstår att det viktigaste nu måste vara att få socialdemokrater och moderater att stå fast vid beslutet. Det är Kristdemokraternas ambition.

Anf. 161 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Nu låter det lite på Désirée Pethrus som att skillnaden i den här debatten egentligen är hur snabbt man vill gå fram och hur snabbt utredningen ska ske, men det är inte sant. Det medskick som Kristdemokraterna står bakom innebär att vi ska skärpa exportkontrollen

gentemot icke-demokratiska stater. Vad innebär det? Vilka stater är det som i framtiden med det här regelverket inte ska få köpa svenska vapen?

Vi är oerhört tydliga från Vänsterpartiets sida i vår motion och i våra reservationer. Vi säger att vi vill införa ett skarpt demokratikriterium, ett förbud mot export till länder som inte är demokratier. Vi vill ha ett absolut förbud utan undantag mot export till krigsförande stater med auktoritära regimer. Det är någonting annat än det ni har ställt er bakom. Försök inte måla upp en bild av att det egentligen mest handlar om några års skillnad mellan oss gällande när lagstiftningen ska komma! Men det var bra att Désirée Pethrus klargjorde att de kristdemokratiska ministrarna röstade för avtalet med Saudiarabien 2010 när det kom upp i regeringen.

Désirée Pethrus säger att det är ett givande och tagande när det gäller vapenexporten i regeringen. Jag kan se vad Kristdemokraterna har gett och vilka vallöften man har svikit, men vad är det egentligen man har fått tillbaka? Var är tagandet i detta givande och tagande?

Désirée Pethrus sade tidigare att Kristdemokraterna i tio år har drivit kravet på ett demokratikriterium. Ni har under de tio åren suttit i regering i sex år. Precis som vi kan göra ett bokslut Björklund kan vi göra ett bokslut Hägglund efter sex år med Kristdemokraterna i regeringen. Vi kan sammanfatta det med att vapenexporten ökat med 30 procent, att exporten till Nordafrikas och Mellanösterns diktaturer och auktoritära stater från 2009 ökat med 120 miljoner till 3 406 miljoner 2011, att ni förlängt det militära samarbetsavtalet med Saudiarabien och att ni gett ert godkännande till Projekt Simoom. Jag ser allt ni har gett, men vad har ni fått tillbaka, Kristdemokraterna?

Anf. 162 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Det som är skarpt i den reservation som Vänsterpartiet skrivit och som Hans Linde uppger är att krigsmaterielexporten ska utformas så att den utesluter möjligheten till export av krigsmateriel till länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Men detta är vi väl ganska överens om? Vad är det som är nytt i detta? Det finns ingenting som är nytt.

Kristdemokraterna har funnits sex år i regeringen, säger Hans Linde från Vänsterpartiet. Ja, och det här är en fråga där blockpolitiken bryts. Socialdemokraterna och Moderaterna har haft ganska lika syn medan några av oss småpartier har haft en annan syn. Jag känner mig stolt över att vi nu ändå på något sätt har fått upp detta på agendan och att vi ska göra den här utredningen. Vi ska inte slå oss för bröstet och säga att det bara beror på oss, men jag tror att Kristdemokraterna gör skillnad i regeringen när det gäller både biståndspolitik och den här frågan. Detta är en fråga som är viktig för oss och som jag vet att även partiledaren tycker är viktig.

Socialdemokraterna har gett oss en praxis som dess värre gör att många av de leveranser som kommer upp på bordet sker utifrån tidigare praxis. Det är det vi måste förändra nu. Jag hoppas att vi får en diskussion om följdleveranser. ISP sade själva när de var i utskottet att det är väldigt svårt att sätta upp kriterier när det gäller demokrati. Det är inte acceptabelt. Eftersom mycket av vapenexporten består av följdleveranser är detta väldigt viktigt om vi ska komma till rätta med den ökade vapen-

exporten. Det är min förhoppning att vi ska få fortsätta att debattera detta genom den här utredningen. Vi får se när regeringen återkommer.

Prot. 2011/12:116
23 maj

Anf. 163 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Det är svårt för oss som får lov att prata om vapenexport att diskutera det här avtalet, som en gång i tiden ingåtts av eller i alla fall passerat andra, som inte får lov att prata vapenexport. Vi pratar ibland lite grann förbi varandra, skulle jag tro.

Men oavsett det fick vi veta av Kerstin Lundgren här tidigare att det ramavtal som granskades i konstitutionsutskottet – avsiktsförklaringen väljer Urban Ahlin att kalla det – bara är ett avtal som sedan ska fyllas med innehåll. Jag tror att jag förstod på Désirée Pethrus att vi egentligen har precis samma uppfattning när det gäller att det regelverk som vi har i dag och den vapenexportlagstiftning vi har egentligen borde ha stoppat de olika projekt som sedan har tillkommit under ramavtalet, för de strider i allra högsta grad mot svensk utrikespolitik. Därför borde detta vara förbjudet. Man har faktiskt gått utöver svensk lag.

Men när det då är så hemligt att man inte kan få titta på avtalen och inte riktigt vet vad det är som egentligen har hänt är det också svårt för oss att säga om det strider mot lagen eller ej. Nu står vi helt plötsligt med den praxis som har utvecklats. Men om en praxis strider mot lagen har vi kommit väldigt långt bort från vad som är acceptabelt, särskilt när det sker dolt, som när det gäller vapenexportfrågorna.

Jag skulle vilja höra om jag uppfattat dig rätt. Tycker du precis som jag att de beslut som tagits under ramavtalet i olika projekt strider mot svensk lag?

Anf. 164 DÉSIREE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att de strider mot regelverket, som finns beskrivet i regeringens proposition och som vi lyft in i betänkandet. Enskilda exportbeslut fattas bakom lyckta dörrar. Det är detta vi är överens om att vi vill öppna upp. Vi vill, åtminstone i efterhand, kunna granska dem som fattat dessa beslut.

Den internationella överenskommelsen med Saudiarabien är dock offentlig, så man kan läsa vad den handlar om. Jag kan i och för sig tycka att det i alla fall nu efter den arabiska våren finns anledning att säga upp den, eftersom det till exempel står att samarbetet mellan de båda länderna ska främja internationell fred och säkerhet och att det inte ska riktas mot tredjeland. Nu har Saudiarabien varit involverat i Bahrain. Bara det menar jag renderar att avtalet redan börjar bli problematiskt. När det gäller teknologiöverföring kanske den nya lagstiftning som träder i kraft i sommar kommer att kunna påverka det här avtalet.

Vår förhoppning och ambition, som jag tror att vi uttryckt offentligt, är att det inte blir något nytt avtal 2015. Det hindrar däremot inte att vi kan ha andra typer av samarbeten med Saudiarabien. Det behöver inte handla om vapen som kan användas mot den egna befolkningen eller mot tredjeland. Ibland blir vår syn på Saudiarabien så negativ. Självklart ska vi försöka vara med och förändra och bidra till en demokratisk utveckling i Saudiarabien. Sådana typer av avtal vill vi naturligtvis ha.

*Strategisk
exportkontroll*

Som jag ser det är det tydligt redan i dag i regelverket att vi inte får skicka vapen till dem som kränker mänskliga rättigheter. Där är vi överens.

Anf. 165 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Det som jag ser som problemet är alla de olika beslut som fattas under ramavtalet och som vi inte har insyn i. Man hänvisar bara till dem som sitter i Exportkontrollrådet, men de får inte prata med oss andra. Därför vet vi inte hur diskussionen har gått, och vi vet inte heller hur diskussionen gick när det andra avtalet tillkom en gång i tiden. Själva diskussionerna har också skett bakom lyckta dörrar, utgår jag från.

Jag tänkte på en sak som du tog upp i ditt anförande: att vi under tidigare mandatperioder hade ett samarbete med Socialdemokraterna. Men det hade vi inte när det gällde sådana här frågor.

Vi hade ett 121-punktsprogram med olika områden som vi samarbetade i. Det gjorde vi däremot inte i frågor där vi stod väldigt långt från varandra som till exempel när det gäller vapenexportfrågorna. Där har vi ingen samsyn med Socialdemokraterna eller Moderaterna. Ni har ju samma situation. Det finns ett värde i att vi som mindre partier håller ihop i den här frågan. Det kan jag helt och hållet instämma med dig om.

Du sade att vi själva inte behöver producera allting. Jag tog upp tidigare att vi kanske borde ställa om vår egen industri. Om vi inte ska producera i Sverige får vi problem med arbetslöshet och andra saker. Där tog jag upp möjligheten att ställa om industrin till någonting som det är mer nytta av. Hur ser du på en sådan möjlig lösning för att komma till rätta med arbetsproblematiken om vi ställer om den svenska industrin?

Anf. 166 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Jag kanske var otydlig när det gällde den förra mandatperioden. Ni hade inte ett sådant avtal. Men Socialdemokraterna hade under så lång tid drivit den här frågan. Hade de velat så hade de kunnat bjuda in er till en diskussion: Vi vill ha en ny politik, och vi vill ha ett demokratikriterium. Men det gjorde de uppenbarligen inte. Hade de velat hade ni lätt som en plätt kommit springande och sagt: Vi vill ha ett nytt regelverk.

När det gäller att inte producera själv är vi i en ny tid. Jag tror det blir väldigt olyckligt om vi börjar tala om arbetstillfällen bara för vår industri. Jag kan förstå att många av de små orter som har industrin på sin ort naturligtvis vill värna den.

Vi säljer för 14 miljarder, som jag tror att jag sade i någon tidigare debatt. Sedan ska vi ha pengar till bistånd för att lösa konflikter som har uppstått med vapen. Vi har till exempel en turistindustri i Sverige som växer enormt och som genererar 86 miljarder i intäkter.

Det är klart att vi kan ställa om. Som Bodil Ceballos själv sade är det många andra som i dag äger många av dessa industrier. De ägs inte av svenskar men står för många arbetstillfällen.

Vi ska självklart värna arbetstillfällen i Sverige. Men det kan inte vara så att vi måste sälja vapen till Saudiarabien för att värna arbetstillfällen i Örnköldsvik eller någonstans i Värmland.

Fru talman! Jag får inleda med att säga att det är trevligt att höra en litet annan ton från Christer Winbäck, Kerstin Lundgren och Désirée Pethrus, och kanske framför allt Désirée. Det välkomnar jag väldigt mycket.

Sverige har nu på ett år klättrat från elfte plats till sjunde på listan över världens vapenexporterande länder räknat i ekonomiska termer. Tittar vi per capita är Sverige sedan länge det land som säljer mest vapen av alla i hela världen.

Svensk lag förbjuder vapenexporten till länder där omfattande och grova kränkningar mot mänskliga rättigheter förekommer eller länder som befinner sig i konflikt. Det har många av er redan tagit upp. Trots detta står länder som Saudiarabien och Pakistan som köpare för en stor del av den svenska vapenexporten.

I regeringsdeklarationen 2010 sade Fredrik Reinfeldt: Vi ska vara en tydlig kraft för gemensam europeisk utrikespolitik som värnar och utvecklar demokrati, folkrätt och mänskliga fri- och rättigheter. I ljuset av Saudiarabien och vad statsministern har sagt om svensk vapenexport faller de vackra orden i regeringsdeklarationen om mänskliga rättigheter platt till marken.

Det som är mest cyniskt och dessutom fel i sak är att Fredrik Reinfeldt, Carl Bildt, Ewa Björling och även Stefan Löfven kopplar ihop vapenexporten med svenska jobb. Alla dessa fyra är mycket tydliga med att Sverige ska fortsätta att exportera till diktaturer. Man använder argumentet att det ska gynna de svenska arbetstillfällena.

Den myndighet som beviljar exporten av krigsmateriel är ISP, som många också varit inne på, Inspektionen för strategiska produkter, som säger att någon hänsyn till sysselsättning och arbetstillfällen inte får tas. Trots denna vetskap fortsätter dessa tunga politiker att komma med osanningar i sak.

Fru talman! Detta tycker jag är allvarligt. Det är i dag ett stort hyckleri när man å ena sidan talar om mänskliga rättigheter och å andra sidan säljer vapen till olika diktaturer.

När Inspektionen för strategiska produkter ska besluta om svensk vapenexport ska myndigheten endast ta tre hänsyn. De är att exporten tillgodoser det svenska försvarets behov, att det är säkerhetspolitiskt önskvärt och att det inte står i strid med de principer som finns för målen för svensk utrikespolitik.

Trots det har helt andra argument lyfts fram för att fortsätta vapenexporten till länder som Saudiarabien från landets främsta företrädare. Utifrån detta regelverk är det obegripligt att man kan försöka försvara vapenexporten till exempel till Saudiarabien när man vet vilken typ av regler som gäller.

Andelen av den svenska krigsmaterielexporten som går till auktoritära regimer kan också sättas i relation till den totala svenska varuexportens storlek. År 2011 utgjorde krigsmaterielexporten 1,15 procent av den totala svenska varuexporten, och 29,19 procent av krigsmaterielexporten gick till auktoritära regimer.

Totalt sett utgjorde krigsmaterielexporten 2011 till auktoritära regimer bara enstaka promille av den totala varuexporten. Då ska man notera att 2011 sticker ut som ett år med ganska hög andel krigsmaterielexport

till dessa länder. Det är rent nonsens att Sverige skulle stå eller falla med att den skulle upphöra. Det är klart att vi kan avstå från export till diktaturer och inte använda arbetstillfällena som ett skäl.

Anf. 168 ULRIK NILSSON (M) replik:

Fru talman! Peter Rådberg tog upp frågan om säkerhetspolitiska överväganden. Det gjorde också jag i mitt inledningsanförande. Jag konstaterade att det egentligen är det enda bärande skälet till varför vi har en vapenexport. Det handlar om att kunna dela utvecklingskostnader för att kunna upprätthålla det skydd för vårt land, vår demokrati och vår säkerhet som vi kommer att behöva och som vi också ser behövs i en orolig omvärld.

Min fråga till Peter Rådberg är följande. Du tillhör ett parti som väldigt gärna hävdar att vi borde avveckla ganska mycket av vapenexporten. Hur löser vi den svenska säkerhetspolitiken om vi inte har möjligheten att dela utvecklingskostnaden med någon annan? Ska vi sänka ambitionerna för svensk säkerhet? Ska vi höja försvarsanslaget?

Som försvarspolitikern borde du kunna ge ett besked och säga: Då kommer vi från vårt parti att föreslå dessa höjningar eller dessa förändringar.

Anf. 169 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag kan fråga Ulrik Nilsson vad svensk säkerhet har med försäljning av vapen till Saudiarabien att göra. Du svarade inte på den frågan. Du fick den också av Hans Linde för ett litet tag sedan.

Vi anser från Miljöpartiet att säkerheten måste breddas. Det finns en stor samhörighet om man tittar på europeisk nivå. Om du läser dokument från Bryssel ser du att de är väldigt tydliga med att säga att det inte är en väpnad konflikt mellan de europeiska länderna som står för dörren utan det är andra typer av hotbilder som finns. Det är terrorism, cyberhot, miljökatastrofer och så vidare.

Det är den typen av hot som vi måste möta i morgon. Ulrik Nilsson är tillbaka till kalla krigets retorik: Vi måste försvara Sveriges territorium med mer vapen. Jag blir väldigt besviken. Håller inte Ulrik Nilsson med om det som även regeringen säger att vi har en vidgad hotbild och måste angripa hotbilden utifrån det perspektivet?

Jag sade i min avslutning att Sverige inte står eller faller med de promille som vi säljer vapen till diktaturer som till exempel Saudiarabien.

Sverige måste ha ett helt annat varumärke. Vi ska vara leverantörer av demokrati och mänskliga rättigheter. Det är det som stärker Sverige som land – inte att sälja vapen till bland annat Saudiarabien.

Anf. 170 ULRIK NILSSON (M) replik:

Fru talman! Låt mig först erinra om att jag i debatten var tydlig med att för mig är inte arbetstillfällena huvudargumentet. För mig är huvudargumentet den säkerhetssituation vi ser, det faktum att vi har valt att inte ingå i allianser och att vi därför måste ha möjlighet att tillgodose behovet av försvarsmateriel.

Det är möjligt att du, Peter Rådberg, har en annan syn än vad jag har på hur situationen i vår omgivning ser ut. Men jag konstaterar till exempel att det från Ryssland kommer tydliga signaler om en relativt omfatt-

tande upprustning. Påverkar den säkerheten i vårt närområde? Ja, det gör den alldeles säkert. Då måste vi fundera över hur vi klarar detta åtagande. Därför är jag lite bekymrad över att du ger ett icke-svar på min fråga. Du talar inte om hur du vill kompensera för den kostnadsdelning som ligger i vapenexporten om du nu kan avveckla den, Peter Rådberg.

Vi är överens om att vi ska införa kriterier som gör det svårare att exportera för diktaturer. Den delen kan vi lägga bakom oss. Men idén att man generellt sett bör minska det kan innebära problem för vår egen säkerhet. När du inte svarar måste jag tolka det som att du tycker att säkerheten för den svenska demokratin är underordnad er ambition att inte ha någon vapenexport.

Anf. 171 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Vi talar främst om vapenexport till diktaturer. Men Ulrik Nilsson svarar inte på frågan om vad säkerheten har att göra med att vi säljer vapen just till Saudiarabien. Du får besvara den frågan.

Din partiledare Fredrik Reinfeldt har sagt flera gånger att han inte kommer att darra på manschetten, som han uttryckte det, när det gäller att han vill rädda alla jobb. Det handlar bland annat om att sälja vapen till diktaturer för att det ska gynna svenska arbetstillfällen. Han har sagt detta. Står inte Ulrik Nilsson upp för det?

Säkerhetssituationen är inte sådan att Ryssland står inför dörren. Vi hade i försvarsutskottet en rapport angående FOI:s nya rapport om Ryssland tio år framåt. Där var det tydligt att Ryssland inte är någon form av ett militärt hot utifrån sin ekonomiska situation, miljösituation och politiska situation. Däremot rustar de upp, men det är inget invasionshot mot vårt land. Det måste mötas utifrån andra parametrar, som jag nu sade. Det finns en samstämmighet i EU-parlamentet och på EU-nivå. Även stora delar av den svenska regeringen tycker att hotbilden måste breddas. Då måste man också göra politik av detta. Vi måste göra politik av det här och se hur säkerhetshotet ser ut. Det gäller inte enbart den militära delen. Det är inte så att ju fler vapen vi får, desto säkrare blir Sverige. Det kan vara precis tvärtom, Ulrik Nilsson.

Vad diskussionen handlar om nu är att du ska besvara frågan: Om vi säljer vapen till Pakistan och till Saudiarabien – på vilket sätt gynnar det svensk säkerhet? Jag skulle vilja få ett svar på den frågan. Vi talar om promille av den totala export som går dit. Det är inte tiotals miljarder vi talar om.

Anf. 172 CHRISTER WINBÄCK (FP):

Fru talman! Varav hjärtat är fullt måste man tala. Eftersom små lätta vapen kom upp som en fråga och också omnämndes vill jag ta en minut eller två till att tala om detta.

Konsekvenserna av små lätta vapen som är ett av vår tids största gissel handlar om att vi får spillda liv, bestående men, handikapp och personer med långtgående psykologiska skador hos dem som drabbas. Men förutom dessa konsekvenser bidrar väpnat våld till långtgående konsekvenser för samhället som sådant. Det underminerar möjligheterna till utveckling och utgör ett direkt hinder för uppfyllelsen av millenniemålen.

FN:s program för utveckling UNDP uppskattar den totala kostnaden för väpnat våld enbart i länder som befinner sig utanför konflikt att uppgå till 163 miljarder dollar årligen.

Vi ska också komma ihåg att i detta sammanhang utgör det väpnade våldet ett hinder även för vårt bistånd. Ett direkt hot mot biståndsarbete medverkar till att biståndsmedel måste användas till säkerhetsarrangemang och till att mildra de omedelbara konsekvenserna av våldet snarare än till utveckling. Det hindrar också en långsiktig utveckling i riktning mot tillväxt och välfärd.

Det är därför med stor förhoppning jag ser fram mot FN:s två konferenser i sommar. Det gäller ATT, det internationella vapenhandelsfördraget, som har nämnts tidigare samt uppföljningskonferensen om små lätta vapen senare i sommar. Där kommer Sverige att ge konstruktiva bidrag.

Jag vill påminna om att nätverket här i riksdagen mot små lätta vapen nästa onsdag kommer att hålla ett seminarium tillsammans med civilsamhällsorganisationer om dessa konferenser och andra frågor om vapenhandel. Alla är naturligtvis välkomna. Vi ska ge en bakgrund till och synpunkter på hur det ser ut i dagsläget. Programmet finns anslaget på Helgonät, och en påminnelse kommer i mejlboxen om några dagar. Delta gärna, och gör er mening hörd!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 maj.)

21 § Nytt värdlandsavtal med Organisationen för det globala nätverket för vattenfrågor samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2011/12:UU14
Nytt värdlandsavtal med Organisationen för det globala nätverket för vattenfrågor samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall (prop. 2011/12:117).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 24 maj.)

22 § Nytt värdlandsavtal med Internationella institutet för demokrati och fria val (IDEA) samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2011/12:UU15
Nytt värdlandsavtal med Internationella institutet för demokrati och fria val (IDEA) samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall (prop. 2011/12:116).

23 § Tredje inreklamnadspaketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder

*Tredje inreklamnads-
paketet för el och
naturgas – vissa
genomförandeåtgärder*

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2011/12:NU22
Tredje inreklamnadspaketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder (prop. 2011/12:77).

Anf. 173 INGEMAR NILSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera näringsutskottets betänkande nr 22 som handlar om regeringens proposition om ändringar i ellagen och naturgaslagen för att anpassa den svenska lagstiftningen till de EU-författningar som följer av det som kallas för det tredje inreklamnadspaketet för el och naturgas. I betänkandet behandlas också ett antal motioner från den allmänna motionstiden med anknytning till elmarknaden och dess funktionssätt.

Låt mig inledningsvis konstatera att jag självfallet står bakom samtliga socialdemokratiska reservationer i betänkandet, men för tids vinande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna nr 3 och 7.

Den första delen av betänkandet handlar således om regeringens proposition. Den ställer vi oss från socialdemokraternas sida bakom och yrkar bifall till.

När det sedan gäller den resterande delen av betänkandet och en del av de motioner som handlar om elmarknaden tar vi från socialdemokraternas sida, precis som vi gjorde i motsvarande debatt för ganska precis ett år sedan, konsumenternas utgångspunkt för våra ställningstaganden. Med konsumenter menar vi här inte bara hushållskonsumenter, utan i minst lika stor omfattning företag.

Fru talman! Införandet av elområden i Sverige har förorsakat mycket debatt sedan de kom på plats den 1 november 2011. Det är inte svårt att förstå att konsumenter, naturligtvis privatpersoner men inte minst företag, har reagerat och reagerat starkt på det faktum att man under stora delar av den gångna vintern har fått betala ett avsevärt högre pris för sin el i elområde 4 i Sydsverige än i övriga elområden i landet.

Vår kritik i detta avseende handlar först och främst om hur det bakomliggande beslutet om införandet egentligen gick till. Enligt vår uppfattning finns det all anledning att titta närmare på hur regeringen hanterade detta, och det har därför också gjorts en KU-anmälan i frågan.

Men sedan handlar kritiken i minst lika stor, och egentligen i större, omfattning om bristen på den handlingsförmåga som krävs från regeringens sida. Det handlar om bristen på offensiva åtgärder för att motverka de problem för företag och privatpersoner som elområdesinförandet har lett till.

Det är problem som skapar stora skillnader i konkurrensförutsättningar beroende på om ditt företag ligger på den ena eller andra sidan om den gräns som myndigheten i fråga, det vill säga Svenska kraftnät, har dragit. Det är problem som uppenbart leder till att jobb riskeras i Sverige – i de

delar av landet som lider av regeringens handlingsförlamning i detta avseende.

För många företag, inte minst inom tillverkningsindustrin, är energikostnaderna i allmänhet och elpriset i synnerhet en av de enskilt viktigaste faktorerna för företagets resultat och överlevnadsförmåga. De här företagen har på ett mycket hårdhänt sätt fått uppleva vad regeringens brist på handlingsförmåga leder till.

Fru talman! Förra årets motsvarande debatt i detta ämne ledde bland annat fram till ett tillkännagivande om att en översyn av konsekvenserna av elmarknadens avreglering skulle göras. Två av utredningsuppdragen som har koppling till elprisområdena har gått till Energimarknadsinspektionen. Den första av de två utredningar som de skulle göra presenterades för lite drygt en vecka sedan.

I den konstaterar man bland annat att företag inom elområde 4 som varit i den situationen att de skulle omförhandla sina elavtal har tvingats betala ett högre pris än vad som hade varit motiverat därför att den finansiella marknaden tagit ut ett högre pris för de så kallade prissäkringsinstrumenten än vad den underliggande risken motiverat. Med andra ord har man passat på att ta extra bra betalt på grund av den osäkerhet som införandet av elområden har medfört. På så sätt skapas sämre förutsättningar för jobb i Sverige.

Vad som hade behövts för att motverka detta är en regering som hade påskyndat utbyggnaden av överföringskapacitet inom Sverige och som hade stimulerat tillkomsten av ny elproduktion i södra Sverige. När det gäller utbyggnaden av överföringskapacitet är vi naturligtvis medvetna om och hälsar med tillfredsställelse regeringens beslut avseende Sydväst-länken, men det är alldeles för sent och alldeles för saktfärdigt.

När Svenska kraftnät under föregående år bara har använt ungefär hälften av den investeringsram som man har fått i statsbudgeten är det inte heller så underligt att vi har brist på överföringskapacitet i landet. Det behövs en annan och mer handlingskraftig politik om vi ska återfå en situation där rättvisa villkor och förutsättningar råder för alla, oavsett var i Sverige man bor eller har sitt företag.

Tyvärr är de två övriga utredningar som tillsatts för att belysa konsekvenserna av elmarknadens avregleringar ännu inte klara, men vi får säkert anledning att här i kammaren återkomma till dem och föra en diskussion och en debatt om elmarknadens funktionssätt när de väl kommer. Det ska bli intressant.

Fru talman! Energimarknaden utmärks i vissa delar av något som kan kallas en oligopolmarknad. Det gäller i första hand på produktionssidan. På nätsidan och på handelssidan är mångfalden något större. Dess värre är dock inte spelreglerna desamma för alla aktörer. Därför yrkar vi socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister bifall till de två motionerna N311 och N343 som handlar om de kommunala energibolagens förutsättningar att verka på marknaden.

När det gäller samhällsviktiga funktioner, som energiförsörjningen, är vi övertygade om att en mångfald av aktörer i detta sammanhang inte bara är bra utan också nödvändigt. Det blir tydligt inte minst när det gäller den del av energiförsörjningen som är beroende av ledningsbunden infrastruktur. Då krävs det aktörer som har en annan och längre placementshorisont än nästa kvartalsrapport för att man ska våga göra långsik-

tiga investeringar. Dagens lagstiftning försvårar och förhindrar, enligt vårt sätt att se det, de samhällsnödvändiga utvecklingsbehov som finns inom området.

I de motioner som jag har nämnt finns tydliga förslag till lösningar. Vi anser att det behövs motsvarande undantag från kommunallagens lokaliseringsprincip för all verksamhet som berörs av ledningsbunden infrastruktur inom detta område, precis som det i dag finns i ellagen. På så sätt ges kommunala bolag, i synnerhet kommunala energibolag men också energibolag som drivs som kooperativ eller ekonomiska föreningar, möjlighet att på ett aktivt sätt bidra till en positiv utveckling när det gäller miljötekniska lösningar som ett komplement till statliga och privata företag. Vi är övertygade om att det gynnar såväl samhällsutvecklingen i stort som det rena konsumentintresset.

Anf. 174 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! För att hejda klimatförändringarna behöver vi fler som deltar, inte färre. I dag finns det regelverk som förhindrar att fler ges möjlighet att delta i energiomställningen. Vi debatterar i dag bland annat hur fler människor ska kunna delta genom att äga sin egen el och hur de kommunala energibolagen ska kunna användas som kraftfulla redskap.

Det finns många skäl att decentralisera energiproduktionen och främja en mångfald av aktörer på energimarknaden. Samhällets sårbarhet minskar när energiförsörjningen sprids på många händer. Att ge fler människor möjlighet att producera sin egen el är också receptet för att öka andelen förnybar energi. Möjligheten att producera egen el är förklaringen till varför länder som Danmark och Tyskland bygger ut förnybar energi i mycket högre takt än Sverige.

Det är därför angeläget att skapa ett regelverk som uppmuntrar människor att producera egen el. I Tyskland och många andra länder i Europa har man ett system med fast pris för mikroproducenter. Med ett garanterat fast pris per kilowattimme under flera års tid vågar privatpersoner investera eftersom de kan räkna hem sin investeringskostnad. I Tyskland äger över två miljoner människor sin egen el.

Miljöpartiet vill att även svenskar ska få sälja sitt elöverskott på elnätet. För att göra det möjligt behövs införandet av nettodebitering. Ett sådant system innebär att den egenproducerade el som överförs till elnätet får kvittas mot den el som förbrukas från elnätet. Nettodebitering har debatterats och utretts i Sverige i många år. Andra länder i EU har haft systemet länge.

Energibolagen i Sverige börjar tröttna på regeringens passivitet. Mälarenergi har nyligen beslutat att från den 1 januari 2012 kommer de av deras kunder som tillverkar egen el att få kvitta den mot elnätet. Under våren har branschorganisationen Svensk Energi uppvaktat Näringsdepartementet med konkreta förslag på hur nettodebitering kan införas redan nu och för alla i landet. Många vill dra sitt strå till stacken i miljöarbetet och samtidigt tjäna en slant genom egen el.

Senast i måndags mötte jag en man som sade att han fortfarande väntar på att nettodebitering ska införas så att han kan installera solceller på sitt tak. Han sade att han inte förstod varför det dröjer, och det gör inte jag heller.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Tredje inremärknads-
paketet för el och
naturgas – vissa
genomförandeåtgärder*

Det finns en oroväckande trend att regeringen lägger frågor i utredningslådan när man inte kan enas internt. Sverige har varken tid eller råd att låta regeringen Reinfeldt bromsa den gröna omställningen. Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet föreslår i detta betänkande att lagstiftningen ses över så att människor får vara delaktiga och äga sin egen el.

Fru talman! Våra gemensamt ägda energibolag är viktiga redskap i arbetet mot ett helt förnybart energisystem. De kommunala energibolagen som drivs med längre planeringshorisont än nästa kvartalsrapport har ofta bättre förutsättningar att utveckla miljötekniska lösningar. Satsningar på ny miljöteknik är ofta en kostsam investering som kan ta tid att skriva av. Om inte kommunala energibolag tidigt satsat på biogas skulle vi troligen inte ha den utveckling av biogas som vi ser i dag.

Statliga och privata energibolag får i dag verka inom hela Sverige. Det får även utländska kommunala energibolag. Ett bolag som ägs av en svensk kommun lyder däremot under kommunallagens lokaliseringsprincip och får därmed enbart verka inom den egna kommunen. Det finns en god tanke bakom att en kommun ska fokusera på verksamhet inom det egna territoriet, men när vi nu ser att denna princip begränsar samhällsnyttan finns det all anledning att ompröva den. De kommunala energibolagen diskrimineras jämfört med andra energibolag, och konsekvensen är att vi riskerar att gå miste om miljöteknikutveckling. Miljöpartiet, tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, föreslår därför att lagstiftningen ändras så att kommunala energibolag får verka på likvärdiga villkor som statliga och privata bolag.

Fru talman! Debatten om det här betänkandet ger Sveriges riksdag tillfälle att för första gången diskutera införandet av elprisområden. Den 1 november 2011 infördes fyra elprisområden i Sverige efter beslut av regeringen. Det är beklagligt att vi folkvalda ställdes inför fullbordat faktum när det gäller en fråga som har så stor betydelse för såväl människors ekonomi som det svenska näringslivets konkurrenskraft. Möjligheter till en politisk diskussion i sakfrågan samt vilka valmöjligheter som fanns hade varit på sin plats. I stället duckar regeringspartierna i frågan. I utskottsmajoritetens ställningstagande går inte att utläsa vad allianspartierna tycker om införande av elprisområdena. Kanske kan vi här i dag få höra vad de här partierna har för åsikt om införandet och vad man avser att göra för att hantera konsekvenserna av höjda elpriser i södra Sverige.

Miljöpartiet ser fördelar med principen att skapa incitament för ny elproduktion i de områden där efterfrågan är som störst. Införandet av elområdena har lett till ett ökat intresse för att bygga ut den förnybara elproduktionen i södra Sverige. Utbyggnad av lokal och regional produktion leder också till ett effektivare energisystem utan de förluster som ofrånkomligen uppkommer i samband med överföring av el på långa avstånd.

Miljöpartiet tycker att det är otillfredsställande att elområdesreformen skedde så hastigt eftersom konsekvenserna därför inte var tillräckligt analyserade. Regeringen tycks sakna en plan för hur man ska stödja utbyggnaden av ny elproduktion i södra Sverige. Ett mer genomtänkt införande hade inneburit att man med god framförhållning hade kunnat bygga ut ny förnybar elproduktion och ny överföringskapacitet. Detta hade gjort att prisvariationerna mellan elområdena hade minimerats.

I södra Sverige finns i dag planer på att bygga ut den havsbaserade vindkraften. Denna vindkraft kommer att kunna leverera lika mycket el som Barsebäck gjorde före stängning. Denna satsning är därför väldigt viktig för att kunna sänka elpriserna i södra Sverige, men regeringen låter Försvarsmakten sätta käppar i snurren för detta projekt. Sverige skulle i stället gynnas av en regering som agerar för att hantera elprisområdenas konsekvenser och som tar sitt ansvar och bejakar möjligheten att bygga ut ny elproduktion där den behövs som allra mest.

Fru talman! Jag står bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 6.

Anf. 175 LARS ISOVAARA (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Sverigedemokraterna är ett EU-kritiskt parti, och dessutom är vi motståndare till överstatlighet. Visst finns det frågor som både måste och kan lösas bäst på överstatlig nivå, men grundprincipen bör vara att beslutas på nationell nivå.

Jag ser positivt på ett utökat energisamarbete med våra närliggande grannländer när det gäller såväl produktion som distribution av el. Vi har mycket att vinna på att kunna handla med elström och således kunna dela på produktionsresurser med våra nordiska grannländer. Vårt omväxlande klimat medför att det kan uppstå kapacitetsbrister i vissa områden under exempelvis kalla vinterdagar. Att då ha fler ben att stå på i form av elleveranser från andra områden är positivt ur både säkerhets- och kostnadsynpunkt. Med en mix bestående av en stor del vattenkraft, kärnkraft och nu också vindkraft på marginalen kan vi konstatera att den svenska elproduktionen är så gott som fri från koldioxidutsläpp.

Vad som däremot är mer oroande är att delar av Europa nu verkar överge en stabil elmarknad till förmån för bland annat kol och utomeuropeisk gas. Vi bör nog vara medvetna om att utvecklingen på den europeiska energimarknaden kan komma att påverka oss negativt, både när det gäller elpriser och klimatpåverkan.

Fru talman! Konkurrens inom olika sorters marknader ska generellt bejakas om inte annat talar därför. På just den punkten skiljer sig inte energimarknaden i stort från andra marknader. Begränsad överföringskapacitet och produktion gör dock att det måste finnas möjligheter att bevaka och kontrollera eventuella diskriminerande eller konkurrensbegränsande beteenden på el- och naturgasmarknaderna.

Enligt min mening är kravet på en överstatlig granskning däremot tveksamt ur subsidiaritetsperspektiv, och jag anser det således vara fullt tillräckligt att övervakningen verkställs och övervakas av den nationella tillståndsmyndigheten eller genom bilaterala avtal mellan nationella tillståndsmyndigheter.

Fru talman! Några ord om de i november 2011 införda elområdena. Det finns väl ingen lösning som är helt perfekt för alla parter och aktörer, men i den situation som nu råder, med nedlagda kärnkraftverk i södra Sverige och bristfällig överföringskapacitet från norra Sverige alternativt Norge till södra Sverige, får man enligt min mening acceptera en lösning som denna.

Visst finns det tidpunkter när prisskillnaden har varit påtaglig mellan främst elområde 4 och de andra elområdena, men det totala antalet tim-

mar har relativt sett varit få och i huvudsak berott på kyliga perioder och aktuell driftstatus på kärnkraftverken. När väl Sydvestlänken är i drift kommer förhoppningsvis förhållandena att förändras ganska påtagligt. På längre sikt är en höjning av produktionskapaciteten i södra Sverige både önskvärd och i allra högsta grad eftersträvarsvärd.

Det finns delar i införandet av den nuvarande modellen som bör bevakas extra noga. Då tänker jag på hur den geografiska elområdesindelningen i vissa fall har fått en alltför lokal påverkan på elpriset. Det finns kommuner där elområdena mer eller mindre har kluvit en kommun i två delar. Gislaved är ett exempel.

Energimarknadsinspektionen framhåller i sin rapport att det behövs ett regelverk för hur elområdena i framtiden kan förändras. Jag citerar: ”Energimarknadsinspektionen bedömer därför att det behövs ett regelverk för hur elområden kan ändras i framtiden. Av ett sådant bör det exempelvis framgå vilken instans som beslutar om nya elområdesgränser, eventuella varselstider samt vilka analyser som bör ligga till grund för ett beslut om nya elområdesgränser.”

Det finns därför skäl att återkomma i och bevaka frågan om hur eventuella förändringar av elområdena ska kunna utföras.

Anf. 176 KENT PERSSON (V):

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 2, men jag står givetvis bakom övriga reservationer från Vänsterpartiet.

Reservation 2 handlar om elmarknaden och elmarknadens funktion. Det innebär också att de övriga reservationerna som Ingemar Nilsson och Lise Nordin har pratat om egentligen ingår i det resonemanget.

Jag ska börja med att läsa upp ett stycke ur budgetpropositionen: ”Målet för elmarknadspolitiken är att åstadkomma en effektiv elmarknad som genererar en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser.”

Så står det att läsa. Jag tycker att det är väldigt intressant att regeringen skriver så och funderar väldigt mycket över hur man tänker, vad man har för politik för att åstadkomma detta, för det var ju precis det som var tanken när man 1996 avreglerade elmarknaden. Det skulle bli bättre konkurrens, fler aktörer och lägre priser för kunderna.

Vad är resultatet? Vad kan vi se? Det är sämre konkurrens och högre priser. Man måste därför ställa sig frågan hur det har kunnat bli på det här sättet.

Delvis beror det på prissättningen på elmarknaden, att det är den sista, dyraste kilowattimmen som sätter priset för all el. Det här blir givetvis extra besvärligt när det uppstår brist och man är tvungen att ta till den effektreserv som man har. Det är när vi får de här så kallade peakarna framför allt vintertid när det har varit extremt kallt de här senaste åren. Då sticker priset i väg.

Produktionspriset för billig vattenkraft är däremot detsamma, och det innebär att det blir väldigt höga vinster för våra elbolag i dag, framför allt våra tre stora bolag men även andra elbolag.

Svenska Dagbladet undersökte förra året hur det såg ut med vinsterna hos de tre stora elbolagen i Sverige. Vattenfall hade en vinst på 3,2 miljoner per anställd i Sverige, på den svenska marknaden. På marknaden

ute i Europa hade Vattenfall en vinst på 0,6 och 0,9 miljoner per anställd. Fortum hade en vinst på 6,4 miljoner per anställd här i Sverige.

Det är självklart att det är priset på el som gör de här stora vinsterna.

Man kan jämföra med EDF, det franska energibolaget som är en gigant på området. De har produktionsanläggningar runt om i världen, dock inte i Norden, och de hade en vinst per anställd på någonstans runt 470 000 kronor. Det är klart att när folk ser detta så börjar de ställa frågor: Hur kan det här komma sig? Har vi en elmarknad som fungerar som den ska? Vad är det som gör att det kan bli sådana här skillnader i vinst mellan de stora energibolagen?

Effektreserven är en sak. Därför tycker jag och Vänsterpartiet att det är väldigt olyckligt att vi ska låta marknadens aktörer också ta över handhavandet av effektreserven. Det är som att låta räven vakta hönsgården. Det förstår ni kanske inte är så lyckat. Det var kanske ingen bra liknelse, fru talman, men det dök inte upp någon bättre.

Det är detta vi ifrågasätter i den här motionen. Det hade varit bättre att utreda djupare innan man tog det här beslutet, så som vi sade när vi fattade beslutet om marknadsaktörerna. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet var tveksamma till det här. Vi ville se på effekterna av det innan det genomfördes. Det hade varit bättre att ha ett rörligt pris på elen och sätta ett tak för effektreserven för att sedan i stället buda in den för att få någon form av balans i det hela. Det är det vi föreslår.

I övrigt har vi för att få en bättre fungerande elmarknad lagt fram en rad förslag från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet genom åren. Det handlar om en snabbare utveckling och utbyggnad av den förnybara energin. Det handlar om förstärkning av elnäten, framför allt inom Sverige, så att man får fram elen dit den ska, för det påverkar som vi vet priserna. Det blir extra tydligt nu med de olika prisområdena.

Vi har lagt fram en rad andra förslag som riksdagen har tagit till sig och regeringen är tvungen att återkomma om, bland annat en genomgång av elmarknaden. Vad är det som har hänt de senaste åren?

Vi har också i diskussioner tagit upp vem som ska stå för kostnaderna för utbyggnad av till exempel en vindkraftspark. Det är ett problem. Nu har jag läst här att regeringen har för avsikt att möjligtvis komma med något förslag för att komma till rätta med det problemet.

Det finns en rad olika saker och förslag som vi från Vänsterpartiet har lagt fram för att förbättra situationen.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att jag tidigare har hänvisat till en undersökning som Svenska Dagbladet gjorde för två år sedan. Det som oroade folk mest vid tiden för den undersökningen var elpriset. Det var inte arbetslöshet. Priset på el var det första.

Där har regeringen totalt misslyckats. El är inte vilken vara som helst. Energi är inte vilken vara som helst. Utan energi stannar Sverige. Det fungerar inte. Därför är det synnerligen olyckligt att man låter det hantelas på det sätt som görs i dag. Det behövs någon form av reglering.

Anf. 177 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Det här betänkandet behandlar dels en proposition, dels ett antal motioner och motionsyrkanden från allmänna motionstiden i höstas.

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Tredje inremarknads-
paketet för el och
naturgas – vissa
genomförandeåtgärder*

Jag ska börja med att säga några ord om propositionen. I den föreslår regeringen vissa ändringar i ellagen och i naturgaslagen. Syftet med detta är att genomföra delar av EU:s tredje inreklamadspaket för el och naturgas.

Syftet med paketet, som innehåller två direktiv och tre förordningar, är att säkerställa en fungerande elmarknad i Europa.

Förslaget från regeringen innebär att vissa så kallade samriskföretag måste upprätta en övervakningsplan där det ska framgå vilka åtgärder som vidtas för att förhindra diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende gentemot andra aktörer på el- eller gasmarknaden.

Ett samriskföretag är ett företag som ägs av flera aktörer gemensamt och som är inrättat för att genomföra ett regionalt samarbete. Syftet är alltså att bättre integrera olika delar av nationella marknader eller över gränserna.

Kravet på att upprätta en övervakningsplan gäller bara om ett företag som ingår i ett samriskföretag både bedriver stamnätsverksamhet och samtidigt ingår i en koncern som bedriver produktion av eller handlar med el.

I Sverige är detta inte tillåtet, vi har sedan länge separerat näten från produktion och handel. Detta är också reglerat redan i dag i ellagen och gaslagen. Men eftersom det är tänkbart att något eller några företag från andra länder, där detta kan vara tillåtet, skulle kunna ingå i ett sådant regionalt samarbete här i Sverige behöver ändå dessa lagändringar göras. Det är detta och en del annat som föreslås i propositionen.

I sak är detta inga konstigheter och det är inte någonting som är politiskt kontroversiellt. Alla partier i utskottet står bakom dessa förändringar, bortsett från att Sverigedemokraterna vill att övervakningsplanen ska godkännas av en svensk instans i stället för en europeisk. Jag har lite svårt att se poängen med det, och eftersom vi i Sverige dessutom är skyldiga att implementera elmarknads- och gasmarknadsdirektiven finns det heller inget utrymme för den typen av egna särlösningar.

Fru talman! När det gäller motionerna är det en elmarknadskompott som innehåller lite av varje. Det finns allmänna synpunkter på hur elmarknaden fungerar. Vi har frågan om elområden, förutsättningarna för att ansluta små elproduktionsanläggningar samt reglerna för kommunala energibolag.

Jag tänkte huvudsakligen ägna mig åt elmarknadens funktion och avsluta med några ord om elområden.

Målet för elmarknadspolitiken, som Kent citerade ur budgeten, är att åstadkomma en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som ger säker tillgång till el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Samtidigt ska elmarknaden vara resurseffektiv och miljömässig, och prisbildningen ska vara effektiv.

Vi ser i dag en alltmer integrerad nordisk elmarknad med utökat samarbete mellan de nordiska länderna och i hela Europa. De alltmer integrerade marknaderna bidrar till att vi successivt får förbättrad försörjningstrygghet och stärkt konkurrenskraft.

I Sverige har vi från och till – kanske framför allt under vintrarna, särskilt om det är kallt, ont om vatten i vattenkraftsmagasinen och ännu mer om kärnkraften går på halvfart – en häftig diskussion om höga elpriser.

Ett problem, som också Energimarknadsinspektionen konstaterat i en rapport för något år sedan, är att konsumenternas förtroende för elmarknaden är lågt. Troligtvis beror det låga förtroendet, åtminstone delvis, på att konsumenterna inte förstår hur elmarknaden fungerar. Det konstaterar Energimarknadsinspektionen också i sin rapport. Detta vill man därför undersöka vidare, och det görs nu också.

Sedan pågår som bekant en utvärdering av elmarknaden, dess funktion och avregleringen, där regeringen har uppdragit åt två professorer att bland annat analysera vilka faktorer som påverkar och har påverkat priset över tid.

Rapporten är inte helt färdig ännu, men jag var på ett seminarium för ett par veckor sedan där de här professorerna redovisade en del preliminära slutsatser, och deras bedömning är väldigt tydlig: Avregleringen har inte lett till högre elpriser.

Sanningen är snarare den att variationerna i elpriset beror på andra faktorer: om det är torrt eller vått, om det är kallt, råvarupriser, kärnkraftsproblem, införandet av elcertifikat eller priset på utsläppsrätter, för att bara nämna några faktorer. Och vi ska komma ihåg att politiska beslut, fattade i den här kammaren, ligger bakom närmare hälften av det som utgör elpriset mot konsument i dag.

Energimarknadsinspektionen kommer från och med 2013 att använda en ny marknadsövervakning, med ökad insyn i producenternas budgivning, samtidigt som rapporteringsskyldigheten för marknadens olika aktörer utökas på en rad områden. Regeringen har avsatt extra medel för detta i budgeten. Det finns numera också ett särskilt insynsråd på Nord Pool, där tillsynsmyndigheterna – i vårt fall Energimarknadsinspektionen – får ökad insyn i elbörsens verksamhet och funktion.

Vi tror inom Alliansen att det är viktigt och att det är bra att små producenter av el, till exempel hushåll med egen vindsnurra eller solceller, får möjlighet att leverera el till elnätet och att man får möjlighet att kvitta levererad el mot köpt el genom så kallad nettodebitering. Med ett sådant system stärks konsumentens ställning, och den gröna omställningen påskyndas genom bättre lönsamhet för förnybara alternativ. Därför ska nu frågan om nettodebitering utredas ordentligt. Uppdraget är att lämna ett fungerande förslag till regeringen innan sommaren 2013.

Allt detta genomförs alltså i syfte att få en bättre fungerande elmarknad.

Fru talman! Sverige delades in i fyra elområden av Svenska kraftnät från den 1 november 2011. Indelningen är gjord för att hantera de begränsningar i kraftöverföringen som finns mellan landets norra och södra delar.

Grundproblemet är att det produceras för lite el i södra Sverige där många människor bor, medan det finns massor av el i norra delarna av landet där behovet inte är lika stort. Det här problemet förvärrades radikalt genom den stängning av Barsebäcks två kärnkraftsreaktorer som den dåvarande socialdemokratiska regeringen genomdrev 1999 och 2005. I ett slag försvann i södra Sverige produktion motsvarande ungefär hälften av elbehovet i Skåne.

Man kan tycka vad man vill om kärnkraftsavveckling, men det mest anmärkningsvärda i sammanhanget är att den dåvarande regeringen inte tog ansvar för sitt avvecklingsbeslut. Det hade man nämligen kunnat göra

genom att sätta fart på utbyggnaden av kraftöverföringskapaciteten mellan norra och södra Sverige. Bristerna i det avseendet var väl kända sedan länge. Hade det gjorts i samband med avvecklingen av den första reaktorn hade den förstärkta ledningskapaciteten kunnat vara på plats nu.

Nu är det i stället alliansregeringen som har fått hantera de problem som skapades av bristen på handlingskraft från tidigare S-regeringar. Alliansregeringen har föreslagit, och riksdagen har godkänt, rejält ökade investeringsbudgetar till kraftnätsutbyggnaden de senaste åren. Det betyder till exempel hela tio gånger mer pengar 2012 än 2005. Regeringen har dessutom skyndsamt behandlat den ansökan om koncession som Svenska kraftnät lämnat in avseende byggandet av den så kallade Sydvästlänken. Den ger kraftigt förbättrad överföringskapacitet ned till elområde 4. Godkännande från regeringen för den första delen kom nyligen.

Detta betyder att den tidsplan som Svenska kraftnät har angivit ser ut att hålla. Den avgörande delen av Sydvästlänken, den som ibland kallas Sydlänken, kan stå klar vid årsskiftet 2014/15. Det betyder att elöverföringskapaciteten till elområde 4 ökar med 25 procent – eller uttryckt i annorlunda termer 1 400 megawatt, det vill säga en bra bit mer än de 1 200 megawatt som var Barsebäcks maxeffekt.

Alla vi som bor i Sydsverige kan bara beklaga att detta inte gjorts långt, långt tidigare.

Fru talman! Alliansregeringen tar ansvar för en välfungerande elmarknad i Sverige. Genom en rad reformer säkerställs tillförlitlig och effektiv försörjning av stabil och miljösmart el till konkurrenskraftiga priser till gagn för hushåll och företag i Sverige. I förlängningen formar detta en viktig grundpelare för det välbefinnande vi alla så gärna vill ta del av.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I detta anförande instämde Hans Rothenberg, Cecilie Tenfjord-Toftby och Borian Åberg (alla M).

Anf. 178 ERIK A ERIKSSON (C):

Fru talman! Jag vill säga några ord om betänkandet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna och reservationerna.

Propositionen med det långa namnet *Tredje inreklamningspaketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder* är viktig för det europeiska samarbetet, och den är viktig för konsumenterna i Sverige och i andra länder. Jag tar min utgångspunkt där.

Det hade kanske blivit en bredare energidebatt om det inte endast hade varit fråga om inreklamningspaketet. Det är väl gott och väl att vi kan ha den i riksdagen. Frågan berör många människor. Om vi i dag började från noll och inte hade ett utbyggt kraftnät eller produktion skulle det vara spännande att se vad vi skulle välja. Där är vi inte i dag.

Vi ärver ett system som har funnits ett tag. Utifrån det kan man tänka sig att vi behöver göra det bästa möjliga av en sådan situation som vi befinner oss i. Har vi de bästa förslagen, och driver vi den bästa politiken?

Från Centerpartiets sida har vi förfäktat förnybar energi i årtionden, och vi tycker att det är viktigt. I samarbetet inom alliansregeringen har vi beslutat om en gemensam energipolitik som är bra och viktig. Den sätter utgångspunkten i förnybar energi. Ökningen av vindkraft har varit myck-

et stor sedan 2007 fram till i dag. Tidigare talare har sagt att det har varit på marginalen, men det är banbrytande i vårt gamla land.

Att stärka konsumentens roll och situation sker i flera olika lagar. Det är viktigt. Sedan krävs också en översyn över tid. Någon har kritiserat att det inte räcker att göra utredningar. Ibland får vi en bild av att vi är bäst i världen på att tillsätta utredningar – det kanske är så – men även andra länder gör det. Det är viktigt att kunna rekapitulera, ta lärdom och utreda om vi är på rätt väg eller inte. För oss är det alldeles avgörande att elcertifikaten får verka. Det är en bra modell och ett bra sätt att stärka förnybar energi.

Numera är det tillåtet, tack vare alliansregeringens initiativ, att producera elektricitet som villaägare eller småhusägare. Detta var inte möjligt tidigare. Det sker även justeringar som gör att det blir mer lönsamt att producera egen elektricitet.

Jag tror inte att så många, fru talman, har talat om att spara el, men den frågan finns också med. När vi talar om kostnadsökningar, vilket område det än må vara, finns det alltid en möjlighet att påverka sin egen konsumtion och sitt eget beteendemönster. Det är också viktigt. Vi ser till exempel att elintensiv industri flyttar verksamhet till andra länder. Vi ser att elkostnader kan vara en tung post för ett företag, men det finns också andra poster som är tunga för att bedriva verksamhet i Sverige. Men de frågorna berör inte det här betänkandet.

Låt mig ändå säga att elcertifikatssystemet är viktigt. Det finns flera delar i betänkandet som tar upp systemet. De tas upp i flera motioner. Jag tänker inte beröra dem alla, men jag vill nämna att nettodebiteringen är viktig. Den är viktig, och vi måste se en helhet. Vi har inte den perfekta lösningen, men jag är inte alldeles övertygad om att Tyskland har den perfekta lösningen. Vi behöver laga efter läglighet på den plats vi befinner oss. Vi är otroligt beroende av omvärlden, och Sverige är ett av de mer exportberoende länderna i Europa. Därför behöver vi framdeles vara kloka. Utbyggnaden av Sydvästlänken är en sådan klok strategisk investering som nu kommer att genomföras. Den kommer att flytta kraft i landet och kan möta den efterfrågan som finns.

Anf. 179 MATS ODELL (KD):

Fru talman! Målet med den svenska elmarknadspolitikerna är att åstadkomma en effektiv elmarknad med en säker tillgång till el till konkurrenskraftiga priser. Det innebär bland annat en strävan mot ett mer effektivt resursutnyttjande och en vidareutveckling av den gemensamma elmarknaden i Norden och i Europa med satsningar på harmonisering av regler och utökat samarbete.

Betänkandet handlar också om naturgasmarknaden. Målet är att vidareutveckla gasmarknadsreformen så att också verklig konkurrens och en effektiv naturgasmarknad kan uppnås.

Mina allianskamrater har på ett berömvärt sätt berört stora delar av betänkandet, och jag ska undvika upprepningar. I stället ska jag säga något om elmarknadens funktionssätt.

I debatten och i motioner från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har det förts fram krav på att det ska ske en översyn av konsekvenserna av avregleringen av elmarknaden. Så sent som hösten 2011 behandlade utskottet en proposition om elmarknadens funktionssätt. Då gjordes

Prot. 2011/12:116
23 maj

*Tredje inremarknads-
paketet för el och
naturgas – vissa
genomförandeåtgärder*

också bedömningen att insynen och övervakningen av elmarknaden bör förstärkas och att det kan finnas behov av en bättre samordning av myndigheternas övervakning av elmarknaden. Helt rätt. Detta är alltså på gång.

Regeringen deklarerade då att man avsåg att utreda frågan vidare. På begäran av riksdagen pågår nu en utvärdering av avregleringarna. Utvärderingen ska redovisas inom en nära framtid. I sammanhanget kan det vara värt att nämna att också Energimarknadsinspektionen genomför en översyn av elkundernas förtroende för marknaden.

Utskottets majoritet anser att vi bör avvakta resultaten av utredningarna innan vi går vidare. Därför yrkar vi avslag på motionerna från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Jag tänker inte säga något om elområdena. Jag tycker att Jonas Jacobsson Gjörtler gjorde det på ett utmärkt sätt. Jag instämmer i hans anförande i den delen.

Jag ska i stället säga någonting om kommunala energibolag.

I en motion från Socialdemokraterna förs det fram krav på en översyn av de kommunala bolagens möjligheter att agera på energimarknaden också genom undantag från den så kallade lokaliseringsprincipen, som innebär att de intressen som kommunen vill tillgodose ska vara lokaliserade till kommunen.

Här har regeringen gett Energimyndigheten i uppdrag att titta på konkurrensförhållandena på elmarknaden, och utskottet anser att vi också här bör invänta utredningens resultat innan riksdagen vidtar några ytterligare åtgärder när det gäller frågor om konkurrensförhållandena på marknaden för energitjänster, vad gäller både villkoren i allmänhet och kommunernas roll i synnerhet.

När det gäller frågor om den kommunala kompetensen på energiområdet konstaterar vi i utskottsmajoriteten att ett vidgat undantag från kommunallagens lokaliseringsprincip har föreslagits av den så kallade TPA-utredningen. Förslaget har mött kritik, inte minst från Konkurrensverket, som har framhållit att det finns risker när offentliga aktörer ägnar sig åt affärsverksamhet som snedvrider konkurrensen på marknaden och tränger undan privat näringsverksamhet.

Med detta, fru talman, vill jag yrka avslag på samtliga motioner och bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 maj.)

24 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

2011/12:149 Bättre tillgång till kommunala föreskrifter

2011/12:152 Enklare och effektivare handläggning av bostadstillägg, och vissa andra frågor

Framställning

2011/12:RS3 Hanteringsordning av Riksrevisionens rapporter m.m.

25 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 23 maj

2011/12:372 Kvinnosjukdomen endometrios

av *Hillevi Larsson* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2011/12:373 Narkotikarelaterad dödlighet

av *Hillevi Larsson* (S)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2011/12:374 Födande kvinnors rätt till lustgas

av *Hillevi Larsson* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2011/12:375 Nationella riktlinjer mot svåra förlossningsskador

av *Hillevi Larsson* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2011/12:376 Kustbevakningens rättsliga befogenheter

av *Eva Sonidsson* (S)

till försvarsminister Karin Enström (M)

2011/12:377 Ökad ohälsa bland kvinnor som arbetar i tjänstesektorn

av *Maria Stenberg* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2011/12:378 Nordisk strategi för att möta ungdomsarbetslösheten

av *Maria Stenberg* (S)

till statsrådet Ewa Björling (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 29 maj.

26 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 23 maj

2011/12:589 Statsbidrag till moskéer

av *Roger Haddad* (FP)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2011/12:590 Förrehabilitering vid folkhögskolor

av *Gunvor G Ericson* (MP)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

Prot. 2011/12:116
23 maj

**2011/12:591 Kompensation för svenskt stöd till vattenkraftsprojekt i
Indien**

av *Jens Holm* (V)
till miljöminister *Lena Ek* (C)

2011/12:592 Diskriminering av funktionshindrade
av *Jasenko Omanovic* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2011/12:593 Nationella riktlinjer för spillskydd
av *Johan Löfstrand* (S)

till miljöminister Lena Ek (C)

2011/12:594 Fallet Sergej Magnitskij
av *Olle Thorell* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:595 Öronmärkta anslag till skolor i segregerade kommuner
av *Robert Halef* (KD)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2011/12:596 Anslagen till högskolor och universitet
av *Berit Högman* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 29 maj.

27 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 22 maj

2011/12:577 Swedfunds investeringar i Sierra Leone
av *Åsa Romson* (MP)

till statsrådet Gunilla Carlsson (M)

2011/12:581 Förnedring av kvinnor, rasism och kultur
av *Monica Green* (S)

till statsrådet Nyamko Sabuni (FP)

den 23 maj

2011/12:574 Valfärdsteknologi

av *Carina Moberg* (S)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2011/12:580 Diskriminering av elever

av *Carina Hägg* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2011/12:585 Försvarsmaktens stödsystem PRIO

av *Allan Widman* (FP)

till försvarsminister Karin Enström (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 29 maj.

Prot. 2011/12:116
23 maj

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till och med 6 §
anf. 6 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 6 § anf. 31 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 69 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 107,
av förste vice talmannen därefter till och med 20 § anf. 122 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 20 § anf. 155 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Meddelande om information från regeringen	1
2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
3 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen	1
4 § Hänvisning av ärende till utskott.....	1
5 § Förnyad bordläggning.....	2
6 § Soldatanställningar i Försvarsmakten	2
Försvarsutskottets betänkande 2011/12:FöU5	2
Anf. 1 PETER HULTQVIST (S)	2
Anf. 2 JOHAN FORSSELL (M)	5
Anf. 3 PETER HULTQVIST (S) replik	8
Anf. 4 JOHAN FORSSELL (M) replik	8
Anf. 5 PETER HULTQVIST (S) replik	9
Anf. 6 JOHAN FORSSELL (M) replik	10
Anf. 7 PETER RÅDBERG (MP)	10
Anf. 8 ALLAN WIDMAN (FP)	12
Anf. 9 PETER HULTQVIST (S) replik	14
Anf. 10 ALLAN WIDMAN (FP) replik	14
Anf. 11 PETER HULTQVIST (S) replik	15
Anf. 12 ALLAN WIDMAN (FP) replik	15
Anf. 13 STAFFAN DANIELSSON (C)	16
Anf. 14 MIKAEL JANSSON (SD)	18
Anf. 15 ALLAN WIDMAN (FP) replik	20
Anf. 16 MIKAEL JANSSON (SD) replik	20
Anf. 17 ALLAN WIDMAN (FP) replik	21
Anf. 18 MIKAEL JANSSON (SD) replik	21
Anf. 19 TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	21
Anf. 20 JOHAN FORSSELL (M) replik	23
Anf. 21 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	24
Anf. 22 JOHAN FORSSELL (M) replik	25
Anf. 23 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	25
Anf. 24 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	26
Anf. 25 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	27
Anf. 26 MIKAEL OSCARSSON (KD)	27
Anf. 27 ANNA-LENA SÖRENSON (S)	29
Anf. 28 ALLAN WIDMAN (FP) replik	30
Anf. 29 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	31
Anf. 30 ALLAN WIDMAN (FP) replik	31
Anf. 31 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	32
Anf. 32 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	32
Anf. 33 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	33
Anf. 34 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	33
Anf. 35 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	33
(Beslut fattades under 19 §.)	33

7 § Ändringar i elberedskapslagen.....	34
Försvarsutskottets betänkande 2011/12:FöU7	34
(Beslut fattades under 19 §.)	34
8 § Specialist i allmänmedicin – en yrkeskvalifikation i allmänpraktik.....	34
Socialutskottets betänkande 2011/12:SoU22	34
Anf. 36 PER RAMHORN (SD)	34
Anf. 37 MATS GERDAU (M).....	35
(Beslut fattades under 19 §.)	36
9 § Stärkt skydd för barn i internationella situationer	36
Civilutskottets betänkande 2011/12:CU23	36
Anf. 38 THOMAS FINNBORG (M)	36
(Beslut fattades under 19 §.)	37
10 § 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet, m.m.	37
Civilutskottets betänkande 2011/12:CU25	37
(Beslut fattades under 19 §.)	37
11 § Vissa åtgärder mot illegala vapen	37
Justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU22.....	37
Anf. 39 ELIN LUNDGREN (S).....	37
Anf. 40 AGNETA BÖRJESSON (MP)	38
Anf. 41 KENT EKEROTH (SD).....	39
Anf. 42 PATRICK RESLOW (M).....	42
Anf. 43 ROGER HADDAD (FP).....	44
Anf. 44 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	46
Anf. 45 ROGER HADDAD (FP) replik.....	46
Anf. 46 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	46
Anf. 47 ROGER HADDAD (FP) replik.....	46
Anf. 48 JOHAN LINANDER (C).....	47
Anf. 49 CAROLINE SZYBER (KD).....	49
Anf. 50 LENA OLSSON (V).....	50
Anf. 51 PATRICK RESLOW (M) replik.....	51
Anf. 52 LENA OLSSON (V) replik.....	51
Anf. 53 PATRICK RESLOW (M) replik.....	51
Anf. 54 LENA OLSSON (V) replik.....	52
(Beslut fattades under 19 §.)	52
12 § En reformerad mutbrottslagstiftning	52
Justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU23.....	52
Anf. 55 MORGAN JOHANSSON (S).....	52
Anf. 56 AGNETA BÖRJESSON (MP)	55
Anf. 57 CAROLINE SZYBER (KD).....	56
Anf. 58 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	58
Anf. 59 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	59
Anf. 60 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	59
Anf. 61 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	60
Anf. 62 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	61
Anf. 63 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	61
Anf. 64 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	61
Anf. 65 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	62

Anf. 66	PIA HALLSTRÖM (M)	62	Prot. 2011/12:116
Anf. 67	MORGAN JOHANSSON (S) replik	63	23 maj
Anf. 68	PIA HALLSTRÖM (M) replik	64	
Anf. 69	MORGAN JOHANSSON (S) replik	64	
Anf. 70	PIA HALLSTRÖM (M) replik	64	
Anf. 71	JOHAN PEHRSON (FP)	65	
Anf. 72	MORGAN JOHANSSON (S) replik	67	
Anf. 73	JOHAN PEHRSON (FP) replik	68	
Anf. 74	MORGAN JOHANSSON (S) replik	68	
Anf. 75	JOHAN PEHRSON (FP) replik	69	
Anf. 76	AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	69	
Anf. 77	JOHAN PEHRSON (FP) replik	69	
Anf. 78	AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	70	
Anf. 79	JOHAN PEHRSON (FP) replik	70	
Anf. 80	JOHAN LINANDER (C)	70	
Anf. 81	MORGAN JOHANSSON (S) replik	72	
Anf. 82	JOHAN LINANDER (C) replik	72	
Anf. 83	MORGAN JOHANSSON (S) replik	73	
Anf. 84	JOHAN LINANDER (C) replik	73	
Anf. 85	KENT EKEROTH (SD)	74	
Anf. 86	MORGAN JOHANSSON (S) replik	74	
Anf. 87	KENT EKEROTH (SD) replik	75	
Anf. 88	MORGAN JOHANSSON (S) replik	76	
Anf. 89	KENT EKEROTH (SD) replik	76	
	(Beslut fattades under 19 §.)	77	
13 §	Elektronisk stämningsansökan i brottmål	77	
	Justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU25	77	
Anf. 90	CARL-OSKAR BOHLIN (M)	77	
	(Beslut fattades under 19 §.)	77	
14 §	Radio- och tv-frågor	78	
	Konstitutionsutskottets betänkande 2011/12:KU16	78	
Anf. 91	PER BILL (M)	78	
Anf. 92	MATHIAS SUNDIN (FP)	79	
Anf. 93	PER-INGVAR JOHNSON (C)	80	
Anf. 94	JONAS ÅKERLUND (SD)	81	
Anf. 95	TUVE SKÅNBERG (KD)	81	
Anf. 96	PETER ERIKSSON (MP)	82	
Anf. 97	HELENE PETERSSON i Stockaryd (S)	84	
	(Beslut fattades under 19 §.)	86	
15 §	Ändringar i riksdagsordningen om replikrätten m.m.	86	
	Konstitutionsutskottets betänkande 2011/12:KU23	86	
Anf. 98	MONTASER ENEIM (M)	86	
	(Beslut fattades under 19 §.)	87	
16 §	En strategi för romsk inkludering och andra minoritetsfrågor	88	
	Konstitutionsutskottets betänkande 2011/12:KU17	88	
Anf. 99	MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	88	
Anf. 100	ANN-BRITT ÅSEBOL (M)	89	

Anf. 101 PER-INGVAR JOHNSON (C).....	91
Anf. 102 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik	92
Anf. 103 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik.....	93
Anf. 104 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik	93
Anf. 105 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik.....	93
Anf. 106 JONAS ÅKERLUND (SD).....	93
Anf. 107 TUVE SKÅNBERG (KD)	94
Anf. 108 ROGER HADDAD (FP).....	94
Anf. 109 HANS EKSTRÖM (S).....	96
Anf. 110 ROGER HADDAD (FP) replik.....	97
Anf. 111 HANS EKSTRÖM (S) replik.....	98
Anf. 112 ROGER HADDAD (FP) replik.....	98
Anf. 113 HANS EKSTRÖM (S) replik.....	99
Anf. 114 PETER ERIKSSON (MP).....	99
(Beslut fattades under 19 §.)	100
17 § Strategisk exportkontroll	100
Utrikesutskottets betänkande 2011/12:UU11	100
Anf. 115 URBAN AHLIN (S)	100
Anf. 116 BODIL CEBALLOS (MP)	102
Anf. 117 BJÖRN SÖDER (SD)	106
(forts. 20 §).....	108
Ajournering.....	108
Återupptagna förhandlingar	108
18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 maj	108
UbU13 Förskolan	108
UbU14 Grundskolan	110
KrU9 Kulturarvsfrågor	115
19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	116
FöU5 Soldatanställningar i Försvarsmakten	116
FöU7 Ändringar i elberedskapslagen.....	116
SoU22 Specialist i allmänmedicin – en yrkeskvalifikation i allmänpraktik	117
CU23 Stärkt skydd för barn i internationella situationer.....	117
CU25 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet, m.m.	117
JuU22 Vissa åtgärder mot illegala vapen	117
JuU23 En reformerad mutbrottslagstiftning	120
JuU25 Elektronisk stämningsansökan i brottmål	120
KU16 Radio- och tv-frågor	121
KU23 Ändringar i riksdagsordningen om replikrätten m.m.	121
KU17 En strategi för romsk inkludering och andra minoritetsfrågor.....	122
Meddelande om inställd votering	122
20 § (forts. från 17 §) Strategisk exportkontroll (forts. UU11)	123
Anf. 118 URBAN AHLIN (S) replik	123
Anf. 119 BJÖRN SÖDER (SD) replik	123
Anf. 120 URBAN AHLIN (S) replik	123

Anf. 121	BJÖRN SÖDER (SD) replik	124
Anf. 122	HANS LINDE (V).....	124
Anf. 123	BODIL CEBALLOS (MP) replik	128
Anf. 124	HANS LINDE (V) replik	128
Anf. 125	BODIL CEBALLOS (MP) replik	129
Anf. 126	HANS LINDE (V) replik	129
Anf. 127	URBAN AHLIN (S) replik	130
Anf. 128	HANS LINDE (V) replik	131
Anf. 129	URBAN AHLIN (S) replik	131
Anf. 130	HANS LINDE (V) replik	132
Anf. 131	ULRIK NILSSON (M).....	133
Anf. 132	HANS LINDE (V) replik	136
Anf. 133	ULRIK NILSSON (M) replik	136
Anf. 134	HANS LINDE (V) replik	137
Anf. 135	ULRIK NILSSON (M) replik	137
Anf. 136	BODIL CEBALLOS (MP) replik	138
Anf. 137	ULRIK NILSSON (M) replik	138
Anf. 138	BODIL CEBALLOS (MP) replik	139
Anf. 139	ULRIK NILSSON (M) replik	139
Anf. 140	CHRISTER WINBÄCK (FP).....	140
Anf. 141	URBAN AHLIN (S) replik	142
Anf. 142	CHRISTER WINBÄCK (FP) replik	143
Anf. 143	URBAN AHLIN (S) replik	143
Anf. 144	CHRISTER WINBÄCK (FP) replik	144
Anf. 145	HANS LINDE (V) replik	144
Anf. 146	CHRISTER WINBÄCK (FP) replik	144
Anf. 147	HANS LINDE (V) replik	145
Anf. 148	CHRISTER WINBÄCK (FP) replik	145
Anf. 149	KERSTIN LUNDGREN (C).....	146
Anf. 150	HANS LINDE (V) replik	148
Anf. 151	KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	149
Anf. 152	HANS LINDE (V) replik	149
Anf. 153	KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	150
Anf. 154	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	150
Anf. 155	URBAN AHLIN (S) replik	154
Anf. 156	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	155
Anf. 157	URBAN AHLIN (S) replik	155
Anf. 158	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	156
Anf. 159	HANS LINDE (V) replik	156
Anf. 160	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	157
Anf. 161	HANS LINDE (V) replik	157
Anf. 162	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	158
Anf. 163	BODIL CEBALLOS (MP) replik	159
Anf. 164	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	159
Anf. 165	BODIL CEBALLOS (MP) replik	160
Anf. 166	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	160
Anf. 167	PETER RÅDBERG (MP)	160
Anf. 168	ULRIK NILSSON (M) replik	162
Anf. 169	PETER RÅDBERG (MP) replik	162

Anf. 170	ULRIK NILSSON (M) replik	162
Anf. 171	PETER RÅDBERG (MP) replik	163
Anf. 172	CHRISTER WINBÄCK (FP)	163
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	164
21 §	Nytt världlandsavtal med Organisationen för det globala nätverket för vattenfrågor samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall	164
	Utrikesutskottets betänkande 2011/12:UU14	164
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	164
22 §	Nytt världlandsavtal med Internationella institutet för demokrati och fria val (IDEA) samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall	164
	Utrikesutskottets betänkande 2011/12:UU15	164
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	164
23 §	Tredje inre marknads paketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder	165
	Näringsutskottets betänkande 2011/12:NU22	165
Anf. 173	INGEMAR NILSSON (S)	165
Anf. 174	LISE NORDIN (MP)	167
Anf. 175	LARS ISOVAARA (SD)	169
Anf. 176	KENT PERSSON (V)	170
Anf. 177	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	171
Anf. 178	ERIK A ERIKSSON (C)	174
Anf. 179	MATS ODELL (KD)	175
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	176
24 §	Bordläggning	176
25 §	Anmälan om interpellationer	177
26 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	177
27 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	178
28 §	Kammaren åtskildes kl. 20.21.	179

Tryck: Elanders, Vällingby 2012